

KULTURNÍ KLUB

INFORMAČNÍ ČASOPIS
ČECHŮ A SLOVÁKŮ
V RAKOUSKU

6-8 červen – srpen

2022

42. ročník

Pondělní promítání filmů ve spolupráci s Českým centrem a Velvyslanectvím ČR v kině **Velvyslanectví ČR, Penzinger StraÙe 11-13, 1140 Wien**, je podmíněno covidovou situací, takže pro ně platí aktuální opatření v době konání. Předběžné termíny promítání v letošním roce: 12. 09., 10. 10., 14. 11. a 12. 12. 2022

Prosíme o registraci účastníků na e-mailové adrese ccwien@czech.cz. V e-mailu prosíme uveďte plná jména návštěvníků, kteří se na akci registrují, v případě dalších osob také jejich e-mailové adresy a telefonní čísla.

Koncert vážné hudby

Po dlouhé pauze, kterou způsobila covidová pandemie, uvedl Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku v Mramorovém sále Velvyslanectví ČR v Vídní dne 13. května 2022 koncert vážné hudby. Dlouholetá řada těchto koncertů byla tradičně uváděna pod názvem „Májový koncert“ a byla vždy koncipována tak, že hudebně připomněla významná výročí hudebních skladatelů, evropské společenské a kulturní události a česko-rakouské kontakty. V tomto pohledu byl letošní koncert výjimkou, neboť opustil zažitý koncept a pod pozměněným názvem „Hudba v máji“ ho Kulturní klub věnoval oslavě výročí založení Školského spolku Komenský ve Vídní.

Program koncertu byl účinkujícími – Irenou Troupovou (soprán) a Jiřinou Marešovou (klavír) – vybrán z děl českých skladatelů (B. Martinů, L. Janáček, E. Schulhoff). Výročí Školského spolku pak byly věnovány čtyři písně z Komenského *Kancionálu* (1659). Jméno posledního biskupa Jednoty bratrské a významného pedagoga, teologa, filozofa a hymnologa Jana Amose Komenského si před 150 lety zvolil do svého názvu vídeňský školský spolek. Zpěvní čísla programu koncertu byla prokládána klavírními improvizacemi na téma českých lidových písní a říkadel. Výkony obou umělkyní byly početným publikem vděčně oceněny. *mb*

Vážené členky a čtenářky,
vážení členové a čtenáři Klubu,

pravidelná klubová promítání v kinosálu českého velvyslanectví, nadále ve spolupráci s Velvyslanectvím České republiky v Rakousku a Českým centrem, pokračují po prázdninové odmlce v září, každé druhé pondělí v měsíci, začátek představení je vždy v 19:30, výjimku činí prosincová pohádka.

Koncem června nás nepříjemně překvapila zpráva o odchodu paní Michaely Dermauw z Českého centra ve Vídni. Velmi nás to mrzí, neboť spolupráce s ní byla vždy nadstandardní. Přejeme jí vše nejlepší jak v nové pracovní činnosti, tak i v soukromém životě.

I další zpráva se týká změny, a to ve vedení redakce Vídeňských svobodných listů. Jejich dlouhodobá redaktorka paní Hana Herdová po více než dvaceti letech působení odešla do penze, do Vídně se bude opětovně vracet. Přejeme jí vše dobré. Funkce vedoucí redaktorky Vídeňských svobodných listů se ujala paní Tereza Chaloupková, redakce byla personálně rozšířena také o paní Dagmar Toufarovou.

Ve foyeru divadelního sálu české školy Komenský byla zahájena výstava v rámci Roku vídeňských Čechů a Slováků 2022 s názvem „Wenzel a jeho noviny“, která bude otevřena do konce školního roku. Více informací naleznete na stránkách www.wien-cz-sk.at.

Co vše připravuje Kulturní klub na podzim 2022 (a není toho málo), se dozvíte v zářijovém čísle Kulturního klubu nebo na naší domácí webové stránce www.kulturklub.at.

Příjemné posezení nad stránkami prázdninového čísla Kulturního klubu

přeje

redakce a Helena Baslerová

Obsah

Akce Klubu	2
Editorial – Obsah – Impressum	3
Fejeton	4
Kultura	5
Zajímavosti	40
Události	44
Ekonomika	52
Věda a technika	57
Správy zo Slovenska	69
Sokol & sport	80
Z české a slovenské Vídně a okolí	86
Informace	92
Inzerce	101
Příloha: Čtení na léto	I-VIII

Na přední straně obálky:

Kamil LHOTÁK: Dívka s dlouhými vlasy, 1951, olej na plátně. Bližší informace o autorovi viz str. 12.

Na zadní straně obálky:

Jiří KOLÁŘ: Pocta slečně Riviere, 1981, koláž. Bližší informace o autorovi viz str. 11.

KULTURNÍ KLUB. Informační časopis Čechů a Slováků v Rakousku / Informationszeitschrift der Tschechen und Slowaken in Österreich

Majitel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
Vydavatel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku (ing. Helena Basler),
Mohsgasse 30/9, 1030 Wien
Redakční příprava a sazba: KLP – Koniasch Latin Press s. r. o., Praha
Tisk: Quatro print, a. s., Heršpická 6 (Moravská typografie), Brno
Medieninhaber: Kulturní klub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Herausgeber: Kulturní klub der Tschechen und Slowaken in Österreich
(Ing. Helena Basler), Mohsgasse 30/9, 1030 Wien
Verlagsort: 1030 Wien
Hersteller und Herstellungsort: KLP – Koniasch Latin Press s. r. o., Praha &
Quatro print, a. s., Brno, Tschechische Republik
Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung und durch MZV ČR
Redakce: Mohsgasse 30/9, 1030 Wien,
mobil (od 10:00): 0043-0-664 97 33 764, fax: 0043-1-79 88 454
e-mail: info@kulturklub.at, www.kulturklub.at

Vedoucí redaktorka: ing. Helena Basler
Zástupkyně vedoucí redaktorky: Mag. dr. Marie Brandeis
Redakce: Mag. Pavlína Böhmová-Lössl, DI Gabriela Jakelic, Anna Křivanová
Technická redakce: Ing. Kurt Mattola, Mag. Richard Basler
Redakční kruh: DI Gabriela Jakelic, Eva Kalinová, Ludvík Kavin, Michaela Kováčiková, dr. Marta Marková, Mag. Daniela Makový Nedas, Mag. Andrea Ozábalová, dr. Kweta Ozábalová, P. Václav Sládek O.Cr., DI Tomislav Vašíček, doc. JUDr. Marián Velický, CSc., ing. Jiří Zajíček, ThLic. Petr Žaloudek
Fotografové: Mag. Richard Basler, Kurt Mattola, Mag. Eva Zemanová
Distribuce: Quatro print, a. s., Heršpická 6 (Moravská typografie), Brno

Časopis je vydáván s podporou Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Fejeton Ludvíka Kavína

Okénko filosofie a divadel

Mám za sebou víc než týden „kultury“ ve Vídni. Tím se zmiňuji o tom, že jsem navštívil především divadelní představení, ale také večer písní z meziválečných let, besedu s českým senátorem a dvě přednášky spojené s diskusemi – obě o praktické filosofii, přičemž ta jedna mě přitáhla proto, že ji pronesl filosof, jehož přednášky jsem po nějakou dobu před lety navštěvoval, a ta druhá zase pro svůj název, který mě upoutal: Sokrates 2022.

Podle Nietzscheho žil Sókratés v jedné konkrétní době, ale nadčasově, a Nietzsche k tomu dodal, že kromě něj takto žil jen Ježíš. A to tím, že podobně jako Sókratés žil svým přesvědčením. Přednášející si dovolil srovnání Sókrata se sofisty: ti se zabývali životními a profesionálními zkušenostmi, byli tedy jakýmsi předchůdci dnešních poradců, zatímco nesmrtelný filosof zaujímal postoje, a za tím účelem vyvinul dialogickou metodu, která mnohé soudobé partnery štvala. Podobně jako dnes mnohé zkušené rádce a informátory o světě štve, když jim do toho někdo mluví, respektive dokonce s nimi chce diskutovat. Podle sira Karla Poppera bylo Sókratovým vznešeným cílem přesvědčit své protivníky. Stal se svým postojem k životu jakýmsi předchůdcem disidentů dnešního světa.

A včera jsem dostal od jednoho brněnského divadla pozvánku na hypotetický Dům kultury a naděje. Tato organizace připravila k letošnímu vlastnímu akčnímu dni workshopy, divadelní úsudky (to by mě zajímalo, protože nevím, co tím chce básník říct) a procházku za poznáním. To všechno se má dít v onom Domě kultury a naděje a pro toto setkání je důležitý „terminus-technicus“ „well-being“. Jak jinak, napsat, že jde o „pohodu“, to by nebylo ani dostatečně post-post-moderní, raději si proto „po česku“ překlouíme anglický výraz a sdělíme světu, že se budeme zabývat tématem „well-being“...

Sám si nedovedu představit především v době, kdy se kousek ode mě válčí, myslet na pohodu: ani na tu vlastní, ani společnosti kolem mě. Přesto chápu lidi, kteří se v této době nechtějí zabývat politikou. Je jim to příliš. Nejen ta mezinárodní, kde převažují rozhodnutí týkající se války, ale ani ta vnitřní, v našich zemích, které přímo neválčí. I ta je totiž hluboce znešvařena válečnými událostmi: rostou ceny, inflace hrozí narůst do obludných rozměrů, nezaměstnanost je za dveřmi, vystačí energie na příští topnou sezónu atd. Na všechny tyto otázky nemohu jako jedinec, ba ani jako skupina lidí odpovědět. Všechno se nám to točí v hlavách, a tak si mnozí z nás řeknou spolu s dánským filosofem Sørenem Kierkegaardem, že je to na ně příliš. A stanou se tak nevědomky zastánci jeho filosofie JÁ. I když si tím nejsem tak docela jist: Kierkegaardovo JÁ pro něj znamenalo, že se po celý život zabýval sám sebou, svými zkušenostmi, svým myšlením, které mu bylo garantem jeho subjektivity a smyslem vlastní existence. Šlo mu o existenci všech lidí. Pro pozdější psychology se JÁ stalo jakýmsi synonymem pro zdařilý život, pro sebeuskutečnění. A přitom se často zapomíná, že je propastný rozdíl mezi životem žitým a životem jen „vedeným“, snad lépe řečeno provozovaným. Pokud možno „pohodově“. Kierkegaard myslel na „život žitý“, ne na ten okupovaný prací a zábavou, ale na ten provázený permanentní sebereflexí. Permanentním sebedotvářením vlastního JÁ.

Ano, člověku, Homo sapiens, hrozí především ve válečných dobách (ale rovněž v dobách mírových, ač třeba jen zdánlivě) zbavení svéprávnosti. Nikoliv té v psychiatrickém diagnostickém smyslu, ale ve smyslu utopení se ve faktech, která nemohu v jejich celku pojmout. A tím pozbudu jako člověk, jako JÁ, cit pro vlastní existenci, protože mě otupí reklamy a novinové zprávy, což se také týká zpráv ze sociálních sítí, televizních kanálů atd. A my, pokud si jsme schopni uvědomit to podstatné, si uvědomujeme, že jsou nedaleko nás ničeny životy, ba že se o ně hraje. A osobně dávám za pravdu dánskému filosofovi, že se po celý život pohybujeme v propastném neklidu, který je v mírových dobách jen překryt jakýmsi stropem, ale ten hrozí zřícením. A teprve v mimořádných situacích jsme schopni uvědomit si sebe sama, možná až naplno naši existenci.

Zůstává otázkou, jak na toto uvědomění reagovat. Rozhodně si nemyslím, že nám může pomoci nějaká víra či doufání v cokoliv, co by snad mělo povahu zázraku. A taky si nemyslím, že bychom měli hledat pohodovost. Naopak, pro naši existenci je důležité, abychom roztočili všechna kola rozumu a promýšleli osobní situaci nás i našich bližních a z tohoto promýšlení se tak stane promýšlení kolektivní, společenské. Měli bychom se dál vzdělávat, měli bychom konat dobré činy, měli bychom pracovat, ale ne jako otroci peněz či majetků, ale pro radost a vlastní naplnění.

Kierkegaardovo východisko nechápu jako zbabělost. Podle mého soudu jde o korigující reakci: abychom si například nakonec na válku nezvykali či dokonce nezvykli. Válka evidentně patří k politice v tomto našem ne-ideálním světě, ale nakonec půjde politice o to se z ní vymanit, a my budeme jako občané mít náskok, podaří-li se nám už dříve zabývat se našimi JÁ, našimi existencemi. Ale ještě jednou a jinak: naše existence, naše JÁ nemůže být vyplňováno honbou za peníze, za statky. Peníze i statky by se pro nás měly stát výhradně prostředkem práva, měřítkem našich vzájemných hodnot. To vyjádřil jako teorii už kdysi dávno Aristotelés.

V prvních řádcích jsem zmínil, že jsem byl v posledním týdnu párkrát v divadlech. Ano, ve Volkstheatreu jsem zhlédl humanistää!, koláž textů Ernsta Jandla, a ta ve mně zase jednou vyvolala vzpomínky na Ernstovu tezi, že básnictví může být interpretováno jako stálé hledání a nacházení svobody. V Burgtheatreu jsem viděl Shakespearovu Bouři (Der Sturm). Inscenace hledala možné odpovědi na otázku, jak má člověk žít v místech, kde se snad cokoliv, všechno může přihodit, stát. A potom jsem ještě v Burgu viděl Trójanky (Die Troerinnen). Inscenace je o tom, jak je to těžké i poté, když válka skončí. A velkou otázkou je osud ženských těl během války, ženských těl jako místa, o něž a s nímž se válčí.

Doporučuji: chodte do divadla. Dozvíte se hodně o existencích našich JÁ, o existenci NÁS, lidského společenství.

Vídeň, 19. května 2022

VÝTVARNÉ UMĚNÍ

Paralelní setkání dvou umělců různých generací

Slovo paralela znamená v geometrii rovnoběžku, v literární vědě zase něco jako přirovnání nebo podobenství. Výstava *Paralely*, která se konala v pražské galerii Villa Pellé, představila díla výtvarníků Stanislava Kolíbala a Karla Štědrého a stala se právě takovým rovnoběžným setkáváním. Postavila vedle sebe práce autorů, které dělí šedesát let.

Kurátor Petr Volf umístil do první části galerie reliéfy a akvarely šestadevadesátiletého Stanislava Kolíbala. Ten je již od šedesátých let minulého století významnou postavou českého výtvarného umění s přesahy do zahraničí.

Reliéfy tento autor vytvářel od osmdesátých let, kdy pracoval na stáži v tehdejší Západní Berlíně. Ten byl, jak známo, násilně oddělen zdí od východní části, která patřila do totalitní Německé demokratické republiky. Možná právě rozdělení obou částí města masou betonu inspirovalo výtvarníka k jeho dílům. Převládají na nich totiž bílá a šedá barva (stejně jako u betonových bloků) i geometrické tvary (evokující panely, ze kterých byla bariéra sestavena). A reliéfy vystupují do prostoru stejně razantně jako ona nenáviděná překážka ke svobodě.

Na chodbě o patro výš byly vedle sebe umístěny dvě práce vytvářející okamžitý dialog obou autorů, možná i konfrontaci, nebo jen takové náhodné setkání. *Laser Game* (2022) Karla Štědrého představoval černou hmotu vyrůstající na dané ploše, dělenou jen letnými bílými liniemi. *Šedobílý reliéf* (2018) vytvořený Stanislavem Kolíbalem zase připomínal rytířův bělostný štít, ze kterého trčí zabodané šípky. Kontrast obou dominantních barev však oba umělce vzájemně propojil tak, jako by spolu vedli imaginární rozhovor.

Právě na této dvojici děl měl návštěvník možnost lépe pochopit, že generační rozdíl v tomto případě není na škodu, protože ukázal, jak se podobné téma dá posouvat a rozvíjet v čase.

Štědrý ovšem nepracuje pouze se základními barvami, jak bylo možné vidět na několika jeho vystavených velkoplošných plátnech. Právě na nich umělec demonstroval vztah barevné plochy a ostrého tvaru.

Nejvyšší patro galerie pak představilo Stanislava Kolíbala jako avantgardního sochaře. Na jeho skulpturách z padesátých let byla patrná práce s hmotou lidského těla viděného plastickou optikou. Některé sochy připomínají roztékající se voskové figury.

Na tomto pomyslném setkání dvou autorů se ukázalo, že díla z různých historických etap se mohou nejen vyskytovat vedle sebe, ale mohou rovněž na sebe přímo navazovat a vytvářet kompaktní celek. (mk)

Centrum DOX zahájilo výstavu čínského aktivisty Badiucaa

V Centru současného umění DOX začala výstava tvorby čínského umělce a aktivisty, který vystupuje pod pseudonymem Badiucao. Svým uměním se vyjadřuje k nejrůznějším společenským a politickým problémům současné Číny i k porušování lidských práv kdekoli na světě. Čínské vel-

vyslanectví v České republice si den před zahájením výstavy na její konání v DOXu stěžovalo.

Výstava se v jednotlivých místnostech věnuje různým tématům. Jedna se vztahuje k masakru na náměstí Nebeského klidu v roce 1989, kdy vystavuje svou krví kreslené kresby hodinek, které dostali ti, kdo se na potlačení masakru podíleli. Jiné místnosti se věnují potlačování protestů v Hongkongu či čínské manipulaci veřejným míněním ovládním sociálních sítí.

Rezavá ústa Pragovky

Deset let je v životě člověka celkem dlouhá doba. V případě umělecké galerie to leckdy představuje nekonečnou cestu, navíc k nejistému cíli. Příležitost ohlédnout se za uplynulou dekadou využila pražská Pragovka Gallery k vydání obrazové publikace *Rezavá ústa*.

Kniha vydaná v počtu šesti set výtisků se stává vlastně živým organismem, který se do určité míry proměňuje. Má totiž dvacet dva odlišných titulních obálek vytvořených rezidenty galerie, dalších padesát kusů má titulky prázdné, kam si majitel může výtvarné dílo vložit podle svého uvážení. Originál pak měli možnost získat milovníci umění 7. května na dražbě této limitované edice.

Historie vysočanské továrny Pragovka sahá až do konce 19. století. Ve druhé polovině 20. století fabrika vyráběla auta, a pokud v ní člověk nepracoval, mohl se tam dostat maximálně se školní exkurzí. Po roce 1989 ale ztratila svůj strategický význam, začala chátrat a hrozila jí demolice.

Díky skupině umělců se od roku 2011 může do jejich bývalých hal dostat každý, koho zajímá současné progresivní umění. To se do industriálního prostoru skvěle hodí a díky akcím typu Kolben Open se galerie snaží oslovovat i širší veřejnost.

Tohle všechno obsahuje kniha v sedmi kapitolách od různých autorů (mimo jiné to jsou Charlotta Kotik, Lucie Nováčková, Vladimír Merta nebo Karel Srp).

Důležitá je kromě precizních textů také obrazová složka. Na kvalitních snímcích má čtenář možnost vidět všechny zásadní výstavy, které v prostoru proběhly. Hodně místa autoři věnovali vizuálnímu zmapování netradičního interiéru galerie.

Pro dobrou přehlednost je také důležitý abecední seznam rezidentů a rezidentek na konci díla. Každý z nich má u svého jména krátký životopis a výběr zásadních výstav.

Kniha představuje nejen klasickou výtvarnou publikaci, ale může sama o sobě fungovat jako umělecký artefakt. (mk)

Krajiny neznámé Cyrila Boudy

Jméno malíře, grafika a ilustrátora Cyrila Boudy (1901-1984) je většinou spojeno s vizuální úpravou knih povinné školní četby (*Kytice*, *Povídky z jedné a druhé kapsy* nebo *Povídky malostranské*). Jeho dílo je ovšem mnohem rozsáhlejší, což ukázala nedávná výstava *Krajiny neznámé, ztracené i věčné*, která byla k vidění v pražské galerii Millennium. Na návštěvníky tam čekalo více než padesát akvarelů a kreseb s tematikou krajiny i městských zátiší.

Jako by je chtěl autor vzít na výlet po světě a rozhodl se ukázat poetickou krásu míst, která často my jako turisté či výletníci nejsme schopni vnímat naplno.

Právě malířův cit pro kompozici, barvu i detail jsou pozvánkami do jeho romantického světa. Klasickou ukázkou je akvarel na papíře *Kotor II* (z roku 1976). Temně modré moře se zračí pod blankytnou oblohou s lemem vysokých hor. Kotvící plachetnice se skasanými plachtami jako kdyby právě dorazila ke břehu a čekala na nalodění. Z obrazu doslova dýchá horké letní slunce a voní Jaderské moře.

Výtvarníková láska k moři se projevila i na dalších dílech. Nekonečnost mořské hladiny ho fascinovala stejnou měrou ve Štětíně, Splitu, Marseille či Dubrovniku. Ale zaujala ho i domácí krajina. Taková, jaká se doširoka rozvírá na akvarelu *Jindřichohradecko* (1955). Jihočeskou krajinu zdobí stříbrná hladina rybníka orámovaná zlatým obilným lánem pod klenbou nadýchaných mraků. Idylická atmosféra bez jediného kazu na kráse.

Městská zátiší jsou temnější, k čemuž přispívá i zvolená technika – tužka na papíře. Pražská zátiší, pohledy na Karlův most, zapadlé uličky a tajemná zákoutí mají v sobě určité napětí, nostalgickou poetiku i dávno zašlou krásu.

Svět Cyrila Boudy je už dávno pryč. Doba pokročila a města nebo krajina jsou plné billboardů, aut i průmyslových staveb. Ale určitě je příjemné ohlédnout se do doby, kdy byla tráva zelenější a nebe více modré. (mk)

JUBILEA

Bedřich Dlouhý (* 2. 8. 1932, Plzeň)

Bedřich Dlouhý je český malíř, emeritní profesor Akademie výtvarných umění v Praze. Na počátku okupace byl Bedřichův otec, bývalý redaktor, zatčen a v roce 1941 popraven. Bedřich Dlouhý roku 1947 nastoupil jako praktikant do keramické firmy a poté se vyučil v oboru keramik porcelánu na Státní odborné škole keramické (1949-1952). Zde se seznámil s Karlem Neprašem.

V letech 1952-1957 studoval malbu na Akademii výtvarných umění v Praze, roku 1957 byl z politických důvodů ze studia vyloučen a odeslán do severních Čech, kde pracoval jako dělník. Na přímlovu prof. Holého se mohl vrátit a studia dokončil roku 1959.

Bedřich Dlouhý byl spolu s Karlem Neprašem, Janem Koblasou a Rudolfem Komorousem zakládajícím členem pánského „Clubu“ (1954) a pozdější skupiny Šmidrové (1957). Nebezpečné době nejtvrdšího stalinismu padesátých let čelili Bedřich Dlouhý a jeho přátelé z klubu Šmidrů nejrůznějšími mimovýtvarnými a patafyzickými aktivitami, jako byla Malmuzherciáda, společné psaní absurdních textů na téma Moroa, dechovka, hokejový klub Paleta vlasti, divadelní představení *Paličovy dcery* nebo večírek na počest naivního básníka Plumlovského v Redutě. Jejich školní aktivitou při hodinách marxismu byly kolektivně doplňované humorné kresby.

Po absolvování vojenské služby získal Dlouhý první ateliér v Praze na Žižkově. Zde roku 1962 uspořádal soukromou výstavu svých prací. V roce 1965 obdržel jednu ze šesti hlavních cen na Mezinárodním Bienále mladých umělců v Paříži, spojenou s půlročním stipendijním pobytem ve Francii. Výstava pěti českých umělců byla označována za objev Bienále.

Bedřich Dlouhý: *To to pěkně začíná*, 1960-1967

V době normalizace nemohl Dlouhý vystavovat a živil se jako externí návrhář v Artcentru a příležitostný výtvarník pro pořadatele výstav. Roku 1981 spolu s Hugem Demartinim a Theodorem Pištěkem zorganizoval na svém statku v Netvořicích přátelské setkání umělců, teoretiků a přátel, jehož součástí byla i jednodenní výstava. První příležitost představit svou tvorbu v Praze dostal umělec až ke svým padesátým narozeninám roku 1983 v Galerii Vincence Kramáře. Tato výstava lámala návštěvnické rekordy a byla hojně recenzována v tisku.

Roku 1987 patřil k zakládajícím členům skupiny Zaostalí, se kterou pak vystavoval do roku 1992. V letech 1990-1995 byl profesorem malby na pražské Akademii výtvarných umění. Od roku 1995 je členem SVU Mánes.

Bedřich Dlouhý žije v Praze a zabývá se volnou tvorbou. Často využíval techniku asambláže. Volně a s velkou mírou poetiky, s využitím bizarnosti i humoru spojuje realitu a různé fantazijní představy. Zaměřil se na zachycení banality všedního života.

Roku 2020 měl velkou retrospektivní výstavu svého díla v Městské knihovně v Praze.

Emma Srncová 80

Úspěšná malířka, výtvarnice a herečka Emma Srncová se narodila 22. srpna 1942 v Praze. Po absolvování gymnázia pracovala jako fotomodelka. V roce 1960 nastoupila do Černého divadla Jiřího Srnce jako herečka a zůstala v něm dvacet let. Podle svých slov od mládí nemalovala, ve škole neměla ani jedničku z kreslení.

Malovat začala až v Černém divadle pod vlivem svých kolegů výtvarníků, později spolupracovala na divadelních výpravách, dělala kulisy, malovala oponu a vytvořila kom-

Obrázky Emmy Srncové vystavené v českém velvyslanectví ve Vídni

pletní výpravu k *Modré pohádce* v Bratislavě. Profesionálně začala malovat až v roce 1980. Vystavovala v mnoha zemích světa, například v Německu, Velké Británii, Španělsku, Monaku, Švýcarsku, Portugalsku, v současné době už vystavuje výhradně v České republice.

Ema Srncová je od roku 2010 čestnou občankou Prahy 4. „Po 70. narozeninách děkuji za každé nové ráno. Už jsem pochopila, co znamená to babičkovské: Hlavně to zdravíčko!“

„Stále více cítím, že to stáří není pro sraby, ale dělám, co mohu. Jenom jsem více unavená a občas někam jdu a nevím proč.“

„S heslem, že STÁŘÍ NENÍ PRO SRABY a že jsme MLADEŽ HOLKY VE STARÉ KASTLI, vám všem příznivcům přeju ZDRAVÍ A ŠTĚSTÍ ... Emma Srncová“

Marcela Václavíková (* 22. 8. 1967, Ostrava)

Marcela Václavíková vystudovala pražskou Akademii výtvarných umění v ateliéru Jiřího Sopka. V každém tvůrčím období, od raných prací až po současnost, se dá vystopovat velká a upřímná fascinace přírodou, krajinou a symbolem zvířete. V ostravských výstavních síních či v Galerii Červený kostel v Hlučíně visely svého času například její malířské cykly

se psy nebo koňmi. Její pes ji přivedl do beskydských lesů a tím dal její tvorbě nový rozměr. To psisko totiž bylo lovecké a potřebovalo odborný výcvik, nicméně seznámení s nimrodou se záhy proměnilo v loveckou vášeň. Václavíková maluje s oblibou přírodní motivy, koně, krajinu.

Její otec, malíř Jan Václavík, je autorem rozporuplné mozaiky s postavou rudoarmějce. „Táta Jan Václavík byl uznávaný malíř, mimochodem autor druhé největší mozaiky

v České republice, která se nachází v Ostravě-Hrabůvce. Ohromná a diskutabilní kompozice ze skleněného smaltu. Diskutabilní proto, že zobrazuje ruského vojáka. Zástupce těch, kteří osvobodili Ostravu. V náručí drží malé dítě,“ říká Václavíková.

„Když se mozaika plánovala, byla jsem ještě teenager. Tehdy byla jiná doba, dnes o tom není vůbec zdání. Komunisti vládli tvrdou rukou, člověk se narodil do řady omezení, a teprve jak dospíval, začal se rozkoukávat, že ve světě je to jinak. Že existují jiné možnosti, že existuje i něco jako demokracie, volby. Děcka, která v té době vyrůstala, byla vychována tak, že komunismus byl něco, co je takto dané, nepřipadalo v úvahu nacházet jiná řešení nebo alternativy,“ přibližuje malířka.

Jan Václavík (1941-2001) studoval figurální malbu u Arnošta Paderlíka. Monumentální mozaika v Hrabůvce se jmenuje *Osvoboditel* anebo také *Vítání osvoboditele* či *Hrdinství práce*. Uplatnil se i jako osobitý tvůrce kombinující výtvarné dílo a architekturu, realizoval například betonové autobusové zastávky. Je rovněž autorem geometrické mozaiky v areálu kolejí Technické univerzity – Vysoké školy báňské. Přestože motiv ruského vojáka vznikl na zakázku režimu, on sám nebyl podporovatelem strany. „Ani jeden z rodičů nebyl ve straně, nicméně mozaika s rudo-

 Mozaika *Hrdinství práce* v Ostravě-Hrabůvce

Marcela Václavíková: *Anděl*, 2000, olej, plátno

armějcem se ukázala jako velké stigma. S odstupem doby mohu říct, že tátu jako umělce naprosto zlomila.

Ostrava podle ní nebyla moc veselé místo. „Pro osmdesátky byl typický schizofrenní – dvojitý – život. Lidé doma poslouchali Svobodnou Evropu. Nadávali, vyšli ven a drželi ústa,“ popisuje výtvarnice tehdejší dobu.

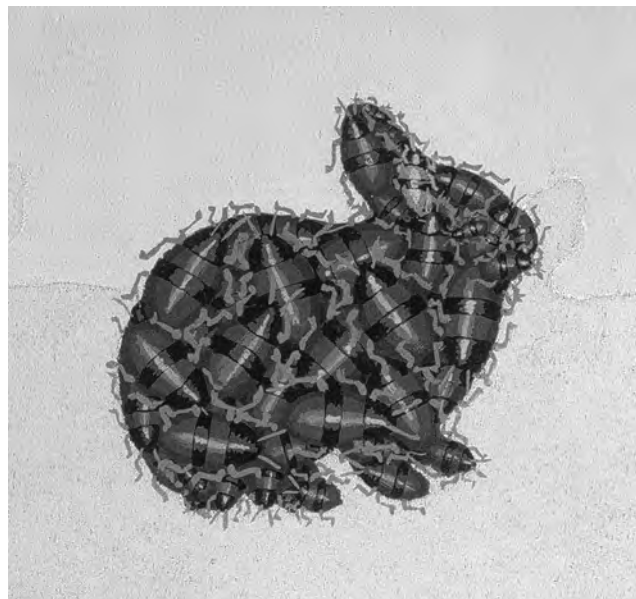
Současnost je oproti ní barevnější. „Ostrava se velice změnila, je z ní čisté město, určitě oproti tomu, jak vypadala dřívě. Tehdy v ní dominovala koksovna Karolina, dnes už dávno srovnaná se zemí. Místo ní teď stojí Fukušima (lidová přezdívkou pro nákupní centrum). Když přišlo nebo padal sníh, nebyl bílý. Padaly saze a popílek. Nad hlavami nám jezdily vozy, a když zafoukalo, tak padalo uhlí. Dnes je z těchto průmyslových částí města muzeum, kam se dá zajít,“ uvádí Václavíková. „Dnes se tam konají festivaly jako Colours of Ostrava a dobré výstavy. Síla genia loci je pořád intenzivní, i když je celá Ostrava už vyretušovaná. V centru Ostravy vznikla řada nových budov, třeba u kostela sv. Václava. Dřívě, co si pamatuju, tak místo těch obchůdků byly stažené rolety, zavřené krámký po ještě starých živnostnících z první republiky. Někde se pak stály děsivé fronty, když dostali pomeranče. Dnes jsou tady nové obchody, trochu to žije.“

Martin Jiroušek, iDnes 2021 (redakčně zkráceno)

Roman Franta (* 3. 8. 1962, Tábor)

Roman Franta je český malíř, docent Akademie výtvarných umění v Praze. Je absolventem AVU (prof. B. Dlouhý a prof. A. Veselý) a San Francisco Art Institute. Po ukončení Akademie výtvarných umění v Praze je od konce devadesátých let nepřehlédnutelnou malířskou osobností s bohatým rejstříkem formálního i obsahového sdělení. Do širšího diváckého povědomí vstou-

Roman Franta: *Králík Karlík*, 2003, plátno, akryl

pil sérií hmyzích obrazů, za kterou byl v roce 1997 nominován na Cenu Jindřicha Chalupického. Frantova živelná mnohvrstevnatá malba se pohybuje od realistického iluzivního ztvárnění až po ležérní anti-estetický projev. Jednou linií je například malba v duchu věrného realismu, s jehož pomocí zachycuje skrumáže nejrůznějších předmětů, produktů a živočichů.

Snad nejnámějnější jsou jeho cykly barevných brouků, v nichž rozvinul své koloristické a iluzivní schopnosti. Další linií jeho tvorby je expresivní malba, v rámci níž zachycuje závažnější i výpravnější témata. Svou malbou nekompromisně reflektuje dění kolem sebe. Současnou společnost i své osobní prožitky komentuje s hravě ironickým odstupem v nezvykle provokativních souvislostech.

Roman Franta do svých obrazů přenesl svobodu projevu, odvahu, experiment i klasické postupy. Je svérázným a nezaměnitelným autorem současné umělecké scény. Nadále si buduje svou vlastní cestu a vytváří si uměleckou identitu. Pojtkem jeho tvorby je ironie, hra, vzniklé asociace, a to vše propojeno v tématech osobních a společenských.

Aktuálně rozvíjí sérii portrétů a maleb výřezů částí lidských obličejů, v nichž je lidská jedinečnost systematicky zpochybňována. Autorova tvorba tak logicky dospěla od společenství brouků ke společenství lidskému, od brouka, asociujícího člověka, k lidskému jedinci.

Je zastoupen v mnoha soukromých i veřejných sbírkách (Národní galerie v Praze, Alšova jihočeská galerie v Hluboké nad Vltavou, Muzeum umění v Olomouci atd.). Vystavuje doma i v zahraničí.

Zdroj: Pasáž českého designu, z. ú.

Jan Benedík (* 22. 7. 1977, Kyjov)

Výtvarník a sochař. Studia:

1993-1997 Střední škola umělecko-průmyslová v Uherském Hradišti, obor keramika (Jiří Vlach, Vladimír Groš);

1998-2005 Fakulta výtvarných umění VUT v Brně, ateliér figurativního sochařství akad. soch. doc. Michala Gabriela.

Jan Benedík: *Stealth Paví oko*, 2002-2003,
plastikový model, pastel, plexisklo

Zastoupení ve sbírkách: Uměleckoprůmyslové museum v Praze, soukromé sbírky v České republice.

„Rodin okamžitě přirovnal místní lidovou kulturu Slovácka k antickému Řecku,“ říká sochař Jan Benedík, jenž nyní Rodinovu návštěvu připomínal do konce dubna 2022 v galerii Slováckého muzea v Uherském Hradišti.

Benedík, který je pravnukem slováckého malíře Joži Uprky, připomenutí Rodinovy přítomnosti v regionu měl dlouho v plánu. O návštěvě významného francouzského představitele stylu beaux-arts přímo v Uprkově domě věděl od útlého věku, takže bylo jen otázkou času, kdy svůj záměr uskuteční.

Slavný francouzský sochař Auguste Rodin strávil v roce 1902 jedno odpoledne u malíře Joži Uprky v Hroznové Lhotě. Na Moravě navštívil také Brno, Blansko a Hodonín. S výpravou umělců cestoval i jeden ze zakladatelů české reportážní fotografie Rudolf Bruner-Dvořák. Z Rodinova pobytu vytvořil tak rozsáhlý soubor, že Benedík byl na vážkách, které ze snímků má zrestaurovat. Nakonec vybral sedmdesát fotografií, přičemž šestadvacet negativů získal ze sbírky Pavla Scheuflera, specialisty na dějiny fotografie z roku 1918. Všechny snímky doplnil citacemi z dobového tisku či vzpomínkami přímých účastníků.

Výstava *Auguste Rodin na Slovácku* byla výjimečná také tím, že ji tvořily převážně dosud nepublikované snímky. Rodin je na zrestaurovaných a digitálně upravených zvětšeninách zobrazen v ulicích, ve vinohradu, u pamětihodností, se zemědělci, v debatách s neznámými lidmi. Záběry jej zachycují rovněž na procházce v přírodě či při sledování krojovaných mužů na projíždce přírodou na slavnostně nazdobených koních.

Kontakt: janben@centrum.cz.

VZPOMÍNKA

Rudolf Fila (19. 7. 1932, Příbram na Moravě – 11. 2. 2015, Bratislava)

Vedúca osobnosť nefiguratívnych tendencií, tvoril súčasne premostenie medzi modernizmom Skupiny M. Galand a nastupujúcim abstraktným umením.

V rokoch 1952-1958 študoval na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave (prof. Mudroch). O roku 1959 začal učiť, najskôr externe, neskôr na plný úväzok, na Stred-

Rudolf Fila: *Okno*, 1962

nej škole umeleckého priemyslu v Bratislave. V roku 1963 sa stal členom brnianskej skupiny Parabola (založil ju V. Zykmond). V roku 1964 sa zúčastnil na prvej verejnej výstave skupiny Bratislavských konfrontácií (Čunderlík, Jankovič, Kočiš, Ovčáček, Urbásek a iní), ktorá bola zameraná na štrukturálnu abstrakciu – informel. Odvtedy je Rudolf Fila považovaný za výtvarníka, ktorý sa celoživotne a najdôslednejšie venoval abstraktnej maľbe. V roku 1972 mu bolo pozastavené členstvo v Zväze výtvarných umelcov.

Rudolf Fila je považovaný za výborného a osobitého maliara-filozofa, rozhladeného v dejinách umenia a schopného pretransformovať tieto znalosti do výtvarného diela. Jeho tvorbu vystihujú najlepšie jeho vlastné slová: „Človeka musí uspokojovať tvorenie, nie vytvorené.“ alebo „Proces tvorby sa stáva cieľom.“ V procese tvorby využíva Fila rýdzo maliarske prostriedky, znalosti o technike maľby, prejavujúc extrémny cit pre farbu, abstrahujúc od konkrétnych tvarov. Výsledkom tohto jeho prístupu k maľbe je „iné umenie“, v ktorom sa prejavuje spojenie expresionistickej a rýchlej gestickej maľby s premysleným meditatívnym prístupom. Počnúc šesťdesiatymi a končiac deväťdesiatymi rokmi 20. storočia každé nové desaťročie Fila prejavoval schopnosť začínať odznova, s novými témami a technikami, vždy to však robil výnimočne kvalitne a osobitým spôsobom. Preferuje pritom dva základné motívy – ženské telo a históriu umenia. Začiatkom šesťdesiatych rokov bola tvorba R. Filu ortodoxne abstraktná, i keď v niektorých dielach ešte možno viac tušiť, ako vidieť pozostatky figur. Ako azda jediný zo skupiny Bratislavských konfrontácií dlhodobo a dôsledne tvoril diela označované ako lyrická či štrukturálna abstrakcia (informel). V sedemdesiatych rokoch sa u Rudolfa Filu ešte zvýšil počet premaliieb vlastných a iných diel, ktoré začal realizovať už počas šesťdesiatych rokov. Rôzne gesticke zásahy, najmä do kópií diel starých majstrov, vyvolali úplne novú interpretáciu

pôvodného diela. Išlo o zámerné riešenie dichotómie konkrétneho a abstraktného, vytvárajúc dialóg s dejinami výtvarného umenia. V prvej polovici tohto desaťročia maloval aj rôzne obrazy, ktoré nazýval *Pocsta...* konkrétnemu majstrovi, ktorému tak vzdával hold za jeho tvorbu.

Začal maliarsky zasahovať aj do kníh (voľné listy, ilustrácie atď.), kalendárov a ročeniek. Tieto zásahy nazval „kamufľáž“ a neskôr „intervencia“. V osemdesiatych rokoch začal vytvárať obrazy s nezvyčajnými veľkými detailmi nezvyčajných výrezov ženského tela, ktoré nazval „teľovky“. Sú založené na vrstvom spôsobe maľby, v ktorých na prvú vrstvu dokonale namaľovanej časti ženského tela Fila domalúval abstraktné tvary. Tým výsledné dielo získavalo osobitý – filovský – výraz. V porovnaní so šesťdesiatymi rokmi výrazne stlmil rukopisné gesto a sústredil sa na meditatívny spôsob výtvarného vyjadrenia. Tento typ námetu a spôsobu maľby prevažuje u Rudolfa Filu aj v nasledujúcich desaťročiach až do súčasnosti.

Kto sa niekedy ocitol uňho v ateliéri, môže povedať iba jedno – zážitok. Prehliadka vzácných diel a kníh, letný dotyk s jeho tvorbou v priamom prenose, všade pohľad skúseného pedagóga. Cíti školu a vie sa múdro „podat“ ďalej. Takým bol Rudolf Fila.

Moravský rodák mal k maľovaniu blízko vďaka otcovi, ktorý rád maloval. Stredoškolský učiteľ Bohdan Lacina ho priviedol k umeniu a otvoril mu svet lyrickej abstrakcie, ktorá sa neskôr stala jeho doménou. Na Slovensko sa dostal vďaka Ludovítovi Fullovi, ktorý tu zakladal Vysokú školu výtvarných umení. Potvrdil v ňom poznanie, že to dobré môže vzniknúť, iba keď maliar číta a počúva.

Vladimír Komárek (10. 8. 1928, Hořensko u Semil – 24. 8. 2002, Jilemnice)

Vladimír Komárek bol český malič, grafik, ilustrátor a pedagóg. Patril k predným osobnostem českého výtvarného umění 20. storočia. V roku 1946 bol prijatý na Akademií výtvarných umění. Po dvoch rokoch však prestúpil na UMPRUM. Keďže coby mladý výtvarník opoušťať Prahu, neměl žádnou představu o tom, čím se bude žít. Vhod mu proto přišla nabídka na místo ředitele Okresního domu osvěty v Semilech. Podílel se na organizování osvětových a kulturních podniků, staral se o ochotnické divadlo, vybíral vstupné při promítání filmů, sepisoval metodické pokyny, maloval transparenty s objednanými hesly. Vše zvládl s potřebným nadhledem, humorem i s poznáním, že z každé životní situace lze vytežit zrnko užitečného poznání. A začal se velmi intenzivně zabývat vlastní tvorbou.

Jeho obrazy, grafiky a ilustrace si svou podmanivostí získaly nejen pozornost, ale i srdce. Svojí maličskou tvorbou oživil slavnou tradici české imaginace, kterou před ním proslavil například Jan Zrzavý. Zatímco jeho ranější tvorba se vyznačuje značnou expresivností, pro maľby z jeho zrelého a zásadního období je charakteristická lyrickosť až tklivosť a podmanivá poetika. Komárkovým vyjadřovacím prostředkem byly především velmi jemné barvy a neostře kontury, což vnáší do jeho obrazů jedinečnou atmosféru. Svá díla, která vlastní řada českých i zahraničních galerií, postupně představil na sto padesáti samostatných výstavách po celém světě.

„Spousta lidí by chtěla být slavná jako Vincent van Gogh. Jenom ucho kdyby si za něj uřízl někdo jiný.“ Autorem těchto slov není nikdo jiný než sám Vladimír Komárek.

Dalibor Chatrný: *Bílá*, 1976, akryl, sololit

Dalibor Chatrný (28. 8. 1925, Brno – 5. 7. 2012, Rajhrad u Brna)

Dalibor Chatrný bol český výtvarník, konceptuálny umělec, malič, grafik a pedagóg, celoživotně úzce spjatý s Brnem. Studoval na AVU v Praze, byl členem TTKluby, Klubu konkrétnistů a skupiny Parabola. Vystavoval od roku 1951.

Tvorba Dalibora Chatrného je natolik rozsáhlá a vzhľadom k jeho neutuchajúcej zvedavosti tak proměnlivá, že ji nelze snadno postihnout. Chatrný byl totiž neobvyklým typem tvůrce, který se důsledně a neokázale zabíral výtvarnou reflexí jevů či činností, které ovlivňují naše vnímání světa. Svou tvorbou vizualizoval myšlenkové a citové procesy vnímání například času, prostoru, plochy, zemské přitažlivosti, magnetismu, osově souměrnosti, dýchání, psaní. Koncem padesátých let dospěl přes postupnou redukci grafických zobrazení na plošný znak až abstrakci.

Od roku 1963 se Chatrného tvorba rozšířila o kresby, obrazy, objekty a strukturální grafiku. V druhé polovině šedesátých let dospěl k jazyku geometrie a důslednému užívání konstruktivních principů. Od sedmdesátých let přešel Chatrný ke konceptuálnímu způsobu práce, která provází celou jeho další tvorbu.

Jiří John (6. 11. 1923, Třešť – 22. 6. 1972, Praha)

Jiří John bol český malič, grafik, kreslíř a ilustrátor. Studoval na Grafické škole v Praze a poté na Vysoké škole uměleckoprůmyslové. Byl členem Umělecké besedy, skupiny UB 12 a sdružení Hollar.

John citlivě vnímal aktuální tendence současného umění, například strukturální maľbu, zůstával přitom vždy svůj a při vši nenápadnosti se stal jedním z nejvýznamnějších představitelů generace šedesátých let.

Jeho mimořádný talent, především na poli grafiky, oceňovali nejen ostatní členové skupiny UB 12, jejímž byl členem, ale i širší kulturní veřejnosť.

Pro jeho básnivý, a přitom přirozený vidění světa, pevně spjatého s přírodou, se mu někdy také říkalo „umělec ticha“ či – podobně jako Josefu Šimovi – „básník přírody“. A ještě pro jednu věc si Johna umělecká veřejnosť považovala – pro jeho lidskost, která s jeho výtvarným nadáním stála v úzkém sepětí a dotvářela tak jednotu umělce a člověka.

Jak napsal Jan Vladislav, Johnovy obrazy „jsou možná pokusem o znovunastolení myšlenky o jednotě člověka a vesmíru, pokusem, provedeným specifickými prostředky malíře, pokusem, vyvěřajícím nikoli z apriorní teze, ale

Jiří Kolář: *Krystaly*, 1963

z přímé životní zkušenosti nebo spíš životní potřeby, společně ostatně všem. Věc, která z tohoto pokusu vzniká, vychází z vesmíru jako ohlas a přitom se ve shodě se svým smyslem do něho zase vrací jako jeho další, nová část.“

Jiří Kolář (24. 9. 1914, Prostějov – 11. 8. 2002, Praha)

Jiří Kolář byl český básník a výtvarník, autodidakt, spoluzakladatel a teoretik Skupiny 42, člen Umělecké besedy. V letech 1980-1999 žil v Paříži, poté v Praze. Od šedesátých let se programově zabýval koláží, využíval a později nově rozvíjel její modifikované principy (chiasmáže, muchláže, proláže) a objevil roláž.

Jiří Kolář je dnes obecně považován za klasika koláže, žánru, jehož geneze souvisí s počátky moderního umění.

Kolář však dokázal tento žánr inovovat a vytvořit z něj svébytnou výtvarnou disciplínu. Umožnila mu to výjimečná originalita jeho osobnosti, neobyčejná tvůrčí invence a téměř hudební smysl pro variace. Komplexnost a kvalitativní vyváženost Kolářova díla v propojení literární a výtvarné složky i vazeb mezi starým a novým uměním je mimořádně inspirující.

Kořeny umělecké i lidské osobnosti Jiřího Koláře tkví pevně v atmosféře předválečné avantgardy. Po prvních básnických pokusech, jejichž součástí bylo i několik koláží vystavených na výstavě v Mozarteu v roce 1937, rozvíjela se Kolářova poetika v rámci proslulé Skupiny 42. Kolářova básnická tvorba potom vrcholila po druhé světové válce, kdy v krátkém sledu připravuje k vydání řadu svých básnických sbírek, z nichž některé se v nových poměrech po únorovém převratu roku 1948 nedočkaly vydání.

Politicky pronásledován se na čas odmlčel, aby se poté o to intenzivněji věnoval vlastní tvorbě, kterou charakterizuje definitivní rozchod s verbální poezií a experimenty s evidentní a nonverbální poezií rozvíjející specifické metody koláže.

Velká výstava ve Špálově galerii v roce 1968, která zároveň otevírá cestu Jiřího Koláře do světa, současně předznamenává normalizační časy, kdy byla tato persona non

grata oficiálně vymazána z kulturního povědomí a poté přinucena k odchodu do Paříže.

Vliv Jiřího Koláře však nezůstal omezen jen na úzký okruh přátel z kavárny Slavia. Svým entuziasmem a energií přispěl k úspěšnému pokusu o obrodu moderního českého umění v dobách, kdy bylo nejvíce ohroženo. Řada mladých výtvarníků se proto přirozeně hlásí k Jiřímu Kolářovi jako k duchovnímu hybateli svého vývoje. Po dlouhé cenzuře, kdy v období mezi lety 1971-1989 nebyla autorovi vydána v Čechách jediná kniha a uspořádána jediná výstava, probíhají devadesátá léta ve znamení návratu před české publikum.

Jiří Kolář patří k nejvšestrannějším a nejinvenčnějším osobnostem české moderní kultury a po právu je dnes i evropsky proslulým a všeobecně uznávaným umělcem.

Karel Hladík (27. 6. 1912, Králova Lhota u Josefova – 27. 4. 1967, Praha)

Sochař a pedagog Karel Hladík se narodil v Králově Lhotě u Josefova. Pochází tedy, stejně jako mnoho dalších českých sochařů, z kraje ovlivněného barokním sochařstvím Matyáše Bernarda Brauna. Mezi lety 1929-1940 byl v učení u sochaře-kameníka Václava Škody v Hradci Králové. V letech 1940-1944 studoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze u prof. Jana Laudy. Následně v rozmezí let 1945-1947 na Akademii výtvarných umění u prof. Karla Pokorného. U Pokorného od roku 1947 zastával funkci asistenta a od roku 1959 působil jako jeho nástupce.

Základem Hladíkova sochařského projevu byla portrétní tvorba. V padesátých letech se věnoval převážně podobiznám a drobné žánrové plastice. Ovlivnění italskou plastikou, převážně díly Giacoma Manzù a Emilia Greca, se promítlo i do jedné z nejzávažnějších prací – *Odpočívající tanečnice* (1959). Druhou část jeho tvorby zaujímal v šedesátých letech sloupy, stély a reliéfy blížící se svým pojednáním povrchu k tehdy aktuálnímu informelu.

Hladík byl vynikající portrétista, mezi jeho nejlepší práce patří podobizna Jaroslava Průchy nebo Karla Součka. Vytvořil několik plastik pro veřejný prostor převážně v Praze, z nichž některé byly osazeny až po jeho smrti. Jeho dílo *Mostaři* (osazené roku 1982) je jednou z jeho nejlepších prací. Hladík Zemřel předčasně v roce 1967 na následky

Karel Hladík: *Dolmen*, 1963

pracovního úrazů, který si způsobil rok předtím v ateliéru. Je pohřben na pražském Vyšehradě. Průřez jeho tvorbou je možné vidět ve stálé expozici na zámku v Rychnově nad Kněžnou.

Kamil Lhoták (25. 7. 1912, Praha – 22. 10. 1990, Praha) Malíř, grafik, ilustrátor a filmový tvůrce Kamil Lhoták byl samouk s výrazným malířským rukopisem. Výchozím podnětem jeho tvorby byl obdiv k moderní civilizaci, k období přelomu 19. a 20. století. Inspiraci čerpal z knižních ilustrací, časopisů, dobrodružných románů Julese Vernera a v atmosféře městských periférií. Ovlivnila jej i výstava *Poesie 1932*, tvorba Henri Rousseaua a Josefa Šímy. Náměty jeho obrazů byly krajiny, v nichž se v harmonickém poměru propojovala příroda s civilizačními prvky. Zachytil idylický svět balonů, vzducholodí, vysokých kol, tricyklů, starých automobilů, letadel, lodí nebo ponorek. Od 1939 byl členem Umělecké besedy, od 1942 členem Skupiny 42 a od 1945 SČUG Hollar.

Kamil Lhoták v roce 1982

Od počátku šedesátých let se soustředil na kvalitativní účinky barvy. Od roku 1966 se svými obrazy s reklamními tabulemi, plátěnými draky, terčí a barely přiblížil problematice Nové figurace. Celou tvorbou procházel ojedinělý soubor maleb, kreseb i grafik s podobiznou dívky nazvaný *Dcera velkoměsta*.

Nedílnou součástí jeho díla tvoří kresby, volná grafika a knižní ilustrace. Věnoval se i známkové tvorbě, v níž se námětově promítají tytéž inspirační zdroje jako v malbě a grafice. Patří k průkopníkům českého animovaného filmu.

Lhoták byl nositelem několika vyznamenání: např. cena Václava Hollara (1967), zasloužilý umělec (1967), mezinárodní cena Johanna Gottfrieda Herdera (Rakousko, 1980).

Adolf Hoffmeister (15. 8. 1902, Praha – 24. 7. 1973, Říčky)

Adolf Hoffmeister byl český spisovatel, publicista, dramatik, malíř, karikaturista, překladatel, diplomat, právník a cestovatel.

Byl nejen právníkem a politikem, ale zejména geniálním karikaturistou, skvělým ilustrátorem, autorem originálních

Adolf Hoffmeister: *Toyen*, 1930

koláží, vtipným spisovatelem, básníkem, dramatikem, organizátorem zahraničních výstav a sběratelem umění. Díky své tvorbě se řadí k předválečným osobnostem, které formovaly českou avantgardu.

Snad nejznámějšími Hoffmeisterovými výtvarnými díly jsou karikatury významných osobností kulturní avantgardy, spolu s kolážemi, často sloužícími jako knižní ilustrace. Je autorem knihy pro děti *Dalekohled aneb Kdo nevěří, ať tam běží*, která vyšla v roce 1956. Její podtitul vyvolal u mnoha čtenářů úsměv na tváři, protože popisuje země pro běžného občana komunistického Československa padesátých let 20. století zcela nedostupné.

Ve své tvorbě se věnoval zejména dadaismu, psal básně, divadelní hry (pro Osvobozené divadlo a E. F. Buriana) a kreslil do několika periodik (*Tribuna*, *Aventin*, různé literární časopisy a další). V roce 1920 se stal zakladatelem Svazu moderní kultury – Devětsil, byl členem Spolku výtvarných umělců Mánes, členem kulturněpolitických organizací (Levá fronta, Společnost pro hospodářské a kulturní sblížení s novým Ruskem, Klub českých a německých divadelních pracovníků).

V roce 1939 emigroval do Paříže, kde byl sedm měsíců vězněn, a po kapitulaci Francie odešel do Maroka, kde se dostal do koncentračního tábora. Po emigraci do Francie byl ve spojení s odbojovými organizacemi a založil i centrum československých exilových kulturních pracovníků. V roce 1941 se dostal po delším cestování do New Yorku v USA, kde pracoval jako redaktor v Úřadě pro válečné informace a jako hlasatel a redaktor Hlasu Ameriky. Později pracoval pro UNESCO, od roku 1948 byl velvyslancem ve Francii, od roku 1951 byl profesorem a v letech 1954–1956 byl rektorem Vysoké školy uměleckoprůmyslové

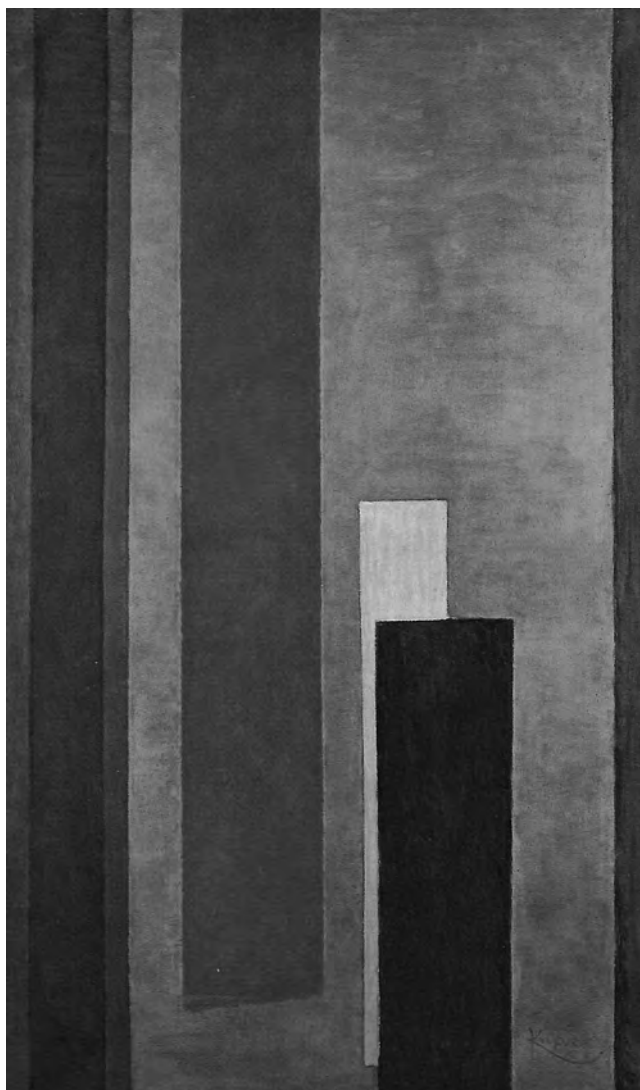
v Praze. V roce 1962 navštívil jako člen vládní delegace i jižní a Střední Ameriku. V letech 1965-1967 byl předsedou Svazu československých výtvarných umělců a předsedou Československého PEN klubu. Po roku 1970 mu byla zakázána veškerá veřejná, publikační i výstavní činnost a poté odešel do důchodu.

Je známý především pro svou všestrannost, pak také díky užívání netradičních „nevážných“ výrazových prostředků a vcelku pro roztržitěnou (později zakazovanou) veřejnou činnost. On sám k tomu dodává: „Spisovatelé říkají, že jsem malíř, malíři, že jsem právník, a právníci, že jsem cestovatel, lid obecný, že jsem výstředník.“

František Kupka (23. 9. 1871, Opočno – 24. 6. 1957, Puteaux, Francie)

František Kupka patří k malířům, jejichž tvorba výrazně přesáhla hranice českých zemí. Právem je spolu s Vasilem Kandinským označován za zakladatele abstraktního malířství.

Rozhodující pro Kupkovo umělecké směřování bylo jeho studium u Aloise Studničky, profesora řemeslnické školy v Jaroměři, který se zabýval geometrií užitečnou pro technicky i umělecky zaměřené tvoření. Studnička Kupku přivedl k dílu Josefa Mánesa a připravil ho ke studiu na pražské Akademii. Studium v Praze u profesora Sequense

František Kupka: *Vertikální plány III*, 1912-1913, olej, plátno

a pozdější studia na vídeňské akademii umožnila Kupkovo vlastní hledání podoby a smyslu umění převratné doby.

Nové inspirace a příležitosti pro vlastní tvorbu Kupka našel teprve v Paříži, kam přesídlil roku 1896 a kde zůstal činný až do konce svého života. Kolem roku 1900 se Kupkovo jméno již zapsalo do povědomí pařížských uměleckých kruhů jako jméno kreslíře karikatur a sociálně kritických vizí. V roce 1930 spoluzakládá skupinu Abstraction-Création, posléze je Kupka zvolen jejím čestným předsedou.

Po Kupkově smrti roku 1957, zejména pak v posledních desetiletích, zájem o Kupkovo tvorbu neustále vzrůstá. Jeho jméno se stává jedním z nejdůležitějších jmen dějin kultury moderní doby.

Přestože většinu svého života strávil v Paříži, celý život zůstal spjat se svou rodnou zemí a neváhal za svobodu Československa bojovat.

Kupka se celý život zabýval vertikálními a jejím filozofickými významy a způsoby ztvárnění na plátně. Redukce forem na základní výtvarné vztahy mu také umožnila výrazně zjednodušit prostor.

Rudolf Kremlička (19. 6. 1886, Kolín – 3. 6. 1932, Praha)

Rudolf Kremlička byl malíř, kreslíř a grafik. Byl žákem Hanuše Schweigera na pražské akademii, sledoval moderní směry, zvláště impresionismus.

Kremličkovu tvorbu jen stěží můžeme zařadit do nějakého uměleckého směru, byl velmi osobitý a nejbliže měl k novoklasicismu. Zpočátku maloval přírodu, z té doby vzniklo několik vynikajících podobizen. Důležitá pro něj byla návštěva Paříže, kde měl možnost zhlédnout díla významných impresionistů. Jeho vzorem byl Édouard Manet a poté sledoval jejich moderní směr a začal tvořit výhradně pod vlivem Francouzů. Tak vznikly obrazy plné vervy – jeho

Rudolf Kremlička: *Toaleta*, 1928, olej, plátno

Toilety, Myčky, Pradleny, nebo interiéry venkovských chýší se zvláštním půvabem světla a barvy.

V roce 1924 vydal *Malířské konfese*, ve kterých formou deníku vysvětloval svůj přístup k modernímu umění, aktům i krajinomalbě. Byl jedním z hlavních členů Tvrdošíjňáků a členem SVU Mánes.

Hanuš Schweiger (28. 6. 1854, Jindřichův Hradec – 17. 6. 1912, Praha)

Po ukončení studií u prof. Josefa Trenkwalda roku 1880 Hanuš Schweiger pracoval v ateliéru Hanse Makarta. Celoživotně jej zaujala postava Krysaře. Od roku 1901 působil jako profesor na pražské Akademii. Vytvořil si svůj staromistrovský sloh s afinitou k anekdotě, práce historické přitom střídal se svižnými realistickými studii lidských

Hanuš Schweiger: *Vodník*, 1886, tempera, dřevěná deska

typů, dokázal načrtnout i bravurní krajinářské plenéry ve své oblíbené Rusavě na Valašsku.

František Holan (24. 8. 1882, Předbořice – 7. 6. 1949, Praha)

František Holan se vyučil malířem pokojů a v letech 1905-1911 studoval v Praze na Uměleckoprůmyslové škole a následně ve speciální škole u profesora Karla V. Maška. Po studiích cestoval, zejména po Rusku, a věnoval se převážně krajinářství. Od roku 1915 se účastnil uměleckých výstav po celém Československu.

František Holan: *Obleva*, 1940

František Holan obdržel „krajinářskou cenu“ vídeňské nadace Charlotte Weyrother-Mohr Piepenhagenové a v roce 1932 pak obdržel 2. cenu České akademie věd a umění. Byl členem Jednoty umělců výtvarných.

Zemřel v Praze 7. června roku 1949, pohřben byl na Olšanských hřbitovech.

Josef Ullmann (13. 6. 1870, Nekmír – 31. 5. 1922, Praha)

Josef Ullmann studoval na pražské Akademii u prof. Julia Mařáka, ale ještě dřív v Mnichově u prof. Ludwiga von Hertericha. Rané novoromanticky laděné krajiny doplnila secesně symbolistická rozměrná plátna, přecházející kolem roku 1905 v senzuálně lapidárnější formy, které vystřídaly po roce 1908 impresivní živé projasněné motivy. Patřil

Josef Ullmann: *Motiv z Mlékojed*, 1912, olej, plátno

k zakládajícím průkopníkům impresionismu v českých zemích.

Antonín Gareis ml. (20. 11. 1837, Praha – 13. 8. 1922, Praha)

Kresbě a malbě se Antonín Gareis začal věnovat pod vedením svého otce, malíře a litografa Antonína Jana Gareise. Studoval na pražské Akademii, podnikl studijní cestu do Vídně, kde se seznámil s dílem F. G. Waldmüllera, které jej značně ovlivnilo. Navštívil Uhry, opět Vídeň a Drážďany, občas zajížděl na Moravu. Ve své malířské tvorbě se věnoval portrétu a především lidovému žánru, pro který čerpal náměty v městském i venkovském prostředí.

Antonín Gareis: *Posvícení*, 1863

Viktor Barvítius (28. 3. 1834, Praha – 9. 6. 1902, Praha)

Viktor Barvítius byl bratrem významného architekta Antonína V. Barvítia. Studoval na pražské Akademii, absolvoval studijní cesty do Vídně, Drážďan, Lipska a do Paříže. Francouzské období představuje vrchol Barvítiovy malířské dráhy. Nakonec postupně zanechává umělecké činnosti a věnuje se výhradně organizační a vědecké práci.

Připravil např. instalaci sbírek v novostavbě Rudolfinu a sestavil

první vědecký katalog Obrazárny. V roce 1896 vyšel v edici *Die Österreichisch-Ungarische Monarchie in Wort und Bild* první historický přehled výtvarného umění 19. století v Čechách z Barvítiova pera.

Spolu se svým bratrem Antonínem založil jako náhradu za zrušený malířský cech podpůrný umělecký Spolek sv. Lukáše. Dne 12. ledna 1878 se oženil s Gabrielou, rozenou Leichtitnerovou, ovdovělou šlechtičnou Haasovou von Wranau (1846-1886). S ní měl dva syny a dvě dcery, dva synové z předchozího manželství manželky s nimi žili ve společné domácnosti.

Viktor Barvítius: *Bitva u Kresčaku*, 1860, olej, plátno

Jan Jakub Quirin Jahn (4. 6. 1739, Praha – 18. 6. 1802, Praha)

Jahn získal první umělecké školení u svého otce, malíře Jakuba Vavřince. Od roku 1762 žil a působil jako kreslíř, grafik a malíř fresek, oltářních obrazů a podobizen. V roce 1767 byl přijat za člena vídeňské Akademie. Soukromě vyučoval kreslení, bezplatně od roku 1787 v sirotčinci Jana Křtitele, založeného pražskou zednářskou lóží. V roce 1796 patřil k iniciátorům založení Společnosti vlasteneckých přátel umění a později byl členem jeho výboru. Jeho umělecká sbírka s jeho pozůstalostí se stala základem dnešního Archivu Národní galerie v Praze.

Jan Jakub Quirin Jahn: *Podobizna dámy v čepici*, kolem 1785

ARCHITEKTURA & DESIGN

O Českou cenu za architekturu soutěží dvě stovky projektů

V soutěži Česká cena za architekturu (ČCA) vzrostl počet veřejných zakázek, tři pětiny přihlášených projektů ale zadali soukromí investoři. Novostavby podobně jako v předchozích ročních převládají nad rekonstrukcemi a letos činí dvě třetiny z přihlášených projektů, což je mírný nárůst. Nepřehlédnutelné je podle pořadatelů letos zastoupení komunitních center. Do 7. ročníku soutěže se přihlásilo 201 projektů, uvedla v tiskové zprávě mluvčí pořádající České komory architektů Tereza Zemanová.

Loni mezinárodní porota vybírala ze 170 přihlášených, předloni ze 191. Užší okruh letošních nominantů pořadatelé oznámili 23. června. Nejvyšší ocenění, tedy finalisté ČCA a držitel Hlavní ceny ČCA, pak budou vyhlášena na galavečeru v listopadu.

Loni Českou cenu za architekturu dostali Miroslav Pospíšil a Martin Karlík z kanceláře atelier-r za návrh rekonstrukce paláce hradu Helfštýn. Do soutěžní přehlídky se mohou přihlásit díla realizovaná na území České republiky v posledních pěti letech.

Budova českého velvyslanectví v Berlíně si připomíná 50 let od návrhu

Budova českého velvyslanectví v Berlíně, která je v německé metropoli jedinečným příkladem brutalismu, si výstavou v Českém centru připomíná padesát let od prvního návrhu manželů Věry a Vladimíra Machoninových. Ti navrhli mimo jiné i budovu pražského obchodního domu Kotva. Výstava nese název *Raumschiff Enterprise* podle hvězdné lodi Enterprise ze sci-fi světa *Star Treku*.

Vybudování ambasády na území někdejšího východního Berlína na dohled od Berlínské zdi opravdu mohlo působit jako zjevení, neboť budova s velkorysým nazlátlým prosklením se chlubí masivními a futuristickými tvary. Velvyslanectví proto rychle získalo přezdívku Enterprise, která mu mezi Berlíněany zůstala dodnes. Ne každému se budova líbí, ale i díky pocitům a kontroverzím, které vyvolává, je v metropoli všeobecně známá. Stavba klame vzhledem, kdy zvenčí působí nedobytně, ale v interiérech vyniká barevností.

Nová budova filharmonie v Praze

Vítězem mezinárodní architektonické soutěže na podobu nové budovy filharmonie v Praze se stalo dánské studio Bjarke Ingels Group (BIG). Budova by podle plánů vedení města měla být hotová v roce 2032, náklady se odhadují asi na šest miliard korun. Směrem na východ od budovy se bude rozprostírat nový městský park, jižní strana otevře přístup k vodě, na západní straně vznikne náměstí a na sever se naskytne pohled na novou městskou část Bubny-Zátory. Nové kulturní centrum s několika sály, které by mělo být i sídlem České filharmonie, má stát u stanice metra Vltavská. Česká filharmonie bude nadále využívat i své tradiční sídlo v Rudolfinu. Jak však prohlásil vedoucí

Vítězný návrh na novou budovu filharmonie v Praze

provozu filharmonie Lukáš Duchek, díky modernímu vybavení a zázemí může Vltavská filharmonie uvádět bez jakýchkoliv omezení ambiciózní hudební projekty, které dosud v Praze být nemohly.

Jak uvedli zástupci vítězného studia, k návrhu je inspirovala česká krajina a především Vltava od jejích pramenů až po samotnou Prahu. Terasy filharmonie budou veřejně přístupné přímo z přilehlého náměstí, a tak si budovu bude moct užít opravdu každý, i ten, kdo není fanouškem vážné hudby. Praha si slibuje, že nová stavba může do města přitáhnout jiný typ turistů, kteří přijedou za kulturou. Měla by také být příspěvkem k moderní architektuře, která Praze chybí.

Jak jsme již v minulém čísle *Kulturního klubu* uvedli, od rovněž ambiciózního, ale politiky odmítnutého a nikdy nerealizovaného projektu Národní knihovny navrženého slavným architektem Janem Kaplickým uplynulo letos patnáct let.

Úspěch českých studentů z UMPRUM na veletrhu Milano design week

Na prestižním veletrhu Milano design week uspěli se svým projektem studenti Vysoké školy uměleckoprůmyslové. Ti navrhli a vyrobili oblečení pro lidi, kteří nemají konfekční velikosti – třeba kvůli handicapu nebo operaci. Podle koordinátorky české výstavy a vedoucí jednoho z Ateliérů fotografie na UMPRUM Štěpánky Stein byla jejich výstava jednou z deseti nejdoporučovanějších expozic. O jejich kolekci oblečení projevil zájem i další evropské přehlídky designu.

Před 110 lety byl odhalen Máchův pomník

16. června 1912 byl v Praze na Petříně odhalen pomník Karla Hynka Máchy. Bronzová socha romantického básníka Karla Hynka Máchy je dílem sochaře Josefa Václava Myslbeka a architekta Antonína Balšánka z let 1910-1912. Nachází se v Petřínských sadech. Jedna z nejpůvodnějších pražských soch je symbolem věčného mládí a lásky a oblíbeným místem pro romantické schůzky zamilovaných.

Karel Hynek Mácha (1810-1836), český básník a prozaik, představitel českého romantismu a zakladatel moderní české poezie, se narodil nedaleko od Petřínských sadů, v domě U Bílého orla na Újezdě. Jeho nejslavnějším dílem a zároveň jednou z nevydávanějších českých knih je lyrikoepická báseň *Máj*.

Před 300 lety zemřel stavitel a architekt vrcholného baroka Kryštof Dientzenhofer

Kryštof Dientzenhofer (7. 7. 1655, St. Margarethen, Bavorsko – 20. 6. 1722, Praha) byl český stavitel německého původu. Proslavil se jako významný architekt vrcholného baroka. Je jedním z nejvýznamnějších představitelů iluzivního baroka a ve své době byl jedním z nejvyhledávanějších stavitelů. Jeho díla patří k vrcholům české, ale i evropské barokní architektury. Navázal na práci úspěšných vládkých stavitelů, kteří působili v Čechách.

Pocházel z hornobavorské stavitelské rodiny. Byl synem Georga Dientzenhofera (1614-1673), který se narodil nedaleko obce Bad Feilnbach. I další čtyři Kryštofovi bratři

se stali významnými staviteli. Kryštof Dientzenhofer se vyučil zedníkem a roku 1677 se přestěhoval do Čech, kde se živil jako polír u mistra. Dlouhá léta pracoval pro architekta Abrahama Leuthnera. Společně s ním pracoval na stavbě zámku v Ostrově u Karlových Varů a od roku 1691 v cisterciáckém klášteře ve Waldsassenu. Roku 1685 se oženil s Annou, vdovou po staviteli Janovi Jiřím Aichbauerovi. Žili na Malé Straně v domě nazývaném Aichbauerovský dům. Se svojí ženou měl Kryštof pět dětí. Jeho syn Kilián Ignác byl slavným barokním architektem a stavitelem. Stavitelem a architektem byl i jeho nevlastní syn Jan Jiří Aichbauer mladší.

V roce 1689 získal měšťanství v Praze a dostal povolení provozovat stavitelskou činnost. V roce 1689 získal místo stavitele premonstrátské kanonie v Teplé, kde se podílel na barokní přestavbě. Jednou z prvních staveb vybudovaných podle vlastního návrhu byla kaple Nejsvětější trojice při bývalém špitálu v Teplé. V západních Čechách realizoval řadu dalších staveb pro tepelské premonstráty.

V letech 1698-1701 působil v Chebu jako pevnostní stavitel. V prvním desetiletí 18. století vznikly jeho nejvýznamnější realizace ze skupiny tzv. radikálních staveb: kaple Zjevení Páně ve Smiřicích, klášterní kostel sv. Josefa řádu paulánů v Obořišti, jezuitský kostel svatého Mikuláše v Praze na Malé Straně, kostel svaté Markéty v klášteře benediktinů v Břevnově. Jsou charakteristické dynamickým a výrazně expresivním stylem. Půdorys je založen na průniku oválů, které vytvářejí jednoduše prolamovaný prostor, stěny i klenby se vlní. Mezi jeho poslední stavby, realizované v letech 1719-1722, patří dva venkovské kostely na Broumovsku a průčelí loretánské kaple v Praze na Hradčanech. Na posledních dílech již spolupracoval se svým synem Kiliánem Ignácem, u něhož brzy rozpoznal jeho výtvarný talent.

Pro jeho stavby je typické dokonalé provedení detailů, jako jsou hlavice či patky sloupů a další stavební prvky.

Kryštof Dientzenhofer zemřel v roce 1722 a jeho dílnu a ateliér převzal syn Kilián Ignác.

Několik stavitelských výročí

Před 665 lety byl položen v Praze základní kámen Kamenného – Pražského mostu

Karel IV. dne 9. července 1357 slavnostně položil základní kámen k novému kamennému mostu přes Vltavu. Původně se nazýval Kamenný nebo Pražský most, od roku 1870 Karlův most.

Před 630 lety byl položen v Praze základní kámen ke stavbě chrámu sv. Víta

Za účasti krále Václava IV. a pražského arcibiskupa Jana z Jenštejna byl 2. června 1392 položen základní kámen ke stavbě trojlodí gotického chrámu sv. Víta v Praze.

Před 290 lety byl položen základní kámen vojenské Invalidovny

15. srpna 1732 císař Karel VI. položil základní kámen ke stavbě vojenské Invalidovny v Karlíně. Invalidovna je rozsáhlý barokní objekt v Praze 8-Karlíně, čp. 24, stojící vedle parku na adrese Sokolovská 136. Byla vybudována Kiliánem Ignácem Dientzenhoferem v letech 1731-1737 po vzoru pařížské Hôtel des Invalides pro válečné invalidy. Od roku 2017 je objekt chráněn jako národní kulturní památka.

VÝSTAVY

Po *Slovanské epopeji* uvidí Japonsko multimediální výstavu *iMucha*

Multimediální výstava věnovaná českému malíři Alfonse Muchovi se letos v létě uskuteční i v japonské Jokohamě, kde bude k vidění od 14. července do konce září. Projekt získal záštitu předsedy vlády Petra Fialy, ministra kultury Martina Baxy a prezidenta Miloše Zemana, podle politiků může podpořit vztahy mezi ČR a Japonskem.

Za projektem stojí Nadační fond Richarda Fuxy, který vlastní sbírku Muchova díla v minulosti sesbíranou tenistou Ivanem Lendlem.

V Japonsku již návštěvníci mohli Muchova díla vidět před několika lety díky zapůjčení jeho *Slovanské epopeje* Tokiu. Multimediální výstava *iMucha* jim nyní představí sbírku umělcových plakátů a některé z nich uvede díky převodu do digitální podoby do pohybu. V České republice mohou lidé expozici vidět v pražském Obecním domě.

Umělecká díla Alfonse Muchy budou v Japonsku poprvé k vidění na velkoprojektových plátnech. Diváci budou obklopeni 360stupňovými efekty, díky kterým si budou připadat, jako by byli součástí příběhu. Partnerem českého projektu v Japonsku je společnost Sony Music Solutions.

Nad výstavou převzal záštitu prezident Zeman. V dopisu požádal nejvyšší japonské představitele, aby akci rovněž podpořili. „Jsem velmi rád, že se dlouhodobě česko-japonské vztahy pohybují na přátelské úrovni. Japonsko je pro Českou republiku po dlouhou dobu jedním z nejvýznamnějších partnerů. Jsem přesvědčen, že vyjádření podpory nejvyšších představitelů obou zemí dodá nový impulz našim vzájemným vztahům,“ napsal.

„Považuji výstavu *iMucha* za velmi kvalitní projekt, který dává nový rozměr secesnímu uměleckému dílu České republiky. Díky novým technologiím může současná generace pohlédnout blíže na dílo a život Alfonse Muchy,“ uvedl ke své podpoře Baxa.

V den zahájení výstavy 14. července 2022 si svět připomněl 83. výročí úmrtí Alfonse Muchy. Začátek výstavy je Českou republikou vnímán jako pocta mimořádnému secesnímu mistrovi.

Součástí projektu je také multimediální show s projekcemi, moderní hudbou, tancem a akrobacií. Její premiéra se konala 26. května v pražském O2 Universum. Show produkuje Michal Dvořák společně s Richardem Fuxou.

Celý projekt *iMucha* kritizuje jeden z Muchových dědiců John Mucha, který své dědictví spravuje prostřednictvím nadace registrované v Lichtenštejnsku. Ta podle dokumentu Úřadu průmyslového vlastnictví podala návrh na prohlášení ochranné známky *iMucha* za částečně neplatnou, což by mohlo budoucnost projektu ohrozit. (mk)

V holešovském zámku jsou vystaveny ručně vyráběné panenky

Ručně vyráběné panenky Aleny Dynkové z Valašských Klobouk na Zlínsku jsou vystaveny v holešovském zámku. Autorka panenky nejen vyrábí, ale také na ně šije oblečení a obléká je. Inspiruje se valašským folklórem a svá díla vy-

obrazuje v koloběhu života, od narození po úmrtí, představuje také tradice.

Dynková se výrobě panenek věnuje deset let. „Inspirací k tvorbě sbírky byla vinylová panenka z mého dětství, které jsem ušila můj první valašský kroj. Výsledek se mi zalíbil natolik, že jsem se rozhodla sbírku rozšířit o další panenky s tématem Celý rok na Valašsku,“ uvedla Dynková.

Ve třech zámeckých sálech je k vidění přes dvě stě panenek a dekorací. Panenky jsou představeny v rámci jarních, letních i zimních zvyků, jsou v kolébkách zavínuté do peřinek nebo jako hrající si děti. Nechybí panenky jako nevěsty nebo stárnoucí babičky i dědečkové. K dispozici jsou i texty, které přiblíží zvyky i historii.

Dynková vyrábí malé dekorativní panenky i velké porcelánové panenky, u kterých koupí základní tělo a navrhne a ušije pro ně oblečení, stylizuje je do navržené scény, vybere paruku, namaluje obličej a výraz a pomocí drátků zafixuje do požadované pozice. „Pořád je na čem pracovat, co rozvíjet, aby detaily byly dokonalé. Miluji kombinace materiálů, plátno, dřevo, kov, přírodní materiály, to všechno patří ke stylizaci mých panenek. Když vyrobím babičku, můžu k ní třeba přidat děti, které běhají kolem,“ uvedla Dynková, která by podle svých slov chtěla dělat panenky v životní velikosti. „Jak jsem měla ráda malinké, tak se začínám ohlížet po větších v reálné velikosti,“ uvedla autorka.

Na Valašsku je podle ní spousta tradic, které by chtěla pomocí panenek prezentovat. „Musím panenky do tradic zakomponovat, obléct je, vytvořit pozadí, tak chci dětem nastínit tradice u nás, jestli to jsou dožínky nebo masopust. Chtěla bych mít všechno v tom zahrnuté, všechny tradice, proto v tom chci pokračovat,“ uvedla Dynková. Náročné je podle ní sehnat například pravý modrotisk, který by ladil k malým panenkám, kvalitní sukno, výšivky už nejsou také tak rozšířené jako dříve.

Alena Dynková by jednou ráda měla své muzeum. V současnosti jedná s městem Valašské Klobouky o vybudování stálé expozice.

Výstava pod názvem *Panenky, příběh života* potrvá do 28. srpna. Podle Dany Podhajské z Městského kulturního střediska Holešov se jedná o jeden z největších výstavních projektů letošní sezóny. (mk)

Výstava VOID

Český umělec částečně žijící v americkém Texasu Jiří Příhoda vnesl do pražské Galerie Rudolfinum razanci, která se tu naposled objevila v roce 2017, když Krištof Kintera do výstavních sálů „zasadil“ *Nervous Trees*. Oba přístupy jsou podobně neortodoxní. Je obdivuhodné, jak Jiří Příhoda dokázal s pouhými několika objekty vytvořit uměleckou krajinu fungující jako celistvý organismus.

Výstavou *VOID* se dotýká nenásilnou formou palčivého tématu oteplování planety. Část děl pochází z devadesátých let, ta nejnovější vznikla v Americe během lockdownu. Na své zahradě si umělec zkoušel až architektonické konstrukce, testoval myšlenky, jestli se dokážou uplatnit i mimo papírový náskres. Příhoda opracovává hmotu do tvaru, v němž má zásadní místo prostor – místo v prostoru.

ru. To je mimochodem zásadní rozdíl mezi tím, co představil Krištof Kintera. I on si podmanil Rudolfinum svým světem. Pro mnohé tehdy naboural muzeální nudu, když do čistých sálů přinesl kus špíny z ulice. Ale v porovnání s tím, co předvádí Jiří Příhoda, to bylo přece jen o kus jinde.

Zatímco Kinterovy objekty stály do velké míry ve výrazném kontrastu s prostorem, tak v Příhodově případě vše ladí. Přitom obří archa vyrůstá z výstavního sálu a rovnou do něj zarůstá.

Některé Kinterovy objekty podupávaly, vydávaly zvuky. Byla to trochu zvláštní podívaná, která ale právem zbořila návštěvnické rekordy. Příhoda přistoupil ke své prezentaci výrazně minimalisticky, a přesto monumentálně. Zásadně nechává vyznít prázdnotu, vzduch kolem, nic. To nic je však právě ten nerušivý element, který diváka naplno vtáhne.

Jiří Příhoda nevnucuje návštěvníkům svůj výklad žádným návodem. Žádné QR kódy, vysvětlující cedulky, jak to či ono dílo chápat. Nechce ostatním podsouvat svůj názor, také proto umístil informační brožurku až k poslednímu exponátu.

VOID není výstava zabývající se detailem. Umělec nabízí po dlouhé pandemické pauze přesně ten typ zážitku, kvůli němuž se rozhodně vyplatí jet do centra Prahy.

Výstava bude otevřena do 28. srpna. (mk)

Muzeum představilo techniku z depozitářů

Po dvou letech brněnské Technické muzeum opět představilo některé své exponáty, které jsou obvykle ukryty před zraky veřejnosti v rozsáhlých depozitářích bývalých kasáren v Brně-Řečkovících. Tentokrát se muzejníci pochlubili především kolovou technikou.

„V letošním roce na akci mimo jiné připomeneme čtyřicáté výročí provozu autobusu Karosa řady 700 v brněnské MHD stejně jako provoz nízkopodlažních autobusů,“ vysvětlil důvod k výstavě tematické řady busů i okružní jízdy historickými garant akce Tomáš Kocman.

Největší pozornost návštěvníků však přece jen zaujala především starší vozidla, mezi kterými sklízel nejvíce pozornosti nákladní automobil Škoda Sentinel vyráběný v letech 1924-1935 ve Škodových závodech a pak také vojenská technika – historická i ta současná, kterou představovala Armáda ČR. (mk)

Muzeum válečných letců ve Větrném Jeníkově rozšíří svoje expozice

Muzeum ve Větrném Jeníkově na Jihlavsku věnované československým letcům, kteří za druhé světové války působili v zahraničí, rozšířilo své expozice. Zpřístupnilo je 11. června. Vystavuje čtyřmetrový rádiem řízený model, který před lety využili filmaři pro natáčení snímku *Tmavomodrý svět*. Chce se také vedle letců v britském Královském letectvu (RAF) věnovat československé stopě v letecké bitvě o Francii.

Bitva o Francii byla od 10. května do 22. června 1940 jedním z velkých střetů druhé světové války, ve které zvítězilo nacistické Německo. Muzeum shromažďuje informace k pilotům, kteří se bitvy účastnili, včetně uniforem, odznaků, map a fotografií.

Národní galerie a Centre Pompidou připravily výstavu o intimitě

Národní galerie Praha (NGP) otevírá ve Veletržním paláci výstavu *Intimita jako vzdor*, kterou připravila ve spolupráci s pařížským Centre Pompidou. Projekt vznikl u příležitosti francouzského a českého předsednictví v Radě EU. Výstava představí práce osmi mezinárodních umělců, kteří pracují s využitím vlastní intimity.

Národní galerie novinářům představila i další dva projekty, které uvádí v rámci předsednictví. Centre Pompidou pořádá od roku 2017 festival Move, letos se poprvé představí v zahraničí, tedy v Praze. Hlavním tématem letošního ročníku je intimita a její politický potenciál. Výstava bude v Praze do 9. října, recipročně budou čeští umělci hostovat na podzim v Paříži.

Za NGP na výstavě spolupracoval ředitel Sbírký moderního a současného umění Michal Novotný. „Je to projekt na pomezí různých žánrů a témat, je to i propojení mezi dvěma institucemi. Vzniká ale i propojení mezi Francií a Českou republikou. Tyto země sdílejí společný osud, společnou citlivost, je tu i propojení mezi západní a východní Evropou, které někdy stály odděleně,“ řekl Mathieu Potte-Bonneville za Centre Pompidou. Tvůrci, kteří se na projektu o intimitě podíleli, mají zato, že jde o přehlížený prostor.

Výstava v Brně mapuje 100 let českého komiksu, začíná u Josefa Lady

Vývoj českého obrázkového seriálu od začátku 20. století do současnosti sleduje výstava Moravského zemského muzea v Brně. Vznikla u příležitosti 100. výročí průkopnického počínu Josefa Lady *Šprýmovné kousky Frantíka Vovíška a kozla Bobeše*.

Výstava si klade za cíl prozkoumat, kam se obrázkový seriál od té doby formálně i obsahově posunul. „Je zřejmé, že kdysi podceňovaná komiksová vizuální forma se v poslední době rozprostřela do mimořádné žánrové pestrosti a že už řadu let necílí primárně na děti a mládež,“ řekl novinářům kurátor Tomáš Prokůpek. Doplnil, že v posledních letech se čeští autoři prosazují také v zahraničí.

Ve výstavních síních se návštěvníci seznámí s ranými formami komiksu a jeho výraznými hrdiny. Zjistí, s jakými problémy se autoři potýkali za totality a jakým potížením čelili po roce 1989. Výstava se zvláště zaměřuje na dobové kontakty českého komiksu se světem, ale také na speciální vazby se Slovenskem. Další linií je prosazování ženských autorek v kdysi téměř výlučně mužském prostředí. Výstavu tvoří hlavně originální kresby, návštěvníci si tak udělají přesnou představu o stylu jednotlivých kreslířů, neovlivněnou dobovými limity reprodukcí technologií. Výstava ukazuje krásu uměleckého originálu, působivost obrazu v prapůvodní podobě, uvedl druhý z kurátorů Pavel Kořínek. Zastoupeni jsou Josef Lada, Ondřej Sekora nebo Kája Saudek, ale i tvůrci pozapomenuti.

Zajímavostí je nevydaný seriál nakreslený Josefem Šimou, významným moderním malířem, který se prosadil ve Francii. Současnou tvorbu reprezentuje třeba Pavel Čech, který komiks pokládá za svobodnou a hravou tvůrčí formu. Ocenil odvahu průkopníků žánru, kteří vstupovali do neznámých vod.

Výstava potrvá do února příštího roku.

LITERATURA

Vzpomínky z Ravensbrücku

Od konce druhé světové války uplynulo sedmasedmdesát let. Po celou tuto dobu pracují generace historiků na tom, aby zevrubně popsaly a analyzovaly nacistický represivní systém. Může se proto zdát poněkud paradoxní, že vůbec první kniha, která se uceleně zabývá ženami z Československa vězněnými v koncentračním táboře Ravensbrück, vyšla až nyní.

Z každé paměti, individuální i kolektivní, si z minulosti vybíráme to, nač chceme vzpomínat, a ostatní věci vytěšňujeme. Toto se dá dobře dokumentovat na tom, jakou stopu v české historické paměti zanechal nacistický koncentrační tábor Ravensbrück, jenž byl určený především ženám (nakonec zahrnoval i menší mužskou část).

Také vinou komunistického režimu, ale nejen její, došlo k tomu, že ze skupiny žen původem z Československa, které byly v tomto táboře vězněny, si připomínáme jen jednu její malou část: Češky perzekvované z politických důvodů.

Ženy československého občanství, ale jiných národností, stejně tak jako ženy pronásledované z řady jiných než politických důvodů, jako by se z oficiálního vzpomínání vytratily. Práce historičky Pavly Plaché se tak snaží o nápravu jedné historické křivdy. V Ravensbrücku netrpěly jen Češky, ale také příslušnice dalších národností, zejména sudetské Němky, Židovky, Slovenky, Romky nebo Polky.

Také důvodů, proč se někdo mohl do Ravensbrücku dostat, bylo značné množství: mezi vůbec první v nacistickém Německu pronásledované skupiny osob patřili jehovisti. Do Ravensbrücku byly zavírány i běžné kriminálnice či tzv. asociálky: značně pružná kategorie, do níž byly zařazovány vedle romských žen třeba i ty, které byly obviněné z kontaktů s příslušníky „nižších ras“.

Také sama kategorie politických vězeňkyň byla – jak autorka ukazuje – značně široká: lze v ní nalézt vedle skutečných odbojářek také rodinné příslušnice odbojářů, ženy zahrnuté do preventivních či odvetných hromadných akcí (např. lidické ženy), ale také nepohodlné řeholnice nebo vyznavačky alternativních duchovních nauk jako třeba věštkyně či okultistky. Do Ravensbrücku se z „politických“ důvodů mohla dostat ale i osoba, která někoho nepravdivě udala.

Tón poválečného vzpomínání na Ravensbrück udávají přeživší bývalé vězeňkyňe komunistického přesvědčení, které v táboře tvořily do značné míry jednotnou skupinu, jejíž členky se vzájemně podporovaly. V jejich vydaných vzpomínkách byly nekomunistické vězenkyňe buď úplně vytěšněny, nebo označeny jako „rozvratnice“.

Kolektiv Češek-komunistek byl silně idealizován, byla zdůrazňována nejen jeho kulturní vyspělost ve srovnání s vězněnými ženami jiných národností, ale i soudržnost. V rámci tohoto vyprávění byl konstruován i kult mučednice: tou se stala novinářka a politička Jožka Jabůrková (1896-1942).

Toto vyprávění bylo po roce 1989 rozšířeno o vzpomínky žen, které se ke komunismu nehlásily. Symbolickou postavou tohoto vyprávění se stala novinářka Milena Jesenská (1896-1944), označovaná komunistkami jako trockistka. Ani po roce 1989 pak historici nerozšířili historické zá-

znamy o výše popsané kategorie žen, které se dějinami propadly do zapomnění.

Pokouší-li se je nyní Pavla Plachá rehabilitovat, musí se potýkat s často neřešitelným problémem nedostatku informací. Pamětnice jsou již po smrti a o ženách, které nezapadly do dominantního vyprávění, zbyly často jen nepatrné střípky informací.

Dnes již dokonce ani nelze přesně vyčíslit, kolik Českoslovaček vlastně bylo v táboře vězněno; autorka odhaduje, že zhruba pět tisíc. O většině z nich se neví nic, nebo jen základní údaje.

Autorka se velmi podrobně věnuje všem podstatným otázkám každodenního života v lágru, přičemž se také zaměřuje na rozdíly mezi vězněnými ženami a muži. Ženská vězeňská zkušenost se od mužské nutně liší: velkou roli v ní hrají otázky vlastní tělesnosti, ženskosti, studu, přičemž celý systém byl nastavený tak, aby vězněné co nejvíce ponížil. Již během příchodu do tábora musely všechny ženy defilovat nahé před příslušníky SS, některé byly navíc ostříhané dohola. Část vězněných byly matky, přičemž některé nevěděly – jako třeba lidické ženy – nic o osudu svých potomků. Děti narozené v táboře byly buď vražděny hned po porodu, nebo odsouzeny k pomalé smrti hladem.

Kniha Pavly Plaché je nejen objevná, ale také zručně napsaná. Autorce se velmi dobře daří vkomponovat jednotlivé životopisné mikropříběhy do celkového obrazu koncentračního tábora. Také díky množství obrazového materiálu, v němž vynikají kresby tanečnice a výtvarnice Niny Jirsíkové, vězněné v Ravensbrücku v letech 1941-1945, a citlivému grafickému zpracování vznikla opravdu pěkná knížka, i když s velmi pochmurným obsahem. (mk)

Zemřel Jan Kostrhun

Ve věku devětsedmdesáti let zemřel 2. května spisovatel, scenárista a politik Jan Kostrhun. Filmy podle jeho prozaických předloh natáčel Hynek Bočan. V devadesátých letech byl Kostrhun poslancem za Zemědělskou stranu a později za sociální demokracii.

„Opustil nás dlouholetý člen České strany sociálně demokratické, emeritní poslanec Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, spisovatel, milovník Moravy a života, přítel a kamarád Ing. Jan Kostrhun,“ uvedla břeclavská ČSSD.

Jan Kostrhun se narodil 3. července 1942 v Podivíně na Břeclavsku, po studiu Vysoké školy zemědělské v Brně pracoval mimo jiné jako plemenářský zooteknik. Od poloviny šedesátých let publikoval beletristické texty v *Zemědělských novinách*, *Rovnosti*, *Literárních novinách*, *Hostu do domu*, *Květech*, *Mladém světě*, *Dikobrazu* i *Vlastě*. Pro Československý rozhlas napsal několik dílů seriálu *Jak*

se máte, Vondrovi? nebo kabaret *Žena – přítel člověka*, vyplývá ze slovníku spisovatelů vytvořeného Ústavem pro českou literaturu Akademie věd ČR.

S Československou televizí Kostrhun spolupracoval na filmech *Černé ovce* a *Páslu dívčá páva*, byl autorem literárního scénáře k *Černé hodině s Jožkou Černým*. V letech 1985-1989 pracoval jako scenárista ve Filmovém studiu Gottwaldov. Podle svých próz napsal s režisérem Hynkem Bočanem scénáře k jeho filmům *Plavení hřibat*, *Tvář za sklem*, *Pytláci* a *Vinobraní*. Je rovněž autorem námětu a scénáře k filmu Oldřicha Koska *Sedmé nebe*.

V Kostrhunových pracích podle slovníku spisovatelů na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let začaly nad lojalitou vůči dobovým poměrům postupně převažovat kritické výhrady. Využití groteskní nadsázky bylo zjevně v souladu s Kostrhunovým sklonem k ironii a humornému трактовání, uvádí slovník ke Kostrhunovu stylu.

Ve volbách v roce 1992 byl Kostrhun zvolen za Zemědělskou stranu do Sněmovny lidu, ve Federálním shromáždění zůstal do zániku Československa v prosinci 1992. Za ČSSD se do Poslanecké sněmovny dostal v roce 1996, poslanecký mandát obhájil o dva roky později. Poté byl i členem Rady pro rozhlasové a televizní vysílání. (mk)

Zemřel Vlastislav Toman

Zemřel novinář, autor řady dobrodružných knih, bývalý šéfredaktor časopisu *ABC* a scenárista komiksů Vlastislav Toman. Bylo mu dvaadevadesát let. Českému rozhlasu to potvrdil šéfredaktor časopisu *ABC* Zdeněk Ležák. Právě časopis *ABC pro mladé techniky*

a přírodovědce pomáhal Toman zakládat a působil v něm přes třicet let. Kultovním se stal jeho sci-fi komiks ze sedmdesátých let s názvem *Kruanova dobrodružství*. Toman se taky věnoval popularizaci kosmonautiky a historii střelných zbraní.

Měsíc autorského čtení (MAČ): 2022 (23. ročník) – čestný host Island

Největší středoevropský literární festival Měsíc autorského čtení vznikl v roce 2000 v Brně a v průběhu času se rozšířil i do dalších měst. V roce 2022 probíhá v Brně, Ostravě, Bratislavě, Košicích a Prešově. MAČ zahrnuje dvě hlavní programové linie: jedna z nich, domácí, reprezentuje literaturu pořadatelských zemí, druhá písemnictví země, která je v daném roce čestným hostem. MAČ každoročně zahajuje 1. července v Brně a pak se po jedenatřicet dní nepřetržitě stěhuje z jednoho pořadatelského města do druhého. Hlavní program denně nabízí dvě autorská čtení: čestného hosta a zástupce domácí linie.

Místa konání:

– Brno, Divadlo Husa na provázku, Zelný trh 9;

– Ostrava, Divadlo „12“, Čs. legií 12;

– Bratislava, Rómerov dom, Zámocnícka 10;

– Košice, Knižnica pre mládež mesta Košice, Kukučínova 81/2;

– Prešov, Stromoradie, Kmeťovo stromoradie.

Probíhá denně v době mezi 1. červencem a 2. srpnem.

Úspěch na Mezinárodním knížním veletrhu v Turíně

Kreslená dětská kniha studentky plzeňské fakulty designu a umění Kateřiny Illnerové zvítězila v soutěži na Mezinárodním knížním veletrhu v Turíně. Kniha *Lost in Porcelain*, která nejvíce oslovila mezinárodní porotu, sleduje cesty osamělého rybáře, který byl původně jen vzorem na porcelánové váze. „Nápad na knihu vzešel z mé lásky k čajovým konvicím. Kromě toho, že jsou velmi krásné, představují pro mě také chvíli klidu v hektickém dni,“ řekla Illnerová. Dodala, že při bádání o konvicích jsem objevila celý svět modrobílého porcelánu a zamilovala si ho.

Prestížní přehlídku nejlepších dětských ilustrovaných knih beze slov Silent Book Contest pořádá milánské nakladatelství Carthusia od roku 2014. Mezinárodní soutěž vyzývá autory, aby vytvořili knihu vyprávějící pouze obrazem. Je otevřena ilustrátorům z celého světa. Za osm let historie se do finále probojovali čtyři studenti z Fakulty designu a umění Ladislava Sutnara ZČU.

Svět knihy přilákal rekordní počet návštěvníků

Mezinárodní knížní veletrh a literární festival Svět knihy Praha letos podle předběžných údajů navštívilo asi 55 000 lidí. Ředitel festivalu Radovan Auer sdělil, že jde o rekordní návštěvnost. Dosud nejvíce lidí přišlo na festival v roce 2019, a to přibližně padesát tisíc.

„Upravený koncept se očividně osvědčil, lidem se na Světě knihy líbilo, strávili tu delší čas než dříve a koupili si zřejmě i více knih, protože nakladatelské kuloáry také hovoří o rekordních tržbách. Což je pro nás vlastně důležitější než přesná návštěvnost,“ uvedl Auer.

Na Výstavišti se na 27. ročníku festivalu sešlo 416 vystavovatelů a 746 účinkujících z třiatřiceti zemí a regionů. Čestným hostem festivalu byla Itálie. Dramaturgie festivalu se zaměřila na autory, kteří reprezentují současnou italskou literární scénu a jejichž díla byla v posledních dvou letech přeložena do češtiny.

Držitelem ocenění Cena Jiřího Theinera se stala výprava ukrajinských spisovatelů. Původně ji měla přebírat běloruská spisovatelka a laureátka Nobelovy ceny Svjatlana Alexijevičová. Z festivalu se ale ze zdravotních důvodů omluvila a ocenění pro osobnosti, které jsou hlasem svobody proti cenzuře a pro demokracii, věnovala delegaci spisovatelů z Ukrajiny.

JUBILEA

Sir Tom Stoppard 85

Tom Stoppard, vlastním jménem Tomáš Straussler, je anglickým dramatikem českého původu. Narodil se 3. 7. 1937

ve Zlíně. Jeho otec byl lékařem v Baťově nemocnici. Roku 1939 rodina utekla před nacisty do Singapur a dále před invazí do Indie. Jeho otec Eugene při japonské invazi – náletu zahynul. Roku 1946 se jeho matka Martha znovu provdala, a to za úředníka britské armády Kennetha Stopparda, s nímž se přestěhovala i s dětmi do Bristolu.

Tom Stoppard v sedmnácti letech opustil střední školu a začal se věnovat novinářině ve *Western Daily Press*. Postupně se více zaměřoval hlavně na divadelní a filmovou kritiku, tudíž se již od roku 1960 věnoval psaní krátkých kritik na volné noze. V tomto období napsal svou první hru *A walk on the water* (1963), prvně však byla hraná až roku 1968. Mezi roky 1962 a 1963 pracoval v Londýně jako divadelní kritik pro časopis *Scene* pod vlastním jménem i pod pseudonymem William Boot. Dále psal hry pro rádio a televizi. Největší úspěch zaznamenal na divadelních slavnostech v Edinburghu uvedením své hry *Rosencrantz a Guildenstern jsou mrtví*, jež později slavila úspěch v Londýně a jinde. Také přeložil několik her od Nestroye, Schnitzlera, Mrozk a Havla.

Kromě divadelních her se Stoppard věnoval psaní scénářů, např. k *Říši slunce* (1987); za scénář k filmu *Brazil* (1985), na němž spolupracoval s Terryem Gilliamem, byli nominováni roku 1985 na Oscara, jehož získal za scénář k filmu *Zamilovaný Shakespeare* (1998).

V sedmdesátých letech se angažoval v problematice lidských práv v zemích východního bloku a publikoval několik článků na podporu tamní disidentské scény. V roce 1977 jako člen Amnesty International navštívil bývalý Sovětský svaz a Československo, kde se setkává s Václavem Havlem. Pod záštitou Nadace Charty 77 byla v roce 1983 ve Stockholmu poprvé udělena Cena Toma Stopparda určená autorům českého původu za esejistické dílo. Do České republiky se vrátil v roce 1998, navštívil svůj rodný dům a setkal se s pamětníky.

Tom Stoppard je nositelem Řádu britského impéria, roku 1997 byl pasován královnou Alžbětou do rytířského stavu a roku 2000 se mu dostalo i nejvyššího osobního ocenění Order of Merit, v říjnu 2011 převzal v Londýně z rukou českého ministra zahraničí Karla Schwarzenberga cenu za šíření dobrého jména ČR Gratias Agit.

Získal mnoho cen, např. byl nominován na cenu Laurence Oliviera za nejlepší novou komedii *Rock'n'Roll* (2006). Další hra *Leopoldstadt* (2020), která sleduje židovskou rodinu ve Vídni od začátku 20. století, již cenu Laurence Oliviera získala, tentokrát za nejlepší novou hru.

Dnes je nejslavnějším žijícím britským dramatikem. Nedávno vydaný životopis Toma Stopparda odhaluje jeho spory s matkou kvůli židovskému původu, přátelství s rockerem Mickem Jaggerem i tajnou práci pro Hollywood.

A jak je to vůbec s českou kulturou v Británii?

Víte, Britové nevědí nic o ničem, takže pokud nevědí nic o české kultuře, není třeba to brát tragicky. A kromě toho,

pokud se o něco zajímají, musí to být přeložené do angličtiny.

Vy ale teď do Česka přece jenom jezdíte častěji. Jaký máte vztah k zemi, kde jste se narodil?

Zase tak často tam nejezdím, ale je pravda, že jsem teď mnohem rozpolcenější mezi Anglii a české prostředí než dřív. Od dětství jsem mluvil jenom anglicky a pohyboval se jenom v anglickém prostředí. Takže to, že jsem se náhle stal i Čechem, mě těšilo, najednou jsem se něčím odlišoval, byl jsem exotický. Moje matka umřela v roce 1996 a ona především nechtěla, abych se ohlížel zpět. Chápal jsem to, byl to její způsob, jak přežít. Její smrt mě z toho paradoxně osvobodila.

Máte v Česku ještě příbuzné, dozvěděl jste se ještě, jak to bylo s částí vaší rodiny, která zůstala před válkou doma?

Matka měla čtyři sestry, jedna stačila ještě odjet do Argentiny, ostatní sestry zabili Němci, i moji prarodiče přišli o život za holokaustu. Otec měl jednu sestru. Má v Čechách několik bratranců a jednoho strýce, který nedávno zemřel. Na svého skutečného otce si také nepamatuji, jen z fotografie. Při jedné návštěvě u příbuzných ve Zlíně jsem dostal do ruky fotky, na kterých je bratr a já a také náš pes. Tu fotografii jsem znal od matky. Moc příbuzných mi ale nezbylo. Jsem Angličan, moje rodina je tady, mám čtyři syny a sedm vnuků.

Jana Machalická, Lidové noviny (redakčně zkráceno)

Tereza Boučková (* 24. 5. 1957)

Česká spisovatelka, scenáristka a publicistka Tereza Boučková je dcerou Anny a Pavla Kohoutových. Bratr Ondřej, malíř a scénograf, žije v Rakousku a sestra ve Švýcarsku. Navštěvovala dvouletou ekonomickou školu, v pololetí se jí podařilo přestoupit na Akademické gymnázium ve Štěpánské ulici (Praha). Maturovala v roce 1976. Několikrát se neúspěšně pokoušela o přijetí na DAMU.

Následovalo roční abiturientské studium na jazykové škole zakončené státní zkouškou z angličtiny. Svůj herecký talent mohla uplatnit jen v disidentských představeních konaných v bytě Vlasty Chramostové, např. v roce 1978 spolu s ní, svým otcem Pavlem Kohoutem, Pavlem Landovským a Vlastou Třešňákem účinkovala v inscenaci Kohoutovy adaptace Shakespearova *Macbetha* (*Play Macbeth*).

Pracovala jako uklízečka, balička, poštačka, domovnice. Následovalo první krátké manželství, účast na jazz dance představení, zpívání v židovském souboru Mišpacha.

Literární práci se Tereza Boučková věnuje od konce osmdesátých let. *Indiánský běh* (1988), první autorčin soubor próz, vyšel nejprve v samizdatu, v roce 1989 v Bratislavě, poté v Praze a v zahraničí. Boučková čerpá nejvíce z vlastních zážitků a zkušeností, od dětství značně komplikovaných. Na vše dovede nahlížet z nadhledu, s humorem i ironií.

Za *Indiánský běh* získala Literární cenu Jiřího Orteny, kniha vyšla i v Holandsku, Německu, Maďarsku a Itálii.

Od roku 2001 je členkou Českého centra Mezinárodního PEN klubu. Angažuje se v ochraně životního prostředí, podporuje mj. Hnutí DUHA a Děti Země. V Evropských volbách 2004 kandidovala za Stranu zelených.

V listopadu 2016 jí byl přiznán status účastníka odboje a odporu proti komunismu, mimo jiné i za účast v bytovém divadle, které bylo StB tvrdě rozháněno. Každou druhou neděli v měsíci moderuje Noční Mikroforum na Českém rozhlase Dvojka. Věnuje se rovněž publicistice, přispívá např. do *Respektu* a *Lidových novin*, napsala několik filmových scénářů.

Právě vyšla její poslední kniha – *Hodiny tikají šedesát plus jeden fejton o životě* (2022). Knížka shrnuje autorčinu publicistickou tvorbu z posledních pěti let. V letech 2017-2021 psala měsíc co měsíc fejton do magazínu *Reportér* – o společnosti, politice, kultuře, cestování i o sobě. Jen pro knižní vydání připsala poslední text, jakousi pomyslnou tečku za tím vším.

Pavel Kosatík (* 13. 6. 1962, Boskovice)

JUDr. Pavel Kosatík je český novinář a spisovatel. V roce 1984 absolvoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy. Po studiích začal pracovat u společnosti Dilia jako právník specializovaný na autorské právo, po dvou letech přešel do nakladatelství Československý spisovatel (1986-1990). Pracoval jako redaktor v několika nakladatelstvích a v redakcích – *Mladá fronta DNES* (1992-1995), *Reflex* (1995), *Hospodářské noviny*, *Ikarié*. Od roku 1996 je na „volné noze“.

Začal jako spisovatel sci-fi, dnes je znám jako spisovatel faktu, literární historik. Pravidelně publikuje v časopisech *Týden* a *Respekt* (zde píše seriál *Česká inteligence*). Založil nakladatelství Kdo je kdo.

Za knihu *Jan Masaryk: Pravdivý příběh* získal Výroční cenu nakladatelství Mladá fronta za rok 1999. Za knihu *Ferdinand Peroutka: Pozdější život (1938-1978)* obdržel Výroční cenu Nadace Český literární fond za původní literaturu za rok 2000 a od Nadace Charty 77 Cenu Toma Stopparda za rok 2001. Tuto knihu také ocenili čtenáři ve vánoční anketě *Lidových novin* jako nejzajímavější knihu literatury faktu v roce 2000. Za rok 2009 získal novinářskou Cenu Ferdinanda Peroutky.

V roce 2010 se jeho soubor šestnácti esejů s názvem *České snění* umístil na 4. místě v anketě *Knihy roku Lidových novin*.
Zdroj: wikipedia.org

Michal Horáček (* 23. 7. 1952, Praha)

PhDr. Michal Horáček je český spisovatel, esejista, novinář, textař, básník, producent, vystudovaný antropolog a spoluzakladatel sázkové kanceláře Fortuna. Otec Vladimír Horáček byl dramaturgem mnoha pražských divadel včetně Národního a překladatelem z mnoha jazyků. Matka Eva Horáčková Heyrovská pracovala jako psycholog-

ka. Jeho prastrýc Jaroslav Heyrovský byl první Čech, který získal Nobelovu cenu, a to v roce 1959 za objev polarografie (obor chemie).

Do povědomí veřejnosti se zapsal především jako textař ve spolupráci s hudebníkem Petrem Hapkou a jako zakladatel sázkové společnosti Fortuna.

První písně s texty Michala Horáčka vznikají v roce 1982 (zpívají je Petr Spálený a Michal Tučný). V roce 1984 začíná spolupráce se skladatelem Petrem Hapkou. Vzešlo z nich čtrnáct alb, ať už autorských, či v rámci spolupráce. Největší umělecký ohlas získal za své texty k písním, které zhudebnil Petr Hapka, mimo jiné pro Hanu Hegerovou, Vlado Müllera, Františka Segrada a další.

Před rokem 1989 působil jako černý bookmaker na závodisti v Chuchli. Díky zájmu o dostihy a chov koní začal v sedmdesátých letech psát pro zahraniční publikace a stal se korespondentem dostihových časopisů ve Velké Británii, Austrálii a USA. Za své články byl v roce 1982 oceněn novinářskou cenou a získal stipendium na World Press Institute, které absolvoval v roce 1984. Po svém návratu začal psát pro týdeník *Mladý svět*.

V létě 1989 založil spolu s Michaelem Kocábem občanskou iniciativu MOST, jež měla zprostředkovat jednání mezi představiteli komunistické strany a nezávislých sdružení.

Znalost dostihového prostředí mu umožnila založit v roce 1990 spolu s dalšími třemi společníky sázkovou kancelář Fortuna, ve které měl funkci předsedy představenstva. V roce 2004, kdy měla Fortuna mnohamiliardový roční obrát a několik set poboček v ČR, v Polsku a na Slovensku, ji prodali investiční společnosti Penta.

Po prodeji Fortuny se začal věnovat především vlastním tvůrčím projektům, mezi které patří publikace knih, esejů, produkce hudebních alb, na kterých se podílel jako autor textů, a psaní poezie, jež v roce 2009 vyvrcholilo hudebně dramatickým dílem *Kudykam* a sbírkou villonských balad *Český kalendář*.

V roce 1997 byl zvolen předsedou Rady Akademie populární hudby, která udílí hudební ceny Anděl.

Kandidoval v prezidentských volbách 2018, kde se v prvním kole umístil na 4. místě se ziskem 472 643 hlasů.

Ivan Wernisch (* 18. 6. 1942)

Ivan Wernisch je český básník, spisovatel, novinář a překladatel, držitel Ceny Franze Kafky. Maturoval v roce 1959 na keramické průmyslové škole v Karlových Varech. Již během tohoto studia začal uveřejňovat své básně v časopisech *Host do domu* a *Tvář*. Jelikož se angažoval v procesu spojeném s rokem 1968, stal se v období normalizace zakázaným autorem a jeho díla vycházela pouze samizdatem nebo v exilu. V roce 1999 se stal jedním ze signatářů monarchistického prohlášení Na prahu

nového milénia, jehož autorem byl spisovatel Petr Placák. V roce 2012 mu byla za celoživotní dílo udělena Státní cena za literaturu.

Jeho poezie je typická snovostí, kdy autor promítá do veršů zlomky skutečnosti a celkově zanechává v čtenáři pocit snového záznamu. Básně jsou také méně lyrické. Často se v jeho básních objevují neologismy. V osmdesátých letech se jeho dílo vyznačuje přibývajícími tragickými životními zkušenostmi v prostředí rozpadajícího se komunismu, které vyúsťují v existencialismus.

Jeho verše do hudební podoby převedl Mikoláš Chadima. Skupina The Plastic People of the Universe hrála Wernischovy texty zhudebněné Milanem Hlavsou: *Šel pro krev, Prasinec, Moucha v ranním pivě, Papírový hlavy* (album *Hovězí porážka*, nahrávky z let 1982-1984, vyšlo 1992) a *Ruka, Podél zdi a doleva* (album *Půlnoční myš*, nahrávky 1985-1986, vyšlo 1987 ve Velké Británii, 2001 v Čechách).

Kromě vlastní tvorby překládá z němčiny, francouzštiny, italštiny, vlámsštiny, ruštiny a latiny. Nizozemsky se naučil proto, aby mohl do češtiny přeložit básně Paula van Ostaijena.

Jeho knihy vyšly v překladech v Německu, Itálii, Francii, Polsku, na Ukrajině a v USA. Zdroj: spisovatele.cz

Karol Efraim Sidon (* 9. 8. 1942, Praha)

Karol Efraim Sidon je český rabín, spisovatel a dramatik, filmový scenárista a publicista, bývalý vrchní rabín pražský, autor existenciálně psychologických próz a dramát.

Narodil se v Praze, jeho otec byl umučen v Terezíně. Po maturitě na JSS pracoval Sidon jako dělník a kulisák. Poté vystudoval dramaturgii a scenáristiku na FAMU. Pracoval v Čs. rozhlasu, později byl dramaturgem Státního filmu ve Studiu Jiřího Trnky. Ve

druhé polovině šedesátých let byl redaktorem *Literárních novin*, *Literárních listů* a *Listů*. Po roce 1968 se stal ineditním autorem. Od roku 1969 pracoval jako dělník, potom prodavač tisku a po podpisu Charty 77 byl propuštěn, pak jako topič.

V roce 1983 byl díky StB nucen rodnou zem opustit. Odjel tedy i s rodinou do SRN. V Heidelbergu studoval hebraistiku, aby se po sametové revoluci mohl stát vrchním rabínem pražským a zemským. Rabínská studia dokončil v Izraeli.

V roce 1968 vydal svou první knihu *Sen o mém otci*. Jedná se o autobiografii, která se stala kultovní knihou tehdejší mladé generace. Ve stejném roce jeho hra *Zákon* dostala cenu za nejlepší rozhlasovou hru roku. Psal i jiné rozhlasové hry, např. *Páté přikázání*, *Cybil*, *Dvojitý zákon*. Jeho scénáře oslovily i takové režiséry, jako je Juraj Jakubisko (*Zběhové a poutníci*, *Ptáčkové*, *sírotci a blázni*, *Na shledanou v pekle*, *přátelé*). Další kniha *Sen o mně* vynesla Sidona mezi nejuspěšnější české pisíky židovské autory u nás. Uvádění dalších jeho her: *Latrina*, *Shapira*, *Zpívej mi na cestu*, *Labyrint* bylo komunistickým režimem zakázáno a byly uváděny v divadlech zase až po revoluci.

V roce 1978 obdržel exilovou cenu J. Koláře. Pod jménem své manželky Marcely Třebické publikoval dětskou knihu *Pohádky ze čtyř šuplíčků* a hru k židovskému svátku *Mordechaj a Ester*.

Do republiky se vrátil v roce 1992 jako pražský a zemský rabín. Ve své funkci přijal jméno *Efraim ben Alexander* a jeho spisovatelská aktivita mimo náboženskou problematiku ustala.

Je držitelem Státní ceny za literaturu za celoživotní přínos.

Vladimír Páral, pseudonym Jan Laban (* 10. 8. 1932, Praha)

Vladimír Páral je spisovatelem prózy. Narodil se v Praze jako syn důstojníka. Brzy po jeho narození se rodina přestěhovala do Brna, kde Páral prožil dětství, studium na reálném gymnáziu a první rok na brněnské technice. Nakonec se však rozhodl pro chemii a vystudoval vysokou školu v Pardubicích. Stal se inženýrem. Po ukončení studií pracoval Vladimír Páral v chemickém průmyslu postupně v Liberci, Jablonci nad Jizerou, Plzni a Ústí nad Labem. Při tom psal, a když již měl za sebou několik úspěšných románů, chemický obor opustil a stal se spisovatelem z povolání. V letech 1972-1979 pracoval jako redaktor Severočeského nakladatelství v Ústí nad Labem a nyní se opět věnuje psaní.

Od roku 1995 žije střídavě v Praze a v Mariánských Lázních.

VZPOMÍNKA

Miloslav Švandrlík

Miloslav Švandrlík se narodil v Praze 10. srpna 1932. Dva roky studoval na pedagogickém oddělení městské hudební školy v Praze. Rok pracoval jako pomocný dělník, potom absolvoval státní kurz pro přípravu pracujících na vysoké školy. Dva roky studoval na DAMU, nejprve herectví, po půlroce přešel na režii. Následný přestup na FAMU se mu nezdařil, a proto nastoupil jako asistent režie u Vesnického divadla v Praze. Po návratu z vojenské služby (u pomocného technického praporu – PTP – sloužil 26 měsíců – narukoval v říjnu 1953 a do civilu ho pustili na Vánoce 1955) pracoval půl roku jako vychovatel korejských dětí. Od té doby se věnuje psaní. Ve svém románu *Černí baroni* představuje postavu Kefalína.

Švandrlík brzy po vojně zůstal na volné noze a živil se psaním povídek a fejetonů pro noviny a časopisy. Největší oblibu ovšem Švandrlík získal knihou *Černí baroni aneb Válčili jsme za Čepičky*, v níž na základě vlastních zkušeností líčí osudy příslušníků PTP. Román byl napsán v období „pražského jara“, po tomto období nesměl Švandrlík nějakou dobu publikovat, s výjimkou *Dikobrazu*. Přispívání do tohoto humoristického časopisu bylo skoro celá sedmdesátá léta jeho jediným živobytím. Druhé doplněné vydání *Černých baronů* mu bylo umožněno vydat až

v roce 1990. Tento román byl zfilmován a na jeho základě vznikl i televizní seriál.

Obliba *Černých baronů* mezi čtenáři bez rozdílu věku i vzdělání dodnes neklesla a Švandrlík se především díky nim řadí mezi českou humoristickou klasiku.

Zemřel 26. října 2009 v Praze.

Karel Boušek (17. 7. 1922 – 14. 12. 2003)

Karel Boušek byl básník, autor písňových textů a literárně hudebních pořadů, neplodnější představitel části české poezie sedmdesátých a dalších let 20. století, kterou vytvořili autoři navrátilivší se k básnické tvorbě po desetiletích činnosti v jiných oborech, politický pracovník, za jazykové spolupráce překladatel z bulharštiny a němčiny. Bouškovy verše působí prostotou, neokázalostí a bezprostředností výrazu, jsou prostoupeny hudebností. Svou písňovou formou leckdy evokují českou lidovou píseň. Tento rys spolu s laskavým pohledem na život je příznačný i pro Bouškovy verše určené dětem, které vyšly roku 1978 ve sbírce *O čem si budeme povídat*.

Zdeněk Kalista (22. 7. 1900 – 17. 6. 1982)

Zdeněk Kalista byl spisovatel, básník, překladatel a historik. Otec byl učitelem a ředitelem měšťanských škol. Studoval jako žák Jaroslava Bidla a Josefa Pekaře historii (a do pátého semestru také zeměpis) na FF UK. Vykonal řadu cest do evropských zemí (Itálie, Francie, Rakousko), od roku 1928 s vědeckým zaměřením. V letech 1924-1939 a znovu od roku 1945 působil na FF UK, zprvu jako asistent historického semináře, od roku 1932 jako docent (habilitoval se v roce 1931 z čs. dějin, které přednášel s přestávkou války do roku 1948). Ke jmenování profesorem nedošlo v důsledku uzavření vysokých škol v době protektorátu. Během okupace a od roku 1948 žil jako spisovatel z povolání, po roce 1948 musel z politických důvodů jako jeden z prvních opustit FF UK. V roce 1951 byl zatčen a o rok později odsouzen na patnáct let (později byl zproštěn viny, v roce 1966 rehabilitován). Po propuštění v roce 1960 odešel do penze, psal především lektorské posudky (pro nakladatelství Naše vojsko, Státní nakladatelství dětské knihy a Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění) a věnoval se překladatelství. V letech 1968-1969 přednášel jako mimořádný profesor na FF UK, s nástupem normalizace musel však z univerzity znovu odejít. V letech 1921-1923 byl místopředsedou Literární skupiny, od roku 1928 členem výboru Kruhu českých spisovatelů.

Odborné práce publikoval rovněž v italských a německých časopisech, mj. v *Europäische Revue* (Lipsko), *L'Europe orientale* (Řím), *Annali* (Neapol) a sbornících, překlady pak v pražských časopisech *L'Europe Centrale* a *Prager Presse*. Byl autorem hesel pro *Ottův slovník naučný* a *Masarykův slovník naučný*.

Redigoval řadu časopisů: kromě tří studentských – *Domov* (Mladá Boleslav, 1918), *Větev* (Mladá Boleslav, 1919), *Ruch* (1919, rubriku poezie) – časopisy *Den* (1920-1921), *Host* (1923-1924), *Demokratický střed* (1925-1927, kulturní příloha), *První svazek* (1926/1927), *Lumír* (1931-1940).

Kalista je též zastoupen v samizdatovém sborníku *Vzpomínky a pocty. Na paměť Jana Patočky* (1980). K jeho životnímu jubileu vyšel samizdatový sborník *Zdeněkovi Kalistovi k osmdesátinám přátelé* (1980).

Jako editor připravil mj. výběry šlechtické korespondence, cestopisů a deníků, poezie písmáků a selských her z období raného novověku a baroka.

Svým historickým dílem se zasloužil o znovuobnovený zájem o české baroko: *Z legend českého baroka* (1934), *České baroko* (1941), *Tvář baroka* (1982).

Překládal převážně z francouzské literatury (Guillaume Apollinaire, Jules Romains).

Bohuslav Reynek (31. 5. 1892 – 28. 9. 1971)

Bohuslav Reynek byl básník křesťanského zaměření, grafik, vydavatel a překladatel. Patřil ke generaci českých umělců, kteří smysl umění hledali v souladu osobního přesvědčení a víry s přirozeným řádem světa a jeho estetikou. Jeho dílo nesmělo být od roku 1948 až do poloviny šedesátých let vydáváno ani vystavováno, plného uznání se mu dostalo až po pádu komunismu.

Narodil se v rodině statkáře v Petrkově. S Petrkovem spojil téměř celý život. Právě tam nacházel inspiraci a mystická setkání pro svou tvorbu, v níž podrobně vylíčil pokornou lásku k Bohu, životu a ke všemu, co žije a trpí.

Po studii reálky žil ve Francii, kde se oženil s francouzskou básničkou Suzanne Renaudovou, a pravidelně žil s rodinou půl roku v Petrkově a půl roku ve Francii. Od roku 1936 žili trvale v Petrkově, a to i po znárodnění statku po roce 1948.

Žil křesťansky pokorným životem, do roku 1957 pracoval jako zemědělský dělník. Potom se věnoval psaní poezie a grafické tvorbě. Od roku 1936 žila rodina v Petrkově, její vazby na Francii se ale stále prohlubovaly. Neustaly ani po komunistickém puči, navzdory persekucím, kterým byli Reynkovi vystaveni: Suzanne Renaudové bylo znemožněno cestovat do vlasti, rodový statek v Petrkově byl zestátněn, Bohuslav a mladší syn Jiří se starali o chov prasat, který na jejich dvůr JZD zavedlo. Starší syn Daniel pracoval jako řidič. Rodina žila v hmotné nouzi, podporovaná dary českých a francouzských přátel. Přesto se usedlost Reynkových v Petrkově stala, zejména od šedesátých let, inspirativním místem setkávání, kam přicházela řada mladých, svobodomyšlných umělců.

V roce 2021 koupil usedlost Reynkových stát a předal ho do správy Památníku národního písemnictví. Ten v Petrkově provozuje česko-francouzské kulturní centrum.

Fráňa Šrámek (19. 1. 1877 – 1. 7. 1952)

Fráňa Šrámek byl příslušníkem anarchistické generace, básník, prozaik a dramatik. Děťství prožil ve svém rodném městě, v Sobotce, kam se později vracel osobně i ve svých dílech.

Od roku 1903 žil Fráňa Šrámek v Praze a aktivně působil v anarchistickém hnutí. Přispíval do různých periodik, roku 1905 byl krátce vězněn za účast na studentských protimonarchistických akcích. Ve vězení se ocitl také během vojenského cvičení pro jeho antimilitaristické vystoupení se svojí básní *Píšou mi psaní*.

Za první světové války bojoval Šrámek na ruské frontě, poté v Itálii a v Rumunsku (sebrané spisy *Listy z fronty* vydané po jeho smrti v roce 1956).

Po krátké spolupráci s S. K. Neumannem se Fráňa Šrámek sblížil s okruhem lidí kolem Karla Čapka.

Od poloviny třicátých let se Fráňa Šrámek prakticky odmíchl. Za okupace se zcela uzavřel ve svém pražském bytě.

Po válce žil samotářsky v Praze s výjimkou pravidelných návštěv rodného kraje. Tvořil osamoceně mimo jakékoli literární skupiny.

Dominantní Šrámkovou vlohou je lyrismus. V jeho prvotinách se objevují motivy erotické deziluze, nálady skepse a marnosti, napjatá citová atmosféra. Později se přiklání k elementárním životním hodnotám a projevům lidské přirozenosti. Jeho próza má rysy prózy psané básníkem, současně ale přijímá vliv naturalismu a expresionismu.

V roce 1928 obdržel Státní cenu za literaturu (*Nové básně*). Jeho romány *Měsíc nad řekou* a *Stříbrný vítr* byly filmovány Václavem Krškou.

Ladislav Stroupežnický (6. 1. 1850 – 11. 8. 1892)

Ladislav Stroupežnický byl dramatik, první dramaturg pražského Národního divadla, prozaik, propagátor jevištního realismu, jeden z prvních českých autorů sociálně-kritického dramatu. Vstoupil do literatury v sedmdesátých letech 19. století drobnými, převážně humornými prózami, které otiskoval v *Humoristických listech*, *Palečkovi* aj. Od osmdesátých let se pokoušel o prozaická a dramatická díla většího rozsahu. Jeho zájem se postupně soustředil do oblasti dramatu a divadla.

Josef Václav Sládek (27. 10. 1845 – 28. 6. 1912)

Josef Václav Sládek byl český spisovatel, básník, novinář a překladatel. Patří mezi zakladatele české poezie pro děti, spisovatele vlastence a představitele realismu. Byl jmenován členem České akademie císaře Františka Josefa I. Spolu s Vrchlickým a Zeyerem se Sládek snažil prosadit moderní chápání umělecké tvorby a tvrdě se zastával Vrchlického v době, kdy čelil kritice mladé generace v devadesátých letech.

Jaroslav Vrchlický (17. 2. 1853 – 9. 9. 1912)

Básník, spisovatel, dramatik Jaroslav Vrchlický je autorem děl jako *Noc na Karlštejně*, *Okna v bouři* a *Zlomky eposu*. Rodné jméno Jaroslava Vrchlického je Emil Frída (vznik pseudonymu je připisován příteli Josefu Thomayerovi). Je řazen jako významným představitelem mezi lumírovce. Přestože byl mnohostranným autorem, převážnou část jeho tvorby tvoří epická a lyrická poezie, ale zároveň nejznámější zůstávají jeho díla dramatická.

Byl velmi činný v překladatelské oblasti a zasloužil se o převedení mnoha významných světových děl do českého jazyka, např. *Faust*, *Tři mušketýři* nebo *Božská komedie*.

V roce 1872 absolvoval teologická studia v arcibiskupském semináři, která po roce zaměnil za studium na filo-

zofické fakultě, kde se kromě filozofie a historie zabýval románskými jazyky. Po třech letech vysokoškolského studia získal možnost vycestovat do Itálie, kde po dobu jednoho roku působil jako vychovatel v domě hraběte Montecucoli-Laderchiho. Pobyt v tomto prostředí značně ovlivnil jeho umělecké poznání světa, projevoval se jak poezií nespávanou národními hranicemi, tak inspirací v románských autorech poezie.

Už v roce 1873 se v Umělecké besedě seznámil se Sofií Podlipskou, s jejíž dcerou Ludmilou se v roce 1879 oženil.

Po italské cestě se v Čechách stal výraznou tvář v tiskovinách *Světlozor*, *Pokrok* a *Hlas národa*. Psával často o divadle. Působil jako tajemník v České technice a České akademii věd a umění. V roce 1893 byl jmenován profesorem všeobecné literatury na Univerzitě Karlově. V roce 1901 byl jmenován do panské sněmovny. Už od devadesátých let byl jeho soukromý i veřejný život poznamenán konflikty. Původně šťastné manželství se dostalo do krize a umělci nové generace kritizovali jeho tvorbu. Další literární činnost překazila mozková mrtvice, kterou utrpěl v roce 1908. Nemohl psát ani číst. Zemřel v roce 1912, pochován je na Vyšehradě.

František Ladislav Čelakovský (7. 3. 1799 – 5. 8. 1852)

František Ladislav Čelakovský byl básníkem v době národního obrození. Překládal literaturu romantismu, pracoval v novinách a napsal také několik vědeckých děl.

Do roku 1829 pracoval jako vychovatel a překladatel. V dalším roce získal nabídku z Ruska, aby s Václavem Hankou a Pavlem Josefem Šafaříkem řídili slovanskou knihovnu. František Palacký ale Čelakovskému zařídil penzi u knížete Kinského, kde působil jako soukromý vychovatel. Později byl korektorem *Časopisu pro katolické duchovenstvo*. Pracoval také v *Pražských novinách*, a to od roku 1833. Jejich přílohu nazvanou *Rozmanitostí* transformoval na týdeník *Česká včela*. Do novin překládal různé zahraniční články. V roce 1835 byl jmenován suplujícím profesorem češtiny a literatury na pražské univerzitě. V roce 1835 publikoval v *Pražských novinách* komentář, který ruského cara Nikolaje I. nepřímě označil jako tyrana, což mělo za následek ztrátu místa v novinách i na univerzitě. Od roku 1838 pracoval jako knihovník v rodině Kinských. O tři roky později se ve Vratislavi stal profesorem slovanské literatury, kde působil až do roku 1849. V tomto roce získal tentýž titul i v Praze. Kromě vlastní tvorby také překládal mnoho významných děl zahraničních autorů preromantismu a romantismu, a to J. G. Herdera, J. W. Goetheho, W. Scotta nebo A. S. Puškina.

DIVADLO

Festival Skupova Plzeň

Mezinárodní festival loutkového a alternativního divadla Skupova Plzeň letos při svém 34. ročníku připomene výročí plzeňských výtvarníků a loutkářů Jiřího Trnky a Josefa Skupy. Festival zároveň bude hostit světové setkání loutkářů, nabídne přes třicet novinek divadel z Česka a zaměří se i na japonské loutkářství a přiveze špičkové soubory ze Španělska, Polska a Belgie. ČTK to řekl ředitel festivalu a ředitel pořádajícího Divadla Alfa Jakub Hora.

Skupova Plzeň se vždy koná jednou za dva roky, pandemie koronaviru ale neumožnila 34. ročník uspořádat v řádném termínu, takže se koná až letos. Chybět nebudou workshopy loutkového divadla a animovaného filmu nebo večerní filmová projekce Trnkových *Starých pověstí českých*. Speciální program připomene 130. výročí narození zakladatele moderního loutkového divadla Josefa Skupy a 110 let od narození Jiřího Trnky. Výročí připomene zejména Divadlo Spejbla a Hurvínka, jehož archiv obsahuje stále loutky, které v minulosti Trnka a Skupa vytvořili.

Vzpomínky Miroslava Macháčka i na Miroslava Macháčka

8. května uplynulo sto let od narození významného a osobitého českého režiséra a herce Miroslava Macháčka. Jeho svébytná a komplikovaná umělecká osobnost zásadní měrou ovlivnila jednu epochu pražského Národního divadla, ale promítla se i do filmu a dalších českých scén.

V rodišti Miroslava Macháčka Nymburku proběhl v květnu týden kulturních akcí, projekcí a besed, na něž zavítali herci Taťjana Medvecká, Petr Kostka, Marek Vašut, Jana Paulová, Václav Vydra, Jana Břežková, Vilma Cibulková, Evelyn Steimarová, Jan Vlasák, pochopitelně dcera Kateřina Macháčková, vnuk Petr Svojtka či ředitel první scény Jan Burian. Poté tam byla pokřtěna právě vydaná audiokniha *Zápisky z blázince*. Jedná se o deník Miroslava Macháčka z jara roku 1975. Vystaven nevoli komunistických orgánů a vedení Národního divadla se v té době uchýlil do psychiatrické léčebny v Praze v Bohnicích. *Zápisky z blázince* jsou nejen autentickým zachycením doby, místa a událostí, ale i působivými črtami spolupacientů pohledem vnímavého umělce.

Jako velmi šťastná se ukázala volba interpreta Jana Vlasáka, a to nejen proto, že s Macháčkem pobýval v angažmá v někdejší pražském Realistickém divadle Zdeňka Nejedlého, ale především pro charismatický projev a empatii, s jakou tento hluboce osobní text předává.

Úvodu k audioknize se osobně zhostila herečka Kateřina Macháčková, která rovněž připravila z pozůstalosti k vydání knižní podobu *Zápisů z blázince II*, která spatřila světlo světa společně se zmíněnou audioknihou. (mk)

Zemřel Josef Abrhám

Zemřel jeden z nejpoblárnějších českých herců Josef Abrhám (* 14. 12. 1939), bylo mu dvaosmdesát let. Josef Abrhám patří po mnoha let k nejvýraznějším představitelům různých forem interpretačního umění.

Svá herecká studia započal u Andreje Bagára na bratislavské Vysoké škole múzických umění a po dvou letech přešel na pražskou DAMU. Jeho divadelní dráha je spjata především s Činoherním klubem, byl dokonce jedním ze zakladatelů. Po absolvování DAMU hrál v Divadle na Vinohradech, následoval Činoherní klub a Národní divadlo.

Proslavily ho role všelijakých fešáků, svůdníků, lékařů, role humorné i vážné. Diváci si ho pamatují hlavně jako

doktora Blažeje ze seriálu *Nemocnice na kraji města* nebo jako podvodníka Vrátu z komedie *Vrchní, prchni!* Abrahámovou nejvýraznější rolí z poslední doby byl part padlého kancléře ve filmovém debutu Václava Havla *Odcházení* z roku 2011, kterou si bývalý prezident splnil svůj režisérský sen. V roce 2016 se Abrahám objevil také v roli svatého Josefa v pohádce *Anděl Páně 2* společně s mnoha dalšími hereckými hvězdami. V roce 2020 získal Abrahám cenu Thálie za celoživotní mistrovství.

Loni v červnu zemřela jeho manželka, herečka Libuše Šafránková. Kolegové a přátelé na Abraháma i Šafránkovou vzpomínají jako na nerozlučnou dvojici, kteří často tvořili pár i před filmovou kamerou či na jevišti. Je otcem režiséra Josefa Abraháma ml.

VZPOMÍNKA

Stanislav Neumann (16. 7. 1902 – 19. 2. 1975)

Stanislav Neumann vyrůstal v uměleckém prostředí, jeho otcem byl básník Stanislav Kostka Neumann (1875-1947), matka Kamila Neumannová (1874-1956) byla překladatelkou a nakladatelkou. Stanislav si zvolil hereckou dráhu a po maturitě nastoupil k herecké společnosti Filipa Zöllnera. Poté v rychlém sledu vystřídal Městské divadlo v Kladně, Národní divadlo moravskoslezské v Ostravě, Jihočeské divadlo v Českých Budějovicích, znovu se ale vrátil k putovním divadelním společnostem. V roce 1924 se jako elév poprvé objevil v Národním divadle, pak ještě ale hrál v Osvobozeném divadle, v Divadle Vlasty Buriana, ve Vinohradském divadle a ve Švandově divadle. V krátkém období let 1921-1927 tedy prošel celkem dvanácti stálými scénami i kočovnými společnostmi. V roce 1927 pak natrvalo zakotvil v činohře Národního divadla. Svou fyziognomií a nakřáplým hlasem byl předurčen k tragikomickým a komediálním rolím, jichž sehrál desítky.

Záhy po příchodu do Národního divadla začal Neumannova herectví využívat i film. Poprvé hrál ještě v němém filmu *Plukovník Švec* (1929). Více uplatnění pak našel ve zvukovém filmu, v letech 1930-1945 vytvořil okolo padesáti filmových postav, například v letech 1938-1940 hrál až v osmi titulech ročně. Hrál drobné muže nejrůznějších profesí a sociálního postavení. Také filmy, v nichž se objevoval, měly různorodý charakter, převážně se ale jednalo o nenáročná veselohry i melodramata. Podobný herecký profil, jaký mu nabídl prvorepublikový film, si Neumann budoval i ve znárodněné kinematografii po roce 1945, kdy opět hrál v několika filmech ročně. Dodnes si pak Neumanna můžeme připomínat ve slavných pohádkách jako důvěřivého starého krále (*Pyšná princezna*, 1952), oktavého čerta Omnimora (*Hrátky s čertem*, 1956) nebo vrchního kuchaře (*Princezna se zlatou hvězdou*, 1959).

Od počátků televizního vysílání spolupracoval Stanislav Neumann také s tímto médiem a hrál v několika televizních filmech a seriálech. Před filmovou kamerou se objevil naposledy jako děda v dětském detektivním filmu *Volejte Martina* (1967).

Významné bylo také Neumannovo působení v rozhlasu, kde proslul namluvením „kerkonošských poudaček“ a rozhlasovou podobou Harpagona.

V letech 1945-1953 byl také pedagogem na DAMU. O jeho profesním životě pojednává prostě pojmenovaná

monografie *Stanislav Neumann* (1963), později pak kniha *Stanislav Neumann... odvolávám, co jsem odvolal* (2006), již v roce 1961 o něm byl natočen dokument *Herec Stanislav Neumann*.

Stanislav Neumann zemřel v Praze 19. února 1975 ve věku dvaasedmdesáti let.

Václav Voska (21. 10. 1918 – 20. 8. 1982)

Václav Voska patřil především k významným osobnostem českého divadla 20. století, výraznou stopu po sobě ale zanechal i v oblasti filmu a televize. Již jako student se zároveň věnoval divadlu, mezi jeho další zájmy patřila i hudba (soukromě studoval hru na klavír). Po maturitě začal studovat na právnické fakultě Univerzity Karlovy, ale uzavření vysokých škol v roce 1939 jeho studijní záměry zmařilo.

Po opuštění studií práv nastoupil jako elév do Městského divadla na Královských Vinohradech (1939), kde byl od roku 1943 veden jako řádný člen. Tehdy také poprvé okusil práci před filmovou kamerou. Po skončení války byl přizván jako stálý člen do činohry Národního divadla (1945-1951). Zde dostal příležitosti ve výrazných vedlejších postavách světového i domácího dramatu. Souběžně s divadlem pokračoval i v práci pro film, nadále ovšem jen sporadické. Režisér Václav Krška mu dal možnost ztvárnit několik skutečných historických osobností ve svých životisných filmech.

Počátkem padesátých let odešel Václav Voska z Národního divadla a stal se přední osobností nově formovaného souboru Městských divadel pražských, jemuž zůstal věrný až do smrti. Teprve tady mohl v plné šíři rozvinout své specifické herectví, které prokazoval především v charakterních úlohách, nevyhýbal se ale ani komediálnímu repertoáru. Bezchybně se dokázal pohybovat nejen mezi různými žánry, ale prokázal i schopnost poradit si jak s antickým dramatem, tak i s nejnovějšími hrami moderních autorů.

Zatímco na jevišti se v průběhu let Václav Voska vyprofiloval v jednu z předních osobností divadla druhé poloviny 20. století, film ani televize mu zdaleka neposkytly odpovídající příležitosti. Častější možnosti vystoupení před kamerou začal počátkem šedesátých let dostávat v televizi, kde hrál později v řadě inscenací i seriálů.

Jestliže jako herec vystupoval Václav Voska s intelektuální noblesou, jeho soukromý profil navíc doplňovaly lidské a morální hodnoty, které vyznával, a v průběhu demokratizačního procesu konce šedesátých let se stal jednou ze vzorových osobností z řad známých umělců. Souvisela s tím i jeho ocenění (titul zasloužilého umělce 1966, Cena Československé televize 1967). Svůj postoj k veřejnému dění deklaroval Václav Voska v roce 1968, kdy se stal poslancem České národní rady. Jeho politická kariéra však měla jen krátké trvání a normalizační režim mu později tuto angažovanost dal najevo ztíženými možnostmi vystupování v médiích.

Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let však vystupoval již jen v televizi. Svou hereckou dráhu před kamerou uzavřel důstojně v komorním příběhu stárnoucího herce *A na konci je začátek* (1981).

Kultivovaný hlasový projev Václava Vosky nepatřil jen k předním atributům jeho jevištního herectví, našel také hojně uplatnění před mikrofony v rozhlasu, dabingových studiích i v nahrávacích studiích Supraphonu, svým hlasem doprovodil také řadu dokumentárních nebo animo-

vaných filmů. Z této oblasti jeho práce je na místě připomenout gramofonovou nahrávku Shakespearových *Sonettů* nebo nadabování Jiřího Voskovce ve filmu *Dvanáct rozhněvaných mužů* (1957), jeho hlasem z filmového plátna k českým divákům promlouval také Marcello Mastroianni.

Václav Voska zemřel náhle ve Valašském Meziříčí 20. srpna 1982 ve věku třiašedesáti let. Jeho manželkou byla divadelní herečka Eva Kavanová (* 1916), herectví se věnovaly i jejich dcery Eva Vosková-Vaňková (* 1950) a Markéta Vosková-Novotná (* 1955). Z literárního odkazu věnovaného Voskově osobnosti zasluhuje zmínku biografická kniha *Václav Voska: intelekt a srdce* (1999), jeho portrét byl také natočen pro televizní cyklus *Příběhy slavných* (2001).

Miloš Kopecký (22. 8. 1922 – 16. 2. 1996)

Herec s nesmírným charizmatem a fluidem, jehož proslavily takové role jako padouch Horác ve filmu *Limonádový Joe*, hrabě von Kratzmar ve snímku *Adéla ještě nevečeřela* a především postava oblíbeného doktora Štrosmajera. Vynikající komik, ale také představitel charakterních rolí. A taky muž, který celý život bojoval s vážnou psychickou nemocí, o níž se spousta jeho přátel dozvěděla až

po jeho smrti. Navenek suverénní bonviván, uvnitř složitá duše zkoušená těžkou duševní chorobou. Takový byl herec Miloš Kopecký, který se narodil před sto lety.

Ztvárnil dlouhou řadu divadelních, filmových a televizních rolí. Byl oblíbeným vypravěčem a častým hostem zábavních pořadů, účinkoval v rozhlasu. Velkou popularitu mu přinesla i televize a film. Zřejmě nejvíc lidí si na něj ale vzpomene jako na doktora Štrosmajera ze seriálu *Nemocnice na kraji města*. Pamětníci tvrdí, že daleko lépe hrál v divadle, v rolích mimo jiné Richarda III., Harpagona či Higginsa v *Pygmalionu*.

Původně měl být kožešníkem v zavedeném podniku svého otce v Praze. Kožešnictví se i vyučil, poté studoval reálné gymnázium a soukromě hudbu. Převzít rodinnou firmu ale odmítl. Už za války utíkal z obchodu za skupinou mladých umělců Tvar, kde přičichl k recitačnímu umění a později k herectví. Válečná léta byla pro Kopeckého zlomová: jeho matkou byla bývalá modelka a pozdější kloboučnice Marta Grimmová. Kvůli jejímu židovskému původu se s ní Milošův otec rozvedl a v očích syna tím způsobil její smrt.

Miloš Kopecký vzpomínal na hrůzný okamžik, kdy matku vyprovázela na vlak, který ji odvážel do koncentračního tábora. Už ji nikdy neviděl. Sám byl nacistickými zákony kvalifikován jako židovský míšenec a čekal na předvolání do transportu. Strachu čelil divokými flámy s kamarády. V srpnu 1944 musel nastoupit do pracovního tábora v Bystřici na Benešovsku, kde zůstal do konce května 1945. Snad právě zde se rozvinula jeho duševní nemoc, maniodepresivní psychóza, která mu v pozdějších letech komplikovala uměleckou práci i soukromý život (otevřeně se k ní přiznal v rozhovoru pro časopis *Mladý svět* v roce 1979).

Po válce vystřídal Kopecký řadu scén a v roce 1965 zakončil v Divadle na Vinohradech. Poválečná léta jsou také

obdobím jeho politického angažmá, spojeného se vstupem do komunistické strany. Miloš Kopecký: „Jsem komunist. Mám tolik námitek a výhrad proti KSČ, že kdybych je měl vypsát, byla by to brožura dosti obsáhlá. Ale je čas na to, abych vytykal komunistům jejich vady, demagogii a jiné slabosti? Nejdříve je nutno umlčet reakci, ten skrytý fašismus, porazit nepřitele. Potom budeme delikátní, jako nikdy nikdo nebyl.“

Komunistické nadšení skončilo v roce 1954, kdy byl Kopecký z KSČ vyloučen; on sám tvrdil, že to bylo za neplnění stranických úkolů. Období s rudou knížkou později ironicky komentoval: „Dal jsem se k nim, protože jsem slyšel, že tam jsou největší kurvy.“ Jenže tak jednoduché to asi nebylo.

Až do konce osmdesátých let natáčel rok co rok řadu filmů a často hrál v televizních inscenacích. Právě s televizí je spojen i silně tendenční dokument o emigrantech, vysílaný v roce 1984. Jeho tvůrci využili Kopeckého momentální popularity (ta byla po *Nemocnici na kraji města* na vrcholu) a patrně i jeho nepřilíh dobrého zdravotního stavu a opakovaně jej přemlouvali, aby moderování pořadu přijal. Kopecký na okamžiky vyjednávání na Kavčích horách vzpomínal takto: „Je mi šedesát pět let, šedesát pět, mám celoživotní cyklofrenii těžkého zrna. V televizi, odmítnu-li, to si už ani neškrtnu a pozvolna ani ve filmu a rozhlase. Budu hrdinou zákulisí, divadelních klubů a kuloárů tak tři neděle, potom všichni zapomenou a vykašlou se na mne. Přirozeně a pochopitelně. Pak nebudu mít ani na benzin a nikdo mi nepůjčí ani korunu, nehledě k tomu, že půjčovat si nechci. K lopatě se mi nechce a při mé chorobě to není legrace. Cítím, jak se posírám už úplně. Leze na mne těžko sdělitelný strach. Suma sumarum: selhal jsem.“

Kopeckého popularita po odvysílání pořadu poklesla a dostával řadu nenávisných dopisů. Jeho příznivci považovali tento pořad za větší prohřešek než Kopeckého podpis pod „antichartou“, tedy Provoláním československých výborů uměleckých svazů z ledna 1977.

Už tři roky po pořadu o emigrantech promluvil Miloš Kopecký na IV. sjezdu Svazu dramatických umělců v Praze v květnu 1987 zcela jasně. Bylo to v době nastupující perestrojky v Sovětském svazu a Kopeckého odvážný projev vešel do dějin: „Vidím stále tytéž staré, známé, truchlivé postavy, jak už jsou zase pohotově připraveny se stejně rozhořelými zraky a prsním pathosem, se kterým stačili tolik dobrých věcí pokazit, hlásat nové pojetí a tvářit se, že stačí novým požadavkům. Nestačí. Nemají na to vybavení, nemají na to orgány, mají včerejšek příliš pod kůží, ve všech pórech, v nervech, každé buňce.“

Po listopadu 1989 vytvořil Miloš Kopecký kvůli podlomenému zdraví jen pár menších rolí. V říjnu 1989 mu totiž chirurgové odebrali skoro celý žaludek, zasažený zhoubným nádorem. Zemřel po krátkém pobytu v psychiatrické léčebně 16. února 1996. Naposledy se před kamerou objevil v pohádce *Kouzelný měsíc*, která měla premiéru 22. února 1996 – šest dní po jeho smrti.

David Hertl, *Rozhlas Plus* (redakčně zkráceno)

Josef Kemr (20. 6. 1922, Praha – 15. 1. 1995, Praha)
Josef Kemr byl český divadelní a filmový herec. Poprvé vystupoval v jedenácti letech jako komparsista v představení *Polská krev* (režie Karel Lamač). Tam si ho všiml rozhlasový režisér Přemysl Pražský, který ho začal obsazo-

vat do rozhlasových rolí. Profesionálně se herectví věnoval od osmnácti let, když jeho první angažmá bylo v divadelní společnosti A. Budínské-Červíčkové. Od roku 1965 pak byl hercem Národního divadla.

Za svůj život ztvárnil stovky divadelních (76), filmových (150) a televizních (170) rolí. Vedle velkých a dramatických rolí (*Marketa Lazarová*) hrál i osobitě komediální postavy (*Na samotě u lesa*) i rozsahem nevelké figurky. V sedmdesátých a osmdesátých letech se tento vyzrálý herec a mravně zásadový člověk často objevoval ve filmech scenáristického tandemu Svěrák – Smoljak.

V roce 1993 získal cenu Thálie za celoživotní dílo. Za svou roli ve filmu *Pevnost* (1994) byl nominován na Českého lva za nejlepší mužský herecký výkon ve vedlejší roli. Hrál v seriálu *Cirkus Humberto*, v pohádce *Za humny je drak, Rama dama* atd. ... Na konci života se stal všeobecně uznávanou společenskou a morální autoritou.

Radoslav Brzobohatý (13. 9. 1932, Vrútky – 12. 9. 2012, Praha)

Radoslav Brzobohatý byl český herec s valašskými kořeny, divadelní podnikatel. Jeden z mála mužných sportovních typů mezi českými herci, který však nezůstal jen u postav tvrdých chlapů, ale svůj mnohohrstevnatý talent uplatnil ve filmech všech žánrů. Je známý z filmů *Atentát, Všichni dobří rodáci, Sněženky a machři, Ucho, Pěnička a parapličko* a z dalších. Objevil se také v seriálech *30 případů majora Zemana, F. L. Věk* nebo *Ulice* a také z pohádky *Princ a Večernice*, kde hrál zlého čaroděje Mrakomora.

Dětství prožil v Jarcově na Valašsku, kde se po válce usídlila jeho rodina. V roce 1954 vystudoval DAMU, působil v oblastních divadlech, mimo jiné v Příbrami, Mostě, Olomouci. V roce 1962 přichází do Prahy, kde nastupuje do angažmá v Divadle S. K. Neumanna v Libni. Od roku 1967 byl členem Divadla na Vinohradech, kde strávil více než třicet let. Z vinohradského divadla odešel až v roce 2000 po delším období, kdy nebyl obsazován do velkých rolí. S divadlem sice chtěl údajně skončit, ale zkusil to v Karlínském hudebním divadle, kde exceloval v roli Řeka Zorby. V roce 2004 pak spolu s třetí manželkou založili Divadlo Radka Brzobohatého, na jehož prknech se například ve hře *Dva na smetišti* sešel se synem Ondřejem Brzobohatým.

Radoslav Brzobohatý trpěl kardiovaskulárními problémy, zemřel náhle 12. září 2012 v Praze, pouhý den před svými 80. narozeninami. Celý život náruživě kouřil, sám říkával, že s tímto zlovykem nemůže nic udělat.

Jeho první ženou byla herečka Jarmila Kolářová, se kterou měl dceru Radanu a od ní vnuka Josefa. Jeho druhou ženou byla Jiřina Bohdalová, svazek však po dvanácti letech skončil rozvodem. S Hanou Gregorovou žil od roku 1981. Jeho žena přivedla do manželství svoji dceru Rolu, narodil se jim syn Ondřej Brzobohatý, který po otci zdědil hudební geny a věnuje se hudbě.

Během svého profesního života Brzobohatý obdržel několik ocenění – v roce 1988 titul zasloužilý umělec, v roce 2002 Cenu Senior Prix, v roce 2006 Cenu Františka Filipovského za celoživotní mistrovství v dabingu a rok před smrtí se dostal do Dvorany slávy TýTý.

Ze smrti strach neměl, jak říkal, nic netrvá věčně a podstatou života je život užitečně a dobře prožít. „Nebojím se toho okamžiku, jen ho oddaluju.“

KINEMATOGRAFIE

Festival Jiřího Menzela

Před nedávnem probíhal Festival Jiřího Menzela, který měl připomenout tvorbu a osobnost předního českého režiséra. Zahajoval ho slavnostní večer v pražském Divadle Bez zábradlí, kde jeviště zaplnili jeho nejbližší přátelé, spolupracovníci a herci, mnozí další pak usedli v hledišti.

Mottem večera byla otázka, položená všem hostům hned na začátku moderátorkou Hanou Heřmánkovou: Jaký byl Jiří Menzel? A tak se na něj vzpomínalo. Zazněly četné historiky z natáčení i divadelního zákulisí, citovaly se jeho výroky.

Spolu s Olgou Menzelovou si oblíbeného režiséra připomněli Jaromír Hanzlík, Jitka Zelenohorská, Václav Vydra, Jana Švandová, Petr Brukner, Dagmar Bláhová, Zdeněk Žák, Jiří Carda a další herci Divadla Bez zábradlí. Ze záznamu pak i Magda Vášáryová, Rudolf Hrušínský ml. a režiséři Miloš Forman, István Szabó a Woody Allen.

Hostem večera byl i významný maďarský herec János Bán, představitel Otíka ve filmu *Vesničko má středisková*. Ve všech vzpomínkách zněla slova o Menzelově laskavosti, vlídnosti a přátelské atmosféře, kterou při práci uměl vytvořit. Součástí večera byla i ukázka z dokumentu o Jiřím Menzelovi a veřejná dražba fotografie jeho a Olgy Menzelové od Jana Saudka a scénáře Hrabalovy filmové povídky z jeho pozůstalosti s Hrabalovým věnováním. Výtěžek sto šedesát tisíc korun půjde na konto Nadačního fondu Jiřího Menzela, který pečuje o jeho odkaz a podporuje mladé i starší umělce. Program oživily i hudební vstupy houslisty Pavla Šporcla, Rozálie Havelkové a Leony Machálkové.

Jiří Menzel ale ovládl i další prostory divadla. Z podnětu jeho nejbližší spolupracovnice Míly Řádové vznikla výstava nazvaná *Rozmarné cesty Jiřího Menzela*, která mapuje profesní, ale i osobní cesty režiséra, který rád cestoval. Známé i méně známé fotografie, umístěné na chodbách a ve foyer divadla, přibližují Jiřího Menzela při práci i během odpočinku a svědčí i o počtu významných osobností, s nimiž se během svého života potkal a sprátelil.

Festival pak pokračoval projekcí Menzelových filmů a přehlídkou čtyř inscenací, jež pro Divadlo Bez zábradlí vytvořil a z nichž komedie *Bez roucha aneb Ještě jednou zezadu* dosáhla úctyhodného počtu více než 900 repríz měla během festivalu svou derniéru. (mk)

Jiřina Bohdalová se stala Geniem smíchu

Cenu Genia smíchu za celoživotní mistrovství a přínos komediálnímu žánru převzala na scéně Východočeského divadla v Pardubicích herečka Jiřina Bohdalová. Stalo se tak na závěrečném Galavečeru 22. ročníku Grand Festivalu smíchu.

Cenu uděluje Akademie Genia smíchu složená z divadelních kritiků, publicistů a teoretiků. Její název i podoba jsou inspirovány sochou *Genia* akademického sochaře Bohumila Kafky umístěnou v průčelí historické budovy Východočeského divadla.

„Za mnou na jevišti je nápis, že smích prodlužuje život. Já se směju pořád a snažím se to dodržovat, takže se podívejte na mě,“ řekla divákům herečka, která den před pře-

vzetím ceny oslavila své jednadevadesáté narozeniny a stále hraje v pražském Divadle Na Jezerce.

„Tahle cena je pro mě největším narozeninovým dárkem. Netušila jsem, že mě tak dojme, když jste všichni vstali, a já vám přitom ani nic nezahraju. Ráda se dělím o příjemné zážitky, takže tenhle okamžik bych vám všem přála zažít,“ uzavřela své vystoupení Jiřina Bohdalová.

Soutěžního programu Grand Festivalu smíchu, který představuje divákům nejlepší komediální inscenace poslední sezóny, se zúčastnila divadla z Prahy, Brna, Liberce, Uherského Hradiště a domácích Pardubic. O vítězích rozhodovala odborná i studentská porota i diváci svým hlasováním po každém představení.

Titul Komédie roku 2021 získala inscenace *Semafor* libereckého Divadla F. X. Šaldy, která obdržela i Cenu diváků a Cenu odborné poroty. Studentská porota udělila svou cenu inscenaci *Ošklivec* pražského Činoherního klubu. Cenu za nejlepší režii pak rovněž za *Ošklivce* získal Braňo Holiček. Protagonisté inscenace *Ošklivec*, Vojtěch Kotek a Marta Dancingerová, převzali ocenění za nejlepší mužský a ženský herecký výkon.

Dramaturgie letošního festivalového ročníku promítla do soutěžních inscenací všechny možné podoby komediální tvorby, od odlehčené crazy komedie (*Bez roucha*, *Prokletí nefritového škorpióna*) přes společenskou satiru (*Ošklivec*, *Společenstvo vlastníků*, *Americký bizon*) až po revuální kabaret o zrodu legendárního divadla (*Semafor*) a komorní muzikál (*První rande*).

Letošní ročník byl kvalitativně velmi vyrovnaný a ocenění by si jistě zasloužily všechny inscenace. A samozřejmě také organizátoři, kteří přes komplikace způsobené koronavirovou pandemií dokázali festival udržet a po kolapsu původně naplánovaného lednového programu ho uspořádat v náhradním jarním termínu. (mk)

Americký Jan Žižka

Před časem představil Petr Jákl první ukázkou ze svého dosud největšího projektu, historického akčního dramatu *Jan Žižka*. Ve snímku o českém vojevůdci Janu Žižkovi se představí Ben Foster, Michael Caine, Til Schweiger nebo Sophie Lowe.

„Vždycky jsem chtěl natočit film podobný například *Statečnému srdci*, byl to můj sen. Před jedenácti lety se sen zhmotnil ve chvíli, kdy přišli Marek Dobeš a Michal Petruš s nápadem natočit film o mladém Žižkovi. Začal jsem pracovat na příběhu z roku 1402, kdy byl Žižka ještě psanec, žoldák a teprve se v něm rodil vojevůdce. Netočil jsem nic, co známe z Vávrových filmů o husitské době,“ vysvětlil producent a režisér Petr Jákl s tím, že na otázky podobnosti filmu režiséra Otakara Vávry z roku 1955 odpovídá často.

Už ukázka odhalila, jak ve filmu vypadají velké filmové hvězdy, které přijaly role v tomto snímku. „Když jsem začal pracovat s Michaelem Cainem, přemýšlel jsem nad tím, jak budu režírovat držitele dvou Oscarů a jak mě bude brát. Překvapilo mě, jak byl úžasný. Naslouchal mi a po každé klapce se mě zeptal, jestli to nemá zkoušet ještě jinak. Pro mě je srdcem toho filmu,“ popsal Jákl spolupráci s americkým hercem, jenž ztvárnil Lorda Boreše.

A podobně nadšený je i z ostatních herců. „Němec- ký herec Til Schweiger má za sebou skvělou kariéru. Přemýšlel jsem, jakým způsobem k němu přistupovat, protože jsem slyšel, že s ním není jednoduché pracovat. Nakonec to bylo absolutně úžasné. Je to obrovský profesionál a po natáčení jsme se dokonce stali přáteli,“ osvětlil režisér.

Samotného Jana Žižku ve snímku ztvárnil Ben Foster. „Ben je jiný než všichni ostatní. Je to minimalistický herec. Čím méně toho dělá, tím víc je to zajímavější. Nějakou dobu mi trvalo, než jsem se naučil s ním pracovat, ale i vizuálně pro mě ztvárnil Žižku tak, že Jan Žižka je Ben Foster,“ svěřil se Ják.

Natáčení trvalo celkem čtyřiapadesát dnů a na place se objevili třeba i angličtí herci Matthew Goode, který hraje Zikmunda, nebo William Moseley, jenž ztvárnil bratra Žižky. Z českých herců se diváci mohou těšit například na Karla Rodena, Ondřeje Vetchého či Jana Budaře. „Překvapil mě hodně i Ben Cristovao. Hodně lidí řešilo, jestli ve filmu ze středověku může hrát, ale udělali jsme z něj Kumána, což byli kočovní nájezdníci, bojovníci, kteří byli v té době i v Čechách. Je velmi herecky talentovaný a své role se zhostil skvěle,“ dodal producent.

Protože bude film uváděn jak v Čechách, tak v zahraničí, vznikly dvě jazykové verze. To samé platí o teaseru nebo traileru. Ty budou buď v originále s titulky, nebo v českém dabingu. Na tom se kromě herců na plátně podíleli například i Petr Lněnička, Nina Horáková, Martin Stránský, Michal Dlouhý, Václav Rašilov, Jaromír Meduna, Jan Šťastný, Ondřej Kavan, Jitka Čvančarová, Tomáš Juříčka, Petr Neskusil, Vasil Fridrich, Ernesto Čekan, Pavel Nečas, David Matásek, Filip Antonio, Josef Pejchal a další.

Film *Jan Žižka*, který vypráví příběh zrození nejslavnějšího vojevůdce českých zemí a jednoho ze sedmi nikdy neporažených válečníků historie, se objeví v českých kinech 8. září 2022. Uvede jej distribuční společnost Bioscop.

Do amerických kin dorazí snímek 9. září. (mk)

V srpnu začíná natáčení filmu o Mašínech

Celovečerní film o bratřích Mašínech s názvem *Bratři* začíná v srpnu letošního roku podle scénáře Marka Epstein na natáčet režisér Tomáš Mašín. Hlavní role v něm ztvární Oskar Hes a Jan Nedbal, v dalších se objeví například Matěj Hádek nebo Taťána Dyková. Premiéra dramatu je naplánována na 26. října 2023. Režisér Tomáš Mašín je vzdálený příbuzný bratrů Mašínů.

„Příběh bratří Mašínů patří mezi několik scénaristických himálajských vrcholů. Je zrádný v mnoha směrech. Vypadá nesmírně filmově a autorovi na první pohled nehrozí mnoho práce. Teprve časem jsem pochopil, před jak obrovským dramatickým gigantem stojím. Každá postava v dramatu téhle rodiny je anticky tragická, a práce scenáristy tak byla především ve volbě materiálu, který do příběhu nedá. S tímto odhodláním jsem se začal na tuto scenaristickou K2 drápat,“ uvedl Epstein.

Případ skupiny lidí kolem bratří Josefa a Ctirada Mašínových, kteří se počátkem padesátých let postavili komunistickému režimu se zbraní v ruce, dodnes vyvolává kontroverze. Odbojáři se pokusili navázat na činnost svého otce Josefa Mašína, popraveného v roce 1942 nacistickými úřady. Při jejich akcích zemřelo šest lidí – dva příslušníci SNB a pokladník v Československu a později i tři vý-

chodoněmečtí policisté. Josef Mašín, stejně jako jeho starší bratr Ctirad, který zemřel v srpnu 2011 v USA, svých činů v poválečném Československu a při útěku nikdy nelitoval.

„Je to téma blízké mému vnitřnímu nastavení. Když se někdo postaví jasné přesile, tak mu fandím. Zajímá mě i morální dilema toho příběhu, ten běh na hraně, když na agresi odpovíte silou, a to se dotkne i vašich nejbližších,“ řekl režisér Mašín.

Producent filmu je Petr Bílek z filmové produkce Film-Brigade. „V historii českého filmu snad neexistuje příběh, o jehož zfilmování by se tak dlouho pokoušelo tolik tvůrců. Léta se pomalu vlečou, občas svítne naděje, že by snad tentokrát... ale pak zase nic. Ať už někomu připadá osud bratří Mašínů kontroverzní, nebo ne, jde především o neskutečný příběh, který by si zasloužil být vyprávěn,“ řekl.

Štáb v současnosti pracuje na výběru lokací, návrzích kostýmů, obsazení vedlejších rolí a vizuální podobě filmu. Do jeho konečné podoby může aktuálně zasáhnout také veřejnost prostřednictvím crowdfundingové sbírky na Hit-hitu, kde lze za příspěvek získat například menší filmovou roli a stát se tak součástí příběhu.

Režisér Tomáš Mašín debutoval výpravným dramatem *3 sezóny v pekle*, nominovaným na jedenáct Českých lvů. Zabodoval i s televizní sérií *Ochránce*, která před nedávnem získala Českého lva. Marek Epstein je autorem scénářů k filmům *Šarlatán*, *Václav* nebo *Anděl Páně 2*. Je držitelem Českého lva za scénář k dramatu *Ve stínu*. (mk)

Mára jde do nebe: film o Marku Holečkovi

Soukromí i neúspěšné expedice horolezce Marka Holečka, který je spolu se Zdeňkem Hákem držitelem prestižního mezinárodní horolezeckého ocenění Zlatý cepín, ukazuje celovečerní dokument *Mára jde do nebe*. Snímek natočila režisérka Markéta Ekrťáková a sleduje pět Holečkových pokusů o prvovýstup na horu Gašerbrum I v Pákistánu. Nechybí expedice, při kterých Holeček kvůli omrzlinám přišel o části prstů na noze a o kamaráda spolulezce. Česká kina film hrají od 19. května.

Film ukazuje sílu i krásu hor, jejich nebezpečí a vůli, která je nutná pro jejich zdolání. Nechybí například záběr, jak Holeček, který i nejvyšší hory leze bez kyslíku, zdolává skálu se zlomenou nohou.

Ve Zlíně proběhl filmový festival

Mezinárodní filmový festival pro děti a mládež ve Zlíně nabídl 276 snímků z devětačtyřiceti zemí. Festival se letos konal 62. rokem, je největším a nejstarším festivalem svého druhu na světě. Po dvou letech se opět koná v tradičním termínu na přelomu května a června. Organizátoři festivalu vzhledem k aktuální situaci zařadili do filmového programu pásmo animovaných filmů v ukrajinštině pro děti z Ukrajiny.

Na zahájení převzal Zlatý střevíček za mimořádný přínos kinematografii pro děti a mládež herec Pavel Zedníček. Uvedena byla také digitálně restaurovaná verze filmu *Šíleně smutná princezna*, zúčastnil se také Václav Neckář. Mladým lidem byla určena nová zóna umístěná na zlínském zámku. Pro -náciťeté tam byly připraveny filmy, besedy s youtubery, virtuální realita, večerní party na nádvoří zámku, aréna pro e-sporty a další aktivity.

Úspěšný liberecký festival Anifilm

Rekordní návštěvnost měl 21. ročník šestidenního mezinárodního festivalu animovaného filmu Anifilm, který se konal v Liberci. Přišlo na něj skoro 30 000 lidí. ČTK to řekl ředitel festivalu Tomáš Rychecký. To je o polovinu víc než loni, kdy bylo diváků zhruba 20 000.

Anifilm se snaží nabízet to nejlepší, co vzniklo za posledního rok v animované tvorbě doma i ve světě. V Liberci představil více než 500 soutěžních i nesoutěžních snímků. Hlavní cenu za celovečerní film pro dospělé získal snímek *Kde je Anna Franková?* izraelského režiséra Ariho Folmana, který proslul mimo jiné animovaným dokumentem *Valčík s Baširem* z roku 2008, nominovaným na Oscara. Cenu za nejlepší celovečerní film pro děti obdržel japonský režisér Mamoru Hosoda za příběh *Belle*.

Cena Anifilmu pro Jiřinu Pěčovou

Cenu za celoživotní přínos animovanému filmu udílenou na mezinárodním festivalu Anifilm převzala v Liberci dlouholetá střihačka Jiřina Pěčová, jejíž tvorba je většinou věnována dětem. Podílela se i na seriálu *Maxipes Fik* či filmu *Velká syrová loupež*.

Podle ředitele festivalu Tomáše Rycheckého je ocenění pro Pěčovou poctou celému oboru stříhu. Organizátoři festivalu při slavnostním zahájení vyhlásili také vítěze národní soutěže animované tvorby nazvané Český obzor. Hlavní cenu získal celovečerní film Michaely Pavlátové *Moje slunce Mad*.

JUBILEUM

Jan Hřebejk (* 27. 6. 1967, Praha)

Jan Hřebejk patří ke komerčně nejúspěšnějším českým režisérům střední generace. Během studií na Akademickém gymnáziu ve Štěpánské ulici začal se spolužáky Petrem Jarchovským, Danem Włodarczykem a Andreou Sedláčkovou chodit do filmového klubu. Po neúspěšném pokusu o přijetí na FAMU pracoval ve školní družině. Napodruhé se stal posluchačem katedry scenáristiky a dramaturgie na FAMU (1987-1991), kde zaujal školními pracemi podle scénářů spolužáka Petra Zelenky (*Co všechno chcete vědět o sexu a bojíte se to prožít, L. P. 1948*). Debutoval retromuzikálem z padesátých let *Šakalí léta*.

Se svým přítelem z mládí a z FAMU, scenáristou Petrem Jarchovským, vytvořili úspěšnou autorskou dvojici, podepsanou pod řadou úspěšných titulů pro televizi (např. příběhy z cyklu *Bakaláři*) a zejména pro kina, jejichž náměty a motivy často vycházejí z próz Petra Šabacha. Autorský tandem Hřebejk-Jarchovský spojil koncem devadesátých let tvůrčí potenciál s filmovou společností Total HelpArt T.H.A. producenta a režiséra Ondřeje Trojana. Svými mainstreamovými smutnými či hořkými komediami, jež v mozaikovitých rodinných a vztahových příbězích s ironickým odstupem, ale i s nádechem nostalgie či porozumění pohlížejí z pozice „malých lidí“ na politické, společenské a morální konflikty nedávné minulosti i současnosti, bodují stabilně na předních místech návštěvnosti českých kin (uvádějí se však i ve světě) a navzdory polemickým reakcím části kritiky téměř pravidelně získávají různá

prestižní ocenění domácích přehlídek a anket (Český lev, Zlatý ledňáček na Finále Plzeň, Novoměstský hrnc smíchu, Cena Kristián na Febiofestu, čtenářské ceny časopisů *Cinema* a *Premiere*), ale i ceny na mezinárodních festivalech (Karlovy Vary, Berlín, Chotěbuz, Sydney, Vancouver, Palm Springs, Lagov aj.). Sám Hřebejk je držitelem tří Českých lvů za režii (*Šakalí léta*, *Musíme si pomáhat*, *Horem pádem*) a Ceny za režii na MFF v Karlových Varech (*Líbánky*). Snímek *Musíme si pomáhat* byl nominován na Oscara za nejlepší zahraniční film. V jejich společné i v Hřebejkově samostatné tvorbě se však objevují i vážné tóny (*Kawasakiho růže*, *Učitelka*, *Zahradnictví: Rodinný přítel*).

V období mezi natáčením celovečerních filmů Hřebejk režuruje hudební klipy, reklamní spoty či dokumentární filmy. Autorsky a režijně se podílel na TV kulturních magazínech, zábavných pořadech nebo na mikrokomedii. Věnuje se (zvláště v poslední době) též TV seriálům. Režuroval představení Jana Vodňanského *Destrukce reality HROU* a řadu her v Divadle pod Palmovkou (*Nebezpečné vztahy*, *Výstřely na Broadwayi*, *Amadeus*) a Divadle Na Jezerce (*Manželské vraždění*, *Na dotek*, *Kumšt*, *Musíme si pomáhat*, *Práskni do bot*).

Vydal básnickou sbírku *Patosání* (Mladá fronta 1990), pro divadelní spolek Kašpar Jakuba Špalka napsal čtyři jednoaktovky pod názvem *Takové běžné lásky*. S několika přáteli-umělci provozuje od roku 2005 vinárnu Bokovka, která se z původního místa v pražské Pštrossově ulici přestěhovala v roce 2015 do Dlouhé (č. 37).

Ačkoliv byl minulý rok režisér Jan Hřebejk zaměstnán natáčením seriálu *Pozadí událostí*, v hlavě již měl i další projekt. A to filmové ztvárnění dvou kauz, které spojuje lékařské prostředí, korupce a vysoce postavení lidé. Film, na kterém spolupracuje se scenáristou Petrem Jarchovským, by měl obsáhnout kauzu exředitelky Nemocnice Na Homolce Vladimíra Dbalého s jeho deníky a případ lékaře Davida Ratha. Diváci by je mohli vidět pod jménem *Sněžím!* na podzim roku 2022.

VZPOMÍNKA

Karel Lamač

Karel Lamač byl scenárista, herec, režisér a také vynálezce, byl tak trochu Cimrmanem českého filmu. Nebo možná spíš Einsteinem. Zkrátka průkopníkem, který stál u všeho důležitého. Režiséra komedií s Vlastou Burianem si cenila celá Evropa. Herec a režisér Karel Lamač patřil k nejvýznamnějším osobnostem evropské kinematografie.

Narodil se 27. ledna 1897 v Praze. Jeho otec lékárník byl původně operní zpěvák. Mladý Karel studoval farmacii, ale také miloval umění, kterému se začal po studiích věnovat. S první filmovou prací se seznámil v Drážďanech. Za první světové války pak natáčel frontové aktuality. Lákalo ho také herectví, takže sehrál téměř sedmdesát milovníckých rolí v českých, ale i německých filmech němých i zvukových. Jeho prvním samostatným filmem byl němý snímek *Drvoštěp* z roku 1922, kdy si v podstatě vystačil se vším sám – napsal námět, hrál hlavní roli a režuroval.

Jeho nejznámější filmy jsou komedie s Vlastou Burianem a Anny Ondra. Se svými spolupracovníky, scenáristou Václavem Wassermanem, kameramanem Otto Hellerem a Anny Ondrákovou, vytvořil velkou podporu české

ho němého filmu. Společně natočili řadu úspěšných veselehoher. V roce 1926 založil své vlastní filmové studio Kavalírka. V následujícím roce ovšem odešel do Berlína, kde společně s Anny Ondrákovou natočil několik snímků pro společnost Hom-film. V roce 1930 pak založil vlastní filmovou společnost Ondra-Lamač-Film a sám nebo ve spolupráci s jinými producenty natočil řadu dalších filmů. Střídavě pracoval v Německu, Rakousku, Francii a Československu.

„Byl vnímán jako dokonalý profesionál. Kredit měl po celé Evropě, byť nenatáčel velkofilmů,“ říká filmový historik a publicista Ondřej Suchý. Do dějin domácí kinematografie se zapsal jako režisér prvního českého kompletně ozvučeného filmu *C. a k. polní maršálek* s Vlastou Burianem, se kterým natočil v letech 1930-1938 řadu dalších dodnes oblíbených a populárních komedií – *To neznáte Hadimršku*, *On a jeho sestra*, *Lelíček ve službách Sherlocka Holmes*, *Ducháček to zařídí* a *U pokladny stál*.

V roce 1939 emigroval spolu s kameramanem Ottou Hellerem do Holandska, kde natočil film *De Spooktrein (Půlnoční vlak)*. Karel Lamač v obou světových válkách působil jako válečný kameraman. Postupně působil i v Belgii, ve Francii a od roku 1942 v Anglii, kde pro R.A.F. natá-

čel např. dokumentární filmy o boji Československa proti nacistům. Natočil zde také tři hrané filmy, které byly u nás po válce uváděny pod názvy *Včera neděle byla*, *Švejk bourá Německo*, *Setkání ve tmě*. Po druhé světové válce se rozhodl zůstat v zahraničí. V Paříži natočil s francouzskou herečkou Vivi Romanceo film *La colère des dieux* a hudební komedii *Une nuit à Tabarin*. V USA pracoval na technických vynálezech, hlavně se soustředil na zlepšení barevného filmu a televize. Krátce před svou smrtí natočil v NSR film *Die Diebin von Bagdad (Zlodějka z Bagdádu)*.

Karel Lamač zemřel po zdravotních peripetích 2. srpna 1952 v Hamburku v bytě u své celoživotní lásky a později jen přítelkyně Anny Ondákové-Schmelingové a jejího manžela, světoznámého boxera Maxe Schmelinga.

Ačkoliv se Lamač dožil pouhých pětapadesáti let, stihl natočit přes 260 filmů. Je pohřben v německém Hamburku, ale: „Je paradoxní, že člověk jeho významu a evropských úspěchů dnes nemá ani vlastní hrob. Zjistil jsem, že Lamačův hrob v Hamburku, pořízený údajně na náklady Lamačových německých filmařských kolegů, byl v roce 1977 zrušen. Prý se nenašel nikdo, kdo by ho zaplatil na dalších 25 let,“ konstatuje publicista Ondřej Suchý.

FOTOGRAFIE

At žije černobílá fotografie

Na závěr komentované prohlídky své výstavy v pražské Leica Gallery (otevřena do 12. června) prohlásil brněnský fotograf Jaroslav Pulicar: At žije černobílá fotografie! V jedné větě tak muž, kterého kurátor Zdeněk Pospěch charakterizoval jako nejméně známého ze známých českých dokumentaristů, vyjádřil podstatu vlastní tvorby.

Jeho hlavním zájmem je totiž hledání černobílé analogové autentičnosti ve světě obyčejných lidí. Ačkoli je nazýván dokumentaristou, nehledá žádné mezní situace, nezajímají ho hromadné demonstrace, pouliční bitky chuligánů nebo politické tábory lidu. Zajímají ho běžné situace, které necvičené oko snadno mine a neshledává na nich nic, co by stálo za pozornost. Ovšem Jaroslav Pulicar z těchto, pro někoho banálních situací, dokáže vybrat to podstatné, originální, netuctové a hlavně neopakovatelné.

Obrázky z cest po Moravě, Slovensku, Rumunsku, Ukrajině nebo Polsku mají zvláštní archaický nádech, i když pocházejí z dnešní doby. Hlavními hrdiny zaznamenaných příběhů jsou většinou lidé, nebo alespoň nějaká jejich stopa.

Taková je fotografie *Rumunsko 2011*. Je na ní pustá krajina, ze které trčí několik osamělých stromů. Mezi nimi ubíhá silnice přepulená přerušovanou bílou linií mířící k horizontu. Ten je zamlžený a celé kompozici dává poněkud potměšilý nádech.

Autor má i smysl pro absurdní humor, což je patrné například na snímku *Morava 1991*, kde ukazuje vtipným způsobem pomyslnou konfrontaci starého a nového světa. V jedné situaci se odehrává tradiční vesnický život, babky v šátcích a dlouhých sukních maširují kolem kostela, vedle kněz naslouchá výčtu hříchů ženy v improvizované venkovní zpovědnici, zatímco ve druhém případě si mladá dívka prohlíží plakát britské popové skupiny Pet Shop Boys.

Každý z vystavených snímků je samostatnou jednotkou, která však dává pozorovateli dostatečný prostor pro vlastní výklad situace. Proto autor pojmenovává díla pouze místem a rokem vzniku.

Svět Jaroslava Pulicara je idylický a možná i poněkud archaický. Ale protože jednotlivé snímky vznikly v současné době, nutně se naskytá myšlenka, že kvůli své každodenní úspěchanosti nemáme čas dívat se správným směrem. A životní tempo si zrychlujeme jen my sami. (mk)

HUDBA

Helena Vondráčková 75

Jestli je někdo v české populární hudbě zcela všestranný, pak je to Helena Vondráčková. V pop music se pohybuje bezmála šedesát let. Zpěvačka, tanečnice, herečka, konferenciérka, ale i hráčka na klávesy a bicí. Dokáže rovněž zpívat anglicky, německy, francouzsky, rusky a při turné v Japonsku zpívala i japonsky. Zlatého slavíka vyhrála jen jednou, hned na počátku své kariéry v roce 1965, ale i pak se téměř po dvacet let vždy umísťovala na druhém či třetím místě.

Jako zpěvačka se proslavila hlavně jako sólistka, ale i jako členka tria Golden Kids či jako pěvecká a taneční partnerka Jiřího Korna. Z herecké kariéry je nejnámější její role v pohádkovém muzikálu *Šíleně smutná princezna*. Její všestranný talent ji předurčoval i pro muzikálové role, té skutečně výrazné se ale dočkala až s uvedením klasického velkoprodukčního titulu *Bídníci* počátkem devadesátých let.

A protože už letos v létě oslaví životní jubileum, rozhodla se vyrazit na turné. Vondráčková se totiž rozhodla u příležitosti svých pětasedmdesátin uspořádat turné

s názvem Helena 2022. „Bude to jeden dlouhý mejdan až do Vánoc,“ slíbila svým fanouškům.

Že má Vondráčková v plánu pojmout svou oslavu vskutku velkolepě, naznačuje i fakt, že se bude mezi jednotlivými koncerty přesouvat soukromým letadlem. Na každém koncertě bude vystoupení doplněno o projekci na LED obrazovce a zpěvačka zařadí písně ve všech jazycích, ve kterých kdy zpívala. To ale není jediné překvapení, které si Vondráčková pro své příznivce přichystala. V rámci oslav vyjde rozšířené vydání knihy *Každá trampota má svou mez*. Její spoluautor Petr Macek slíbil, že se v knize nově objeví fotografie, které nikdy nebyly publikovány, nebo třeba informace o sporu Heleny Vondráčkové s pěveckou kolegyní Martou Kubišovou a Golden Kids.

Vondráčková může svým vzhledem konkurovat i o mnoho let mladším kolegyním. Ve čtyřiasedmdesáti letech se stala tvář vlasové kosmetiky.

V Praze hráli Eric Clapton i Imagine Dragons

Britský kytarista, zpěvák a hudební skladatel Eric Clapton v Pražské O2 areně zahájil své měsíční evropské letní turné. V české metropoli zahrál po devíti letech. Poté Claptona čeká dalších čtrnáct zastávek. Jeho poslední koncert v Praze v roce 2013 podle pořadatelů sledovalo 14 000 diváků. Prestižní hudební magazín *Rolling Stone* zařadil Claptona v roce 2003 na čtvrté místo v žebříčku 100 nejlepších kytaristů všech dob.

Na pražském letišti Letňany se uskutečnil koncert americké kapely Imagine Dragons, který je součástí jejich evropského Mercury Tour. Skupina na vystoupení v Praze vyprodala lístky během několika dní. Přidala proto druhý koncert.

V červnu se v Praze představily i další světové hudební hvězdy – v Letňanech Guns N' Roses a Metallica, Sino-bo Stadium v Edenu přivítalo 11. června My Chemical Romance a 20. června Iron Maiden. V O2 areně zahrály skupiny Whitesnake s Europe a 25. června Alicia Keys. Festival Metronome Prague na Výstavišti 23. června mimo jiné nabídl Nicka Cavea a jeho skupinu The Bad Seeds.

Dárek k osmdesátinám Marty Kubišové

Divadelní recitál dostala jako dárek k budoucím osmdesátinám zpěvačka Marta Kubišová.

Marta Kubišová (* 1. 11. 1942) se ke zpívání dostala šťastnou náhodou, kdy ji při zpěvu u klavíru slyšel muzikant z Poděbrad a objevil v ní talent. V recitálu *Marta* ji ztvární Berenika Kohoutová, alternovat ji bude Hana Holíšová. Jednotlivé obrazy ze života Marty Kubišové se prolínají s živou hudbou. Recitál připomíná i začátky pěveckého tria Golden Kids ve složení Marta Kubišová, Helena Vondráčková a Václav Neckář. Toho si zahraje herec Jan Cina.

Spolupráce Marty Kubišové s Neckářem a Vondráčkovou začala na podzim 1965, kdy připravovali představení *Čekání na slávu*. Tehdy nazpívala původně francouzskou píseň *Loudá se půlměsíc*, která se stala jejím prvním hitem. Vystupovala v pařížské Olympii, vyhrála Bratislavskou lyru, získala několik Zlatých slavíků. Tři písně Kubišové – *Cesta*, *Lampa a Máj* – se staly podle kritiků nejlepšími za rok 1968. Pak přišla okupace vojsk Varšavské smlouvy. I její momenty se dostanou do recitálu. Píseň *Modlitba pro*

Martu se stala po okupaci symbolem národního odporu. Od února 1970 měla Marta Kubišová zakázané vystupování. Na další koncerty čekala Marta Kubišová přes dvacet let, než padl komunistický režim. A její *Modlitba pro Martu* se znovu stala symbolem revoluce. V souvislosti s ukončením své pěvecké kariéry obdržela v roce 2017 Českého slavíka pro výjimečnou osobnost české hudby.

Scenáristka a producentka Daniela Sodomová a režisérka Adéla Laštovková Stodolová stojí kromě recitálu *Marta* i za dalšími úspěšnými inscenacemi, které Letní scéna Muzea Kampa uváděla. I letos divákům nabídne představení o Medě Mládkové a Janu Werichovi.

Průvod romských tanečních a hudebních souborů prošel centrem Prahy

Defilé umělců bylo součástí festivalu romské kultury Khamoro, jehož 24. ročník se konal v české metropoli. Z Václavského na Staroměstské náměstí vyšly asi dvě stovky umělců, k nimž se postupně připojovali i turisté a obyvatelé města. Festival, který od 29. května nabídl koncerty, výstavy a divadelní představení, uzavřel galakonzert romských hudebníků.

Khamoro (Slunce) je podle pořadatelů největším festivalem profesionálních romských hudebníků na světě. Praha ho hostí od roku 1999. V posledních letech akci ročně navštíví zhruba 10 000 lidí. První průvod uspořádali organizátoři v roce 2001.

Kapela Rammstein v Praze

Německá metalová kapela Rammstein na letišti v pražských Letňanech rozbouřila svou hlasitou show plnou pyrotechnických a světelných efektů desítky tisíc fanoušků. Skupina v čele s hlavním autorem textů, zpěvákem Tillem Lindemannem, synem básníka a spisovatele Wernera Lindemanna, zahájila dvouhodinový koncert reprodukovatelnou *Hudbou k ohňostroji* Georga Friedricha Händela. Na ni navázala skladbou *Armee der Tristen* ze svého nového alba *Zeit*.

Druhý přidáný koncert se uskutečnil na stejném místě. V roli předkapely se před Rammstein opět představilo ženské klavírní Duo Jatekok. Koncert byl jednou z akcí s největším počtem diváků v letňanském areálu vůbec. V roce 2019 zde dva koncerty britského zpěváka Eda Sheerana přilákaly celkem 150 000 diváků, na první z nich přišlo téměř 80 000 lidí. Tabulce největších koncertů v Praze vévodí vystoupení Rolling Stones ze srpna 1995, na Strahovský stadión tehdy dorazilo na 130 000 lidí.

Petr Janda: „praotec českého beatu“

„Olympic znamená pro český beat asi tolik, co Karel Vlach znamenal pro český swing.“ Tuto památnou větu pronesl již v roce 1967 hudební publicista Lubomír Dorůžka. V té době nikdo netušil, že nejslavnější česká rocková kapela bude hrát i v 21. století a její lídr kytarista a zpěvák Petr „Django“ Janda bude i v osmdesáti letech stát na pódiu před věrnými fanoušky. A s kapelou Olympic příští rok Janda oslaví šedesát let od jejího vzniku.

Petr Janda, přezdívaný podle slavného jazzového kytaristy Djanga Reinhardta, je válečné dítě. Narodil se

2. května 1942 na pražských Vinohradech. Jeho rodiče byli právníci, otec pracoval na ministerstvu financí, ale po roce 1948 se stal nežádoucím elementem a byl poslán do kladenských hutí. Hudba hrála v rodině Jandových významnou roli, oba rodiče se jí věnovali a vztah k hudbě se přenesl i na jejich syny. Petrův již zesnulý starší bratr Jiří hrál na saxofon a jméno mladšího Bohuslava (Slávka) je spjato například se známou rockovou skupinou Abraxas.

Kariéra Olympicu je lemována desítkami alb, z nichž to úplně první s názvem *Želva* je považováno za jedno z nejlepších v celé historii české rockové hudby. Janda, který bývá označován jako „praotec českého beatu“, napsal pro skupinu Olympic i sólovou kariéru stovky písní, z nichž se mnohé staly hity. Vedle toho je autorem i písní pro jiné interprety. Z jeho písní jsou asi nejslavnější právě *Želva*, *Dej mi víc své lásky* či *Slzy tvý mámy*, on sám kdysi označil za svou nejoblíbenější baladické a zamyšlené *Otázky*.

Pěvec Andrea Bocelli v O2 areně

Italský pěvec Andrea Bocelli v Praze za doprovodu Českého národního symfonického orchestru pod taktovkou Marcella Roty provedl zaplněnou O2 arenu světem opery i moderní hudby. Slavného tenoristu na pódiu doplnilo několik hostů, například kubánská sopranistka Maria Aleida nebo barytonista Gianfranco Montresor.

Nevidomý umělec měl v Praze vystoupit loni na jaře, koncert však byl kvůli protiepidemickým opatřením přesunut, stejně jako letos 8. ledna. Jeho příznivci však o vystoupení neztratil zájem a zcela zaplnili O2 arenu s místy upravenými pouze k sezení. Na úvod zazpíval známou melodii *La donna è mobile* z opery Giuseppe Verdiho *Rigoletto*.

Michal Sedláček – koncertní mistr PKF

Od nové sezóny bude mít PKF – Prague Philharmonia nového koncertního mistra. Vedle Jana Fišera a Romany Špačkové jím bude současný koncertní mistr Plzeňské filharmonie, houslista Michal Sedláček. Po roční zkušební době bude o jeho setrvání na pozici koncertního mistra hlasovat celý orchestr.

„Je to největší výzva v mém dosavadním profesním životě být po boku mimořádných osobností a součástí nejlepší komorní filharmonie u nás,“ říká o své nové pozici Sedláček, který hru na housle vystudoval na Pražské konzervatoři a Akademii múzických umění v Praze pod vedením profesora Jindřicha Pazdery.

Sedláček je držitelem řady cen z národních i mezinárodních soutěží a ve hře se zdokonaloval u světových houslistů, jako je Ilya Kaler, Rodney Friend, Ulf Hoelscher nebo Ruggiero Ricci. V roce 2007 obnovil tradici Sedláčkova kvarteta, kde působí v pozici primária.

V srpnu roku 2016 se stal koncertním mistrem Plzeňské filharmonie. Od roku 2018 pedagogicky působí na Konzervatoři v Plzni. (mk)

Ocenění pro Kateřinu Kněžíkovou

Album *Phidylé* sopranistky Kateřiny Kněžíkové natočené s Janáčkovou filharmonií Ostrava a dirigentem Robertem Jindrou získalo BBC Music Magazine Award v kategorii Vocal. „Vítězové BBC Music Magazine byli slavnost-

ně vyhlášeni ve čtvrtek 28. dubna 2022 v Londýně. V prestižní a velmi sledované kategorii Vocal Kateřina Kněžíková se svým albem *Phidylé* předběhla ve finále americkou mezzosopranistku Kate Lindsey s anglickým souborem Arcangelo a jejich albem *Tiranno* i amerického tenoristu Michaela Spyrese s Orchestre Philharmonique de Strasbourg a jejich albem *Baritenor*,” sdělil Vladan Drvota ze Supraphonu.

Celkem sedmadvacet nominovaných alb bylo rozděleno do devíti kategorií (komorní, orchestrální, koncertní, chorální, operní, instrumentální, vokální, nováček a premiéra). Byla vybrána ze 175 nahrávek recenzovaných v *BBC Music Magazine* v průběhu uplynulého roku.

O vítězi rozhodují posluchači v internetové anketě. Nahrávku Kateřiny Kněžíkové s Janáčkovou filharmonií Ostrava vydal Supraphon v květnu 2021. (mk)

Hudební festival Leoše Janáčka

Tři desítky akcí v šesti městech a obcích Moravskoslezského kraje nabídne Mezinárodní hudební festival Leoše Janáčka, který 29. května začal v Ostravě. Letošní ročník mapuje nové trendy a uvede mladé talenty klasické hudby. Ve světové premiéře pak zazní na objednávku festivalu nová skladba Ireny Szurmanové. Novinářům to řekl ředitel festivalu Jaromír Javůrek. „Mám obrovskou radost, že se po mnoha a mnoha letech vrací do Ostravy Záhřebská filharmonie, která patří mezi přední evropské orchestry. Koncert bude řídit Tomáš Netopil, což je jistota nesmírné umělecké kvality, a jsem rád, že jsme se domluvili na spolupráci až do roku 2025,“ uvedl Javůrek. K hvězdám festivalu bude patřit také cembalista Jean Rondeau a poprvé se v České republice představí i řada dalších mezinárodně uznávaných umělců.

Letošní ročník odstartovala tradičně Janáčkova *Sinfonietta* a netradičně Straussův *Koncert pro hoboj* v provedení „ambasadora českého hoboje“ Viléma Veverky.

Nové trendy a představení mladých talentů klasické hudby – to si kladl za cíl letošní ročník. O úvodní koncert se postaral Symfonický orchestr Českého rozhlasu. Tradičně zazněla Janáčkova *Sinfonietta*. Jako protiváhu zvolil rozhlasový orchestr Janáčkova současníka, ale přesto představitele hudby jiného světa – Richarda Strausse. Vedle *Dona Juana*, symfonické básně, op. 20, odehraje SOČR *Koncert D dur pro hoboj a malý orchestr*. Vzhledem k náhlé zdravotní indispozici koncert nemohl dirigovat Alexander Liebreich. Taktovky se ujal vynikající Petr Altrichter.

V rámci festivalu uskutečnily tři desítky akcí, a to nejen v Ostravě, ale i na dalších pěti místech severní Moravy a Slezska. Do České republiky zamířil poprvé hned několik mezinárodních hudebních es současnosti. Ve světové premiéře pak zazněla na objednávku festivalu nová skladba Ireny Szurmanové. „Hledáme cesty, kterými se klasická hudba v současnosti ubírá. Proto budou letos našimi významnými hosty mimo jiné violoncellista Zlatomir Fung, kytarista Miloš Karadaglić, dirigent Jaroslav Shemet, ale i čeští mladí umělci, jako je například klavírista Marek Kozák nebo dirigent Marek Prášil. Rezidenčním umělcem festivalu je letos neortodoxní představitel současné vrcholné cembalové interpretace Jean Rondeau, který v samostatném programu provede *Goldbergovy variace* – ikonickou skladbu vrcholného baroka – a vedle toho vystoupí se

skvělou Záhřebskou filharmonií. Ta bude navíc úplně poprvé hrát pod vedením Tomáše Netopila, prezidenta našeho festivalu," uvedl ředitel MHF Leoše Janáčka Jaromír Javůrek.

Novinky se prolínají celým tímto festivalovým ročníkem. Virtuózní Američan Zlatomir Fung a charismatický Miloš Karadaglić původem z Černé Hory odehráli na Janáčkově festivalu svou českou premiéru. Totéž platí o Yaroslavu Shemetovi. Teprve pětadvacetiletý polský dirigent ukrajinského původu se právem řadí mezi velké naděje mladé dirigentské generace. Přijal pozvání ke speciálnímu festivalovému koncertu se symfonickým orchestrem Sinfonia Varsovia. Společně se představili v rámci unikátního „Slovanského večera“ se silně emotivním programem, ve kterém zazněly skladby ukrajinského autora Valentina Silvestrova, Poláka Zygmunta Noskowského, současníka Antonína Dvořáka a „*Osudová symfonie*“ Ludwiga van Beethovena. Večer tak byl připomínkou a morálním apelem k dění na Ukrajině. Kulturní dění Mezinárodního hudebního festivalu Leoše Janáčka se letos poprvé promítlo i do běžného denního rytmu života v Ostravě a na Hukvaldech. V obou místech se otevřely festivalové kavárny. Nabídky hudební vystoupení, besedy a komorní setkání s festivalovými hosty a umělci. „Je to vůbec poprvé, kdy se nám podařilo najít partnery, kterým není cizí vazba na dílo Leoše Janáčka, a tak nám pomohli v premiéře otevřít festivalové kavárny. Jsme za to rádi," uvedl ředitel MHF Leoše Janáčka Jaromír Javůrek. V Ostravě bylo místem setkávání a kulturního programu kavárna Sádrový Ježek sídlící příznačně na Janáčkově ulici. Pod hradem Hukvaldy, v rodišti Leoše Janáčka, se lidé mohli setkávat v Kavárně fara. Nabízený program byl vždy přístupný zdarma.

Pražské jaro 2022

V Praze se konal mezinárodní hudební festival Pražské jaro. Na programu bylo i finále hudební soutěže v oboru fagot. Na zahajovacím koncertu ve Smetanově síni Obecního domu zazněla tradiční Smetanova *Má vlast* v nastudování West-Eastern Divan Orchestra s dirigentem Thomasem Guggensem. Gugges u orchestru na poslední chvíli nahradil dirigenta Daniela Barenboima, který se omluvil ze zdravotních důvodů. Festival nabídl čtyři desítky koncertů.

West-Eastern Divan Orchestra založili Barenboim a americko-palestinský akademik a filozof Edward Said v roce 1999. Úmyslem tělesa je sblížit mladé Izraelce a Palestince. V orchestru působí také hudebníci z jiných států na Blízkém východě. Letošní Pražské jaro také představilo nový projekt Prague Offspring věnovaný soudobé hudbě.

Vídeňští filharmonikové na Pražském jaru

Na závěr letošního 77. ročníku festivalu Pražské jaro vystoupili v Obecním domě Vídeňští filharmonici pod taktovkou lotyšského dirigenta Andrise Nelsonse. Program nabídl díla nonkonformní ruské autorky Sofie Gubajdulínové, Dmitrije Šostakoviče a Antonína Dvořáka. Vídeňští filharmonici patří k pravidelným hostům Pražského jara už více než půlstoletí – od koncertů s Herbertem von Karajanem a Karlem Böhmem v šedesátých letech až po zahajovací koncert s Danielem Barenboimem v roce 2017.

Vyšla korespondence Nováka s Martinů

Nedávno objevená korespondence skladatelů Jana Nováka (8. 4. 1921, Nová Říše – 17. 11. 1984, Nový Ulm, Západní Německo) a Bohuslava Martinů (8. 12. 1890, Polička – 28. 8. 1959, Liestal, Švýcarsko) je základem nové česko-anglické knihy *Umělec nesmí nikdy ztráct odvahu*. Od narození Nováka loni uplynulo 100 let. V Brně, kde žil a komponoval před odchodem do exilu, je dosud uznávaný a připomínaný.

Na nové knize pracovali Martin Flašar a Pavel Žůrek. Korespondenci zarámovali vylíčením situace v kulturní politice padesátých let 20. století. Novák v roce 1968 emigroval do Dánska, později do Itálie a Německa. Do roku 1989 se proto ve své rodné zemi nesměl hrát, poté se začala do koncertních síní jeho tvorba vracet.

Na základě vyhraného konkurzu Ježkovy nadace odjel Novák jako stipendista do USA. V létě v roce 1947 se zde setkal s Aaronem Coplandem na festivalu Tanglewood Music Center v Lenoxu a posléze s Bohuslavem Martinů v New Yorku. Setkání klavíristy a komponisty Jana Nováka s Bohuslavem Martinů mělo pro jeho směřování klíčový význam, protože Martinů mu „otevřel nové světy, stal se jeho celoživotní láskou, stálíci, vzorem, na nějž pohlíží vždy s hlubokou úctou“. V roce 1949 se v Nové Říši oženil s klavíristkou Eliškou Hanouskovou, se kterou společně koncertovali na dva klavíry. Skládal a také psal hudbu jak pro filmy (např. režisérů Kachyni, Trnky, Zemana, Brdečky aj.), tak i pro divadlo (např. *Umučení našeho Pána J. Krista, Romeo a Julie, César, Totální kuropěň*). Mezi jeho nejúspěšnější skladby se řadí *Capriccio* z roku 1958, které má verzi pro violoncello a klavír a pro violoncello a malý orchestr.

Po vpádu vojsk Varšavské smlouvy volí raději svobodný život v emigraci, kam ho následovala i jeho manželka s oběma dcerami.

Publikace o Antonínu Rejchovi

Moravská zemská knihovna vydala knihu o česko-francouzském skladateli Antonínu Rejchovi, která se věnuje Rejchovu životu, dílu i přesahům do současnosti.

Rejcha se narodil v Praze, byl vrstevníkem a přítelem Ludwiga van Beethovena, uznávaným profesorem skladby a byl prvním rodilým Čechem, který byl zvoleným členem Francouzské akademie krásných umění. Jako uznávaný profesor francouzské konzervatoře přijal francouzské občanství.

Publikace přináší výsledky nejnovějších výzkumů zaměřených na život a dílo skladatele. Součástí bohatého obrazového materiálu jsou i unikátní dokumenty ze soukromých sbírek, spjaté s Rejchovou pařížskou rodinou, ale také nově zdigitalizované Rejchovy hudební rukopisy. Kniha také detailně rozebírá vybrané exponáty z výstavy, kterou u příležitosti výročí 250 let od skladatelova narození připravila v únoru loňského roku Moravská zemská knihovna (MZK) ve spolupráci s Francouzskou národní knihovnou (Bibliothèque nationale de France, dále BnF). Virtuální výstavu, která je průběžně aktualizována a rozšiřována, si můžete prohlédnout na adrese <https://rejcha.knihovny.cz/>.

Pro sepsání knihy spojili kurátoři výstavy Jana Franková (MZK) a François-Pierre Goy (BnF) své síly s předními

specialisty na Antonína Rejchu z Francie, Německa, USA a Švédska. „Vydat katalog jsme se rozhodli až po spuštění výstavy. Inspirovalo nás k tomu množství nových a překvapivých objevů mezi Rejchovými rukopisy ve sbírkách Francouzské národní knihovny, které jsme chtěli čtenářům zpřístupnit. Třešničkou na dortu pak byl naprosto nečekaný nález Rejchova zápisníku v březnu 2021 u popelnic v Paříži, k jehož identifikaci naše výstava přispěla. Ani chvíli jsme neváhali a rozbor obsahu zápisníku včetně kvalitních reprodukcí do knihy zařadili,“ uvádí k obsahu publikace její spoluautorka Jana Franková.

Knihy je k dispozici zdarma ve dvou verzích, elektronické a tištěné. Elektronická je ke stažení na stránkách MZK v sekci „publikace“ (<https://www.mzk.cz/publikace>) a obsahuje navíc odkazy na konkrétní zdigitalizované archivní prameny použité pro Rejchův rodokmen.

VZPOMÍNKA

Waldemar Matuška (2. 7. 1932 – 30. 5. 2009)

Zpěvák, hudebník a herec Waldemar Matuška (křtěný Vladimír) se narodil v Košicích zpěvačce Vídeňských operetních divadel Marii „Mie“ Malinové, jež byla na Slovensku na uměleckém turné. Jako otec je oficiálně uveden František Matuška, bývalý vojenský kapelník. Waldemar byl nejmladší ze čtyř Miiných synů, kteří později žili v Německu. Waldemar

vyrůstal v Praze, naučil se hrát na několik hudebních nástrojů (mandolína, kytara, banjo, kontrabas) a zpěv začal procvičovat v Husově sboru v Jungmannově ulici. Nadto s partou kamarádů z Petrského náměstí hrával i divadlo, přičemž byl nejen hercem, ale i režisérem – sám sobě vždy přidělil roli Ježibaby.

Po vyučení sklářem nastoupil do Moserovy hutě v Karlových Varech, protože se do města přestěhovala celá rodina. Vydržel ale jen rok – byl příliš hubený a fyzicky slabý. Vrátil se tedy do Prahy, zpíval ve Státním souboru písní a tanců.

Léta 1952-1954 strávil Matuška na vojně, po návratu do civilu dělal tajemníka Domu osvěty v Chebu. Poté se opět přesunul do Varů, kde hrál po kavárnách. V sezóně 1957-1958 se coby černovlasý kudrnatý mladík s knírkem objevil na prknech pražské Reduty a seznámil se tak s Jiřím Suchým a Šlitrem (v kavárně Vltava zase s Miroslavem Horníčkem a Ivanem Vyskočilem). Vrátil se do Varů, kde v devětapadesátém stál u vzniku Mambo Kvintetu, s kterým jezdil na zájezdy po celé republice. Ale stále toužil vrátit se do Prahy. Nakonec Matušku angažovali právě Suchý se Šlitrem: v únoru 1960 nastoupil do divadla Semafor.

Na divadelních prknech se poprvé objevil v satirě *Člověk z půdy*, kde plnil funkci sboristy a tanečníka. V pásmu *Zuzana je sama doma* odzpíval svůj první známější song *To všechno vodnes čas*, takto duet s Karlem Štědrým. Natočil i debutový singl, splitko s písničkou *Souvenir*. První významnější Matuškovou rolí byl chuligán Harry Bedrna

v komediální „detektivce s hudbou“ *Taková ztráta krve*. Zpěvák v té době žil velmi skromně: v divadle i přespával – přímo na jevišti na vyřazené oponě, anebo na lehátku.

To se ale rychle změnilo: během působení v Semaforu se z Matušky stala hvězda. Vládl zvučným barytonem, avšak jeho rozsah byl podstatně větší – od basů mohl jít až do vysokého tenoru. Odlišoval se i vizáží a uhrančivý pohled působil zejména na něžné pohlaví jako magnet. Byl čertem z pohádky, tajemným cizincem. Tím, jak vypadal a jak se oblékal (roláky, džíny, řetízky na ruce), získal pověst rebela, takže ho bralo i mužské publikum. K obrovskému talentu přidával i neskutečné charisma, byl pln energie, elánu a temperamentu, vtipný a okouzlující, ale i nespolehlivý. Během dvou let v Semaforu nazpíval od autorské dvojice Šlitr – Suchý tyto velké hity: *Písnička pro Zuzanu*, *Árie Měsíce*, *Kočka na okně* a slavný duet s Evou Pilarovou *Ach, ta láska nebeská*. V rámci Semaforu vnikl i druhý duet s Pilarovou *Tam za vodou v rákosí*, mimo Semafor je znám hit *Mám malý stan* (duet s Karlem Štědrým).

V roce 1962 se stal Matuška prvním československým Zlatým slavíkem. V roce 1962 ze Semaforu odešel a nastoupil k Darku Vostřelovi do divadla Rokoko. Přišel tam jako zpěvák, hrát divadlo vůbec nechtěl, přesto za sedm let působení dostal jedenáct hlavních rolí. Co se týče písniček, v Rokoku se stal jeho častým textařem Ivo Fischer – prvním songem, který mu otextoval, byl americký traditional *Jó, třeshně zrály*. Z dalších hitů této jeho rokokové éry lze uvést songy *Ó, Zuzano*, *Jezebel*, filmovou *Bud' pořad se mnou*, dále *Růže z Texasu*, *Víc nechtěl by snad ani D'Artagnan* (duet s Martou Kubišovou), *Nebeskej kovboj*, *Mrholí*, *Sedm dostavníků*, *Po starých zámeckých schodech*, *Tuhle rundu platím já*, *San Francisco*, *Čtyři koňský kopyta*, *Volám déšť*, *Pojď se mnou láska má*, *Sbohem lásko*, *Don Dirí Don*, *Píseň pro Kristýnku*, *To se nikdo nedoví* (duet s Helenou Vondráčkovou), *Slavíci z Madridu*, *Vítr to ví*. V tom čase Matušku doprovázely například Vobrubův TOČR, Karel Vlach s orchestrem, skupina Mefisto nebo Orchestr Václava Hybše. V roce 1967 pak získal svého druhého Zlatého slavíka a v devětašedesátém odešel z Rokoka. V tomtéž roce vyšla kniha *To všechno vodnes čas... – jakési Waldovo „povídání o životě“*, které znamenal Ivan Foustka.

Následně začal Matuška spolupracovat hlavně s Orchestrem Václava Hybše, ale zpíval i s jinými tělesy. Z tohoto období pak pocházejí písně jako třeba *Tiše a lehce*, *Vracím se rád*, *Čas chvátá*, *Hříšník a fláma*, *Ráno*, *My jsme ti kluci akorát*, *Harfa*, *Děti z Pirea*, *Tvá země*, *A tak dál nosíš po kapsách sny mládí* atd. Začala jeho spolupráce s kapelou KTO (Kamarádi táborových ohňů), v níž od roku 1973 zpíval i se svou tehdejší přítelkyní Olgou Blechovou. Samozřejmě, že dál dělal s Hybšem (například songy *To bejval nádhernej čas*, *Já si vsadil na pár tónů*, *Loutna*, *Holky, já mám vás všechny rád*, *Den bičem prásk*, *Když máš v chalupě orchestrion*), ale gró hraní a koncertování přenesl na KTO. Ve čtyřiasedmdesátém vyšel první singl *Bylo nám pět a půl / Uragán* a v roce 1975 odjeli KTO s Waldou a Olgou na koncerty USA, kde poprvé vystoupili i v Mekce country, Nashvillu. Později tam hráli ještě třikrát. Z písní s KTO lze uvést ještě třeba *Dým nad střechami*, *Kluci do nepohody*, *Zhoupni se v sedle*, *Jen se přiznej, že ti scházím* či *Eldorado*. Na začátku osmdesátých let pak vyšla další kniha Matušky a Ivana Foustky *Svět má 24 hodin* (1982).

Prvních výraznějších filmových úloh se dočkal v roce 1964 – nezapomenutelný je jeho zpívající padouch Kojot Kid ve vynikající westernové komedii *Limonádový Joe aneb Koňská opera* (1964) – píseň *V Lincolnu*. A tím druhým je zpívající voják Patrik v semaforském komediálním muzikálu *Kdyby tisíc klarinetů* – zde jeho píseň *Terreza* (samozřejmě z dílny Šlitr – Suchý) naopak čněla vysoko v československé hitparádě. V šestašedesátém přišly další herecké příležitosti: vedlejší role francouzského pašeráka Orbignyho v detektivce *Smrt za oponou* a výrazná úloha dobrodruha Manuela Diaze, zvaného Zpěvák v parodii *Fantom Morrisvillu* (zde Matuška pje písně *Aleluja* a *Hou, hou*). Matuška se pak objevil coby cikán v koprodukční verneovce *Tajemství Viléma Storitze* (1967), v pětiroli v krátkometrážním hudebním filmu *Pijácká romance* (1967), sama sebe si zahrál i v TV seriálu „rokokovské“ produkce *Píseň pro Rudolfa III.* (1967-1968, zpíval zde například song *Po cestách z kamení*). Jedním z jeho hereckých vrcholů bylo ztvárnění bohatého sedláka Zášínka, jenž se upíjí z žalu nad svou zemřelou ženou – Židovkou, v dramatu *Všichni dobří rodáci* (1968). A samozřejmě také jeho bohémský a prostopášný sochař Smola v televizní komedii *Kam slunce nechodí* (1971). Zpěvák se tehdy na obrazovce vůbec objevoval často, měl dokonce s Václavem Hybšem svůj pořad *Dobry večer s Waldemarem* (1970). V roce 1972 bral hlavní úlohu Georgese Duroye v TV komediálním muzikálu podle románu de Maupassanta *Miláček* a v dalším, tentokrát filmovém muzikálu *Noc na Karlštejně* (1973) ztvárnil Petra, krále cyperského a jeruzalémského, jenž zapěl hit *Do věží*. V roce 1980 měl poslední větší filmovou roli – hajného Kalinu v hudební komedii *Trhák*.

Matuška byl znám tím, komunistický režim nesnášel a často si takzvaně pouštěl hubu na špacír, provokoval. V roce 1986 kdesi řekl, že vláda tají skutečné informace o výbuchu v Černobylu, a někdo ho udal. Hrozilo, že si v tuzemsku už nezaspívá ani notu, a tak zpěvák se ženou a synem proměnili cestu na dovolenou do USA v emigraci. Ihned ale začali pracovat, natočili desku národních písní, z toho si koupili dodávku a začali jezdit po USA po krajských spolicích. Nakonec si na Floridě koupili dům, který neustále přestavovali (Walda měl kromě zpívání ještě jednu vášeň – stavěl různé druhy harf). Po roce 1990 se do Československa zase pravidelně vracel. O svém americkém dobrodružství napsal cestopis *Tisíc mil, těch tisíc mil...* (1999). O tři roky později o Matuškově natočil dokument *To je Waldemar* režisér Filip Menzel (2002). V té době se ale zpěvákovi stále zhoršovalo zdraví, měl silné astma, prodělal operaci tlustého střeva.

Matuška měl rád ženy a ženy měly rády jeho. Poprvé se oženil ještě v Karlových Varech jako osmnáctiletý s Jiřinou Štástkovou, manželství trvalo pět let a narodil se jim syn Miroslav, jenž žije v Hamburku a je knihovníkem a muzikantem. Waldemar s Jiřinou spolu měli ještě dvojčata-holčičky, které ale bohužel kvůli špatnému očkování na klinice zemřely. Druhé Waldovo manželství s Hanou Svobodovou bylo epizodní. Během natáčení filmu *Kdyby tisíc klarinetů* (1964) se seznámil s herečkou Jitkou Zelenohorskou a začali spolu žít. Stali se populární dvojicí, vztah navenek trval zhruba pět let, ale mezitím do Matuškově života vstoupila tajná láska, která se od roku 1969 stala jeho vyvolenou už naporád – zpěvačka Olga Blechová. Vzali se v roce 1976

a o rok později se jim narodil syn Waldemar George, později překladatel a tlumočník.

Waldemar Matuška zemřel na zápal plic a selhání srdce v roce 2009 ve floridském St. Petersburgu, pohřben je na Vyšehradě. V roce 2010 o něm ČT natočila z cyklu *Příběhy slavných* dokument *Walda* (režie Václav Kučera). V roce 2012 o zpěvákovi vyšla kniha Marie Formáčkové a Michala Herzána *Waldemar Matuška – a tak dál nosíš po kapsách sny mládí*, o rok později Olga Matušková-Blechová vydala kontroverzní knihu *Waldemar a Olga – Zákulisí našeho života* (2013). Předtím, v roce 2012, vydal Supraphon kolekci *Nebeskej kovboj*, která čítá dohromady osmnáct CD s Waldemarovými písničkami.

Karel Vacek (21. 3. 1902 – 18. 8. 1982)

Karel Vacek byl český hudební skladatel českých lidovek. Je autorem písní, jako je tango *Cikánko ty krásná* a *Nikdy se nevrátí pohádka mládí*.

Král dechovky, jak se komponistovi také přezdívalo, se narodil se v liberecké Perlové ulici (čp. 232). Jeho rodný dům stále stojí a na fasádě se skví malá pozlacená tabulka s informací, že zde přišel na svět autor světoznámé *Cikánky*. Vacek se však již v roce 1910 s rodiči přestěhoval do Prahy, kde se naučil mimo jiné hrát na housle, klarinet, trubku, lesní roh a kontrabas. Již od svých patnácti let hrál v pražských lidových kapelách. Díky své nástrojové mnohostrannosti byl vyhledávaným muzikantem také ve Vysokém Veselí, kde pracoval jako dělník. Svě znalosti rozšířil v letech 1919-1924 během vojenské služby u vojenské hudby v různých posádkách. Roku 1925 se zúčastnil s českým cirkusovým orchestrem zájezdu do Francie.

Po návratu do Prahy působil v orchestru kina Lucerna, jazzové kapele Harryho Hardena a kvintetu Melody Boys R. A. Dvorského. Tři roky hrál také v Osvobozeném divadle, poté se však roku 1938 vrátil k Dvorskému. Za druhé světové války vedl vlastní orchestr, se kterým objížděl česká města. Vlastního hraní zanechal v roce 1956, od té doby se věnoval už jen skládání a občasnému dirigování.

Během svého života složil téměř devadesát polek, valčíků a jiných skladeb. Když napsal úspěšné tango *Cikánka*, bylo mu devětadvacet let. Brzy přidal další věčně zelené písničky – *Nikdy se nevrátí pohádka mládí*, *Táboráku, plápolej*, *U našich kasáren* a další.

Podle webové stránky Hamelika, která se zabývá historií Mariánských Lázní, kam Vacek coby muzikant také často zajížděl, některé skladby libereckého rodáka byly nahrány až třiceti gramofonovými společnostmi například v USA, Japonsku, Německu či Anglii.

Na Vacka před lety vzpomínal Stanislav Procházka, legendární zpěvák dechovky: „S Karlem Vackem jsme byli velcí kamarádi. On byl sice pravověrný spartán, já zase slávista, ale to nám vůbec nevadilo. Nás totiž spojovala hezká muzika, písničky, Karel skládal i krásné skladby do filmu. Několikrát se objevil i na filmovém plátně. Třeba ve filmu *Kristián* z roku 1939 ho vidíme hrát v orchestru R. A. Dvorského. Málokdo ví, že Vacek hrával zadarmo, peníze dostávali jen jeho muzikanti. Těm dokonce ze svého kupoval hudební nástroje. Inu, byl velmi uznalý. Ačkoliv sám se stal výborným zpěvákem, dokázal uznávat i jiné.“

Karel Vacek skonal 18. srpna 1982 v Praze a je pochován na vyšehradském hřbitově. V Praze 13 je po něm pojmenována ulice.

Vít Nejedlý (22. 6. 1912 – 2. 1. 1945)

Vít Nejedlý byl český hudební skladatel, dirigent, publicista, redaktor a muzikolog, syn hudebního vědce a politika Zdeňka Nejedlého. Zahynul jako československý voják při osvobození Československa v lednu 1945 na následky onemocnění břišním tyfem v době bojů o Dukelský průsmyk. Jedná se o faktického zakladatele někdejšího Armádního uměleckého souboru, jenž pak nesl jeho jméno. Po Vítu Nejedlém byla v někdejší Československu pojmenována také řada ulic, panelové sídliště a vysokoškolské koleje. Je pokládán společně s Radimem Drejslem a Ludvíkem Poděštěm za jednoho z „klasiků“ žánru tzv. budovatelské písně, což byl projev socialistického realismu v české hudbě padesátých let 20. století.

Jan Panenka (8. 7. 1922 – 12. 7. 1999)

Jan Panenka byl významný český klavírista druhé poloviny 20. století. Koncertovat začal již během druhé světové války, kdy jej ještě jako studenta uvedl v roce 1944 na pódium pražské Lucerny profesor pražské konzervatoře František Maxián st. Od té doby působil jako sólista, komorní hráč a klavírní pedagog více než padesát let. Kromě bohaté koncertní činnosti zanechal za sebou rozsáhlý odkaz gramofonových nahrávek, z nichž některé získaly tuzemská i mezinárodní ocenění (dvakrát cena Grand Prix du Disque v Paříži, třikrát cena Supraphonu a ocenění od Nippon Columbia v Japonsku).

Narodil se v Praze 8. července 1922. Přestože jeho původním úmyslem bylo věnovat se studiu filozofie, přihlásil se na pražskou konzervatoř, začal studovat pedagogický obor se zaměřením na dirigování. Profesor František Maxián st. si povšiml jeho pianistického nadání a vzal jej do svého klavírního oddělení. Zde absolvoval v roce 1946 a následně ještě studoval v letech 1946-1947 v Leningradě, kde jej vyučoval klavírní interpretaci profesor Pavel Sebrjakov.

V roce 1951 získal druhou cenu v soutěži Pražského jara a téhož roku byl jmenován aspirantem Akademie múzických umění v Praze. V roce 1957 se stal členem Sukova tria ve složení Josef Suk, Josef Chuchro a Jan Panenka. V roce 1958 byl jmenován sólistou České filharmonie. V roce 1959 se zúčastnil legendárního tříměsíčního zájezdu České filharmonie, který byl nejdelším turné, jaké kdy do té doby světový orchestr uskutečnil. Ve třech světadlech hrál pod taktovkou Karla Ančerla klavírní koncerty Roberta Schumanna, Petra Iljiče Čajkovského a Ludwiga van Beethovena.

V následujících dvaceti letech vystupoval úspěšně jako sólista, přičemž interpretačně pokrýval širokou oblast české hudby (Antonín Dvořák, Bedřich Smetana, Leoš Janáček, Bohuslav Martinů) a světové hudby (zejména Ludwig van Beethoven, Robert Schumann, Franz Schubert, Ferenc Liszt, Johannes Brahms). Byl rovněž vyhledávaným interpretem soudobých českých skladatelů (Miloslav Kabeláč, Pavel Bořkovec, Jan Hanuš, Emil Hlobil, Jan Kapr, Ladislav Vycpálek).

Intenzivně se věnoval též komorní hudbě, kde byli jeho nejfrekventovanější partnery Josef Suk, Josef Chuchro, Yuriko Kuronuma, Smetanovo kvarteto, Panochovo kvarteto a Kvarteto hlavního města Prahy. V oblasti spolupráce s orchestry nejčastěji vystupoval a nahrával s Českou filharmonií (Karel Ančerl, Václav Neumann, Zdeněk Koš-

ler) a Symfonickým orchestrem hlavního města Prahy FOK (Václav Smetáček). Byl pravidelným hostem festivalu Pražské jaro.

V roce 1978 zanechal aktivní koncertní činnosti z důvodu onemocnění pravé ruky jako následku pozdě diagnostikované boreliózy. V roce 1986 se znovu vrátil ke klavíru, v důsledku zvýšené unavitelnosti pravé ruky však pouze ke studiovému natáčení a ke komornímu vystupování.

Souběžně s koncertní činností se věnoval vyučování klavírní hry na pražské HAMU. V roce 1969 byl jmenován docentem a v roce 1990 profesorem. V porevoluční době působil rovněž jako předseda Akademického senátu AMU. Pedagogické činnosti se věnoval dlouhodobě též v Japonsku, kde pravidelně vyučoval klavírní hře na letních kurzech v letech 1986-1997 v Kirishimě.

Zemřel krátce po svých sedmasedmdesátých narozeninách 12. července 1999. Během své kariéry hrál skladby z oblasti české i světové hudby. Kromě bohaté koncertní činnosti zanechal rozsáhlý odkaz gramofonových nahrávek.

Jiří Antonín Benda (30. 6. 1722, Staré Benátky – 6. 11. 1795, Köstřic)

Jiří Antonín Benda byl významným českým skladatelem období klasicismu, mladším bratrem skladatele Františka Bědy. Studoval u piaristů v Kosmonosích a u jezuitů v Jičíně. Získal zde základy hudebního vzdělání a rovněž znalost působivého řečnického projevu a zásad správné deklamacce, což velmi ovlivnilo jeho hudební zaměření. V roce 1742 emigroval s rodiči do Berlína,

protože v Čechách byli v pobělohorských poměrech pronásledováni kvůli svému luteránskému vyznání. K emigraci mu pomohl pruský král Friedrich II., velký obdivovatel jeho bratra, který jej vykoupil z poddanství. Benda se zde stal houslistou královské kapely.

Roku 1750 vstoupil do služeb durynského vévody Friedricha III. v Gotě, který ho roku 1765 poslal na půlroční studijní cestu do Itálie. Zde se Benda seznámil s moderní operou (Gluck, Paisiello, Piccinni, Traetta). Jeho díla z této doby nesou zřejmé stopy inspirace italským operním stylem. Dalším zdrojem inspirace zejména v koncertní tvorbě pro cembalo mu byl Carl Philipp Emanuel Bach, se kterým udržoval přátelské vztahy. Roku 1770 získal titul ředitele kapely.

V tomto období se intenzivně zabývá hledáním nových scénických forem a spojením hudby s mluveným slovem, inspirován myšlenkami a dílem J. J. Rousseaua a ovlivněn atmosférou osvícenectví a nových uměleckých proudů v literatuře (hnutí Sturm und Drang v čele s J. W. Goethem). V Gotě pobýval Benda až do roku 1778, kdy se pokusil získat ve Vídni místo kapelníka u německé opery, kterou chtěl zřídit Josef II. Souboj o místo však prohrál s o generaci mladším Pavlem Vranickým a roztrpčen neúspěchem rezignoval na skladatelskou dráhu. Vrátil se do Durynska, kde získal penzi a věnoval se četbě a filozofickým úvahám. Byl mj. též členem zednářské lóže.

Význam Jiřího Antonína Bendy spočívá především v oboru melodramu, jehož byl zakladatelem. Zvláště jeho první díla *Ariadna na Naxu* a *Medea* jsou významnými reprezentanty této nové hudební formy. V nejrozšířenější hudebně dramatické formaci té doby – italské opeře – dominovala hudba a všechny ostatní složky se jí podřizovaly. Průkopníci nových uměleckých snah usilovali o vývoj směrem k větší životnosti, k realismu. Benda vykonal na této cestě nejradikálnější krok. Spojil hudbu a slovo takovým způsobem, aby byla slovu v největší možné míře uchována jeho sdělovací schopnost. Hudba se tím ovšem ocitla v postavení podřízené složky, jejímž hlavním úkolem bylo podporovat dramatický účinek textu.

Přes zmíněný vídeňský neúspěch se Benda dočkal ocenění u mnoha významných osobností uměleckého života. Jeho skladby výrazně zapůsobily např. na Mozarta, který obě výše uvedené skladby zbožňoval natolik, že je neustále vozil s sebou. Rovněž básník Friedrich Schiller uvádí, že Bendova *Ariadna* je výjimečné dílo, které se ho zcela zmocnilo.

Zdroj: www.czechmusic.net (redakčně zkráceno)

Bohuslav Matěj Černohorský (16. 2. 1684, Nymburk – 14./15. 2. nebo 1. 7. 1742, Štýrský Hradec)

Bohuslav Matěj Černohorský byl český hudební skladatel, minoritský kněz, varhaník a hudební pedagog reprezentující období vrcholného baroka.

Základní hudební vzdělání získal od otce. Studoval filozofii a teologii na pražské univerzitě, po získání titulu baka-láře vstoupil do františkánského řádu a roku 1708 byl vysvěcen na kněze. Roku 1710 odešel do Itálie, kde byl jmenován hlavním varhaníkem baziliky sv. Františka v Assisi. Zde vyučoval mj. významného italského skladatele G. Tartiniho. Později působil v Padově. Skládá zejména vokální tvorbu a varhanní skladby. Z jeho tvorby se zachoval pouze zlomek, který však dokumentuje skladatelův neobyčejný cit pro dokonalou polyfonii. V roce 1720 se vrátil do Česka, kde pokračoval ve skladatelské a pedagogické činnosti. Byl mj. učitelem dalšího významného skladatele Františka Ignáce Tůmy nebo Ch. W. Glucka. Od roku 1831 působí opět v Padově, roku 1741 se rozhodl kvůli zhoršenému zdraví vrátit do Čech, ale během cesty v únoru 1742 zemřel.

Zemřela Meda Mládková

Zemřela historička umění, sběratelka a mecenáška Meda Mládková. Ve věku sto dvou let podlehla 3. května zdravotním obtížím souvisejícím s pokročilým věkem. V tiskové zprávě to oznámila Nadace Jana a Medy Mládkových a Museum Kampa, které Mládková založila.

„Tahle zpráva opravdu bolí... Dnes nás opustila jedna z nevýznamnějších žen našich novodobých dějin, mimořádná osobnost a také moje blízká přítelkyně – paní Meda Mládková,“ napsal na facebooku předseda správní rady Museum Kampa Jiří Pospíšil.

V posledních letech Meda Mládková utrpěla zlomeninu kyčle. Od té doby se obtížně pohybovala a přebývala ve svém bytě na Kampě, kde podle Pospíšila také zemřela. „Její odchod je po nás všechny velká ztráta,“ doplnil Pospíšil.

Bohumil Benoni (25. 2. 1862, Chrudim – 10. 2. 1942, Bělá pod Bezdězem)

Bohumil Benoni byl český operní pěvec – barytonista, dlouholetý člen opery Národního divadla v Praze a posléze hudební pedagog. Jako vůbec první český pěvec dostal nabídku na účinkování v Metropolitanu opeře v New Yorku, kterou však odmítl.

Nejprve se učil knihkupcem. Toho poté zanechal a přešel na hospodářskou školu v Chrudimi; od roku 1881 studoval v Praze na pěvecké škole J. L. Lukeše.

V roce 1882 se odvážil předzpívat řediteli Prozatímního divadla, ale dostal jen místo opisovače not. Tu práci přijal a teprve poté, když měl možnost zaskočit na jevišti, uspěl.

Roku 1883 získal angažmá v pražském Prozatímním divadle a brzy se uplatnil také jako sólista v pražském Národním divadle, kde vydržel třicet let. Dobové kritiky psaly o lahodném hlase, zřetelné výslovnosti a celkově vkusném projevu. Ze 120 rolí, které zde tento vynikající barytonista vytvořil, uvádějí hudební historici nejčastěji hlavní postavu z *Evžena Oněgina*, jejíž premiéry se v roce 1888 zúčastnil i P. I. Čajkovskij. Benoni byl také vynikajícím Figarem v Rossiniho *Lazebníku sevillském*, Scarpiau v Pucciniho *Tosce*, svůj hlas úspěšně propůjčil toreadorovi v Bizetově *Carmen* či Mozartovu Donu Giovannimu ad.

V únoru roku 1892 dostal Bohumil Benoni jako vůbec první český umělec nabídku na půlroční účinkování v Metropolitanu opeře v New Yorku. Protože se však chtěl věnovat českému divadlu, nabídku s díky odmítl. Divadelní prkna opustil na sklonku prvního desetiletí 20. století. V roce 1912 založil vlastní pěveckou školu a věnoval se už jenom pedagogické činnosti. Jeho paměti *Moje vzpomínky a dojmy* (1917) a jejich pokračování vydané pod názvem *Nová kniha vzpomínek a dojmů* (1919) jsou dodnes základním pramenem k poznání počátků Národního divadla v Praze. Vedle nich napsal Bohumil Benoni také několik knih o pěvecké pedagogice.

Meda Mládková se narodila 8. září 1919 v Zákupech v severních Čechách. Od roku 1948 žila v emigraci. Po celou dobu života v zahraničí, nejdříve ve Švýcarsku, později ve Francii a nakonec ve Spojených státech, pomáhala krajanům. V letech 1955-1960 studovala dějiny umění v Paříži. Ve francouzské metropoli se seznámila s malířem českého původu Františkem Kupkou, jehož díla začala intenzivně sbírat.

V šedesátých letech začala navštěvovat Československo. Objevila moderní umění za železnou oponou a rozhodla se českým umělcům pomoci. Řadu obrazů těchto malířů i sama koupila. Po smrti manžela v srpnu 1989 Mládková na jeho přání celou kolekci věnovala Praze.

Po revoluci v roce 1989 pro ni vybrala zchátralou budovu Sovových mlýnů, kterou s pomocí založené nadace opravila. Objekt budoucího muzea získala Praha od státu v roce 1997 a Mládková si ho pronajala od města na 99 let.

Meda Mládková se svým manželem, ekonomem Janem Mládkem

Sbírka obsahuje přes 220 obrazů a kreseb Františka Kupky, šestnáct soch Otto Gutfreunda a přes tisíc děl českých a slovenských výtvarníků z let 1965-1985. Svou sbírku před smrtí v roce 2002 věnoval nadaci Mládkových významný český básník, výtvarník a sběratel umění Jiří Kolář.

„Celý život věřila myšlence: »Přežije-li kultura, přežije národ« a tato její myšlenka po ní zůstane. Děkujeme za vše,“ připomněl Jiří Pospíšil. (mk)

Zaniklý průmyslový svět v Brně

Po stopách brněnského průmyslu, který kdysi město proslavil jako významné centrum Evropy, již třetím rokem pátrá brněnské turistické a informační centrum. V projektu Brno Industrial mapuje léta rozmachu i pádu průmyslu, představuje fungující i zaniklé industriální stavby, zkoumá a přibližuje příběhy slavných rodin a to vše propojuje se současným životem města. Od textilního průmyslu se zájem přesouvá také k dalším odvětvím, jako je strojírenství, slévárenský nebo chemický průmysl. Pozornost se obrací i na mizející areál brněnské Zbrojovky.

„Dnešní Brno by nebylo takové, jaké je, bez své průmyslové historie. V době průmyslové revoluce bylo jedním z nejsilnějších industriálních měst v Evropě. Objevování jeho historie je nejen o slavných událostech a obchodních vítězstvích, ale přináší i fascinující příběhy,“ uvedla Jana Janulíková, ředitelka TIC Brno.

Projekt za loňský rok získal cenu v kategorii Turistický produkt v soutěži Velká cena cestovního ruchu. Industrial má několik programových linek, patří mezi ně komentované prohlídky, přednášky s odborníky, publikace nebo propagační předměty. Letos se pozornost obrací také na areál bývalé Zbrojovky Brno a připravuje se speciální publikace k tomuto tématu.

Brněnský industriál letos budou zájemci moci poznávat na pěti pěších trasách a dvou vyhlídkových jízdách minibusem. Na prohlídce Počátky moravského Manchesteru uvidí mimo jiné sbírku posledních dochovaných textilních strojů a unikátní art protisový stroj, pravděpodobně jediný funkční přístroj svého druhu v České republice.

Trasa Šalinou moravským Manchesterem je kombinací pěší procházky a jízdy tramvají, vede od Esslerovy přádelny přes Cacovický ostrov a Textilku Fritsch & Co. do areálu bývalé Vlněny.

Trasa Z prvního Brna až do sladovny seznámí turisty se začátky brněnského strojírenského průmyslu a přes textilní průmysl a střípky z historie Zbrojovky vede k Briessově sladovně, kde se vyráběly první Kaplanovy turbíny.

Jak vypadal areál Vaňkovka v době strojírenské, ukáže trasa Od turbíny k parnímu vlaku. Samostatná prohlídka je věnována areálu Zbrojovka, kde se kromě zbraní vyráběly také šicí stroje, licenční psací stroje, automobily, traktory nebo výpočetní technika.

Trasa ukazuje i Paláce průmyslové aristokracie minibusem a zcela nová je jízda do Dělnické kolonie, které vznikaly z důvodu velké nezaměstnanosti a drahého bydlení v bytech ve dvacátých letech minulého století. Samostatně je možné se i projít stezkou Poznejte moravský Manchester nebo naučnou industriální stezkou podél řeky Svitavy.

(mk)

Výročí české verze Wikipedie

Před dvaceti lety, 3. května 2002, byla spuštěna česká verze internetové encyklopedie s otevřeným obsahem Wikipedia. Její původ je ve Spojených státech, kde byla založena v roce 2001. Princip encyklopedie spočívá v tom, že její uživatelé sami píšou a editují texty jednotlivých článků.

V současné době česká Wikipedia obsahuje přes půl miliónu článků. Pro srovnání – Wikipedia, která má nyní 326 jazykových verzí, má teď přes 6,4 miliónu článků v angličtině, 2,6 miliónu hesel v němčině a slovenská verze čítá kolem 240 000 článků. Česká verze je podle počtu článků (zpracovaných hesel) 27. v pořadí ve světě.

Světová nadace Wikimedia vybírá finanční prostředky na provoz encyklopedie pomocí sbírky a pak je přerozděluje národním pobočkám. O největší internetovou encyklopedii v češtině se stará nezisková organizace Wikimedia ČR.

Uživatelských účtů v České republice jsou tisíce, aktivně a pravidelně se však o obsah české verze stará pouze pár stovek lidí. Kontrolu článků zajišťuje užší komunita wikipedistů, přičemž vyšší pravomoci mají například volení správci se zkušeností a dobrou pověstí v komunitě. Mnohé opravy článků bývají rychlé, některé spory o údaje se ale řeší velmi dlouho. (mk)

Češi už kupují skoro tolik vinylů jako CD

Rostoucí podíl streamingu na českém hudebním trhu je nezvratným trendem. Přesto výrazně roste segment vinylových desek. Celkové příjmy hudebního průmyslu v Čechách vzrostly v roce 2021 o 19,5 % a činí 1,428 miliardy korun. Zájem je v Česku hlavně o streaming, který v roce 2021 narostl o 37 %, což představuje přírůstek cca 350 tisíc uživatelů. Poměr digitálních prodejí a prodejí fyzických nosičů je 79 : 21.

Růst (o 12 %) ovšem zaznamenal i segment prodeje fyzických nosičů. Prodej CD tvoří 55 % prodeje fyzických nosičů a prodej vinylových desek tvoří 42 % tohoto segmentu. Prodeje vinylových desek ovšem prudce rostou – meziroční nárůst o 35 % kopíruje světové trendy.

Například ve Velké Británii už prodeje přesáhly hranici pěti miliónů vinylů za rok. Tvoří tak zhruba 23 % prodaných alb a pomalu roste i prodej kazet. Naopak kdysi oblíbené stahování mp3 upadá, v ČR už představuje jen 2,5 % trhu.

Nejprodávanějším albem roku je podle údajů IFPI *Noční obraz Vladimíra Mišíka*. Také 2. a 3. místo obsadilo „retro“ v podobě titulů *ABBA: The Albums* a *ABBA: Voyage*.

„V současnosti se ocitáme ve fascinující době, kdy růst a inovace přetváří ekosystém hudebního sektoru. Dalších 350 tisíc předplatitelů za loňský rok je skvělé číslo, které zvedá penetraci trhu placeným streamingem už na 13 %. Taktéž objem novinkové produkce, jak zahraniční, tak i domácí, dosahuje úrovně v minulosti nepředstavitelné. To vytváří obrovské příležitosti pro umělce,“ uvedl Tomáš Filip z Universal Music. (mk)

Nejdelší visutý most pro pěší na světě

První návštěvníci měli možnost se projít po nejdelším visutém mostě pro pěší na světě – otevřel se na Dolní Moravě a podle své délky, která je 721 metrů, dostal také svůj název Sky Bridge 721. Vstup na atrakci vyjde dospělého na 390 korun, dětská vstupenka je za 270. V nejvyšším bodě odděluje most od země 95 metrů. Konstrukci drží šest hlavních nosných lan, tažná síla každého z nich je 360 tun. Šířka lávky je pak 1,2 metru. Na to, že je most určen pouze pro odvážné, upozorňuje i management areálu Dolní Morava. Vstup nedoporučuje lidem se závratěmi, strachem z výšek nebo osobám s omezenou pohyblivostí.

Návštěvníci areálu budou moci po překonání údolí navštívit také naučnou stezku Most času s prvky rozšířené reality. Ta pojednává o místní přírodě a dějinách, vznikla ve spolupráci s Lesy ČR, obcí Dolní Morava a Muzeem československého opevnění z let 1935-1938.

Doposud byl nejdelším visutým mostem pro pěší 516 Arouca v severním Portugalsku. Jak název napovídá, dlouhý je 516 metrů. Nejdelším visutým mostem vůbec je nedávno otevřený 1915 Çanakkale Bridge v Turecku přes úžinu Dardanely. (mk)

Nový betlém na Hostýně

Baziliku na Svatém Hostýně na Kroměřížsku ozdobí letos o Vánocích nový betlém v životní velikosti. Dřevěné sochy vyrobí žáci Střední školy nábytkářské a obchodní v Bystřici pod Hostýnem. V tiskové zprávě to oznámili zástupci Arcibiskupských lesů a statků Olomouc (ALSO), jejichž lesníci zajistili na betlém vhodný materiál. Podle jednatele ALSO Arnošta Bučka pochází dřevo z Hostýnských vrchů.

Radiodays Europe 2023 v Praze

Český rozhlas obdržel ve švédském Malmö u příležitosti svých 99. narozenin milý dárek. Praha byla oficiálně oznámena jako hostitelské město pro pořádání největší celoevropské konference pro odborníky z oblasti rádia, podcastingu a výroby audio obsahu Radiodays Europe 2023. Akce se uskuteční ve dnech 26.-28. března 2023. Mezi tradiční účastníky konference patří zástupci médií veřejné služby, komerčních rádií i nezávislí tvůrci audio obsahu z celého světa.

„Pro rok 2023 jsme vybrali Českou republiku a Prahu jako hostitelské město, jelikož má velmi zajímavý a pulzující rádiový trh. Navíc, příští rok Český rozhlas oslavuje sté výročí od oficiálního zahájení rozhlasového vysílání a to je výborná příležitost představit český audio průmysl zbytku Evropy,“ uvedl Peter Niegel, výkonný ředitel Radiodays Europe.

Konference Radiodays Europe (RDE) se zrodila v roce 2010 jako reakce na potřeby evropského rozhlasového průmyslu. Cílem konference, která každoročně oslovuje více než 1 600 účastníků z dvašedesáti zemí, je sdílet inspirace, inovace a rozvíjet spolupráci v rozhlasovém a audio průmyslu a podpořit vývoj programů a dobrou rozhlasovou žurnalistiku. Praha je prvním městem z regionu střední a východní Evropy, která uvítá účastníky této konference.

Cena Arnošta Lustiga pro Šimona Pánka

Cenu Arnošta Lustiga, kterou její laureáti dostávají za odvahy, statečnosti, lidskosti a spravedlnosti, získal výkonný ředitel a zakladatel společnosti Člověk v tísni Šimon Pánek. Ocenění převzal z rukou premiéra Petra Fialy (ODS). Cena se udílí každoročně jednomu z žijících českých občanů, který se obdobným způsobem jako spisovatel Arnošt Lustig příkladně zasloužil o udržení a rozvoj celospolečenských hodnot. V minulosti ji získali například chirurg Pavel Pafko, biskup Václav Malý nebo hlasatelka Kamila Moučková.

Šimon Pánek byl v roce 1989 jedním z výrazných studentských vůdců sametové revoluce a krátce zasedl i v parlamentu. Před politikou dal ale přednost charitativní činnosti, začal se věnovat projektům humanitární a rozvojové pomoci a stál u zrodu společnosti Člověk v tísni. Dnes je stále ředitelem této největší středoevropské organizace svého druhu, která působila v mnoha krizových a válečných oblastech.

Organizace Člověk v tísni operuje ve třiceti zemích, v Česku a na Slovensku působí ve více než šedesáti městech. Pomáhá nejen po přírodních katastrofách, například povodních a loni po tornádu na Moravě, ale zaměřuje se i na problematiku inkluzivního vzdělávání, dluhů, neadekvátního bydlení a nezaměstnanosti. Člověk v tísni stojí i za festivalem dokumentárních filmů o lidských právech Jeden svět. V současné době výrazně pomáhá lidem zasaženým válkou na Ukrajině.

Historický kolotoč na pražském Petříně

Na pražském Petříně se opět roztočí jeden z nejstarších a nejhezčích kolotočů v Evropě. Kolotoč bude podle informací na webu městské firmy umístěn v parku na písčité ploše u rozhledny. Zaježdit si na něm mohou nejen děti, ale i dospělí. Dvě stě let starý kolotoč z Florencie se pyšní ručně vyřezávanými koňmi a kočáry, které překvapí svou zachtalostí.

Novým brněnským biskupem je Pavel Konzbul

Charakteristickým rysem nového brněnského biskupa Pavla Konzbuly je podle spolupracovníků smysl pro humor. I proto jeho jmenování připadlo na svátek Filipa Nerihy,

italského kněze přezdívaného „veselý svatý“. „Je pro mě velkým vzorem,“ řekl ČTK Konzbul.

Ani Konzbulova životní zkušenost a profesní dráha není typicky kněžská. Vystudoval nejprve elektrotechnologii a pracoval jako výzkumník v Akademii věd ČR. Až později absolvoval teologickou fakultu a přijal kněžské svěcení. „Prostě jsem se rozhodl později – a nelituji toho,“ uvedl. „Hodně mi to pomohlo v tom, že jsem chodil řadu let do práce s lidmi, kteří byli věřící i nevěřící, ateisté, musel jsem s nimi spolupracovat, stejně jako oni se mnou jako s věřícím. Hlavně mi to pomohlo v tom, že technická profese učí člověka prakticky myslet. A to se hodí ve všech oborech. Pokud tedy člověk není třeba básníkem,“ řekl Konzbul.

Úspěch českých vinařů v Londýně

Vinaři z České republiky získali na soutěži Decanter v Londýně 121 medailí, tedy o dvaadvacet víc než na loňském ročníku. Celkem získala vína z Moravy a Čech tři zlaté, 37 stříbrných a 85 bronzových medailí. V tiskové zprávě o tom informoval Vinařský fond, který účast vinařů na zahraničních soutěžích finančně podporuje. V soutěži více než 250 odborníků na víno posuzovalo v průběhu dvou týdnů celkem 18 244 vín z 54 zemí světa. „Londýnský Decanter se vyznačuje velmi přísným hodnocením, kdy má na zlatou medaili nárok jen ve světovém srovnání zcela výjimečné víno, tedy víno, které získá 95 bodů na stobodové stupnici. Takže 121 medailí ze 168 přihlášených moravských vín představuje opravdu vynikající reprezentaci celého našeho vinařství,“ uvedl Marek Babisz, hlavní sommelier Národního vinařského centra, které účast našich vín na soutěži zajišťovalo.

Císař a král Karel IV. by byl jistě potěšen.

Priessnitzovy lázně slaví 200. výročí založení

Květinovou výzdobou léčebných pramenů i jejich žehnáním, jízdou historickým vlakem, ale i koncerty či bubenicovou show otevřely letos po tříleté pauze Priessnitzovy léčebné lázně lázeňskou sezónu. Oslaví při ní zároveň své dvousté výročí. Za svou existenci a proslulost vděčí jeseňnické lázně Vincenzi Priessnitzovi, jenž v roce 1822 založil první vodoléčebný ústav na světě.

Sezónu otvíraly lázně slavnostně naposledy v roce 2019, nadcházející dva roky poznamenala pandemie koronaviru, která se podepsala i na jejich návštěvnosti.

Rekordní cena za pražský desetidukát českého krále Fridricha Falckého

Desetidukát z pražské mincovny za vlády Fridricha Falckého z počátku 17. století se v aukci v Praze prodal za více než deset milionů korun. Vyvolávací cena mince byla dva miliony korun, na sále se prodala za 8,55 miliónu korun a včetně přírážky 20% za ni kupec zaplatí 10,26 miliónu korun. Vzácná pražská ražba podle katalogu nese na líci obraz stojícího krále ve zbroji mezi českým a falckým znakem, na rubu je dělený pětidílný znak v kruhovém poli. Produkce pražské mincovny za vlády Fridricha Falckého byla podle odborníků nominálově nejpestřejší z českých mincoven. Ražba ve jménu krále započala v Praze až v roce 1620, na rozdíl od Kutné Hory.

Rekonstrukce zahrady Strakovy akademie

Po roce od zahájení prací skončila rekonstrukce zahrady Strakovy akademie na pražském Klárově. Renovovaná zahrada v areálu Úřadu vlády bude sloužit k reprezentačním účelům, mimo jiné během nastávajícího českého předsednictví v Radě Evropské unie, a hostit zahraniční delegace. Její uspořádání umožní i pravidelné otvírání pro veřejnost.

Součástí renovace zahrady, která byla zahájena za úřadování minulé vlády, je scénické a provozní osvětlení a vodní prvek, který lze synchronizovat s hudbou a osvětlením. V záhonech jsou osazeny květiny s květy v barvách trikolory. Kromě centrálních zdobných polí jsou na křídlech dvě plochy pro pořádání mobilních výstav.

Projekt úprav zahrady vypracoval Ateliér Krejčířikovi. Kompoziční řešení je inspirováno stylem a dílem zakladatele zahrady Františka Thomayera a zvolená historizující koncepce prostoru odpovídá novobarokní architektuře budovy Strakovy akademie. Na území dnešního areálu bývala zahrada již od 15. století. Budova akademie v těchto místech vyrůstala v letech 1891-1896 podle návrhů a plánů architekta Václava Roštlapila. Po dokončení sloužila podle přání hraběte Jana Petra Straky jako studentská kolej pro nemajetné syny českých šlechtických rodin. Po druhé světové válce byla vyhrazena pro potřeby nové československé vlády a od roku 1993 je Strakova akademie sídlem vlády České republiky.

Národní muzeum zachraňuje syrské památky

Národní muzeum přivezlo dvacet vzácných sbírkových předmětů ze Sýrie, z nichž některé jsou staré až čtyři tisíce let. Odborníci je budou restaurovat v Terezíně. Artefakty pocházejí z doby bronzové a antiky. Transport z Damašku se uskutečnil za pomoci Armády České republiky. Novinářům to v restaurátorské dílně Národního muzea v Terezíně řekl ředitel muzea Michal Lukeš.

Mezi předměty je poškozená socha z Palmýry, bronzová jehlice z Ugaritu či tři kamenné náhrobní reliéfy z Palmýry. Práce na restaurování potrvají rok a přítomní u nich budou syrští odborníci. Po dokončení prací artefakty nevyčísitelné historické hodnoty vystaví Národní muzeum a poté se vrátí zpět do Sýrie.

Česká republika byla mezi prvními zeměmi, které nabídly Sýrii pomoc v době válečného konfliktu. „Čeští odborníci poskytli materiály k záchraně předmětů. Teď přivezli vzácné díly, které budou restaurovány a následně vystaveny. Doufám, že spolupráce bude příkladem pro jiné státy, aby se podílely na záchraně kulturního dědictví, které nepatří jen Sýrii, ale celému světu,“ uvedl zástupce velvyslanectví Sýrie Samir Masad.

PRANOSTIKY

Červen

Chladný květen, červen vlažný – je pro sýpky, sudy blažný. Netřeba v červnu o dešť prositi, přijde, jak začne kositi. Když v červnu severní větry vějí, tu se bouřky opozdělí. Jestli červen mokrá bývá, obilí pak málo rodívá. Pláče-li červen a neoschne žitko, v zajících, koroptvích budem mít řídko.

Červen mokrý a studený – bývají žně vždy zkaženy. Často-li se v červnu hrom ozývá, kalné léto potom přichází.

Červen-li více sucho než mokro bývá, urodí se hojnost dobrého vína.

Co v červnu nedá do klasu, červenec nažene v času.

Jak červen teplem září, takový bude i měsíc září.

Červnové večerní hřmění – ryb a raků nadělení.

Je-li červen mírný, nebude v prosinci mráz silný.

Jaká parna se v červnu dostaví, tak se i prosincové mrazy postaví.

Červen studený – sedlák krčí rameny.

Červen červený jako z růže květ.

Červenec

Když dne ubývá, horka přibývá.

Červenec nese parna, krupobití a medovice, jestli hojný na bouřky a vichřice.

Slunce peče – déšť poteče.

Co červenec neuvaří – srpen nedopeče.

Co červenec neupeče, to již srpnu neuteče.

V červenci do košile rozdělej se a v prosinci po uši oděj se! Jaký červenec, takový leden.

Když červenec pěkně hřeje, o vánocích se zima zaskvěje.

Červenec – úrody blíženeč.

Co červenec končí, srpen začíná.

Srpen

I když ze strnišť občas fučí, horko nás přeče jen mučí.

V srpnu když půlnoční vítr věje, bez deště slunéčko hřeje.

Když fouká v srpnu severák, bude dlouho pěkně pak.

Když je v srpnu ráno hodně rosy, mají z toho radost vosy. Rosí-li v srpnu silně tráva, pěkné povětří se očekává.

Hřímá-li v srpnu, praví se, že budoucího roku hojná úroda a množství deště jest k doufání.

Srpen k zimě hledí a rád vodu cedí.

Když v srpnu naprší, tak než se oběd pojí, všecko slunce vysuší.

V srpnu mlhy na výšinách – jistá voda, když v nížinách – to pohoda.

Když v srpnu moc hřímá, bude na sních bohatá zima

Srpen z počátku-li hřeje, zima pak se dlouho sněhem skvěje.

Moc hub srpnových – moc vánic sněhových.

Jsou-li v srpnu hory kalný, budou v zimě mrazy valný.

Jak Vavřinec zavaří, Bartoloměj zasmaží, tak se podzimek daří. (mk)

Lipavský: Ukrajinu nelze vyřadit z jednání o ukončení války s Ruskem

Česko během svého předsednictví EU bude podle ministra zahraničí Jana Lipavského (Piráti) usilovat o to, aby Ukrajina nebyla vyřazena ze snah o diplomatické řešení války s Ruskem. Lipavský to uvedl v pořadu televize Prima. Reagoval tak na snahy některých západoevropských politiků dojednat ukončení bojů na Ukrajině i za cenu jejích územních ústupků Rusku.

Samotné české předsednictví ve druhé polovině roku nebude mít podle ministra vliv na jednání s Ruskou federací, ale ČR bude otázku podpory Ukrajiny nastolovat na unijních jednáních. „Budeme zdůrazňovat, aby Evropa nezapomněla na Ukrajinu,“ řekl Lipavský. Podle něj nelze dopustit, aby Ukrajina dopadla jako Československo v roce 1938, kdy rozhodnutím mocností přišlo o část území ve prospěch nacistického Německa. „Diplomatická jednání musejí vést především Ukrajinci samotní. Musíme udržet Ukrajince ve hře,“ dodal ministr. Podle Kyjeva s Moskvou nemá smysl vyjednávat, dokud se ruské síly nestáhnou zpět na své území.

Zeman: Ruský prezident Putin patří před válečný soud i před soud v Rusku

Ruský prezident Vladimír Putin patří kvůli invazi na Ukrajinu před válečný soud. Stanout by měl i před soudem v Rusku, protože poslal svou zemi do izolace a vrhl ji vývojově zpět. V rozhovoru pro ukrajinskou redakci Rádia Svobodná Evropa to řekl český prezident Miloš Zeman.

Zeman se v minulosti se svým ruským protějškem několikrát setkal a byl znám svým vstřícným postojem k Rusku. Po útoku Ruska na Ukrajinu, který trvá od konce února, názor změnil. Na dotaz, zda by nyní jednal s Putinem, kterého americký prezident Joe Biden označil za válečného zločince, řekl: „Dnes si myslím, že Putin opravdu pat-

ří před válečný soud. A zároveň před soud ruský, a to za vše, co je s Ruskem ochoten udělat.“ Hlava státu se domnívá, že konflikt na Ukrajině se pravděpodobně přemění v „opotřebovací válku“. Výsledkem by pak podle Zemana mělo být nahrazení bojů diplomatickým vyjednáváním. „Podmínkou je ale pozastavení bojů a přímá jednání mezi prezidenty obou zemí. Jenže ono se zdá, že v současné chvíli jsme však diplomatickému smíru stále dost daleko,“ uvedl Zeman.

Zeman v minulosti anexi Krymu ze strany Ruska označil za hotovou věc, i když tvrdil, že tím anexi nelegitimizuje. Ke svému tehdejšímu vyjádření nyní uvedl, že bylo „poněkud nediplomatické“. Krym byl podle něj anektován Ruskem v rozporu s mezinárodním právem. Český prezident ale pochybuje, že by se Rusko Krymu vzdalo. Otázky, co udělá Kyjev, EU a NATO, tak podle Zemana dál trvají.

Češi se řadí k největším zastáncům názoru, že za konflikt na Ukrajině může Rusko

Česko se ve střední a východní Evropě řadí k zemím, jejichž obyvatelé nejčastěji zastávají názor, že za konflikt na Ukrajině je zodpovědné Rusko. Na opačné straně žebříčku devíti států skončilo Maďarsko, Bulharsko a Slovensko. V Česku také stoupl podíl zastánců Evropské unie a NATO. Vyplývá to z výsledků průzkumu, které zveřejnila slovenská nevládní organizace Globsec.

Téměř čtyři pětiny (78 %) Čechů uvedlo, že za konflikt na Ukrajině může Rusko, které sousední zemi v únoru vojensky napadlo. Větší podíl obyvatel ze zkoumaných zemí zastává zmíněný názor pouze v Polsku (87 %). Naopak v Maďarsku to bylo jen 48 procent, v Bulharsku polovina obyvatel a na Slovensku 51 procent.

Ukrajinského prezidenta Volodymyra Zelenského podle sondáže kladně hodnotí hlavně Poláci, Litevci a Češi, nejméně pak Slováci, Bulhaři a Maďaři. Osm z deseti Čechů také podporuje co nejsilnější sankce proti Rusku kvů-

li jeho útoku na Ukrajinu, a to i za cenu, že by to vedlo ke zdražování zboží včetně pohonných hmot.

Počet uprchlíků z Ukrajiny zůstává stejný

Od začátku ruské invaze do sousední země dostalo speciální víza 331 372 lidí. Vyplývá to z údajů ministerstva vnitra na twitteru. Podle ministra vnitra Víta Rakušana (STAN) splnilo prodloužení lhůty na 30 dnů svůj účel v době výrazně vyšších denních nárůstů počtu příchozích. V současné době je ale nutné, aby veřejná správa co nejdříve věděla o místě pobytu uprchlíků. Rakušan v polovině dubna uvedl, že se počet běženců v Česku ustálil na zhruba 300 000. Ministerstvo sice vydává denně další víza, některé Ukrajinci ale z Česka odjíždějí.

Uprchlíci po registraci mají povinnost nahlásit, pokud Česko opouštějí, ne všichni to ale učiní. Kvůli tomu má stát přesnější data o nově příchozích než o těch, kteří odejdou.

Dárek pro Putina: peníze pro ukrajinskou armádu

Dárek pro Putina – tak se jmenuje kampaň, přes kterou můžou lidé podpořit nákup zbraní pro ukrajinskou armádu. Přispívat můžou zájemci prostřednictvím fiktivního zbraňového internetového obchodu na webu zbraneproukrajinu.cz. Tam si podle organizátorů projektu vyberou nejrůznější položky od munice až po těžkou vojenskou techniku. Za vybrané peníze se pak nakoupí skutečné zbraně podle ukrajinských potřeb. Ukrajinský velvyslanec Jevhen Perebyjnis připomněl taky možnost přispívat na účet ukrajinské ambasády – na nákup zbraní tam lidé od začátku ruské invaze poslali přes miliardu a sto miliónů korun. Fiktivní e-shop se zbraněmi má lidem ukázat, jak drahé je bránit se ve válce.

Charita ČR pomáhá Ukrajině

Charitě ČR se zatím podařilo ve sbírce na pomoc Ukrajině vybrat přes 157 miliónů korun. Od 24. února, kdy ruská armáda zahájila útok na sousední zemi, využila z výtěžku téměř 27 miliónů korun. Z toho 56 % případů na humanitární pomoc na místě konfliktu a 44 % na pomoc válečným uprchlíkům v Česku. ČTK o tom informovala mluvčí této neziskové organizace Simona Cigánková.

Charita ČR spoluprací s partnerskou charitou na Ukrajině financuje materiální pomoc přímo v oblastech bojů, pomáhá uprchlíkům na hranicích, na cestě, vysídleným v rámci Ukrajiny i lidem, kteří před válkou uprchli do Česka. Celkový objem dosud poskytnuté humanitární pomoci činí skoro 15 miliónů korun. „Na Ukrajinu vypravujeme kamiony a vlaky s elektrocentrálami, generátory a akumulátory, trvanlivými potravinami a konzervami pro dospělé, s dětskými výživami, vodou, dekami, lehátky, s hygienickými potřebami a lékárníčkami i dalším zdravotnickým materiálem včetně dvou inkubátorů,“ uvedl ředitel Charity Česká republika Lukáš Curylo. Kromě přímé finanční pomoci a dodávek materiální pomoci pracovníci Charity pomáhají potřebným v zasažených oblastech zajistit přístup ke zdravotní a psychosociální péči. Lidem prchajícím před válkou pomáhají také v Moldavsku, kde Charita ČR vybavila tři střediska pro ukrajinské uprchlíky.

Pochod ukrajinských matek v Brně

Asi 200 především ukrajinských žen a dětí se v centru Brna zúčastnilo pochodu matek. Akcí chtěli organizátoři upozornit na dětské oběti války na Ukrajině. Několikrát zazněla ukrajinská hymna, zpívaly se ukrajinské písničky. Válka pokračuje, nesmíme na to zapomenout, řekla ČTK jedna z organizátorek Ilnara Dudašová. Na Ukrajinu na konci února zaútočilo Rusko, mezi oběťmi jsou právě i děti.

Podporu Ukrajině a účastníkům akce na místě vyjádřila i primátorka Brna Markéta Vaňková (ODS). „Jsem také matka, mám dvě děti a dovedu si představit, co vy teď prožíváte, jaký strach máte o své muže, o svoji rodinu, o svůj domov o svoji zem. Moc bych si přála, aby ta hrůza, která teď probíhá ve vaší zemi, co nejdříve skončila, aby vy všichni, kteří jste přišli do Česka hledat ochranu, abyste se mohli vrátit zpět do svých domovů,“ uvedla v proslovu k účastníkům Vaňková. Stejný pochod se podle organizátorů nekoná jen v Brně, ale i v dalších evropských městech.

Eurobarometr: Pro vstup Ukrajiny do EU jsou dvě třetiny obyvatel unie

Ekonomické sankce zavedené proti Rusku kvůli jeho invazi na Ukrajinu schvaluje 80 % občanů zemí Evropské unie. Dodávky vojenského vybavení Ukrajině ale podporují jen dvě třetiny obyvatel bloku a zhruba stejně občanů unie je pro vstup Ukrajiny do EU. Vyplývá to z průzkumu Eurobarometr, v jehož rámci se výzkumníci dotazovali 26 066 obyvatel sedmadvaceti členských zemí EU.

Průzkum rovněž ukázal, že 88 % obyvatel EU se staví vstřícně k lidem prchajícím před válkou na Ukrajině. Největší podporu běžencům vyjádřili dotazovaní v Portugalsku (96 %) a Chorvatsku, Finsku či na Maltě, kde to bylo 95 procent. Naopak nejmenší vstřícnost podle toho průzkumu dávali najevo Bulhaři (75 %) a Češi a Slováci (v obou případech 77 procent).

Ještě větší rozdíly mezi členskými zeměmi jsou podle Eurobarometru v podpoře financování a dodávek vojenského vybavení Ukrajině. Zatímco ve Finsku bylo pro 90 % dotazovaných a přes 80 % to bylo i v Estonsku, Polsku, Litvě a Portugalsku, v ČR to bylo 60 %, v Německu 66 a například na Slovensku 44 procent. Nejnižší podporu dodávkám vojenského vybavení na Ukrajinu vyjádřili v průzkumu Bulhaři (30 %) a Kypřané (31 procent).

Premiér Fiala se setkal s papežem

Velkou podporu ukrajinskému lidu a jeho nynějšímu zápasu vyjádřil papež František při přijetí českého premiéra Petra Fialy. Šéf české vlády to řekl novinářům ve Vatikánu poté, co opustil Apoštolský palác, kde s hlavou katolické církve strávil přibližně hodinu. Papeže Fiala pozval k návštěvě České republiky. Ačkoliv je podle něj na reakci Vatikánu ještě brzy, premiér věří, že František přijede, pokud mu to dovolí zdravotní stav a bude k tomu mít příležitost. Podle Vatikánu rozhovory ukázaly dobrý stav vzájemných vztahů i vůli je dále zlepšit.

Část setkání papež a český premiér věnovali ruské agresi na Ukrajině a osudu Ukrajinců, z nichž mnozí našli útočiště v evropských zemích, včetně České republiky. „Papež vyjádřil opravdu velkou podporu ukrajinskému lidu

a jeho spravedlivému zápasu. Myslím si, že je pro nás důležité, abychom mysleli na utrpení Ukrajinců a pomáhali jim všemi prostředky, které máme," prohlásil ve Vatikánu český premiér. Papež si podle něj „jasně uvědomuje nespravedlnost ruské agrese“. Fiala, který papeži jako dar kromě jiného přivezl také ukrajinský vyšívání šál s motivem holubice míru, podle svých slov při setkání s Františkem připomněl veškerou podporu, kterou Ukrajině ČR poskytuje v humanitární i vojenské oblasti.

Prezidentští kandidáti

Bývalý premiér Andrej Babiš (ANO) stále není rozhodnut, zda bude příští rok kandidovat na prezidenta. V pořadu *Partie Terezie Tománkové* v televizi CNN Prima News to řekla šéfka poslaneckého klubu ANO Alena Schillerová. Hnutí podle ní stoprocentně nějakého uchazeče do volby pošle. Ambici postavit kandidáta má podle šéfa klubu Radima Fialy i SPD.

Prezident na sjezdu Českomoravské konfederace odborových svazů (ČMKOS) vyzval delegáty, aby přemluvili předsedu odborové centrály Josefa Středulu k ucházení se o post hlavy státu. Zeman by také uvítal, kdyby kandidovala Alena Vitásková. Někdejší šéfka Energetického regulačního úřadu (ERÚ) oznámila už v lednu, že se chce o post ucházet. Zeman je zároveň zvědav, jak se rozhodne prezident Hospodářské komory Vladimír Dlouhý.

Bývalý rektor Karlovy univerzity a vedoucí prezidentského lékařského konzilia Tomáš Zima chce kandidovat na prezidenta ČR. Uvedl to v rozhovoru pro *Deník*. Zima chce usilovat zřejmě o získání podpisů občanů, ke kandidatuře potřebuje podpis aspoň 50 000 lidí. Podle Zimy by vláda měla dělat víc pro lidi ohrožené zdražováním i za cenu vyššího schodku státního rozpočtu. „Nebál bych se ani otevřít téma snížení DPH na základní potraviny, energie a pohonné hmoty. Stát by si tím sice snížil příjem, ale lidem by umožnil důstojně žít," uvedl. Podpisy nutné pro kandidaturu na prezidenta začal sbírat také odborový předák Josef Středula.

Hlavu státu budou Češi vybírat začátkem příštího roku. Jako největší favorité se zmiňují šéf opozičního hnutí ANO a miliardář Andrej Babiš a někdejší vysoký představitel české armády a NATO Petr Pavel, kandidaturu ale ještě oficiálně neoznámili. Celkem se chtějí o prezidentský post ucházet zatím víc než dvě desítky lidí, mezi nimi třeba podnikatel Karel Janeček, komik Miloš Knor, senátor Marek Hilšer, advokátka Klára Long Slámová, někdejší šéfka Energetického regulačního úřadu Alena Vitásková, šéf hnutí Otevřeme Česko – Chcípl PES Jakub Olbert nebo teolog a mediální expert Ivo Mareš.

Také ekonomka a bývalá rektorka brněnské Mendelovy univerzity Danuše Nerudová oznámila, že se po zvážení všech pro a proti rozhodla kandidovat na prezidentku České republiky. Země podle ní potřebuje hlavu státu, která má schopnosti a energii stát v ekonomicky nelehké době na straně lidí. „Všichni si zasloužíme naději na lepší časy," napsala na twitteru třiadvacetiletá Nerudová. Hodlá sbírat 50 000 podpisů občanů potřebných ke kandidatuře.

Česká republika podle ní potřebuje prezidenta, který rozumí současným výzvám. „A já vidím tři hlavní výzvy: vyvedení země z ekonomické krize, dopady klimatické změny a navrácení důstojnosti lidem. Chtěla bych být prezident-

kou všech, nejen určité části občanů. Chtěla bych být prezidentkou, která vrací lidi stojící na okraji společnosti zpět," řekla Nerudová v rozhovoru pro *Hospodářské noviny*.

Zeman a maďarská prezidentka podpořili visegrádskou skupinu

Český prezident Miloš Zeman se po schůzce s maďarskou prezidentkou Katalinou Novákovou vyslovil proti rozvolnění visegrádské spolupráce. Novinářům řekl, že hlavy států Česka a Maďarska mají naopak zájem na upevnění skupiny V4, která kromě těchto zemí zahrnuje také Slovensko a Polsko. „Nesouhlasíme s těmi, kdo by ji chtěli rozmělnit, nebo dokonce opustit," řekl. Nováková uvedla, že spolupráce ve V4 funguje dobře a věří, že to tak bude i v budoucnu. „Pro všechny země je velice důležité, aby byla tak úzká jako dosud," uvedla. Zeman po jednání s Novákovou označil Maďarsko za čestného souseda České republiky. Doplnil, že si váží přátelství obou zemí, ale také maďarské politiky. „Která respektuje národní zájmy své země a nepodléhá cizím vlivům," vysvětlil. Rozhovor na Pražském hradě se podle něj týkal vzájemné spolupráce například ve zbrojním průmyslu či energetice.

Fiala jednal s maďarskou prezidentkou

Premiér Petr Fiala (ODS) jednal s maďarskou prezidentkou Katalinou Novákovou o obchodní spolupráci, obraně, energetice či prioritách českého předsednictví v Radě EU. Podobná témata probírala Nováková i při schůzce na Pražském hradě s prezidentem Milošem Zemanem. Sešla se i s bývalým premiérem a lídrem opozičního hnutí ANO Andrejem Babišem.

Zeman je proti manželství pro všechny

Prezident Miloš Zeman by vetoval zákon, který by umožnil uzavírat manželství stejnopohlavních párů. Zeman to řekl po jednání s maďarskou prezidentkou Katalinou Novákovou. Prezident by naopak podpořil ústavní novelu, která by definovala manželství jako svazek muže a ženy. Novelu o takzvaném manželství pro všechny dostala Sněmovna. Podepsal se pod ni vždy jeden poslanec z klubů Pirátů, Starostů, TOP 09, ODS a ANO.

Výročí konce druhé světové války v ČR

Prezident Miloš Zeman a další představitelé státu si připomněli v Praze u Národního památníku na Vítkově 77. výročí konce druhé světové války v Evropě. Na tradiční kladeň věnců u hrobu Neznámého vojína se přišli podívat také například váleční veteráni. Den, kdy nacistické Německo v roce 1945 kapitulovalo, slaví Česko společně s většinou evropských států jako státní svátek.

V řadách Rudé armády bojovala i při osvobození někdejšího Československa řada Ukrajinců a Česko jim nyní splácí dluh podporou bojující Ukrajině i přijetím uprchlíků před ruskou invazí. Při uctění památky padlých ukrajinských vojáků Rudé armády v Praze na Olšanských hřbitovech to uvedl prezident Miloš Zeman.

Na Vítkově věnce spolu se Zemanem položili k památníku předsedové Senátu a Sněmovny Miloš Vystrčil a Mar-

kéta Pekarová Adamová, premiér Petr Fiala, ministryně obrany Jana Černochová spolu s náčelníkem generálního štábu Alešem Opatou, pražský primátor Zdeněk Hřib a kardinál Dominik Duka. Památku padlých uctili položením věnců také zástupci spolků a válečných veteránů.

Před pietním aktem přinesli vojáci na nádvoří u památníku historické armádní prapory, zazněla státní hymna a husitská píseň *Ktož sú Boží bojovníci*. Během kladební věnců proletěla nad Prahou pětice vojenských letounů a tři armádní vrtulníky, které na obloze vytvořily trikoloru v národních barvách. Přítomní drželi minutu ticha. Vojáci také vypálili čestnou salvu.

Sjezd sudetských Němců v bavorském Hofu

Nadcházející české předsednictví Evropské unii se může plně spolehnout na podporu Sudetoněmeckého krajanického sdružení (SL), které zastupuje zájmy sudetských Němců odsunutých po druhé světové válce z Československa a jejich potomků. Na tiskové konferenci v Řezně před začátkem sudetoněmeckého sjezdu to prohlásil nejvyšší představitel sudetských Němců Bernd Posselt. Řekl, že kvůli ruské invazi na Ukrajinu mají sudetští Němci od českého předsednictví velká očekávání. Posselt by rád sudetoněmecký sjezd uspořádal v Česku, pokud by to některé město nabídlo. Za symbolický by považoval rok 2025, kdy uplyne osmdesát let od vyhnání a odsunu Němců z Československa.

Pandemie nemoci covid-19, kvůli které se ze dne na den uzavřely hranice a přerušila vzájemná setkání, jasně podle Posselta ukázala, jak moc se Němci a Češi potřebují a jak významné společné vztahy jsou. „Mnoho lidí na obou stranách česko-německé hranice pocítilo, jak moc srostly naše vztahy od pádu železné opony v roce 1989. Covid byl brutální ráno, která nám ukázala, jak se potřebujeme,“ řekl Posselt.

Výběr bavorského Hofu u hranic s Českem, kde se letošní sjezd koná, je tak podle Posselta jedním ze symbolů úzkých vztahů. „Hof jsme si vybrali, protože je to středisko přeshraniční spolupráce,“ řekl. Poznamenal, že příští rok se sjezd uskuteční zřejmě v Řezně, které Posselt považuje rovněž za jedno z center německo-českých vztahů.

Sudetoněmecká Evropská cena Karla IV. do Rumunska a na Ukrajinu

Sudetští Němci na svém sjezdu v bavorském Hofu nedaško českých hranic udělili Evropskou cenu Karla IV., své nejvyšší vyznamenání, prezidentům Rumunska a Ukrajiny Klausu Iohannisovi a Volodymyru Zelenskému. Zelenskyj, jehož země vzdoruje ruské invazi, dostane cenu později, naopak Iohannis se ceremonie v Hofu zúčastnil osobně a vyznamenání převzal od nejvyššího představitele sudetských Němců Bernda Posselta.

Posselt hovořil i o historických zkušenostech sudetských Němců. „Jsou mezi námi tací, kteří říkají, ať se Ukrajina vzdá poloviny či čtvrtiny svého území, aby byl mír. To je nebezpečná iluze, se kterou my sudetští Němci máme zkušenosti,“ uvedl. V roce 1938 bylo Československo západními mocnostmi přinuceno předat pohraničí Německu, což ale nacistického vůdce Adolfa Hitlera od válečných plánů nezastavilo.

Na sjezdu má své představitele i Česká republika, kterou reprezentuje generální konzulka v Mnichově Ivana Červenková. To, že nepřijeli žádní členové české vlády, Posselt chápe. Řekl, že Česko se plně věnuje přípravě předsednictví v Evropské unii, které bude zastávat ve druhé polovině letošního roku. Uvedl, že sudetští Němci mají od českého předsednictví kvůli válce na Ukrajině a udržení evropské jednoty velká očekávání. „Český premiér Petr Fiala je přesvědčený Evropan,“ zdůraznil.

„Nejsme jen Češi a Němci, jsme Evropané s rozdílnými kořeny, ale společnými plody.“ Toto na sudetoněmeckém sjezdu v bavorském Hofu prohlásil český poslanec a někdejší vicepremiér Pavel Bělobrádek (KDU-ČSL). Sudetské Němce v projevu ujistil, že Česko chce nadále intenzivně spolupracovat s Německem a že Praha ve vztahu k Německu a sudetským Němcům přes všechna vzájemná příkoří hledí do budoucnosti.

Motto letošního sjezdu bylo „Dialog překonává hranice“. Na sudetoněmeckém sjezdu poprvé živě zazněla česká hymna, bavorský premiér to označil za symbol toho, že Češi a Němci již nejsou nepřátelé.

Sudetští Němci mají sociální síť, která pomáhá pátrat po předcích a láká i Čechy. „Je to sociální síť pro sudetské Němce, jejich přátele a všechny, kteří se zajímají o sudetoněmeckou historii. A je to také pro vzájemnou výměnu,“ řekla Kathrin Krognerová ze Sudetoněmeckého krajanického sdružení (SL). „Každý, kdo se zajímá o historii českých zemí, je srdečně vítán,“ uvedla. Vyhledávat na síti je možné podle příjmení, obcí nebo třeba klíčových slov, hledat je možné i podle mapy. Pokud někdo pátrá po rodovém příjmení a na síti je při hledání úspěšný, může snadno kontaktovat toho, kdo záznam na portál zanesl.

Česká podpora Chorvatsku

O české podpoře pro vstup Chorvatska do schengenského prostoru ujistil při jednání v Praze ministr zahraničí Jan Lipavský (Piráti) šéfa chorvatské diplomacie Gordana Grliče-Radmana. Mluvil s ním také o turistické sezóně, českém předsednictví v Radě Evropské unie, válce na Ukrajině, energetické bezpečnosti či obchodní výměně. Ministerstvo zahraničí to uvedlo v tiskové zprávě. Ministři původně měli výsledky jednání sdělit na tiskové konferenci, ta však byla zrušena z důvodu nespecifikované zdravotní indispozice.

„I v letošní letní turistické sezóně plánujeme otevřít konzulární jednatelství ve Splitu a v Rijece, které budou k dispozici českým občanům při jejich cestách,“ uvedl Lipavský.

Nový apoštolský nuncius v ČR

Novým apoštolským nunciem v Česku se stal arcibiskup Jude Thaddeus Okolo, který se narodil v severonigerijském státě Kano. Po jmenování papežem Františkem jeho jméno oznámilo tiskové středisko Vatikánu. Papežský nuncius zastupuje v Česku Vatikán. Pětašedesátiletý Okolo na této pozici vystřídá Charlese Daniela Balva, kterého papež počátkem roku jmenoval zástupcem Svatého stolce v Austrálii.

Jude Thaddeus Okolo do diplomatických služeb Vatikánu vstoupil v roce 1990 a postupně působil na apoštolské

nunciature na Srí Lance, Haiti, Antilách, ve Švýcarsku a Austrálii a rovněž v Česku. Od května 2017 do současnosti byl apoštolským nunciem v Irsku.

Lidice: 80. výročí zničení obce

V Lidicích si přeživší a jejich potomci připomněli 80. výročí zničení obce nacisty. Pietní akce začala mší na základech kostela svatého Martina, sloužil ji kardinál Dominik Duka. Poté následovalo pokládání květinových darů u společného hrobu lidických mužů, modlitba, poděkování ředitele Památníku Lidice Eduarda Stehlíka a uctění památky dětských obětí války u jejich pomníku.

Oběťmi nacistů se stalo 340 lidických obyvatel, po válce se vrátilo 143 lidických žen a po dvouletém pátrání sedmáct dětí. Nyní žije poslední lidická žena, Jaroslava Skleničková, které je šestadevadesát let, a několik lidických dětí.

Projevy politiků na programu nebyly, aby akt zůstal apolitický. Uctít památku lidických obětí přijel premiér Petr Fiala (ODS), pietního setkání se zúčastnili také předsedové obou komor Parlamentu, předseda Senátu Miloš Vystrčil (ODS) a předsedkyně Poslanecké sněmovny Markéta Pekarová Adamová (TOP 09).

ŽIVÁ MINULOST

Císař Rudolf II.

Budoucí císař a král Rudolf se narodil 18. července 1552 jako třetí v pořadí z celkem patnácti dětí ve Vídni. Jeho rodiči byli Maxmilián II. Habsburský a Marie Španělská (Habsburská). Maxmilián a Marie byli blízcí příbuzní – bratranec a sestřenice. Malý princ Rudolf nejprve vyrůstal na vídeňském dvoře, ale od roku 1563 se jeho další výchova

přes odpor otce Maxmiliána, ale na nátlak matky Marie odehrávala v silně katolickém duchu na španělském dvoře strýce Filipa II., kam přicestoval i se svým mladším bratrem Arnoštem. Maxmiliána s výchovou synů ve Španělsku směřovala snad jen myšlenka, že mají celkem reálnou naději na španělskou korunu. Rudolf byl skutečně jako budoucí panovník vychováván. Oba princové se ve Španělsku mimo jiné učili německou a latinskou gramatiku, historii, především starého Řecka a Říma, psali slohová cvičení a také se cvičili pro panovníka v důležitých dovednostech, jako jsou dobré vyjadřování, obratnost v myšlení a umění diplomacie. Po sedmi letech strávených ve Španělsku se s tímto vynikajícím vzděláním princové Rudolf a Arnošt konečně mohli vrátit domů do Vídně.

Záhy po návratu se dvacetiletý Rudolf stal uherským králem. Korunovace se konala 25. září roku 1572 v Prešpurku. V únoru 1575 se císař Maxmilián II. vypravil s manželkou a syny Rudolfem, Arnoštem, Maxmiliánem a Matyášem na cestu do Čech. Císařovo zdraví už bylo v té době hodně podlomené, ale přesto se musel účastnit zasedání zemské-

ho sněmu, který s přestávkami trval několik měsíců a kde Maxmilián přednesl stavům svůj požadavek, aby se českým králem stal jeho syn Rudolf. Česká stavovská protestantská opozice mu předložila vypracovaný kodex, který obsahoval společné vyznání křesťanů nekatolické víry, tzv. Českou konfesi, ale císař se jí zdráhal potvrdit písemně a nakonec ji potvrdil jen ústně. Toto kompromisní řešení však stačilo k tomu, aby jednání s českými stavy o přijetí Rudolfa za českého krále bylo úspěšně dokončeno. Korunovace proběhla 22. září roku 1575 v Praze. Korunu na hlavu nového českého krále vložil nejvyšší zemský purkrabí Vilém z Rožmberka. Krátce po pražské korunovaci byl Rudolf v Řezně zvolen římskoněmeckým králem s titulem císaře a 1. listopadu roku 1575 slavnostně korunován. Přestože byl Rudolf II. už trojnásobným králem, plně se vlády ujal až po smrti svého otce Maxmiliána II. († 12. října 1576).

Na počátku svých vladařských povinností Rudolf navazoval diplomatické styky a snažil se řešit množství problémů, které zdědil po svém otci ve své rozlehlé říši. Vladařských úkolů bylo před mladým panovníkem bezpočet, a to musel řešit problémy nejen politické, ekonomické a náboženské, ale také nepříjemnosti ve vlastní rodině, hlavně se svými bratry, kteří se ve své ctižádosti a neskromnosti cítili být ožizeni. Mezi Rudolfovými bratry největšími ambicemi vynikal Matyáš, se kterým bude mít Rudolf v budoucnosti ještě hodně nepříjemných střetnutí.

Rudolfovy vladařské schopnosti se zpočátku zdály být zcela v pořádku a císař projevoval zájem jak o státnické povinnosti, tak i o společenský život. Zlom nastal roku 1580, kdy Rudolf na dlouhé měsíce onemocněl ne zcela jasnou nemocí, ale tehdejší lékaři císařovu chorobu pokládali za melancholii. Melancholie Rudolfa skutečně provázela celý život. Když se konečně z nemoci zotavil, psychické změny jeho osobnosti se už nedaly přehlédnout. Omezoval svá veřejná vystoupení, odmítal cestovat, a tím vlastně splnil letitý požadavek českých stavů, aby se císař usadil v Praze. Praha měla totiž oproti Vídni výhodnější strategickou polohu a Rudolf tímto krokem zvýšil své pohodlí. V roce 1583 se do zrestaurovaných prostor Pražského hradu Rudolf II. i se svým dvorem natrvalo přestěhoval. Praha se za Rudolfova života stala rezidenčním městem habsburské říše a střediskem mezinárodní politiky. Bylo zde centrum umění a vzdělanosti. Do Prahy se také přistěhoval i hojný počet učenců, umělců a řemeslníků.

Osobnost císaře Rudolfa II. nebyla zdaleka černobílá. Byl vzdělaný, miloval umění, historii, astronomii, ale také alchymii a okultní vědy. Tyto císařovy zájmy do Prahy přivedly takové osobnosti, jakými byli například astronomové Tycho Brahe a Johannes Kepler nebo malíři Hans von Aachen a Giuseppe Arcimboldo, který pro Rudolfa kupoval umělecká díla a kuriozity do jeho sbírek. Císařova „Kunstkamera“ se postupně plnila různými předměty nevalné ceny, ale také skutečnými cennostmi a hodnotnými uměleckými skvosty. Sbírkou obrazů a soch obsahovala i originály renesančních umělců, jakými byli například Michelangelo, Rafael nebo Dürer.

S Rudolfovými duševními potížemi patrně souvisel i jeho vztah k ženění. Dcera Filipa II. a Rudolfova sestřenice Isabela dlouhá léta čekala, že se císař s konečnou platností vyjádří a vezme si ji, ale nakonec se ona ani žádná jiná žena tohoto kroku nedočkala. Rudolf se sice nikdy neoženil, ale jinak měl řadu milenek, mezi nejznámější patří-

la dcera dvorního antikváře Kateřina (podle některých pramenů Anna Marie) Stradová, se kterou měl nakonec šest nemanželských dětí.

Vážný problém, který Rudolf II. musel řešit, bylo vyhlášení války tureckým sultánem Muradem III. v srpnu 1593. Navíc v Uhrách vypuklo povstání vedené sedmihradským šlechticem Štěpánem Bočkajem, který požadoval svobodu vyznání. Jeho ozbrojenci obsadili celé Slovensko a vpadli až na Moravu. Těžké politické situace se Matyáš snažil využít ve svůj prospěch. Rudolf svého bratra nakonec pověřil jednáním o míru. Složitá jednání vedla k tomu, že roku 1606 byl nakonec vyjednaný mír jak s povstalci v Uhrách, tak s Turky. Matyáš proti Rudolfovi vystupuje stále otevřeněji a rozepře mezi bratry vrcholí. 25. června 1608 je po dlouhých jednáních uzavřen mezi císařem Rudolfem II. a arciknížetem Matyášem tzv. libeňský mír, kterým Matyáš získal uherskou korunu a zároveň vládu nad rakouskými zeměmi a Moravou. Rudolfovi zůstaly Čechy, Slezsko a Horní a Dolní Lužice. Čeští nekatoličtí stavové, kteří stáli při svém panovníkovi, zesílili svůj nátlak na Rudolfa ve věci náboženské svobody a ten byl 9. července 1609 donucen vydat tzv. Rudolfův majestát, významný dokument, který uzákoňuje svobodu vyznání v Čechách.

Roku 1611 se Rudolf II. ještě snažil pomocí vojenské síly pasovských získat ztracenou politickou pozici a pomstít se Matyášovi, ale místo vítězství byl donucen k abdikaci. Za českého krále byl 23. května 1611 korunován Matyáš. Rudolfův život se pomalu uzavíral. Rudolf II. zemřel 20. ledna 1612 na Pražském hradě v necelých šedesáti letech. Samotný, na panovníka skromný pohřeb, se konal až o tři čtvrtě roku později, 1. října 1612. Český král Rudolf II. byl uložen do hrobky v chrámu sv. Víta. Byl to poslední Habsburk pohřbený v Praze.

Zdroj: www.lib.cas.cz/casopis

Prezident Emil Hácha

Před 150 lety, 12. července 1872, se narodil v Trhových Svinech v rodině berního úředníka Emil Dominik Josef Hácha, pozdější protektorátní prezident. JUDr. Emil Hácha, někdejší uznávaný právník, nacistickému vůdci v březnu 1939 odsouhlasil, i když pod nátlakem, okupaci a v čele země zůstal až do konce války. Na druhou stranu se ale zasloužil o propouštění

politických vězňů a první roky v úřadu také udržoval kontakty s exilem. Jeho politické působení navíc ovlivnila vážná nemoc.

Hácha absolvoval českobudějovické gymnázium a v roce 1895 promoval na Univerzitě Karlově v Praze. Poté pracoval v pražském Českém místodržitelství a následně jako dvorní rada Správního soudního dvora ve Vídni. V roce 1925 jej prezident Masaryk jmenoval prezidentem Nejvyššího správního soudu, byl člen legislativní rady vlády ČSR, České akademie, České učené společnosti i haagského Stálého rozhodčího soudu.

Po abdikaci Edvarda Beneše a přijetí zákona o autonomii Slovenska i Podkarpatské Rusi přijal 30. listopadu 1938 funkci prezidenta Česko-Slovenské republiky.

Před nástupem do nejvyšší ústavní funkce byl šestašedesátiletý prezident Nejvyššího správního soudu Emil Hácha uznávaným právníkem. Byl také hluboce věřící katolík a méně známá je jeho literární činnost. Kromě *Mužů ve člunu* Jerome Klapky Jeroma přeložil také jednu z knih Rudyarda Kiplinga a skládal básně. Byl sběratelem výtvarného umění a ovládal celou řadu cizích jazyků – uměl výborně německy, anglicky, francouzsky, italsky, polsky, rusky, slovincky a slovensky. Světově uznávaný odborník na oblast veřejného práva byl zvolen československým prezidentem v nelehké době – na sklonku listopadu 1938. Sám si to však nepřál a přijetí úřadu charakterizoval jako „oběť v zájmu národa a státu“. V prvních letech ve funkci Hácha udržoval kontakty s odbojem a s exilovou vládou v Londýně, odmítl slib věrnosti Hitlerovi a v neposlední řadě intervenoval ve prospěch politických vězňů. Především se zasloužil o propuštění českých studentů, které okupační orgány pozatýkaly v listopadu 1939 a následně poslaly do nacistických koncentračních táborů. Většinu z více než tisícovky vysokoškoláků pak okupanti skutečně propustili.

Na Slovensku 10. března 1939 vyhlásil stanné právo, sesadil vládu Jozefa Tisa a moc předal armádě. V reakci na to byl 14. března 1939 povolán do Berlína a násilím i výhrůžkami přinucen přijmout protektorát Čechy a Morava.

Prezident nicméně intervenoval ve prospěch i dalších politických vězňů. „Jako příklad může sloužit politik Jiří Havelka,“ uvedl historik Černý. Havelka, který měl kontakty s odbojem, v protektorátní vládě Aloise Eliáše zastával funkci ministra dopravy. Když jej nacisté v roce 1941 zatkli a po nějaké době chtěli postavit před stanný soud, Hácha se za něj podle Černého velmi energicky přimlouval a vyhrožoval i svou demisí. Nacisté proto Havelku umístili pouze do domácího vězení, kde se dočkal konce války.

Prezident tehdy hovořil o demisi, ale nakonec zůstal s odůvodněním, že stále ještě musí hájit pozici národa. Vít Machálek ve své knize poukázal, že popravy za stanného práva, které Heydrich spustil po svém příchodu, se Hácha marně snažil zastavit. Postupná změna Háchových postojů nastala po příchodu zastupujícího protektora Reinharda Heydricha v září 1941, ale konečný zlom v jeho chování přišel po atentátu na Heydricha. Nacistický teror, který po atentátu následoval, urychlil Háchovo fyzické i psychické chátrání. V průběhu roku 1943 v důsledku postupující arteriosklerózy přestal prakticky vykonávat svoji funkci a dožíval na zámku v Lánech. Mezi svými blízkými prý dokonce opakovaně hovořil o sebevraždě. Funkce státního prezidenta protektorátu Čechy a Morava mu nicméně zůstala až do května 1945. Pro nacisty se stává nezajímavý, pro odboj nedůvěryhodný a pro Beneše přísluhovač.

Po pádu nacistického Německa byl Hácha odvezen do vězení. „Hácha byl ve stavu totálního fyzického a psychického zhroucení 13. května v Lánech zatčen, dopraven na Pankrác, kde byl umístěn do vězeňské nemocnice,“ vylíčil dříve pro pořad Historie.cs historik Josef Tomeš. Z bývalého prezidenta a někdejšího předsedy Nejvyššího správního soudu se stalo číslo 3844. O šest dnů později podepsal prezident Edvard Beneš dekret, podle něhož měl být Hácha souzen. Jeho stav však již byl natolik vážný, že se vláda 25. června rozhodla „nechat zemřít dr. Hácha na Pankráci“. Stalo se tak o dva dny později, 27. června 1945. Podle Tomeše tak Hácha zemřel ve „velmi ošklivých a nedůstojných podmínkách“.

Po jeho skonu úřady nepovolily vydat smuteční oznámení a československý tisk o něm informoval až 1. července 1945 stručným oznámením. „Ministerstvo vnitra sděluje, že dne 27. června zemřel v Praze dr. Emil Hácha. Před smrtí dostalo se mu posledního pomazání. U jeho lůžka dlela též jeho dcera Milada Rádlová. Zesnulý byl pohřben dne 30. června v rodinné hrobce.“ Poslední rozloučení s Háchou se konalo na vinohradském hřbitově. Zúčastnit se ho mohla pouze jeho dcera s bývalým manželem. Bratřovi Theodorovi úřady obřad navštívit neumožnily. Jméno Emila Háchy se na náhrobku mohlo objevit až po roce 1989.

Lidice: 10. června 1942

Smrt říšského protektora Reinharda Heydricha, atentát na jeho osobu, vyvolal v Berlíně šok. Následně se rozpoutalo běsnění, jehož obětí se stala středočeská obec Lidice. K 80. výročí jejich vypálení poskytl Rádlová rozhovor Eduard Stehlík, ředitel památníku Lidice: „Přesto, že nacistická propaganda byla dokonalá a Goebels sám opakoval, že stokrát opakovaná lež se stává pravdou, v tomto případě selhala. Nacistický plán byl šokovat, oznámit do celého světa zločin spáchaný na Lidicích. Šokovat celý svět s tím, pokud se nacistům někdo postaví, tak s ním bude nakládáno tímto brutálním způsobem. Zpráva měla opačný efekt a vedla k obrovské odezvě lidického zločinu v celém světě. Zveřejněná zpráva, přestože byla děsivá a hovoří o tom, že dospělí muži v Lidicích byli zastřeleni, ženy byly dány do koncentračního tábora, děti náležitě vychovány, tak prakticky celá není pravdivá. Skutečnost byla daleko horší. Pokud jde o lidické muže, 10. června, kdy k akci došlo, vraždili v Lidicích už chlapce od patnácti let nahoru. Mezi nimi jednomu, a to Josefu Hroníkovi, ani patnáct nebylo. V Lidicích tedy 10. června už vraždí děti. Ženy byly odeslány do koncentračního tábora, ale v rozkaze jsou dvě slova navíc: na doživotí, což je dost podstatný rozdíl. Pokud jde o osud lidických dětí, tam je lež nejzvrůdnější. Nejednalo se o žádné řádné převychování. Ze 105 lidických dětí jich bylo po válce nalezeno pouhých sedmnáct. Dvaosmdesát z nich bylo zplynováno v nákladních autech v Chelmnu. To je hromadná brutální vražda. Tato zpráva naprosto šokovala celý svět. Když nacisté za čtrnáct dní podobným způsobem vyhladili Ležáky, tak už se žádným podobným zločinem nechlubili.“

Lidice nebyly rozhodně první vypálenou vesnicí, zničené vesnice za sebou nechávali nacisté i na území Sovětského svazu.

„...důležité si je uvědomit, že ostatní vesnice na území Sovětského svazu, v Bělorusku, na Ukrajině, kde bylo obyvatelstvo zabito stejným nebo ještě brutálnější způsobem, lidé byli nahnáni do stodol, zaživa upáleni apod., se dělo v přifrontovém pásmu. To znamená v blízkosti bojových akcí. Teoreticky se dá hovořit, že ke zločinům došlo v rámci nějakého boje proti partyzánům. Zatímco Lidice byly v hlubokém zázemí. Na území protektorátu neprobíhala žádná válka. Ano, byla zde okupační správa, protektor, který neváhal popravovat kohokoliv, kdo se zapojil do odboje. Byl tady relativní klid. A v něm, v hlubokém zázemí obklíčit nějakou vesnici a naložit s ní takovýmto způsobem, to byl veliký šok.“

Jakým způsobem se dá po osmdesáti letech udržovat odkaz Lidic?

„Není to úplně jednoduché, je to strašně dlouhá doba. Mizí nám ti, kteří stopu a odkaz Lidic mohli nést svým osobním

svědectvím. Máme už pouhých deset pamětníků. Jedinou lidickou ženu, paní Skleničkovou, a devět dětí. Z nich je pouze jediné, které si může z útlého dětství něco pamatovat. Zbývající osm Lidice nepamatuje. Buď byly tak malé, že si to nepamatují, a dvě se dokonce narodily až po vyhlazení obce maminkám, které byly v době lidické tragédie těhotné. Naštěstí se tyto děti po válce našly.“

V okamžiku, kdy vám poslední živý pamětních odchází, něco se mění a svědectví pouze zprostředkováváte. Na druhé straně je třeba řešit, aby se lidická tragédie zapsala do dalších generací, vnuků, pravníků. Není možné to úplně vymazat. Tím více narůstá role Památníku Lidice a i různých podobných institucí Památník Terezín, Památník ticha apod. V okamžiku, kdy nebudou živí svědkové, se toto svědectví musí nahradit. Proto je dobře, že existuje projekt Post bellum, nahrávání pamětníků. Uchovává nám vzpomínky na ty, co tu nejsou. Nese to obrovské nároky na ty, co budou poselství Lidic nést dál. Sám to cítím jako věc, co musím dělat a musím v ní pokračovat.

Vždycky jsem s obdivem shlížel k paní Anně Nešporové, což byla sestra Josefa Horáka, onoho letce. Ztratila dítě, ztratila rodiče a o těch věcech neustále vypravovala. Už zde není asi dvacet let. Vždycky jsem se jí ptal: Aničko, kde berete sílu o tom pořád donekonečna mluvit? A ona říkala: pokud o nich mluvím, tak tady jsou. V okamžiku, kdy odejdou poslední svědkové, tak je na nás, abychom mluvili o těch, kteří tehdy odešli, a tom zločinu, který se stal, aby tady byli stále s námi.“

Zdroj: Jaroslava Skleničková, Český rozhlas (zkráceno)

Generál a premiér Alois Eliáš

19. června 1942 byl popraven generál Alois Josef Eliáš (* 29. 9. 1890, Praha). Alois Eliáš byl generál, politik, účastník domácího odboje za druhé světové války a v letech 1939-1941 zastával funkci předsedy protektorátní vlády. Byl jmenován 27. dubna 1939, na jeho jméno se shodly politické špičky a prošlo i u Němců. Jako premiér měl Eliáš možnost výrazně brzdit německé snahy po plném ovládnutí protektorátu. V době, kdy se Eliáš stal premiérem, byl již zapojen do domácího odboje. Krátce po okupaci začal působit v tajné vojenské organizaci Obrana národa. Později ve svém úřadě dokonce zřídil tajný štáb této organizace. Zároveň spolupracoval i s dalšími odbojovými organizacemi, ať to bylo Ústřední vedení odboje domácího či Petiční výbor věrní zůstaneme.

Alois Eliáš byl také ve spojení se zahraniční emigrací. A tak Jan Masaryk mohl v Londýně sdělit Edvardu Benešovi: „Eliáš vzkazuje, že šel do vlády jen proto, aby ochránil národ před Frankem (velitel SS a policie v protektorátu – red. pozn.), a že on i celá vláda jsou připraveni okamžitě odstoupit, kdybychom si to přáli. Dokonce i Hácha vzkazuje, že by rád od toho šel. Radím jim důtklivě, aby tak nečinili, Němci by jistě dosadili Gajdu nebo někoho ještě horšího.“

Zastupující protektor Reinhard Heydrich přijel do Prahy 27. září 1941 a ihned ještě v den svého příjezdu nechal Eliáše zatknout. Generál byl obviněn z protiněmecké činnosti, která měla sahat ještě do dob samostatného Československa. Výslech trval s minimálními přestávkami dva dny. Veškerá obvinění bral na sebe. Byla to fraška, o jejímž výsledku bylo rozhodnuto předem. Ještě před vynesením rozsudku smrti Eliáš učinil vynucené prohláše-

ní, které po něm vyžadoval K. H. Frank. Pokud by tak Eliáš neučinil, bylo mu vyhrožováno, že bude okamžitě popraveno 20 000 Čechů. Berlínský lidový soud Aloise Eliáše odsoudil k smrti 1. října 1941. Prezident Hácha žádal u Hitlera pro Eliáše milost. Hitler ji odmítl udělit, ale vykonání rozsudku prozatím odložil.

Rozsudek nebyl na Hitlerův příkaz vykonán a Eliáš zůstával ve vazbě jako svého druhu rukojmí. O popravě bylo rozhodnuto až 19. června 1942. Eliáš ještě stačil napsat své ženě poslední moták: „Je všemu konec. Nemohu dále. Loučím se s Vámi všemi, ať mi má drahá žena odpustí. Líbám ji a k srdci tisknu. Zvítězíme!“ Generál Alois Eliáš byl jako jediný předseda vlády popraven nacisty za svou spolupráci s odbojem.

Mohlo se zdát, že po skončení války budou Eliášovy skutky doceněny. V roce 1946 byl ještě povýšen na armádního generála, ale po komunistickém převratu se o něm nesmělo mluvit. Ostatky generála Eliáše opatrovala zprvu jeho žena a poté byly v rodině historika Tomáše Pasáka. Paní Pasáková je pak předala Vojenskému historickému ústavu. Až v roce 2006 mohl být generál Eliáš pohřben v památníku na pražském Vítkově. Deset let předtím byl Alois Eliáš posmrtně vyznamenán prezidentem Václavem Havlem nejvyšším vyznamenáním České republiky, Řádem bílého lva I. třídy.

Konec Československa: červen 1992

Hlasování 5. a 6. června 1992 předznamenalo začátek posledního dějství společného státu. Na Slovensku drtivě zvítězilo Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS) Vladimíra Mečiara a vytvořilo koalici s postkomunistickou Stranou demokratické levice a nacionalistickou Slovenskou národní stranou. Všechny tyto strany podporovaly rozdělení Československa. V České republice vyhrála Občanská demokratická strana (ODS) s heslem „společný stát, nebo rozdělení“. Definitivnímu konci Československa prosazovanému slovenskými politiky se tak Václav Klaus a další špičky ODS nebránily. Červnové volby před třiceti lety byly začátkem konce společného státu. 1. ledna 1993 tak vznikly dva samostatné státy – Česká republika a Slovenská republika.

František kardinál Tomášek

Pražský arcibiskup, kardinál František Tomášek se již za svého života stal legendou, především pro své postoje a vytrvalé vystupování na obranu důstojnosti člověka a svobody země. Byl jedním z význačných představitelů protikomunistického odboje a mravní autoritou přesahující katolické společenství. Sám osobně pocítil teror nacistů i diktaturu komunistů. Kardinál Tomášek zemřel

ve věku třiadevadesáti let před třiceti lety, 4. srpna 1992.

Široké veřejnosti se osobnost Františka Tomáška stala známou v období otevřeného konfliktu katolických věřících s politickou mocí. Kardinál Tomášek aktivně vystupoval na obranu utiskovaných kněží a věřících, požadoval ná-

boženskou svobodu a respektování lidské důstojnosti. Ty spolu s Tomáškem požadoval v roce 1985 i čtvrtmilionový zástup věřících, který se zúčastnil velehradské poutě, jež byla jedním z prvních masových vystoupení proti komunistické moci v době normalizace.

O Velikonocích roku 1987 vyhlásil desetiletý program duchovní obnovy českého národa k 1000. výročí smrti sv. Vojtěcha. Velký podíl měl Tomášek také na svatořečení Anežky Přemyslovny na podzim 1989, které se stalo jakýmsi předznamenáním listopadové revoluce. Již o rok dříve podepsal petici požadující svobodu náboženského vyznání, protestoval také proti policejní brutalitě při lednových shromážděních k uctění památky smrti Jana Palacha v roce 1989 a podpořil petici Několik vět. V roce 1990 se splnil jeho životní sen, svoboda náboženského vyznání se po dvaadvaceti letech stala znovu skutečností. Všechny biskupské stolce v Československu byly obsazeny, diplomatické styky s Vatikánem byly obnoveny a v životě církve začala nová etapa. Poslání kardinála Tomáška bylo dovršeno a nejstarší činný biskup v katolické církvi mohl požádat papeže o uvolnění ze svého úřadu. František Tomášek byl zproštěn úkolu správy pražské arcidiecéze v březnu 1991.

František Tomášek se narodil 30. června 1899 ve Studénce na Moravě. Vystudoval Arcibiskupský seminář v Olomouci a v červenci 1922 byl vysvěcen na kněze římskokatolické církve. Jeho meziválečná činnost kněze byla spojena s katolickou Moravou. Dvanáct let působil jako učitel náboženství v Pavlovicích, Kelči a později v Olomouci. Na olomoucké teologické fakultě přednášel v letech 1934-1939 a 1945-1950. V roce 1947 se stal jejím řádným profesorem. V roce 1949 byl vysvěcen na biskupa bez souhlasu tehdejších státních úřadů. Bezprostředně poté následovala kalvárie internace a nucených prací. Tři roky prožil v pracovním táboře v želivském klášteře (společně s dalšími vůdčími osobnostmi katolické církve) a teprve v roce 1954 se mohl vrátit ke svému kněžskému povolání. V roce 1965, po odchodu kardinála Berana z mnohaleté komunistické internace do Říma, byl Tomášek jmenován apoštolským administrátorem pražské arcidiecéze. V této funkci vydal biskup Tomášek po okupaci Československa v srpnu 1968 jménem českých biskupů prohlášení na podporu internovaných představitelů tehdejší československé vlády.

Od roku 1974 byl Tomášek po léta jediným veřejně působícím biskupem v Čechách a do roku 1987 i na Moravě. V červnu 1977 papež Pavel VI. jmenoval Františka Tomáška kardinálem a v prosinci téhož roku arcibiskupem pražským a primasem českým. Stal se tak po osmi letech, kdy byla funkce nejvyššího představitele českých a moravských katolíků neobsazena, 34. pražským arcibiskupem od roku 1344.

František Tomášek, který působil řadu let v katolickém školství jako katecheta a inspektor, se celý život zajímal o oblast výuky a výchovy. Na toto téma také napsal řadu učebnic a populárně-naučných knih. Za své občanské postoje získal mnoho ocenění, například v roce 1991 mu prezident Václav Havel udělil Řád T. G. Masaryka. V červnu 1997 byl v Budapešti vyznamenán mezinárodní cenou sv. Vojtěcha in memoriam. V roce 1993 byla na školu ve Studénce, kde se Tomášek narodil, umístěna pamětní deska, na faře v Moravské Huzové na Olomoucku, kde působil v padesátých a šedesátých letech, visí pamětní deska s jeho bustou.

Zdroj: www.christnet.eu

Ceny výrobců v květnu rostly meziročně ještě rychleji než v předchozím měsíci

Růst cen výrobců pokračoval i v květnu a proti předchozímu měsíci opět zrychlil. Ukazují to data Českého statistického úřadu. Nejvíce se meziročně zvýšily ceny v zemědělství, a to o více než 39 procent, o měsíc dřív přitom meziročně stouply o 35 procent. Výrazně se od loňska zdražovalo taky v oblasti průmyslu – o téměř 28 procent – a taky ve stavebnictví. Tam je meziroční růst o 13,5 procenta.

Další růst výdajů čeká 83 % Čechů

Další růst výdajů v následujících třech měsících čeká 83 % Čechů. Vyplývá to z průzkumu společnosti Ipsos. Šetřit se tak chystá šest z deseti lidí, odpustí si zbytečné nákupy, plánují méně topit nebo kupovat levnější zboží a služby. Více se uskromnit jsou přitom ochotni spíše lidé nad 50 let, mladí do 34 let hodlají více pracovat, hledat jiné formy úspor nebo investování. Výsledky průzkumu má ČTK k dispozici. Meziroční inflace se v květnu podle údajů Českého statistického úřadu dostala na 16 % z dubnových 14,2 procenta. Zůstala tak nejvyšší od prosince 1993. Dopady rostoucích spotřebitelských cen podle průzkumu ve svém každodenním životě zaznamenalo 87 % Čechů.

Rostoucí ceny bytů v ČR

Na nový byt v Praze s plochou 70 metrů čtverečních lidé vydělávají přes sedmáct let, o 2,4 roku více než loni. Vyplývá to z indexu dostupnosti bydlení CG-Index zpracovávaný developerem Central Group. V celé republice je pak nutno podle Indexu prosperity Česka na pořízení bytu vynaložit více než patnáct ročních mezd. V Česku je tak pořízení vlastního bydlení podle analytiků České spořitelny a portálu Evropa v datech nejnákladnější v Evropské unii. Zástupci obou indexů to uvedli na tiskových konferencích.

CG-Index, který pracuje s daty z Informačního systému o průměrném výdělku ministerstva práce a vychází z analýzy Central Group, Trigemy a Skansky, počítá s průměrnou hrubou měsíční mzdou v metropoli 50 630 korun a cenou nového bytu o 10,4 miliónu korun. Z toho vychází, že na byt je potřeba 17,3 ročních mezd, před pěti lety do bylo 12,7. Podle zakladatele a šéfa Central Group Dušana Kunovského panuje na stavebním trhu obrovská nejistota, za kterou stojí mnoho faktorů. Především stoupající inflace a ceny stavebních materiálů či energií.

Klesající zájem o brigády v ČR

Zájem uchazečů o brigády je letos malý, přestože firmy jsou ochotny platit i o desetinu více než v předchozích letech. Navzdory zdražování a přílivu Ukrajinců překoná v létě jejich nabídka poptávku. Přívýdělek formou letní brigády hledají letos zejména studenti, nejvíce je lákají administrativní pozice. Vyplývá to z ankety ČTK mezi personálními agenturami.

„Po brigádnících a sezónních pracovnících je největší poptávka ve výrobě, ve skladech a v Praze i v kurýrních službách a fast foodech, zájem ze strany uchazečů je však nejčastěji o práci v kanceláři. Nejlákavější jsou zejména administrativní pozice bez angličtiny či práce na recepci. Po-

žadavky firem a zájem brigádníků se tak dlouhodobě mívá,“ uvedla marketingová ředitelka Grafton Recruitment Jitka Součková.

Mzdy brigádníků letos vzrostly. V Praze a Středočeském kraji jsou od 150 do 200 Kč, v ostatních regionech o něco nižší.

Rostoucí schodek státního rozpočtu

Schodek státního rozpočtu ke konci května stoupl na 189,3 miliardy korun z dubnových 100,1 miliardy korun. Loni ke konci května rozpočet vykázal schodek 255 miliard korun, což byl nejhorší květnový výsledek od vzniku ČR. Informovalo o tom ministerstvo financí. Na celý letošní rok počítá v březnu schválený státní rozpočet se schodkem 280 miliard korun.

Práci v Česku si našlo přes 50 000 uprchlíků z Ukrajiny

Jejich přijetí úřadu práce nahlásili zaměstnavatelé. Většinou lidé obsadili místa, která byla dlouho volná. ČTK to sdělilo ministerstvo práce. Podle něj zhruba 29 % příchozích uvedlo, že má vysokou školu. Další asi 23 % má maturitu a 17 % výuční list. Zbývající necelá třetina má základní vzdělání. „Ukrajínští uprchlíci nejčastěji nastupují na pozice ve výrobě, stavebnictví, službách nebo třeba v dopravě. Většinou se jedná o dlouhodobě neobsazená místa,“ uvedlo ministerstvo práce. Podle něj nejvíce příchozích pracuje v Plzeňském, Středočeském a Jihomoravském kraji. Další 7 800 lidí eviduje úřad práce jako uchazeče či zájemce o práci.

Tzv. milostivé léto se bude opakovat

Vláda schválila návrh zákona, který umožní části dlužníků splatit exekuce bez úroků. Opakování tzv. milostivého léta bude trvat tři měsíce od 1. září. O schválení návrhu, který bude nyní posuzovat Sněmovna, informovalo na twitteru ministerstvo spravedlnosti. Zákon se týká závazků u veřejných institucí a státních či polostátních firem.

Ve druhém kole by se podle návrhu mohly ukončit exekuce na dluh u samospráv, úřadů, státních fondů, škol, městských či státních a polostátních firem, zdravotních pojišťoven, Českého rozhlasu či České televize. Týkat by se mělo exekucí, které začaly před loňským 28. říjnem. Dlužník bude muset podle návrhu exekutorovi písemně sdělit, že žádá o zahájení postupu podle pravidel milostivého léta. Bude moci požádat o sdělení výše původní dlužné částky, kterou má ještě uhradit. Exekutor bude muset odpovědět do 15 dnů. Při překročení této lhůty se dlužníkovi milostivé léto prodlouží. Paušální náhrada nákladů exekuce má činit 1 500 korun bez DPH.

Domácnosti v Česku kvůli zdražování šetří

Kvůli zdražování musí šetřit každá šestá domácnost v Česku. Vyplývá to z průzkumu společnosti PAQ Research pro Český rozhlas. Ještě na konci minulého roku šetřila asi desetina domácností. I přes růst životních nákladů ale úřady práce domácnostem zatím nevyplácí víc sociálních podpor. Například výdaje českých domácností na jídlo se od

podzimu zvýšily průměrně o 500 korun měsíčně. Na jídle teď kvůli rostoucím cenám šetří asi šestina domácností. Mezi těmi, které žijí pod hranicí chudoby, je to až čtvrtina. Přitom právě lidé s nízkými příjmy mají podle sociologa Daniela Prokopa omezené možnosti, jak výdaje na potraviny snížit.

Z průzkumu také vyplývá, že od dubna mírně narostl počet lidí, kterým po zaplacení bydlení a potravin zbyde jen sto korun na den. Na konci května se to týkalo 13 % domácností. Příspěvků na bydlení přitom Úřad práce v květnu vyplatil asi o 17 tisíc míň než před rokem. Podle ekonomky Kláry Kalíškové o podporu nežádají všechny domácnosti, které na ni mají nárok.

Češi mění stravovací návyky

Obědy si nyní Češi nejčastěji nosí připravené v krabičkách z domova. Ještě loni na podzim přitom nejvíce lidí preferovalo stravování v restauracích a kantýnách. Zdražování ale jejich návyky mění. Majitelé restaurací proto říkají, že současná situace je horší než v době covidové epidemie. Vyplývá to z průzkumu agentury STEM/MARK pro společnost Edenred, která se zaměřuje na zaměstnanecské benefity.

Z domova si do práce nosí jídlo 49 % lidí. Restaurace pak pravidelně navštěvuje 46,5 % dotázaných. Ještě loni na podzim, tedy před nástupem další covidové vlny, byl poměr opačný. Restaurace preferovalo více než 55 % Čechů, domácí stravě dávalo přednost necelých 46 % lidí. Jídlo v supermarketu nyní nakupuje zhruba pětina dotázaných, na čtvrtém místě pak jsou rozvážkové služby.

Restaurace nejvíce trápí růst nákladů, ať už surovin nebo energií. Za hlavní problém ho označilo více než 90 % hospodských. Nižší návštěvnost trápí dvě třetiny stravovacích zařízení, zhruba polovina restaurací se také potýká s nedostatkem personálu. Od úplného rozvolnění protiepidemických opatření zdražilo jídlo více než 80 % restaurací. Průzkumu se zúčastnilo 179 restaurací a více než 1 500 strážníků.

Jágr začal podnikat s produkty z konopí

Hokejista Jaromír Jágr začal podnikat. Pod vlastní značkou JJ68 nabízí konopné oleje, potravinové doplňky, kosmetiku a další produkty. Motivací je pro něho možnost podílet se na výrobě. Padesátiletý hrající majitel extraligového Kladna připustil, že se novou cestou vydal i proto, aby zaplnil mezeru po hokeji, až se rozhodne ukončit kariéru.

„Když se zamyslím nad tím, kolik mi je let a jak dlouho ještě budu hrát, nic jiného mi nezbyvá. Přemýšlím nad tím, co tu mezeru vyplní. Napadlo mě udělat vlastní značku, abych mohl dělat něco, co by mě bavilo,“ řekl Jágr na tiskové konferenci v Praze.

„Jako sportovec máš věci, které tě brzdí. Tím největším problémem je asi bolest. Člověk přemýšlí a hledá různé cesty, jak se jí zbavit. Lidi ti radí, ale nikdy nevíš, zda to funguje, nebo nefunguje. Někdo radí studenou sprchu. Ale až někdy před třemi čtyřmi roky jsem přišel na to, co v mém případě funguje stoprocentně,“ uvedl Jágr s tím, že na e-shopu nabízí jen produkty, které sám vyzkoušel. V brzké době odletí do severní Ameriky, kde chce svou značku propagovat.

Bohatí Češi nechudnou: počet Ferrari v Česku za pět let stoupl o 60 procent

Počet sportovních vozů italské značky Ferrari na českých silnicích se za posledních pět let zvýšil o 60 % a přiblížil se hranici 1 200 kusů. Jejich průměrné stáří je 15,2 roku, což kopíruje stav celého tuzemského vozového parku, sdělil ČTK nezávislý analytik Antonín Šípek.

Od představení prvního vozu značky uplynulo pětasedmdesát let. Mezi nejrozšířenější modely podle údajů z registru vozidel patří osmiválec Ferrari 430, tedy nástupce populární 360tky Modena, s motorem o objemu 4,3 litru a výkonem 490 koní. Následují navazující modely 458 a 488. Mezi dvanáctiválci má nejvíce registrací GTB 599 Fiorano. V českých garážích se ale nacházejí i vozy z limitovaných sérií, jako je model Enzo či ikonické F40. V Česku podle dovozce našel majitele i jeden z nejdražších modelů poslední doby, LaFerrari Aperta, s cenou začínající na 41 milionech Kč. Velká část zákazníků v Česku si v současnosti vozy Ferrari pořizuje i jako investiční zboží. Modely, jejichž hodnota v čase stoupá, jsou většinou vozy z limitovaných sérií, které továrna v Maranellu vyrábí ke konkrétním příležitostem.

ČR za covidu ušetřila na pohoštění

Stát v posledních dvou letech, kdy svět sužovala pandemie covidu, utratil ze státního rozpočtu mnohem méně peněz za pohoštění než v předchozích letech. Zatímco v posledním předcovidovém roce 2019 ho pohoštění stálo 145,5 milionu korun, v roce 2020 se výdaje propadly na zhruba 70 milionů a loni na 78 milionů korun. Vyplývá to ze státního závěrečného účtu za loňský rok. Pro letošní rok počítá schválený rozpočet na pohoštění s částkou 113 milionů korun.

S příchodem pandemie klesly i další výdaje státního rozpočtu. Zatímco v roce 2019 stály účastnické poplatky na konferencích téměř 30 milionů Kč, o rok později už to bylo 6,7 milionu a loni 10,6 milionu Kč. Výdaje na cestovné představovaly v roce 2019 téměř 1,8 miliardy Kč, loni klesly na zhruba 1,1 miliardy Kč.

Mluvčí Nejvyššího kontrolního úřadu (NKÚ) Václav Kešner na dotaz ČTK sdělil, že obecně závazný předpis, který by upravoval rozsah pohoštění a to, kolik za něj lze utratit, neexistuje. Uvedl, že každá vedoucí organizační složka státu má vynakládat veřejné peníze hospodárně, účelně a efektivně. Sám NKÚ na svém webu uvádí, že loni utratil za pohoštění 386 090 Kč, vyčleněno měl 510 000 korun.

EU povolila Česku nakupovat produkty z dovezené ruské ropy do prosince 2023

Česko bude moci do 5. prosince příštího roku nakupovat produkty z ruské ropy dovezené do Evropské unie ropovodem Družba. Vyplývá to z výjimky, kterou si Praha vyjednala v rámci šestého balíku protiruských sankcí. Česko si bude moci zajistit dostatek nafty či benzínu z rafinerií na Slovensku či v Německu. Objem takto dovezených paliv by podle textu výjimky neměl překročit hodnoty z posledních pěti let.

Nová viceguvernérka ČNB

Prezident Miloš Zeman jmenoval viceguvernérkou České národní banky (ČNB) předsedkyni Národní rozpočtové rady Evu Zamrazilovou (61) a novými členy bankovní rady hlavní analytičku Hospodářské komory a poradkyni premiéra Petra Fialy (ODS) Karinu Kubelkovou (38) a ředitele sekce finanční stability ČNB Jana Fraita (56).

Zamrazilová po jmenování uvedla, že věří, že nová bankovní rada bude zárukou „kontinuity a zároveň důvěryhodnosti ČNB“. „Velice děkuji současné bankovní radě, která včas rozpoznala povahu inflace a začala s ní včas bojovat. Tyto kroky nebudou nikdy populární, přesto tyto kroky byly nezbytné a brzy se již začnou projevat ve zpomalování inflace a růstu objemu peněz v ekonomice. Současná situace vyžaduje hlubší analýzu a další krok musí být pečlivě zvažován,“ uvedla. Ve funkci guvernéra nahradí od července Rusnoka stávající člen bankovní rady Aleš Michl, kterého Zeman jmenoval 11. května.

Premiér Petr Fiala (ODS) pokládá tři nové členy bankovní rady České národní banky za zkušené odborníky. ČNB bude mít v následujících měsících nenahraditelnou roli při krocení inflace, která těžce zasahuje ekonomiku i domácnosti.

Rekordní meziroční inflace v Česku

Meziroční růst spotřebitelských cen v Česku je teď nejvyšší od prosince 1993. Vyplývá to z dat Českého statistického úřadu. Inflace v dubnu zrychlila na 14,2 procenta – to je 1,5 procentního bodu víc než v březnu. Vliv na to měly zejména ceny bydlení, pohonných hmot a potravin. U bydlení si Češi připlatí hlavně za elektřinu a zemní plyn. Mezi potravinami pak v dubnu nejvíc zdražila mouka – a to o víc než polovinu. Ceny zboží úhrnem vzrostly o 15,3% a ceny služeb o 12,1 procenta. Analytici čekali pomalejší růst inflace, mírně nad 13 procenty.

Kvůli vysoké inflaci se od září znovu mimořádně zvednou důchody, a to v průměru o 700 Kč. Na twitteru to oznámil ministr práce Marian Jurečka (KDU-ČSL). Mimořádná valorizace bude po běžném lednovém přidání kvůli prudkému zdražování letos už podruhé. Poprvé se penze kvůli inflaci zvednou od června.

Růst inflace a spotřebitelských cen v Česku

Inflace v Česku dál zrychluje, v květnu ceny meziročně stouply o 16 procent. Údaje zveřejnil Český statistický úřad. Podražilo hlavně bydlení, potraviny a pohonné hmoty. Potraviny a nealkoholické nápoje v květnu meziročně zdražily o víc než 15 procent, například mouka meziročně zdražila už o víc než 64 procent, máslo o polovinu a mléko o 42 procent. U bydlení si lidé připlatili hlavně za energii. Nejvíce meziročně stoupla cena zemního plynu, který zdražil skoro o polovinu. Za pohonné hmoty si pak čerpací stanice účtovaly o 44% víc než před rokem. Inflace zůstává nejvyšší od prosince 1993, kdy přesahovala hodnotu 18 procent. Analytici ale v tomto a příštím měsíci očekávají další zdražování.

Z analýzy společnosti Portu vyplývá, že květnová inflace v ČR je 26. nejvyšší ve světě a devátá nejvyšší v Evropě. Například v Německu je 8,7 procenta, v Rakousku 8,1 pro-

centa a na Slovensku 11,8 procenta. Inflace v EU se dostala na 8,1 procenta. EU ale pro měření inflace používá jiný způsob než Český statistický úřad.

Fiala: Vláda aktivně postupuje proti inflaci, veřejné finance jsou ale v rozvratu

Vláda Spolu a Pirátů se STAN aktivně postupuje proti inflaci a růstu cen, kvůli rozchazovací politice minulého kabinetu jsou ale veřejné finance v rozvratu, sdělil ve vyjádření pro ČTK premiér Petr Fiala (ODS). Vláda podle něj musí postupovat tak, aby inflaci dále nezvyšovala. Spotřebitelské ceny v Česku v květnu podle údajů Českého statistického úřadu (ČSÚ) meziročně stouply o 16 procent, růst tak dále zrychlil z dubnových 14,2 procenta. Podle Fialy se nové vládě podařilo sestavit úsporný rozpočet, přesto na pomoc občanům uvolnila zhruba 100 miliard korun. „Kromě rozšířené možnosti čerpání příspěvku na bydlení, snížení spotřební daně na pohonné hmoty nebo mimořádného příspěvku 5 000 Kč na dítě připravujeme například úsporný energetický tarif, abychom domácnostem pomohli s růstem cen energií,“ poznamenal. Konkrétní kroky ale podle něj kabinet oznamuje vždy až poté, co se na nich shodne.

Bývalý premiér Andrej Babiš (ANO) opět odmítl Fialovu kritiku, že předchází kabinet ANO a ČSSD inflaci způsobil. Jsou za ní podle něj externí vlivy jako vysoké ceny ropy, plynu, válka na Ukrajině, emisní povolenky a jde podle něj také o důsledky přerušení dodavatelských řetězců při covidu. Vzhledem k vysokým spotřebitelským cenám podle něj stát získává více peněz, které by měl vrátit lidem.

Útlum investic kvůli vysoké inflaci

Výrazný růst cen, způsobený mimo jiné rostoucími cenami energií i nedostatečnou dostupností některých materiálů a vstupních surovin nezbytných pro výrobu, bude mít za následek, že více podniků letos utlumí své investice. ČTK to řekl mluvčí Hospodářské komory Miroslav Diro. „Podle našich dat roste počet firem, které se rozhodly, že letos utlumí své investice, nebo nebudou investovat peníze do zefektivnění nebo rozšíření výroby, do budov ani zařízení. Pokud podniky neinvestují do technologických inovací, strojů a zařízení, výzkumu a vývoje, ztrácejí svou konkurenceschopnost například vůči západním podnikům,“ upozornil Diro. Komora vyzvala vládu, aby stát k těmto útratám firmy více podněcoval. Řešením je, aby stát daňově zvýhodnil pořízení investic zařazených do takzvané třetí odpisové skupiny.

Česká ekonomika poroste o 1,5 procenta, průměrná inflace bude přes 13 procent

Česká ekonomika letos stoupne o 1,5% a příští rok by měl růst zrychlit na 3 procenta. Zároveň průměrná inflace by měla být 13,3% a příští rok zhruba 5 procent. Ke dvěma procentům by se měla dostat průměrná inflace až v letech 2024 a 2025. Vyplývá to z výsledků pravidelného průzkumu ministerstva financí k vývoji ekonomiky na základě prognóz 17 tuzemských odborných institucí. V letech 2023 a 2024 by se měl růst ekonomiky pohybovat kolem tří procent. Loni ekonomika stoupla o 3,3 procenta. „Eko-

nomický růst by podle respondentů šetření měl v letošním roce zpomalit. Razantní nárůst životních nákladů zbrzdí reálnou spotřebu domácností, která by se tak měla zvýšit jen o 1,1 procenta. Růst vládní spotřeby by měl zvolnit na 1,6 procenta, patrně kvůli odeznění výdajů souvisejících s epidemií covid-19," uvádí materiál.

Průzkum PwC: Češi jsou nejvěrnějšími zaměstnanci v Evropě

Češi jsou podle průzkumu firmy PwC nejvěrnějšími zaměstnanci v Evropě, když jen 12% jich plánuje v nadcházejícím roce změnit zaměstnavatele. To je výrazně méně než globální průměr, který činí 19 procent. Výsledky průzkumu celosvětové zaměstnanosti, kterého se zúčastnilo 52 195 pracovníků ve 44 zemích, společnost PwC poskytla ČTK. Největší tendenci ke změně má v Česku nejmladší generace, kde vysokou pravděpodobnost zmiňuje 22% zaměstnanců. I to je ale výrazně podprůměrné. Nejčastější motivací ke změně jsou peníze, hned na druhém místě je ale pocit naplněnosti z vlastní práce. Češi jsou nejkonzervativnější i v otázkách, zda plánují z pracovního procesu nadobro odejít (10%) nebo požádat nadřízeného o zkrácení úvazku (7%). Tuzemský pracovní trh vykazuje přitom už několik let jednu z nejnižších nezaměstnaností a výrazný převis nabídky práce. Zaměstnanci tedy nemusí mít obavu o to, že by novou práci na trhu nenašli, dodává PwC.

Lesy ČR zvýšily v roce 2021 čistý zisk

Státní podnik Lesy České republiky (LČR) loni podle auditovaných výsledků zvýšil čistý zisk na 2,74 miliardy korun ze 44 milionů korun v roce 2020. ČTK to řekla mluvčí podniku Eva Jouklová. Hlavním důvodem růstu zisku bylo zvýšení cen dřeva. Podnik také od státu získal dotace na obnovu kůrovcem zničených lesů. Podnik spravuje téměř polovinu lesů v ČR. Výší loňského zisku se Lesy ČR téměř vrátily na úroveň posledního roku před kůrovcovou kalamitou. Tehdy v roce 2017 vytvořily čistý zisk 3,08 miliardy korun. V dalších letech ziskovost LČR zásadně ovlivnila kůrovcová kalamita spojená s pádem cen dřeva. V roce 2019 podnik utrpěl ztrátu 790 milionů korun a v roce 2020 se v mírném zisku udržel jen díky přijetí státní kompenzace na snížení cen dřeva z důvodu kalamity ve výši 2,3 miliardy korun.

Horské louky ve správě KRNPu

Správa Krkonošského národního parku (KRNP) má letos v plánu pečovat přibližně o 750 hektarů horských luk rozložených do desítek lučních enkláv, podobně jako v předchozích letech. Pro letošek na to chce využít dotace ve výši zhruba 16 milionů korun. ČTK to řekl mluvčí Správy KRNP Radek Drahný. Krkonošské louky patří společně s arкто-alpínskou tundrou a krkonošskými lesy k tomu nejcenějším, kvůli čemuž byl vyhlášen KRNP a později Evropsky významná lokalita Krkonoše. Bez péče by louky zarostly a Krkonoše by o ně přišly. „Na krkonošských loukách začíná další sezóna. Správná péče o louky není jen o zachování našeho přírodního bohatství v podobě stovek druhů rostlin, živočichů a prostředí, kde mohou žít. Jde o koloběh života, který je potřeba zachovat a chránit," uvedl Drahný.

Česká K&H koupila slovinskou Alpina

Posledního velkého výrobce obuvi ve Slovinsku, firmu Alpina, koupila česká společnost K&H. Za nezveřejněnou částku ji získala od slovinského státu. Nový majitel se chce zaměřit na restrukturalizaci, zlepšení výroby a prodeje a na rozvoj značky Alpina. Vlastník české firmy František Pivoda vidí v nákupu velký růstový potenciál, stojí ve sdělení.

Na privatizaci Alpiny bylo v loňském roce vyhlášeno výběrové řízení. Podle médií projevilo zájem několik zahraničních i domácích investorů a do druhého výběrového kola se jich dostalo šest. Společnost K&H podle dřívějších zpráv nabídla nejvyšší kupní cenu, a to 20 milionů eur (zhruba 494 milionů Kč), uvedla agentura APA.

Alpina je jedním z předních výrobců bot na běžky. Firma tvrdí, že ovládá více než pětinu jejich světového trhu, což ji staví po bok rivalů, jako je Fischer nebo Salomon. V oblasti sportovní obuvi se Alpina vedle lyžařských bot specializuje také na boty na hory a turistiku, kromě toho vyrábí i módní obuv.

Americký Ball staví v Plzni továrnu na hliníkové plechovky

Americká korporace Ball staví v Plzni velký závod na plně recyklovatelné hliníkové nápojové plechovky za 170 milionů eur (téměř 4,2 miliardy Kč). Ve dvou vlastních halách v novém průmyslovém parku chce zahájit výrobu na přelomu února a března příštího roku, do letošního prosince chce mít všech plánovaných zhruba 200 zaměstnanců, řekl ČTK generální ředitel Ball Beverage Packaging Czech Republic Radek Mádr. Závod, jehož součástí bude i vývojové centrum, bude vyrábět ročně nižší jednotky miliard nápojových plechovek. „Už nyní máme zhruba dvacet zaměstnanců. Náš provoz je relativně velice sofistikovaný a potřebujeme delší dobu na zaučení, která může trvat tři až šest měsíců," uvedl Mádr. Firma nabírá i propouštěné pracovníky z nedalekého Panasonicu, který končí s výrobou televizorů. Ředitel věří, že všech 200 kmenových zaměstnanců, od operátorů přes kontrolory po inženýry, do konce roku sežene, protože jejich mzda bude podle něj výrazně nad průměrem v regionu.

Inovace textilní výroby: trička z PET lahví

Ústecký obchodník s reklamním textilem uvádí na trh oděvy z recyklovaného plastu. Pokračuje tak v trendu udržitelného podnikání. Trička a mikiny z PET lahví vydrží léta, potvrdila marketingová ředitelka společnosti Malfini Martina Weberová.

Poptávka po produktech z polyesteru přišla podle Weberové ze západní Evropy a postupně sílí. Na první pohled se nepozná, že je tričko z plastu. PET lahve se drtí, pak se rozeberou na vlákna a z nich se vyrobí oděv. „Výroba se hlídá až do konečného produktu, který má mezinárodní certifikaci. Což představuje určité náklady, ale na druhou stranu tím myslíme na životní prostředí a dá se říci, že PET lahve tak znovu žijí," uvedla. Na výrobu jednoho trička je zapotřebí řádově dvanáct PET lahví. Vývoj produktu trval zhruba rok. Trička a microfleecové mikiny doplní v nejbližší době mikiny v kombinaci 80% bavlna a 20% recyklát. „Úspora primárních zdrojů, zvyšování podílu druhotných

surovin, přechod na obnovitelné zdroje – s tím vším a ještě s mnoha dalšími ekologickými aspekty jako složkami konceptu cirkulární ekonomiky se i my v rámci udržitelnosti a společenské odpovědnosti setkáváme stále častěji,“ uvedl ředitel Jan Chovanec. Textil společnosti Malfini je také z organické bavlny, z bambusu, viskózy. Prodej firma postupně rozšiřuje. V současnosti dodává zboží, které se vyrábí v Asii, do třiceti zemí Evropy. „Dodávali jsme i do Ruska, což jsme stopli okamžitě po ataku Ruska na Ukrajinu. S tou nadále obchodujeme. Nejsou to už takové objemy zakázek jako v roce 2021, jsme zhruba na šedesáti procentech,“ uvedla Weberová. V roce 2019 dosáhly tržby firmy 1,4 miliardy Kč, v loňském roce 1,8 miliardy. „Letos atakujeme hodnotu 2,5 miliardy Kč,“ uvedla marketingová ředitelka. Logistický sklad v Ostravě má firma z 80 % zaplněn. Právě zachování skladových zásob pomohlo podle Weberové překonat covidovou dobu. „Neskončili jsme s objednávkami textilu na začátku pandemie, věřili jsme, že se obchod zase rozběhne. Naši konkurenti vyčkávali a pak neměli zásoby na skladu,“ uvedla Weberová. Díky ekonomickému růstu firma neustále mírně zvyšuje počet zaměstnanců, aktuálně jich má 350. (mk)

CzechTrade proniká do Gruzie

Státní agentura CzechTrade má nově kancelář v Gruzii, v hlavním městě Tbilisi. Tamní trh by mohl českým vývozcům alespoň částečně kompenzovat výpadek v Rusku a na Ukrajině v důsledku válečného konfliktu. V Gruzii by se mohly uplatnit především stavební firmy, prostor se českým exportérům nabízí také v dopravní infrastruktuře.

Gruzie je podle generálního ředitele CzechTrade Radomila Doležala malou ekonomikou, české podniky na tamním trhu ale mohou nalézt poměrně velkou škálu možností spolupráce. Kromě stavebnictví a silniční a železniční infrastruktury to mohou být také dodávky zemědělských strojů, technologií nebo potravinářských zpracovatelských celků. „Výzvou pro české firmy je i oblast zdravotnictví. V dnešní době je v Gruzii pouze 15 % zdravotnických služeb poskytováno státními nemocnicemi, zatímco 85 % je poskytováno soukromým sektorem. Existuje zde proto možnost zahájit partnerství jak s veřejnými, tak i soukromými subjekty,“ uvedl Doležal.

Pokles prodeje nových aut v ČR

Prodej nových osobních aut letos od ledna do konce dubna klesl meziročně o 9,4 % na 62 105 vozů, což je o čtvrtinu méně než v roce 2019. V samotném dubnu byl meziroční pokles více než pětina. Oznámil to Svaz dovozců automobilů. Na prvním místě je značka Škoda s 20 880 registrovanými osobními vozy, následují Hyundai s 6 085 auty, Volkswagen s prodejem 4 585 vozů, Toyota a Kia. Nejprodávanejším modelem byla Škoda Octavia (4 513) před Škodou Fabia (4 238) a Škodou Superb (2 658). Z pohledu obchodních tříd jsou na prvním místě SUV s podílem 42 procent. Z hlediska paliva vede benzín s 66 % trhu, podíl nafty tvoří 25 procent. Registrace vozů s alternativním pohonem stouply proti loňsku o 43 % na 11 471 kusů. Počet registrovaných elektromobilů vzrostl o třetinu. Registrace lehkých užitkových automobilů zaznamenaly pokles o 9,4 % na 5 349 vozů.

Provozní zisk Škody Auto klesá

Provozní zisk automobilky Škoda Auto v prvním čtvrtletí klesl zhruba o čtvrtinu na 337 milionů eur (8,3 miliardy Kč) ze 448 milionů eur před rokem. Ve výsledkové zprávě to oznámil mateřský koncern Volkswagen. Upozornil, že na výsledky měla negativní dopady válka na Ukrajině. Škoda Auto v prvním čtvrtletí dodala zákazníkům 186 170 vozů, což je o čtvrtinu méně než před rokem. Čtvrtletní tržby se ale mírně zvýšily, a to na 5,10 miliardy z 5,05 miliardy eur před rokem.

Škoda Auto zahájila výrobu bateriových systémů pro plně elektrické vozy

Škoda Auto zahájila ve svém hlavním výrobním závodě výrobu bateriových systémů pro plně elektrické vozy. Mladoboleslavský závod automobilky je tak jediným výrobním místem bateriových systémů pro platformu elektrických vozů MEB koncernu v Evropě kromě Německa.

Škoda do výrobní linky investovala 130 milionů eur (asi 3,2 miliardy Kč). V budoucnu se zde ročně vyrobí až 250 000 bateriových systémů ročně. Novinářům to řekli zástupci společnosti. Na nově postavené výrobní lince bude v budoucnu pracovat zhruba 250 zaměstnanců.

Kromě vozů Škoda budou tyto bateriové systémy použity i v dalších modelech koncernových značek Volkswagen, například ve vozech Audi a Seat. Modulární platforma MEB je společný technologický základ plně elektrických vozů koncernu Volkswagen. Různé modely různých značek využívají stejnou technologii.

Vesnické hospody končí...

V obcích ČR do 5 000 obyvatel skončilo za poslední tři roky 12 % hospod. Jde téměř o dvojnásobek v porovnání s městy nad 20 000 obyvatel. Vyplývá to z průzkumu Plzeňského Prazdroje. Největší český pivovar proto rozšířil svůj program Vesnice na podporu obecních hospod, do něhož se zapojilo už téměř 900 provozoven, více než desetina všech vesnických hospod v ČR. Pivovar jim pomáhá finančně i radami, jejich prodeje stouply meziročně o 8 procent. Oslovení provozovatelé potvrdili, že jim to pomáhá.

Například hospodě U Šimků ve Staňkově na Domažlicku pivovar zaplatil novou fasádu a proměnu interiéru i výčepu. „Nastartovalo nám to prodeje, díky proměně jsme získali i zcela nové štamgasty,“ řekl provozovatel Milan Hilpert, který teď ještě sám investoval do rozšíření zahrádky. Úspěšný restart a meziroční růst prodeje potvrdil také majitel hospody v Obecnici na Příbramsku Miroslav Kadíč. „Prošli jsme rekonstrukcí, pivovar nám finančně pomohl i se stavbou pergoly a poradil, jak přilákat hosty,“ řekl.

Pivovar také učí hospody organizovat vystoupení kapel, dožínky, mikulášské, tříkrálové a májové akce a připravovat speciální menu. Vyrobí pro ně plakáty a poradí, kde je vyvěsit, pomáhá i s webem a sociálními sítěmi.

Český pojistný trh zaznamenal růst

Pojišťovny vybraly za první tři měsíce roku přes 40 a půl miliardy korun, to je meziročně o 8,5 % víc. Informovala o tom Česká asociace pojišťoven, která sdružuje pojišťovny

s devadesátidmiprocentním podílem na trhu. Podle asociace je důvodem vyšší vybrané částky hlavně růst v podnikatelském pojištění a také to, že předchozí rok 2021 ovlivnila pandemie koronaviru.

Dřevo je nejdražší za dvacet let

Češi se předzásobují palivovým dřívím, a to i teď mimo topnou sezónu. Obávají se totiž dalšího zdražování. Jenže právě vysoká poptávka žene ceny dřeva nahoru. Aktuálně je nejdražší za posledních dvacet let – a to nejenom o palivové, ale i dříví určené pro průmysl nebo stavebnictví. Podle mluvčí Lesů České republiky Evy Jouklové za to může nejenom velká poptávka, ale i dražší sazenice a osivo. „Cena roste i kvůli aktuálnímu růstu cen energií a zatím se nedá její pokles očekávat,“ uvedla. Zásoby dříví se podle ní zmenšují a nejhorší je situace u jedle, modřínu nebo u topolu.

Veletrh vědy v Praze

Na roboty, netradiční ukázkou výroby čipů, efektní fyzikální a chemické pokusy a řadu dalších zajímavostí lákal Veletrh vědy. Lidé si prohlédli i některé vědecké projekty, které zastupovaly Česko na světové výstavě EXPO 2020 v Dubaji. Zájemci se také mohli přes web objednat na prohlídky festivalu v ukrajinštině. Vstup na veletrh byl zdarma. Akci pořádala Akademie věd ČR (AV ČR).

Veletrh nabídl přes 100 expozic a tematických stánků. Návštěvníci, které zajímají humanitní vědy, nahlédli třeba do tibetského slavnostního stanu, kde se seznámili s ukázkami různých orientálních písem. Byla i výuková simulace české historie, děti si pak pohrály v obří molekule boranu, kde si pod vedením expertů z Ústavu anorganické chemie AV ČR mohly sestavit molekuly z bonbónů.

S programem plným efektních chemických a fyzikálních pokusů, čítajících cukrovou duhu nebo sopku z droždí, se pak zúčastnila Univerzita Palackého v Olomouci. Experti z Fyzikálního ústavu AV ČR pobavili s robotickou zoo na světelný pohon, lidem také zpřístupnili pohled na kosmické záření pomocí mlžné komory. Experti z Ústavu fotoniky a elektroniky představili mimo jiné přípravu senzorickeho čipu z neobvyklého materiálu – čokolády.

Novinky z Národního technického muzea

Národní technické muzeum (NTM) získalo do svých sbírek významné akvizice v podobě dokumentů architekta Josefa Zítka a automobilu Velox z počátku 20. století. Ve fondu architektury se nachází i početný soubor kreseb a skic a skicářů, dokumentujících studijní cestu Zítka po Itálii, kterou podnikl v letech 1859-1862. Nová akvizice pětadesáti dokumentů doplňuje a rozšiřuje především tento soubor. Soubor získalo Národní technické muzeum v roce 2021 jako dar od potomka Josefa Zítka Andrése Atkinsona.

Josef Zítek patří k nejvýznamnějším českým architektům 19. století a k nejznámějším architektům v zemi. Zásluhu na tom má především jeho podíl na stavbě pražského Národního divadla.

Druhou akvizicí NTM je vůz Velox. Vyráběla je v letech

Plánované protestní akce českých odborů

Odbory svolávají na 5. září do Prahy shromáždění, na kterém chtějí zveřejnit své požadavky proti zdražování a připravit se na svůj další postup. Dorazit by mohlo 1 500 až 2 000 odborářů. Novinářům to po jednání předáků Českomoravské konfederace odborových svazů (ČMKOS) řekl její předseda Josef Středula. Odbory svou akci označují za „manifestační mítink“. ČMKOS jako největší odborová centrála ji pořádá vždy v září. Zástupci zaměstnanců na ní mobilizují své síly před začátkem vyjednávání o mzdách. Poprvé se konala v roce 2015.

O opatření proti inflaci požádaly vládu čtyři odborové svazy. Zmiňovaly regulaci cen energií a pohonných hmot i o kroky proti zdražování potravin a znehodnocování výdělků a úspor. Vyjednávání odborářů s vládou o platech ve veřejném sektoru začaly 25. května. Předáci chtějí prosadit přidání ještě letos. ČMKOS požaduje také navýšení minimální mzdy o 2 000 korun na 18 200 korun od července.

1908 a 1909 Pražská továrna automobilů Velox, dosud jediným známým dochovaným byl exemplář v NTM. Vůz s uzavřenou karosérií coupé-landaulet, který je v muzeu od roku 1949, nyní doplnil druhý dochovaný vůz. Ten se v roce 1956 zúčastnil natáčení filmu *Dědeček automobil* a krátce poté byl vyvezen do Rakouska. Národnímu technickému muzeu ho věnoval Markus Zehnder ze Švýcarska, který požádal své tři syny, aby po jeho smrti automobil muzeu předali.

Prémie Otto Wichterleho pro 25 talentů

Pětadvacet výrazných mladých vědeckých talentů letos získalo prestižní ocenění Akademie věd ČR – Prémii Otto Wichterleho pro rok 2022. Prémii 330 000 korun převzali od předsedkyně Akademie věd Evy Zažímalové v pražské Lannově vile. Ocenění získali vědci a vědkyně, kteří zkoumají geny přispívající k antibiotické rezistenci, motýlí společnosti, nebo možnosti úpravy vody. „Věříme, že tohle je budoucí vědecká generace, která bude jakousi »navigací« excelentního výzkumu Akademie věd. Ostatně řada někdejších laureátů je toho již dnes důkazem: mezi nimi třeba bratři Tomáš a Pavel Jungwirthovi, Jan Konvalinka nebo Julius Lukeš a další vynikající vědci, kteří nyní získávají významné granty a stávají se vedoucími týmů,“ uvedla Eva Zažímalová.

AV ČR uděluje prémii, rozdělenou na tři roky, vědcům a vědkyním do 35 let, kteří mají špičkové výsledky ve svých oborech. Nese jméno profesora Otto Wichterleho – českého chemika, proslulého hlavně objevy, které vedly ke zdokonalení a rozšíření měkkých kontaktních čoček. Po listopadu 1989 Wichterle stanul v čele Československé akademie věd.

Čeští vědci získali přístup k jednomu z nejrychlejších superpočítačů světa

Čeští vědci získali přístup k jednomu z nejrychlejších superpočítačů na světě. Jde o superpočítač LUMI, který byl uveden do provozu ve finském městě Kajaani a umí v současnosti 151,9 miliónu miliard (biliardy) výpočtů za vteřinu.

Na svém webu o tom informovalo ministerstvo školství. Na provozu LUMI se podílí deset zemí, kromě České republiky je to Belgie, Dánsko, Estonsko, Finsko, Island, Norsko, Polsko, Švédsko a Švýcarsko. LUMI nabízí evropským výzkumným pracovníkům prvotřídní ICT nástroje pro pochopení složitých jevů, jako je například změna klimatu nebo aplikace umělé inteligence, a zároveň slouží jako platforma pro mezinárodní spolupráci ve výzkumu, technologickém vývoji a inovacích, uvedlo ministerstvo.

Výzkum látek ze střeoevropských bylin

Vědci z Botanického ústavu Akademie věd ČR spolupracují na hledání a výzkumu prospěšných látek z některých polozapomenutých střeoevropských bylin, jako je například ožanka či komonice. Zajímají je rostliny, které obsahují skupinu látek nazývaných flavonoidy, které vykazují mimo jiné protizánětlivé účinky. V budoucnu by mohly najít využití v dermatologických preparátech, přípravcích na ošetření otoků, křečových žil, ekzémů nebo akné.

Využití nového urychlovače v Řeži

Nový urychlovač, který funguje v oficiálně otevřené laboratoři v Ústavu jaderné fyziky Akademie věd ČR (ÚJF AV ČR) v Řeži u Prahy, umožní datování historických věcí nebo výzkum prostředí. Poslouží například archeologům, klimatologům i řadě dalších vědců. Oproti jiným urychlovačům je výrazně citlivější. Jde o technologii, která v ČR dlouhodobě chyběla, ale nyní už je v provozu, řekl ČTK při slavnostním otevření laboratoře ředitel ÚJF AV ČR Petr Lukáš.

Takzvaná Laboratoř urychlovačové hmotnostní spektrometrie vznikala přibližně tři roky. Její pomocí bude možné datovat předměty kulturního dědictví, sledovat stav životního prostředí, měřit emise v okolí jaderných elektráren a další. „Dovede také pomoci například při studiu nebo při kontrole dodržování používání jaderných zbraní a podobně,“ doplnila předsedkyně Akademie věd Eva Zažímalová.

Český podíl na raketě Falcon 9

Raketa Falcon 9 společnosti SpaceX vypustila na oběžnou dráhu svůj náklad, ve kterém byla i česká družice Planetum-1. Její součástí je vedle kamer, čidel a vysílaček také miniaturní skleněná loutka Hurvínka. Informovala o tom organizace Planetum, díky které družice vznikla. Podle ní je satelit velmi malých rozměrů třídy Cubesat unikátní tým, že je zcela zaměřen na vzdělávání žáků základních a středních škol. Zhruba hodinu po vypuštění byl z české družice zachycen první signál, informoval ČTK Jan Veselý z Planetária Praha.

Postava Hurvínka má žákům přiblížit fungování satelitu ve vesmíru. V pražském planetáriu se pak žáci základních a středních škol budou seznamovat s tím, jak lze družici vysílat povely a jak od ní přijímat signály. Údaje z čidel a výsledky měření družice budou moci využívat vysokoškolsí studenti ve svých bakalářských a diplomových pracích.

Česká družice má také aktivní systém orientace, který vznikl ve spolupráci s Výzkumným a zkušebním leteckým ústavem. Díky tomu podle platformy Planetum má mít česká družice nejlepší výsledky v orientaci mezi satelity srovnatelné velikosti. Družice bude obíhat okolo Země ve výš-

ce 520 kilometrů a bude na ni stále svítit Slunce, díky čemuž bude bez přestání nabíjet své akumulátory.

Interaktivní aplikace *Robot dětem ve Staré Huti*

Památník Karla Čapka ve Staré Huti na Příbramsku zprovoznil interaktivní aplikaci *Robot dětem* s digitální postavou robota. Nejmenší návštěvníky zábavnou formou poučí o dětských knihách, ilustracích Karla Čapka a jeho bratra Josefa nebo o životě ve Staré Huti, uvedl památník v tiskové zprávě. Postavička situovaná do zahrady vedle Čapkovy oblíbené verandy může chodit, běhat a skákat podle povelů návštěvníků a plnit různé úkoly. Figurka robota z kovu a dřeva, vytvořená počátkem dvacátých let 20. století k propagaci Čapkovy hry *R.U.R.*, se v památníku objevila už před dvěma lety. Zapůjčila ji vnučka Josefa Čapka. Robot vystupuje také v kvízu, který mohou děti vyplnit. „Nyní jsme se však technologicky posunuli do další dimenze a robůtek ožil: běhá a skáče,“ uvedl ředitel památníku Zdeněk Vacek.

Zemřel politolog Bořivoj Hnízdo

Ve věku sedmdesáti let zemřel politolog a vysokoškolský pedagog Bořivoj Hnízdo. Informovala o tom Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, kde léta přednášel a v letech 2003-2010 tam působil jako ředitel Institutu politologických studií. Profesor Hnízdo patřil mezi ty, kdo po návratu z emigrace obnovovali obor politologie v Československu. Zaměřoval se hlavně na politickou geografii a geopolitické proměny ve 20. a 21. století.

Obranná strategie rakovinných buněk proti dopadu ozařování

Překvapivý proces, kterým se rakovinné buňky snaží bránit dopadům radioterapie, tedy ozařování, objevil a popsal mezinárodní tým vědců s českou účastí. Zjistil, že jednou z obranných strategií rakovinných buněk je to, že si samy způsobí další poškození DNA a svůj buněčný cyklus pozastaví před začátkem buněčného dělení. To jim poskytne čas na opravu vážnějších poškození způsobených radioterapií. Výzkum, o kterém informovala Akademie věd ČR v tiskové zprávě, by v budoucnu mohl pomoci ke zlepšení léčby nádorů. Článek o výzkumu publikoval prestižní vědecký časopis *Science*. Vedle vědců z Dánska a Česka na výzkumu spolupracovali i experti ze Švédska, Kanady a Švýcarska.

Nový druh hnojiva pro vinaře

Testování nového patentovaného druhu organického hnojiva, které má pomoci vinařům v boji se suchem, začalo v Lednici na Břeclavsku. Hnojivo nazvané Hydrokompost dokáže zadržovat vodu a vracet půdě vláhu až po dobu 100 dní. Testování nového hnojiva výzkumníci zahájili v Lednici. Upozornili na to, že vinaře na jižní Moravě

sužuje sucho několik sezón po sobě. Testy prováděné na smrku na střední Moravě již podle nich prokázaly, že díky aplikaci nového druhu hnojiva přežilo první rok po výsadbě o 40 procent více sazenic.

Akademie věd ocenila odborníky za výzkumy řas, pylu a mluvené češtiny

Čím se řídí tok živin ve vodních ekosystémech, jak může studium řas pomoci chladícím systémům v Temelíně, případně co formovalo současnou psanou i mluvenou češtinu? Za dlouholetý úspěšný výzkum ocenila Akademie věd ČR šest vědců a vědkyň.

Medaili Gregora Johanna Mendela za zásluhy v biologických vědách dostali Josef Hejzlar, který zkoumá vodní ekosystémy, expert na studium řas Jaromír Lukavský a Helena Svitavská Svobodová, která analyzuje pylu.

Za přínos filologickým a filozofickým vědám byli medailí Josefa Dobrovského oceněni přední znalkyně mluvené češtiny Jana Hoffmannová, průkopník studia rétoriky v Česku Jiří Kraus a Ludmila Uhlířová, která přispěla k rozvoji slavistiky.

Čestné oborové medaile za zásluhy převzali experti a expertky během ceremoniálu v Praze z rukou členů Akademické rady.

Josef Hejzlar, který pracuje v Biologickém centru AV ČR v Českých Budějovicích, je podle akademie jedním z nejvýznamnějších tuzemských hydrobiologů a hydrochemiků. Věnuje se výzkumu koloběhu živin ve vodních ekosystémech a jejich matematickému modelování. „O jeho vědomosti a rady je zájem jak mezi vědeckou komunitou, tak i v odborných kruzích, mezi správci povodí a vodárenských společností,“ oznámila AV ČR s tím, že Hejzlar je autorem pětapadesáti expertiz pro vodohospodáře v Česku.

Jaromír Lukavský studuje řasy a vyvinul řadu speciálních metod jejich kultivace. Podle AV ČR se podílel na přípravě norem pro různé typy biotestů, které řasy využívají. Spolupracuje také s Jadernou elektrárnou Temelín na metodách pro udržení čistoty vody v chladicích systémech. Řasy totiž snižují jejich účinnost. Lukavský také zkoumá řasy v horských jezerech a tocích a tzv. sněžné řasy. Pracuje v Botanickém ústavu AV ČR.

Helena Svitavská Svobodová z Botanického ústavu je špičkovou expertkou na analýzu pylů. Vědkyně podle AV ČR studiem fosilních pylových zrn prohloubila poznání vývoje středoevropské přírody. „Mezi její nejvýznamnější počiny patří vytvoření a provoz monitorovací sítě, která sleduje současný pylový spád v horských oblastech ČR a Skandinávie. Tato aktivita poskytuje nezbytná data pro kvantitativní modelování dřívější vegetace a vytváření scénářů jejího budoucího vývoje,“ dodali zástupci AV ČR.

Téměř padesát let pracuje v Ústavu pro jazyk český AV ČR lingvistka Jana Hoffmannová. Akademie ji ocenila Dobrovského medailí za její výrazný příspěvek stylistickým, pragmatickým i textově lingvistickým výzkumům. V posledních třiceti letech se pak Hoffmannová intenzivně věnovala tématu mluvené komunikace a mluveného jazyka.

Další laureát Jiří Kraus začínal s matematickou lingvistikou. V pozdější době se ale jeho hlavním profesním zájmem stala rétorika, kterou uvedl do domácí jazykovědy. Kraus také přes dekádu řídil jazykovědný časopis *Naše řeč*. Akademie vyzdvihla i jeho mimořádné znalosti cizích jazy-

ků – ovládá jich osm. Kraus, který je nyní již v důchodu, pracoval taktéž v Ústavu pro jazyk český.

S tímto ústavem je spjata i laureátka Ludmila Uhlířová. Badatelka s rozsáhlým záběrem podle AV přispěla zejména k rozvoji bulharistiky, ale i jazykové kultury a gramatických výzkumů v Čechách. Stala se i vůdčí osobností modernizace českého jazykového poradenství. (mk)

Zemřel sexuolog Radim Uzel

9. května 2022 zemřel lékař, sexuolog a publicista Radim Uzel, bylo mu dvaosmdesát let. Delší dobu se potýkal s vážnými zdravotními problémy – nejprve prodělal těžký covid, o rok později mu lékaři diagnostikovali rakovinu žaludku. S manželkou Helenou, která zemřela loni, měl dceru Kateřinu.

Letos v březnu Radim Uzel převzal od prezidenta Miloše Zemana na Praž-

ském hradě při odloženém slavnostním předávání státních vyznamenání medaili Za zásluhy za rok 2020.

Radim Uzel se narodil 27. března 1940 v Ostravě. Vystudoval brněnskou lékařskou fakultu, pracoval nejprve v Ústí nad Orlicí, Brně a Františkových Lázních. Po deseti letech se stal krajským ordinářem pro gynekologickou sexuologii a endokrinologii v Ostravě. Po roce 1989 přešel do Ústavu pro péči o matku a dítě v pražském Podolí.

Uzel byl významným popularizátorem oboru. Je autorem řady odborných i populárních knih o antikoncepci, plánovaném rodičovství a poruchách plodnosti, stál řadu let v čele Společnosti pro plánování rodiny a sexuální výchovu, často vystupoval v médiích.

Kromě vědecké a osvětové činnosti se Uzel zapojil také do politiky. Před revolucí byl členem KSČ. Na počátku devadesátých let stál u zrodu neparlamentní Nezávislé erotické iniciativy (později přejmenované na Nezávislou iniciativu). Několikrát kandidoval do Senátu, naposledy v roce 2012 za Stranu práv občanů Zemanovci na Břeclavsku. V červnu 2002 byl také na kandidátce národních socialistů pro volby do Poslanecké sněmovny. Členem Parlamentu se nikdy nestal. (mk)

Vědci z Brna pracují na nové metodě, jak detekovat anabolika v mase

Vědci z brněnské Mendelovy univerzity a dalších institucí pracují na nové metodě, jak snáze detekovat možná anabolika ve vepřovém mase. Látky podle nich odhalí strukturální změny ve svalových vláknech a ve varlatech prasat. Agronomická fakulta univerzity o tom informovala na svém webu. Konzumace masa s obsahem anabolických steroidů může představovat riziko pro zdraví člověka. V Evropské unii se proto ve výkrmu anabolika používat nesmí. Spotřebitel se s nimi ale může setkat v mase dováženém ze zemí mimo EU.

„Problém je v tom, že v současnosti známé metody nejsou s to rozpoznat použití malého množství anabolik.

Naše metoda by ale mohla pomoci při detekci například takzvaných koktejlů, to znamená mixu různých anabolik aplikovaných v nízkých dávkách," uvedla výzkumnice Kristýna Skoupá z Ústavu morfologie, fyziologie a genetiky zvířat Agronomické fakulty. Na tom, zda a případně jak jsou anabolika škodlivá pro zdraví člověka, se podle ní odborníci napříč státy neshodnou. Například v USA se steroidy ve výkrmu běžně používají, stejně tak v Asii. V Evropské unii jsou ale určitá anabolika označena jako možné karcinogeny, a proto se používat nesmí.

VZPOMÍNKA

Vojtěch Šafařík (26. 10. 1829 – 2. 7. 1902)

Vojtěch Šafařík byl chemik, který vytvořil základy českého chemického názvosloví. Byl synem jedné z předních osobností českých a slovenských dějin Pavla Josefa Šafaříka (1795-1861). Studoval chemii na pražské a berlínské univerzitě a v letech 1857-1858 na univerzitě v Göttingen v laboratoři Friedricha Wöhlera, který přeměnou kyanatanu amonného na močovinu dokázal, že „k tvorbě organické látky není třeba živé síly“. Zde spolu s W. Hallwachsem připravil diethylmagnesium, první organickou sloučeninu hořčiku.

V roce 1859 byl Vojtěch Šafařík požádán archivářem Karlem Jaromírem Erbenem, aby jako chemik posoudil pravost rukopisu Libušina proroctví v záležitosti, která souvisela s Rukopisem královédvorským a Rukopisem zelenohorským. Výsledky jednoznačně prokázaly, že se jedná o podvrh.

Vojtěch Šafařík se podílel se na vytvoření českého chemického názvosloví. Prokázal při tom mimořádný cit pro živý český jazyk, ponechal v českém názvosloví řadu vytvořených termínů vedle již uvedených názvů prvků, např. rozbor, sycení, dmuchavka, zplodiny, ale v řadě případů se přiklonil k řecko-latinské terminologii. Ponechal ekvivalenty/rovnomocniny, morfium/makovina, salmiak/našatec a další. Těžil z unikátní bohatosti češtiny a zavedl koncovky oxidačních stavů I až VIII, aby ten, „kdo zná vědecký význam těchto koncovek, mohl, čta jméno sloučeniny, napsat formuli její a naopak“. Koncovky pro II až VIII užíváme a oceňujeme dodnes.

V roce 1868 byl Vojtěch Šafařík pověřen přednáškami z všeobecné a analytické chemie na pražské polytechnice a v roce 1869 se stal v tomto oboru jejím profesorem. V roce 1882 přešel na českou část Karlo-Ferdinandovy univerzity jako její první profesor chemie.

Zavedl koncovky pojmenování oxidů podle valence příslušného prvku, které byly téměř po padesáti letech v roce 1914 pozměněny do podoby, která se dosud používá.

Ke konci života se věnoval výhradně astronomii. Ve své vile na Vinohradech v Koperníkově ulici čp. 422 (vila již neexistuje), postavené roku 1887 nad Grébovkou, měl zařízenou soukromou hvězdárnu s kopulí a dalekohledem. Zde bydlel až do své smrti. Na jeho památku byla pojmenována planetka č. 8336 Šafařík a kráter Šafařík na odvrácené straně Měsíce.

Tomáš Baťa

Před 90 lety, 12. července 1932, při leteckém neštěstí zahynul jeden z nejúspěšnějších podnikatelů všech dob, zakladatel obuvnického impéria Tomáš Baťa. Zlínský rodák se dokázal vlastními silami vypracovat z malé ševcovské dílny do čela celosvětově úspěšné společnosti. Obuvnickému řemeslu se vyučil Tomáš Baťa (* 3. 4. 1876) u svého otce. Po ukončení čtyřletého studia se vy-

dal do Vídně, aby zde zúročil své poznatky. Jeho boty však byly i přes všechno úsilí neprodejné a Baťa si poprvé uvědomil, že není zdaleka tak důležitá výroba jako trh a jeho požadavky. Vrátil se zpět do Zlína a nastoupil v otcově dílně jako obchodní cestující. Roku 1894 se ještě se starším bratrem Antonínem a sestrou Annou rozhodli osamostatnit a založili ve Zlíně vlastní obuvnický závod. Po Antonínově předčasné smrti v roce 1908 se Tomáš stal majoritním vlastníkem firmy.

Rozmach zaznamenal Baťa za první světové války, kdy se podílel na vojenských zakázkách, ale jeho zlatou érou bylo svobodné Československo. Jejich lehké baťovky se začaly dobře prodávat především díky nízké ceně.

V roce 1904 Tomáš Baťa odjel na několikaměsíční pobyt do Spojených států a právě tam mu padly do oka dělnické domky Fordovy automobilky. U Henryho Forda také okoukal systém výroby, který se stal později jedním z pilířů úspěchu. Baťa se hodně inspiroval v zahraničí a nebál se zavádět moderní metody řízení a organizace práce. V podniku zavedl vysoce efektivní pásovou výrobu, mohutně investoval do propagace a své zaměstnance motivoval příslibem podílu na zisku. Díky těmto krokům se během třicátých let stal největším světovým exportérem obuvi. Mamutí koncern dal práci a dosud nepoznané výděly tisícům lidí, kteří v podniku nejen pracovali, ale žili s ním i v něm. Baťa zaměstnancům poskytoval sociální výhody, okolí areálu Baťových závodů s pověstným mrakodrapem bylo plně rodinných domků pro zaměstnance. Ve své škole si vychovával spolupracovníky. Na druhou stranu Baťovy závody znamenaly trpký konec pro řadu malých ševcovských živností.

Baťa podporoval i další aktivity včetně umění. Ve Zlíně založil vlastní filmové studio.

Stavěl obytné domy, školy, kulturní zařízení, nemocnice, kina. Dal tak vzniknout jednomu z prvních českých měst funkcionalistické architektury. V roce 1923 neodolal nabídce zlínské radnice a stal se starostou města, jímž zůstal až do své smrti.

Méně známá kapitola Baťových aktivit byla výroba strojí, které se šéfovi firmy staly osudnými – letadel. Po předčasném skonu Tomáše Bati při leteckém neštěstí v roce 1932 se řízení ujal jeho nevlastní bratr Jan Antonín (1898-1965) a za jeho éry nastal další rozmach firmy i Zlína, který přerušila až okupace.

Po válce byl podnik zestátněn. Ve světě se však impérium úspěšně rozrostlo dál pod vedením Tomáše Bati juniora (1914-2008). Firma byla řízena z Kanady, ze které se ale postupně stáhla. Současná centrála je ve švýcarském Lausanne. V Československu se obchody s firmou Baťa

znovu objevily až po roce 1989. V současnosti má firma na 5 000 prodejen v šedesáti zemích světa, v ČR jich funguje sedmdesát, a podle vlastních údajů Baťa obsluhuje milión lidí za den. Ročně prodá na 280 miliónů párů bot, které vyrábí pětadvacet závodů ve dvaceti zemích světa.

Ludvík Očenášek (4. 8. 1872 – 10. 8. 1949)

Vynálezce a raketový konstruktér Ludvík Očenášek patřil mezi prvorepublikové celebrity svého druhu. „Na jeho počest byly pořádány oslavy, průvody, psány básně, byl přítomen odhalování vlastní pamětní desky...“ připomněl v rozhlasovém pásmu Ivo Budil. „A přece, komu dnes jeho jméno něco řekne?“ ptá se hořce. Co se zápisu do dějin týká, měl cimrmanovsky roztěkaný vy-

nálezce štěstí málo: „Byl Sokol, byl věřící, byl pan továrník, a to minulému režimu prostě neimponovalo, a pak měl velikánskou smůlu, protože tvořil letadlo, to se zničilo, a když chtěl stavět nové, přišla první světová válka. Stavěl rakety, hydrodynamické čluny, přišla druhá světová válka... takže řekl bych, že se mu v tom vysloveně lepila smůla na paty...“ konstatuje v rozhlasovém pásmu Jaroslav Bican.

Očenášek se vyučil elektromechanikem a v Praze také vystudoval průmyslovku a techniku. Získával praxi jako pomocný konstruktér, aby se osamostatnil a malou dílnu přetvořil v továrnu pro 150 dělníků. Vesměs sám či se svým týmem sestrojil nebo vylepšil řadu fyzikálních a elektrických přístrojů – na svém kontě má asi sedmdesát zlepšováků a vynálezů.

Všestranný vynálezce chrlil jeden výtvar za druhým a získával si renomé i za hranicemi své vlasti. „...pan Ludvík Očenášek nám představuje motor, který si právem zasluhuje pozornost znalců, je to motor výbušný, otáčivý, váží 75 kilogramů, má sílu 12 koní, vydá 1 000 otoček za minutu,“ vychvaloval konstruktéra v roce 1908 francouzský tisk. Časopis *L'Encyclopédie Contemporaine* neopomenul zdůraznit, že se Očenáškoví povedl mistrovský kousek, po kterém tamní konstruktéři letectví léta bažili: Jeho motor byl ultralehký, ale zároveň neobyčejně pevný. Byl proto patentován v řadě evropských zemí.

Dolnobělský rodák, sokol a vlastenec, se zkrátka vypracoval: „Chtěl být vždycky první, nejdříve ohmatat, potom postupně osedlat tohle nové technické století...“ svědčí Milada Očenášková, co jejího otce pohánělo. Byl v tom kumšt a byl v tom stále i kus obyčejné chlapecké radosti i kus objevitelského třesnění.

„Když se jednou tatínek řítíl s kopce na svém monocyklu, nešlo to moc zastavit, a teďkon přes tu cestu šel pohřeb a tatínek s hrůzou ... zahrnul nalevo, tam viděl otevřená vrata od stodoly a vzadu hromadu hnoje. No, tak zkrátka tam vjel a převrátil se do té hromady...“ líčí Očenášková úsměvnou historku. Šlapající jezdec se uvnitř obřího kola pořádně nadřel, aby jakžtakž udržel rovnováhu, ale faktem je, že „jeden nadšenec sestrojil repliku a skutečně to funguje,“ připomíná popularizátor Jaroslav Bican.

Ludvík Očenášek nebyl jen populárním vynálezcem spektakulárních experimentů. Byl zároveň patriotem, který se neváhal zapojit, když jeho země prožívala běsy obou

světových válek. Za té první usilovně pátral po vedení telefonní linky, která spojovala nepřátelská ministerstva války ústředních mocností ve Vídni, Berlíně a Budapešti. Podařilo se mu to po třech měsících noční práce. Když je našel, svedl vedení linky po větvích hrušky do podzemního kabelu, který nasměroval do přízemí svého domku v usedlosti na smíchovské Demartince. Po vzniku Československa ho za to ocenil prezident Tomáš Garrigue Masaryk Československou revoluční medailí. Ostatně byl to právě Prezident Osvoboditel, který Očenáška neváhal pohostit na Hradě odpoledním čajem.

Nepřekvapí, že Ludvík Očenášek projevil svoji odvahu i za Pražského povstání, kdy v revolučních dnech pomáhal stavět barikády u Československého rozhlasu a tam také bojoval. Mimochodem, bylo mu tehdy třiasedmdesát let a zbývalo mu už jen pár roků života.

Od srpna 2000 nese jeho jméno planetka s katalogovým číslem 61404.

V roce 2018 byl Ludvíku Očenáškovu slavnostně odhalen na návsi za kapličkou svaté Barbory a svatého Floriána v rodných Kříších na Rokycansku pomník.

Alberto Vojtěch Frič (8. 9. 1882 – 4. 12. 1944)

Etnografa, cestovatele, botanika a spisovatele Alberto Vojtěcha Friče nazývali jihoameričtí Indiáni Karai Pukú, tj. Dlouhý lovec. Spolu s Emilem Holubem patřil Frič k osobnostem zakládající generace moderních českých cestovatelů. Jestliže Holubovi se osudem stala Afrika, Fričovi učarovaly neprobádané oblasti jižní Ameriky. Dosáhl i řady pozoruhodných vědeckých výsledků v oblasti botaniky, byl považován za největšího znalce kaktusů, popsal desítky jejich nových druhů a shromáždil největší a nejceněnější evropskou sbírku kaktusů své doby.

A. V. Frič se narodil do významné vlastenecké rodiny jako syn advokáta Vojtěcha Friče a od mládí vykazoval výjimečné nadání v přírodovědných oborech. Nadchl se pro kaktusy a již v patnácti letech byl považován za jednoho z jejich největších znalců ve střední Evropě. V roce 1899 mu celá kolekce zmrzla, a tak se rozhodl založit novou – vlastním sběrem.

V letech 1901-1912 uskutečnil čtyři dobrodružné cesty do jižní Ameriky, během nichž se jeho původní zájem o botaniku změnil v nadšení pro způsob života a myšlení domorodého obyvatelstva. Shromáždil cenný etnografický materiál, fotografoval, sestavoval slovníky indiánských jazyků, zapisoval indiánské mýty, sbíral zážitky a podklady pro své pozdější literární dílo. Postupně kontaktoval více než třicet kmenů, zejména v oblasti Gran Chaca. Mezi tehdejšími cestovateli vynikal pochopením pro mentalitu domorodců a stal se z něho zapálený obhájce jejich práva na vlastní kulturu a důstojnost v dobách pronikání bělošské civilizace do nitra jihoamerického kontinentu.

Z třetí výpravy přivezl do Prahy nemocného indiána Čerwuiše, aby našel v Evropě lék na záhadnou nemoc, která zasáhla kmen Čamakoko. Jeho pobyt v Praze (1908-

1909) inspiroval Jaroslava Haška k sepsání povídky *Indián a pražská policie*. Frič a vyléčený Čerwuiš uskutečnili přednáškové turné po mnoha českých a moravských městech a po roce se oba vrátili do Ameriky.

Po první světové válce se vydal v roce 1919 na další cestu, tentokrát jako oficiální pověřenec československého ministerstva zahraničí.

Také závěr Fričova života byl dramatický. Za války si nechal narůst dlouhé vousy a odmítal se oholit a vycházet ze svého domu, dokud Němci neopustí jeho vlast. Na protest proti dvojjazyčným nápisům opatřil chlívky i kurníky česko-německými tabulemi. Koncem listopadu 1944 se Frič poranil o hřebík a onemocněl tetanem. Lékařům v rámci léčby marně navrhoval, aby mu po indiánském způsobu aplikovali známý „šípový jed“ kurare. Během nemoci a umírání jim pak pečlivě popisoval své pocity a stavy, aby tak co nejvíce prospěl lékařské vědě.

Padesát let po smrti populárního cestovatele, botanika, spisovatele a dobrodruha přišel překvapivý objev. Čeští filmaři putující po stopách Čerwuiše se setkali s Fričovou indiánskou dcerou Hermínou (narozenu v roce 1905) a jejími dětmi. Vnukové Alberta Vojtěcha Friče a indiánky Lora-y z kmene Čamakoko dodnes hrdě nosí jméno Frič.

Česká Fričova rodina pod hlavičkou sdružení Checomacoco pro jejich kmen, který v průběhu 20. století definitivně přišel o možnost svého tradičního způsobu života, od roku 2005 organizuje asistenční pomoc a podporuje studium mladých Čamakoků.

Objevy Alberta Vojtěcha Friče byly obrovské, ale horší to bylo s jejich publikováním. Friče nebavila tvorba vědeckých prací, proto mnoho jím objevených druhů bylo nakonec přisouzeno jiným. Jediné větší botanické práce, které snesou přísná vědecká měřítka, jsou Index kaktusů a unikátní herbář o několika stech položkách, který se nachází v Národním muzeu.

Václav Vojtěch (29. 11. 1901 – 6. 8. 1932)

Václav Vojtěch byl polárník a cestovatel, který jako první Čech stanul na půdě Antarktidy. Absolvoval gymnázium v Novém Bydžově a tady se začal více zajímat o geografii. Na Karlově univerzitě studoval spolu s ní také historii. Potřeba přivýdělnku ho zavedla do Českého zemského archivu, kde pracoval jako pomocná vědecká síla v Archivu národního osvobození (tehdy sídlil v budově Národního muzea).

Ten při zemském archivu založil PhDr. Jaroslav Werstadt (1888-1970). Z dochované korespondence mezi ním a Vojtěchem můžeme vyčíst, jak bylo období let 1922-1928 pro Vojtěcha složité. Nedostatek financí a hledání životního cíle jsou hlavní témata úvah skoro ve všech jeho dopisech z té doby.

V roce 1922, během služební cesty v Paříži, uviděl v kině film o tragické výpravě kapitána Roberta Scotta k jižnímu pólu v roce 1912. Velice silně na něj zapůsobil. Později ho dokonce uváděl jako jeden ze zásadních podnětů, které jej přivedly na myšlenku stát se polárníkem.

V roce 1927 Václav Vojtěch obhájil v Praze doktorát z historie. Po absolvování vojenské služby se stal redaktorem ve zpravodajské agentuře v Praze. Cestoval po sousedních zemích, ale svého přání zúčastnit se polární expedice se nevzdával. V dopise nabídl své služby legendárnímu norskému průzkumníkovi Fridtjofu Nansenovi, ale byl odmítnut. Na konci roku 1927 oznámil americký admirál Richard Byrd svůj záměr uskutečnit výpravu do Antarktidy. Také jemu poslal Vojtěch dopis a na cestu se snažil vydělat peníze prodejem novin a pohlednic. S finanční pomocí od vydavatelství Melantrich, prezidenta Masaryka a průmyslníka Tomáše Bati se mohl vydat 25. září 1928 na cestu.

Ta začala v Praze na hlavním nádraží, poté pokračoval lodí Mataroa, která proplula Panamským kanálem do Pacifiku. Vojtěch přijel do Wellingtonu ještě před loděmi Richarda Byrda na začátku listopadu. Po několika dnech se spolu sešli, ale Vojtěch byl znovu odmítnut. Nakonec za podpory místního tisku nabídl Byrdův sekretář Vojtěchovi místo pomocného topiče na parníku Eleanor Bolling, který měl na starost zásobování základny Malá Amerika na antarktickém pobřeží. 1. prosince 1928 vyplul Václav Vojtěch směrem k bílému kontinentu. Vojtěch pracoval dvanáct hodin denně. Později se mu podařilo vyměnit vyčerpávající práci topiče za místo číšníka na palubě dalšího plavidla. Při vykládání zásob vstoupil jako první Čech 27. ledna 1929 na území Antarktidy. V únoru byl poslán do tréninkového tábora psů do novozélandských Alp. Do Antarktidy se vrátil následujícího roku. Po zamrzlých březích převážel náklady z lodí na saních na základnu Malá Amerika. Naposledy byl v Antarktidě v únoru v roce 1930, když přivezl poslední obyvatele ze základny Malá Amerika na loď City of New York.

Koncem antarktického léta Václav Vojtěch odplul na norské velrybářské lodi do New Yorku. V USA zůstal až do doby, kdy se vrátila v červnu 1930 Byrdova expedice. Návrat do Spojených států byl triumfální. Členy expedice čekala veřejná jízda (hold) otevřeným autem po newyorském bulváru Broadway, přijal je v osobní audienci prezident Herbert Hoover, americký kongres je vyznamenal Zlatou medailí Kongresu Spojených států, nejvyšším americkým civilním vyznamenáním. Dr. Václav Vojtěch byl prvním Čechem, jemuž bylo uděleno toto vzácné ocenění za významné zásluhy. V červenci 1930 se Vojtěch vrátil do vlasti již jako uznávaný polárník. Po návratu napsal cestopisnou knihu *Námořníkem, topičem a psůvodem*, ale vydal ji až v roce 1932, protože chtěl splnit slib o dvouletém mlčení o událostech v Antarktidě, který dal admirálu Byrdovi.

Václav Vojtěch se připravoval na další cestu do neprobádaných končin sněhu a ledu. Studoval, trénoval a snažil se sehnat prostředky na vlastní polární výpravu. Dokonce si pořídil i letadlo a právě se chystal s profesorem Alešem Hrdličkou studovat polární klima a geologii na Aljašce. Měl už koupený lístek na loď Montcalm, která měla vyplout 5. srpna 1932. Ale odjezd lodi se posunul o týden. Vojtěch se tedy vydal ještě 6. srpna na výlet kánoí po Labi, ale kousek od Sadské se s kánoí převrhl, uhořel se a utonul.

Na památku dr. Václava Vojtěcha se v Krkonoších od roku 1986 každoročně koná závod psích spřežení Ledová jízda – memoriál dr. Václava Vojtěcha. Jedná se o výjimečný závod, v němž družstvo tvoří musher s psím spřežením a lyžař. Závod je inspirován dlouhými traily arktickými pustinami, při nichž si musher veze vše potřebné s sebou.

Jeho osobnosti i jeho výpravě do Antarktidy je věnována expozice muzea v Novém Bydžově. V rodných Skřivanech připomíná památku slavného rodáka pamětní deska na rodné myslivně a čtyři sta let starý památkově chráněný Vojtěchův dub pod hájovnou, v obci pak pomník.

Další čeští polárníci vstoupili na území Antarktidy až po druhé světové válce. Druhým byl RNDr. Antonín Mrkos, třetím Stanislav Bártl, čtvrtým RNDr. Oldřich Praus a pátým RNDr. Oldřich Kostka.

Gregor Johann Mendel (20. 7. 1822, Hynčice – 6. 1. 1884, Brno)

Gregor Johann Mendel byl přírodovědec, zakladatel genetiky a objevitel základních zákonů dědičnosti. Jeho životem a dílem se zabývá Mendelianum, interaktivní muzeum a centrum G. J. Mendela lokalizované v autentických prostorech Mendelovy vědecké společnosti v historickém srdci Brna.

Hynčický rodák Gregor Johann Mendel se věnoval křížební hrachu a sledování vyklíčených rostlin. Na základě svých pokusů formuloval tři pravidla, která později vešla ve známost jako Mendelovy zákony dědičnosti a jež byla mnohokrát prověřována. Byl také mnichem a opatem augustiniánského kláštera na Starém Brně.

V roce 1856 Mendel zahájil své experimenty s křížebním rostlin (s hrachem) a roku 1862 zahájil meteorologická pozorování pro meteorologický ústav ve Vídni. Meteorologická pozorování prováděl s velikou přesností téměř až do konce svého života. Jako jeden z prvních také použil ve své práci biostatistické metody.

V roce 1869 byl zvolen viceprezidentem Přírodovědného spolku v Brně. Dne 9. června 1869 vyložil na půdě tohoto spolku výsledky své druhé práce v oboru křížení rostlin o jestřábnících (Hieracium-Bastarde), téhož roku se stal členem brněnského včelařského spolku. Jeho jméno dnes nese například muzeum, univerzita, náměstí v Brně i první česká vědecká stanice na Antarktidě. V obci Vražné, v místní části Hynčice, se nachází jeho rodný dům se stálou expozicí prezentující život a dílo slavného přírodovědce a rodáka.

Mendelovy zákony dědičnosti

Základní zákony dědičnosti formuloval v roce 1866 na základě analýz genetického křížení mezi vyšlechtěnými kmeny (poskytujícími potomstvo se stejnými znaky jako mají rodiče) hrachu setého (*Pisum sativum*), lišícími se v určitém dobře definovaném znaku, jako je např. tvar semen (kulatá, nebo hranatá), barva semen (žlutá, nebo zelená), nebo barva květů (fialová, nebo bílá).

Téměř všichni Mendelovi současníci jeho teorii dědičnosti ignorovali. Bylo to částečně i proto, že při svých výpočtech používal teorii pravděpodobnosti, která byla pro většinu biologů té doby oborem zcela neznámým.

V roce 1900, kdy byla Mendelova práce znovu objevena, se ukázalo, že její principy vysvětlují dědičnost u rostlin i zvířat. Odkaz Gregora Johanna Mendela připomíná brněnská interaktivní expozice Mendelianum.

Mendelova práce položila základ nové vědní disciplíny, která zkoumá přenos dědičných informací z generace na generaci a vzájemné vztahy mezi dědičnými jednotkami a znaky a jejich vztahu k prostředí. Jeho práce upoutala pozornost až začátkem 20. století, šestnáct let po smrti autora.

František Josef Gerstner (německy Franz Joseph Gerstner, od roku 1810 Ritter von Gerstner – rytíř Gerstner, 22. 2. 1756, Chomutov – 25. 6. 1832, Mladějov) František Josef Gerstner byl matematik, fyzik a inženýr. Roku 1806 založil Královské české stavovské technické učiliště v Praze, předchůdce dnešního Českého vysokého učení technického.

V roce 1772 nastoupil na Karlo-Ferdinandovu univerzitu v Praze. V rámci filozofických studií poslouchal elementární matematiku u Stanislava Vydry, vyšší matematiku u Jana Tesánka a astronomii u Josepha Steplinga. Kromě přírodních věd se věnoval také studiu teologie, klasické řečtiny a hebrejštiny. Po filozofických studiích krátce navštěvoval v roce 1777 i přednášky na Inženýrské škole, založené v Praze roku 1718.

Poté odešel do univerzitní astronomické observatoře ve Währingu u Vídně. Zde se pod vlivem Maximiliana Hella rozhodl naplno věnovat matematice a astronomii. Roku 1784 získal místo adjunkta u profesora Antonína Strnady na univerzitní hvězdárně v Klementinu v Praze. V roce 1795 byl Gerstner povolán jako přisedící studijní dvorské komise ve Vídni, kde se mimořádným způsobem podílel na reorganizaci rakouského technického školství.

Roku 1798 navrhl přetvoření pražské inženýrské stavovské školy na polytechniku. Inspirací mu byla nedávno založená École polytechnique v Paříži. Škola byla založena dekretem císaře Františka I. ze dne 14. března 1803. Nové Královské české stavovské technické učiliště v Praze (Königliche böhmische ständische technische Lehranstalt zu Prag) bylo slavnostně otevřeno 10. listopadu roku 1806 ve svatováclavském semináři v Praze. Gerstner byl zvolen

jeho prvním ředitelem a současně profesorem mechaniky a hydrauliky.

V roce 1807 byl zvolen vědeckým ředitelem České hydrotechnické privátní společnosti, pro kterou měl spolu se stavebním radou Pakassym vypracovat projekt stavby vodního kanálu mezi Vltavou a Dunajem (z Českých Budějovic přes Vyšší Brod do Lince). Gerstner v návrhu hodnotil nejenom vodní, ale i železniční a silniční variantu.

Poté navrhl výstavbu koněspřežné dráhy z Českých Budějovic do Lince. Myšlenka železničního spojení Českých Budějovic a Lince byla obnovena až roku 1820. František Josef Gerstner předal práci na projektu svému synovi Františku Antonínu Gerstnerovi. Ten vypracoval definitivní projekt jednokolejné trati koněspřežné železnice spojující České Budějovice a Linec o délce 129 km. Vlastní výstavba byla zahájena 25. července 1825 pod vedením Františka Antonína Gerstnera.

Tomuto svému synovi předal v roce 1830 Gerstner i své přednášky z mechaniky a hydrauliky. V roce 1832 byl Gerstner penzionován. Posledních čtrnáct dní svého života strávil na statku u své dcery Gabriely a zetě Josefa Augustina Pabstmannů v Mladějově u Jičína.

Zemřel 25. června 1832 v Mladějově, kde byl i pohřben. Na jeho náhrobku byl vytesán nápis v latině (zde v překladu): „Jako mladík pozoroval hvězdy na nekonečném nebi, jako muž stanovil vodám přesné zákony a podpořil lidské umění silami přírodními, jako stařec, proslavený mnohou slávou, odešel ke hvězdám.“

11. 8. 1882 byl v Praze zahájen veřejný telefonní provoz, tarifní síť měla zpočátku 11 účastníků, telefonní ústředna se nacházela v Richterově domě na Malém náměstí.

5. 6. 1932 byl po deseti letech obnoven provoz lanové dráhy na Petříně.

2. 7. 1987 byla do provozu uvedena stanice Strašnická na trase A pražského metra.

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ & ZDRAVÍ

Životní prostředí v Česku: páté nejhorší v EU

Stav životního prostředí v ČR je pátý nejhorší v Evropské unii, přestože Česko na jeho ochranu vydává z unijních zemí třetí nejvyšší podíl hrubého domácího produktu. Vyplyvá to ze zveřejněných výsledků čtvrtého pilíře Indexu prosperity Česka. Nejhoršího výsledku ze všech států dosáhlo Česko v podílu půdy postižené suchem. Českým lesům se také nedaří zachytávat emise oxidu uhličitého. Index, který je společným projektem České spořitelny a iniciativy Evropa v datech, hodnotil stav životního prostředí podle čtrnácti indikátorů. Česko se v konečném hodnocení umístilo na 23. místě, tedy páté od konce. Hůře dopadlo pouze Irsko, Řecko, Lucembursko a Kypr. Naopak v čele žebříčku je Švédsko, následované Portugalskem a Francií.

„Velmi vysoké jsou naše emise z vytápění domácností, kdy na obyvatele připadá 814 kilogramů ročně, což nás řadí až na 20. místo v EU,“ vysvětluje analytička České spořitelny Tereza Hrtúsová. Podle ní je to dáno vysokým podílem uhelných zdrojů na výrobě tepla. Lépe si Česko stojí v emisích z dopravy, které jsou pod evropským průměrem. „V případě emisí z přepravních aktivit domácností jsme dokonce druhí nejlepší v EU,“ dodala Hrtúsová.

Kvůli válce na Ukrajině roste v ČR podpora jaderné energetiky

V ČR vzrostla podpora rozvoje jaderné energetiky i obnovitelných zdrojů. V aktuálním průzkumu agentury IBRS, do něž se zapojilo 500 Čechů, se pro rozvoj jaderné energetiky vyslovilo 68 % z nich. Je to druhý nejlepší výsledek od roku 1994. Vyšší podporu jádra ovlivnila i válka na Ukrajině. Téměř polovina respondentů se ale také bojí, že kvůli válce na Ukrajině může být poškozena i jaderná elektrárna mimo území Ukrajiny. O výsledcích průzkumu informoval ČTK mluvčí jaderné elektrárny Temelín Marek Sviták.

Jedna z hlavních otázek průzkumu zněla: Jste vy osobně pro rozvoj jaderné energetiky v České republice? Kladně na ni odpovědělo 68 % zúčastněných. „Spolu s tím posiluje i názor, že ČR by měla být ve výrobě elektřiny soběstačná, což podporuje nyní 96 % populace,“ uvedl mluvčí.

Agentura IBRS udělala průzkum na přelomu dubna a května mezi 500 Čechy staršími 18 let. Šlo o osobní rozhovory. „Hlavní roli v podpoře jádra nyní hraje energetická soběstačnost. Zatímco na podzim 2021 byl růst podpory jádra posilován hlavně situací kolem krachujících dodavatelů a růstem cen energií, na jaře 2022 se do růstu podpory jádra promítá navíc i obava o energetickou soběstačnost, která souvisí s válečným konfliktem na Ukrajině,“ uvedl jednatel agentury IBRS Miloš Rybáček.

Rekordní výsadba lesů v ČR

V loňském roce bylo v českých lesích vysazeno téměř 40 700 hektarů nových porostů, meziročně o 7 000 ha více. V novodobé historii ČR je to rekordní hodnota. Vytěžilo se 30,3 miliónu metrů krychlových dřeva bez kůry, proti roku 2020 je to o 5,5 miliónu metrů krychlových méně. V tiskové zprávě o tom informoval Český statistický úřad.

V českých lesích pokračuje obnova hlavně po rozsáhlých kalamitách, necelých 89 % vytěžených stromů bylo zasaženo kůrovcem. Meziročně bylo vytěženo o 7,6 miliónu metrů krychlových kůrovcového dříví méně. Nejvíce, 95 procent, se těžily jehličnaté dřeviny, mírně ale narostl i objem vytěžených listnatých dřevin, kterých se vytěžilo 1,5 miliónu metrů krychlových. Z jednotlivých dřevin převažoval smrk, 7 % tvořila borovice, modřín a buk pak 2,2 % vytěženého objemu. Nejvíce dřeva se podobně jako v minulých letech vytěžilo na Vysočině.

Českým lesům škodí přemnožená zvěř

Stále se zvyšující stavy zvěře způsobí v lesích po celém Česku velké škody hlavně na mladých stromech. Podle statistiky zpracované Ústavem pro hospodářskou úpravu lesů z kontrolních stanic je v oplocených částech lesů, kam zvěř nemá přístup, v 63 % případů větší počet malých stromů než stromů na volné ploše. V tiskové zprávě o tom informoval Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti. Poškození zvěří má velký vliv na rozmanitost druhů v lesích a ztěžuje úspěšnou obnovu lesů pro kůrovcové kalamity, dodal.

Vlastníci lesů, kteří mají více než 50 hektarů, mají ze zákona povinnost umísťovat na každých započatých 500 hektarů minimálně jednu kontrolní a srovnávací plochu. Ústav z těchto údajů vychází při hodnocení poškození lesů.

„Exaktně zjištěná a statisticky zpracovaná data ukazují ohromující rozsah poškození malých stromků zvěří,“ uvedl.

Vědci chtějí vrátit do rybníků karase obecné

Na padesát mladých jedinců kriticky ohroženého karase obecného vysadili před nedávnem odborníci do rybníčku v areálu Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci-Holici. Na projektu, který má pomoci posílit skomírající populaci této ryby v přírodě, se kromě univerzity podílí i českobudějovické Biologické centrum Akademie věd České republiky. Lokální geneticky čistou linii daného karase pro biotop v Olomouci-Holici zajistil ambasador projektu Zdeněk Suchý z Olomouce a student tamní přírodovědecké fakulty Jan Augustynek.

Karas obecný (*Carassius carassius*) patřil mezi nejběžnější české druhy ryb. Hojně se vyskytoval v návesních rybníčcích, slepých ramenech a tůních okolo řek. Mnohdy také díky své odolnosti zůstával jediným druhem ve stojaté vodě s nedostatkem kyslíku, v zanesené nádrži nebo tůni.

„Je to mistr v přežívání za nehostinných podmínek, ve kterých ostatní druhy ryb už hynou. Umí dlouhodobě přepnout na anaerobní, tedy bezkyslíkatý metabolismus. Díky tomu přežívá i v zabahněných tůních pokrytých ledem a sněhem, kde v zimě kyslík rychle a na dlouhou dobu dochází,“ vysvětlil hydrobiolog Marek Šmejkal z Biologického centra AV ČR.

V posledních letech ale původnímu karasovi vyrostla v rybníčcích a tůních silná konkurence. Do tuzemských vod byl totiž zavlečen karas stříbřitý (*Carassius gibelio*), který kvůli podobné odolnosti a schopnosti množit se pomocí gynogeneze (forma nepohlavního rozmnožování) dokázal karase obecného z jeho lokalit zcela vytlačit. Stejně dopadly i mnohé další druhy živočichů, např. obojživelníků.

Do projektu zaměřeného na nalezení posledních populací kriticky ohroženého karase obecného, o kterém proběhla informace již v loňském roce, se může na jeho internetových stránkách zapojit i široká veřejnost a pomoci tak objevit nové lokality. Vybrané geneticky vhodné populace poté poslouží k založení podobných záchranných chovů, jaký vzniká v areálu fakulty v Olomouci-Holici.

„Za mého dětství bylo v návesních rybníčcích těžké chytit jinou rybu než karase obecného,“ poznamenal loni v létě autor projektu *Zachraň karase* Marek Šmejkal s tím, že nyní už to opravdu neplatí. (mk)

Postup ČR v žebříčku svobody médií

Česko si v žebříčku svobody médií výrazně polepšilo, mezi 180 zeměmi je na 20. příčce, loni bylo čtyřicáté. Vyplývá to ze zveřejněné výroční zprávy organizace Reportéři bez hranic. Podle ní mají média největší svobodu ve skandinávských zemích Norsku, Dánsku a Švédsku, na chvostu hodnocení jsou naopak státy s autoritářskými režimy – Čína, Barma, Turkmenistán, Írán, Eritrea a Severní Korea.

Podle Reportérů bez hranic nový žebříček dokládá, že na média má katastrofální dopady informační chaos způsobený neregulovaným tokem zpráv v on-line prostoru, který pomáhá bujet dezinformacím a propagandě. V mezinárodním měřítku demokratické země oslabuje asymetrie mezi otevřenými společnostmi a autokratickými režimy, které mají nad médii i on-line platformami plnou kontrolu

a zapojují se do dezinformačních útoků, konstatuje zpráva. V této souvislosti je připomínán i konflikt na Ukrajině, kterému předcházelo vzepětí ruské propagandy. Rusko je v žebříčku na 155. místě, loni bylo o pět míst výše. Bělorusko letos skončilo na 153. místě, Ukrajina na 106. místě.

Nový vinařský areál u Baťova kanálu ve Veselí

U Baťova kanálu ve Veselí nad Moravou na Hodonínsku vzniká kulturně-vzdělávací vinařský areál za více než 300 milionů korun. Hotov by měl být v roce 2024, sdělila ČTK Petra Martínková, mluvčí investiční skupiny Trigema, která je investorem. Areál nabídne i ubytování pro sto lidí a až šedesát pracovních míst. Areál vzniká v místě chátrajících budov Salajka a zahradnictví. Součástí bude restaurace, konferenční sál, degustační prostory i vinařství s moderní technologií a ubytování v podobě čtyř objektů apartmánového typu.

Areál nabídne koncerty, divadelní představení i další kulturní akce včetně možnosti uspořádání svatby. „Ambicí je vytvořit z Veselí nad Moravou turistickou metropoli, doslova hlavní město Baťova kanálu,“ uvedla Martínková. Loni skončila na Baťově kanále ve Veselí modernizace téměř za 100 milionů korun, díky níž se rozšířil počet stání pro lodě z jedenácti na pětatřicet. Martínková připomněla, že Baťův kanál čeká další modernizace za 1,6 miliardy korun.

Studie o ohrožení přehrad na Labi suchem

Povodí Labe si zadá zátěžový scénář pro přehrady ohrožené suchem. Studie má ukázat, jak budou nádrže schopny plnit svoji roli v budoucnu. Konkrétně má řešit možné dopady na čtyři vodní díla na Chrudimce – Seč, Práčov, Křižanovice a Hamry. Dokument by měl reagovat na scénář klimatické změny, snížené množství srážek, a tedy i průtoků v posledních letech. Zároveň bude řešit i množství odběrů vody z nádrží a případné nutné omezení do budoucna. Studii chce mít státní podnik hotovou do konce roku a měla by stát asi půl milionu korun.

Klimaticky neutrální Liberec v roce 2030?

Liberec se jako jediný z Česka dostal mezi 100 měst, která se zúčastní takzvané mise Evropské unie zaměřené na vznik klimaticky neutrálních a inteligentních měst do roku 2030. ČTK o tom informoval mluvčí liberecké radnice Tomáš Tesař. „Vedení města Liberce se nyní seznámí s podmínkami mise. Na základě nich se pak rozhodne, jaké případné konkrétní kroky v rámci tohoto projektu bude připravovat,“ uvedl Tesař. Seznam vybraných měst zveřejnila Evropská komise před několika dny. Zastupují všech sedmadvacet členských států a dalších dvanáct měst je v zemích přidružených k programu EU pro výzkum a inovace Horizont Evropa nebo v zemích s potenciálem přidružení k tomuto programu.

Komise vyzve každé ze 100 vybraných měst, aby vypracovalo klimatickou smlouvu, která bude zahrnovat celkový plán pro dosažení klimatické neutrality ve všech odvětvích, jako jsou energetika, budovy, nakládání s odpady či doprava. Do tohoto procesu by měli být zapojeni občané, výzkumné organizace i soukromý sektor.

V ČR přibývají osamocené žijící lidé

V Česku přibývá domácností, ve kterých žijí lidé sami. Za posledních patnáct let se jejich podíl zvýšil o čtvrtinu na současných 30 procent. Vyplývá to z údajů Českého statistického úřadu. V Česku bylo loni celkem 4,5 miliónu domácností, před patnácti lety jich bylo zhruba o 470 000 méně. Naopak ubylo úplných rodin, které tvoří páry s dětmi i bezdětní – ty tvoří asi polovinu všech domácností. Neúplné rodiny svobodných nebo rozvedených rodičů s dětmi a dalšími příbuznými žijí zhruba v každé desáté domácnosti. Dvě třetiny domácností byly loni bez dětí.

Pokles úhynu včelstev v ČR

Tuzemští chovatelé včel přišli v uplynulé zimě o necelou desetinu včelstev, jde tak o jednu z nejnižších úhynů za několik posledních let. Velké škody jim tentokrát nenapáchala obávaná varroáza. Včelaři se ale loni kvůli chladnějšímu počasí potýkali s nižší produkcí medu. Vyplývá to z výsledků 9. ročníku projektu COLOSS: Monitoring úspěšnosti zimování včelstev, který vedou vědci z Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého (UP) v Olomouci.

Do průzkumu se v České republice zapojilo 1 154 chovatelů včel. ČTK to řekl Jiří Danihlík z katedry biochemie Přírodovědecké fakulty UP. „Na základě vyhodnocených dotazníků byly letošní ztráty včelstev v tuzemsku vyčísleny na 8,4% a jsou jedny z nejnižších za dobu monitoringu v České republice. Podobně nízké ztráty produkčních včelstev byly zaznamenány v pilotním ročníku 2013/14 a v roce 2015/16,“ uvedl Danihlík.

Úspěchy Národního hřebčína v Kladrubech

Národní hřebčín Kladruby nad Labem prodal od roku 1994 do dánských královských stájí dvaatřicet běloušů. Hřebčín je dvorním dodavatelem kočárových starokladrubských koní. Naposledy osobně převzala 5. května dánská královna Margarethe II. v Kodani starokladrubského bělouše Rudolfo Raggierra V-54, který byl prodán loni. Přísný výběr koní do Dánska se provádí na základě pravidelných návštěv královského podkoního a jeho kolegů. Starokladrubáci jsou všestranní, mají mírnou povahu, hodí se pod sedlo i do spřežení. K prodeji hřebčín nabízí ročně padesát až sedmdesát koní.

Národní hřebčín patří mezi nejstarší velké chovy koní na světě. Původní koňskou oboru nechal císař Rudolf II. povýšit na císařský dvorní hřebčín v roce 1579. Od roku 2002 je chovné stádo starokladrubských běloušů s celým komplexem hřebčína národní kulturní památkou. Od roku 2019 je krajina pro chov a výcvik ceremoniálních kočárových koní v Kladrubech zapsána na seznam UNESCO.

Cibetka africká v Safari Parku Dvůr Králové

Chovatelům Safari Parku Dvůr Králové nad Labem se podruhé v historii podařilo odchovat cibetky africké. V dubnu se v ZOO narodila čtyři mláďata. Chov cibetek afrických v zoologických zahradách je ojedinělý. Podle mezinárodní databáze je chová devět ZOO po celém světě a Dvůr Králové má největší skupinu sedmi zvířat. ČTK to řekla mluvčí ZOO Zuzana Boučková.

S chovem cibetek afrických dvorská ZOO začala v roce 2019. První tři mláďata těchto malých šelem se narodila loni v dubnu, po roce k nim přibyla další čtyři. Na rozdíl od loňského vrhu mohou malé cibetky již nyní vidět návštěvníci ZOO. V zoologických zahradách jsou cibetky raritou, chová je méně zahrad než například pandy velké.

V divočině cibetky přispívají k šíření lesů. Kvůli požívání semen a plodů se cibetky staly známé konzumentům kávy. Rozemletá semena kávy natrávené cibetkami patří k nejdražším typům kávy na světě. Cibetky se v Africe chovají také kvůli cibetu, tedy výměšku jejich pachových žláz. Ten se využívá při výrobě parfémů.

Dvorská ZOO se specializuje na Afriku, velmi úspěšná je v chovu žiraf, zeber a nosorožců. Patří kraji a je nejnavštěvovanějším turistickým cílem východních Čech.

Nové velké projekty českých ZOO

Zlínská ZOO představila novou expozici jaguárů, která je největší v Evropě. Pražská ZOO zase plánuje v září návštěvníkům otevřít nový pavilón goril, který dělníci stavěli tři roky. Připravuje ale i další velké projekty, například arktickou expozici s novým pavilónem pro lední medvědy.

„Po dvaceti letech se vracíme k chovu jaguárů. Chtěli jsme vybudovat něco jedinečného,“ řekl ředitel zlínské ZOO Roman Horský k nově otevřenému pavilónu jaguárů. Zahrada pro ně vybudovala areál o rozloze dva tisíce metrů čtverečních. Je největší v Evropě. Žít v něm bude mladý pár jaguárů, čtrnáctiměsíční jaguáří samec Danny je z Dánska, jeho nová partnerka Yuna z Německa. Jaguáři budou užívat jak rozlehlý venkovní výběh, tak zimní expozici. Chovatelé věří, že dvojice dravých koček po aklimatizaci přivede na svět i potomky. Samec je černě zbarvený, samice je žlutočerná.

Část gorilí tlupy, kterou chová pražská zoologická zahrada, se přestěhovala do nového pavilónu. Přešli tam samice Shinda, Kijivu a Kamba a nejmladší samec Ajabu. Čtyři gorily v nové expozici v budoucnu doplní samice a samec. Příjezd nového samce má podle ředitele pražské ZOO Miroslava Bobka umožnit pokračovat v chovu goril. „Richardova linie je totiž v evropském chovu zastoupena natolik, že již nesmí mít mláďata,“ vysvětlil.

Gorilí samec Richard a jeho synové dvanáctiletý Kiburi a devítiletý Nuru tak zůstanou ve stávajícím pavilónu v nejnižší části zahrady. Nový pavilón goril v pražské ZOO se návštěvníkům otevře 28. září. Celá expozice bude stylizována do výpravy po africkém Kamerunu. „Je to taková cesta africkým venkovem, nejprve na okraj pralesa a potom do nitra tropického deštného lesa. Kromě toho, že jsou tam umělé kmene, bude tam opravdu ohromné množství zeleně. Bude tam také například prostorový zvuk, který se natáčel přímo v Kamerunu,“ prozradil Českému rozhlasu Miroslav Bobek. Investice vyšla na 300 miliónů korun a rozlohou je to vůbec největší areál v celé ZOO. Podle Bobka byl vyprojektován a umístěn tak, aby co nejméně s terénem, takže se svojí zelenou střechou nijak nenarušuje krajinný ráz Trojské kotliny. Pražská ZOO chová gorily nížinné od roku 1963.

Nový domov by měli v trojské ZOO najít po skoro sto letech také lední medvědi. A to v nové arktické expozici, na jejíž stavbu už Praha získala územní rozhodnutí. Stávající areál totiž pochází ze třicátých let minulého století

a podle ředitele Bobka už nevyhovuje standardům chovu a péče o lední medvědy. Mimo jiné i proto, že je orientován na jihovýchod, takže tam v létě je příliš teplo, nestačí ale ani rozlohou a zázemím.

Nová arktická expozice bude v severozápadním cípu ZOO, kde jsou nejvhodnější mikroklimatické podmínky, rozlohu bude mít asi osm tisíc metrů čtverečních a lední medvědi tam budou mít k dispozici dva rozsáhlé expoziční výběhy, každý se dvěma bazény se slanou vodou.

„Bude tam vidět lední medvědy pod vodou, bude je vidět z úrovně terénu. Pavilón by měl být dimenzován tak, aby vyhovoval na následující desítky let. Pokud bychom tuto možnost neměli, lední medvědi v Praze zůstat nemohou,“ uvedl Bobek. Autorem návrhu je akad. arch. Vlastimil Vagaday. Stavět by se mohlo začít příští rok. Návštěvníkům tam bude sloužit i stylové občerstvení zaměřené na speciality z mořských ryb.

ZOO ale připravuje i další projekty, například velkou asijskou expozici, jejíž součástí by měly být i koně Převalského. Část stáda z pražské ZOO je teď ve výběhu na Divčích hradecích, dělníci by pro ně ale měli vybudovat nové výběhy i stáje. Vše by mělo být hotovo nejspíš v roce 2024.

ARCHEOLOGIE

Archeologická výstava v Hradci Králové

Archeologická výstava v Hradci Králové nazvaná *Měničící se svět – poslední lovci a první zemědělci (nejen) ve východních Čechách* s mezinárodním rozsahem odpoví například na otázky, jak moc se od sebe lišily světy v době mezolitu a paleolitu nebo co se stalo s původními lovci poté, co na naše území dorazili zemědělci. ČTK to sdělila mluvčí muzea Lucie Peterková. Výstava bude k vidění v Galerijním sále muzea do 12. listopadu 2023.

K vidění je i několik unikátů. „Přední místo mezi nimi zaujímá takzvané sovětské prasátko, tedy keramická figurka prasete, která je jedinou svého druhu, nebo náhrdelník složený z keramických korálů pocházející z hrobu objeveného v Plotištích nad Labem,“ uvedla Lucie Peterková. Součástí výstavy budou také promítané 3D modely tehdejšího osídlení a krajiny a k výstavě vzniknou dvě tzv. mapy s příběhem.

Starobylá roubená stodola v Hanáckém muzeu v Příkazech

Jeden z nejstarších roubených objektů na území České republiky, téměř 500 let stará roubená stodola, umístěná v areálu Hanáckého muzea v přírodě v Příkazech na Olomoucku, se poprvé otevřela veřejnosti. Stalo se tak po náročném rekonstrukci objektu a transportu z 60 kilometrů vzdálené Skaličky u Hranic. O přesunu stodoly ze Skaličky bylo rozhodnuto před dvěma lety, jedním z důvodů byla i záchrana památky. Celá akce vyšla na 4,4 miliónu korun.

Stodola má rozměry 15,9 × 7,7 metru, jde o specifickou roubenou konstrukci. Podle generálního ředitele Národního muzea v přírodě Jindřicha Ondruše byla stodola po několika generacích v majetku rodiny Vínklárků, která ji nakonec darovala muzeu. Stodolu objevil ve zchátralém stavu na jaře roku 2015 jeden z pracovníků muzea, když zkoumal kulturní krajinu a tradiční stavitelství.

Co prozrazují pravěké hroby?

Jak naši předkové žili, co jedli, jaká měli zranění, nebo odkud pocházeli, jaká byla pravěká DNA? To vše mohou prozradit jejich hroby.

„Díky analýze DNA mohou mít hroby obrovský význam, pokud DNA uchová informaci o populaci jako takové. Na druhé straně máme i zajímavé hroby s milodary. Můžu zmínit jeden z pohřebišť v Mikulovicích u Pardubic. Je to žena, která má u sebe velké množství milodarů. Je datována krátce po roce 2 000 před Kristem, má nádherný jantarový náhrdelník z více než 400 jantarových korálků a je to momentálně nejbohatší hrob s jantarem v Evropě této doby,“ připomněl vzácný nález Michal Ernée z Archeologického ústavu Akademie věd.

V souvislosti s pohřebnictvím se často setkáváme s pojmem pohřební ritus. Je to vlastně způsob, jakým naši předkové ukládali své mrtvé. V českých zemích se pohřbívalo žehem – známý je lid popelnicových polí –, nebo do země. Tyto způsoby se v průběhu století prolínají. V Praze patří k největším pohřebišťům dnešní Loretánské náměstí. Je to pohřebiště spojené s prostředím blízkého zázemí Pražského hradu, tedy sídelního centra celé země. A tomu také samozřejmě odpovídá důležitost té nekropole jako takové. Těch hrobů je tam několik set.

Nové objevy v centru Uherského Hradiště

Archeologové Slováckého muzea odkryli v centru Uherského Hradiště zbytky velkomoravského osídlení, základy gotických domů nebo barokní dlažbu. Při pracích, které souvisely s rekonstrukcí Prostřední a Mlýnské ulice, našli od dubna do května část středověkého nože a železný nástroj na odstraňování kůry pocházející zřejmě z období Velkomoravské říše. Vyzvedli i množství dřevěného tesařského odpadu z doby založení a budování vrcholně středověkého města, dále fragment dna dřevěné nádoby nebo opracované dřevěné topůrko pocházející taktéž z doby založení města.

Uherské Hradiště bylo založeno v roce 1257 českým králem Přemyslem Otakarem II. Období Velké Moravy spadá především do 9. století našeho letopočtu.

DOPRAVA

Obnovené cyklobusy znovu v Beskydech

V neděli 1. května vyjely poprvé v letošní sezóně cyklobusy do Beskyd, Javorníků a Vsetínských vrchů, od června také do Hostýnských vrchů. Dvě linky cyklobusů vypravované Zlínským krajem budou v provozu do 28. září. Zájemce dovezou k hřebenovým partiím nejznámějších pohorí v regionu, uvedl v tiskové zprávě zveřejněné na webu hejtmanství manažer marketingu společnosti Koordinátor veřejné dopravy Zlínského kraje Jan Malý.

Do turisticky atraktivních lokalit regionu zajížděly cyklobusy už v roce 2021. „Chceme, aby Integrovaná doprava Zlínského kraje pokryla nejen dopravu občanů za povinnostmi, do zaměstnání, do škol nebo na úřady, ale aby jim umožnila i aktivní trávení volného času, proto už od loňského roku nabízíme zájemcům tuto službu,“ uvedl náměstek hejtmána Radek Doležel (ANO).

Praha schválila úvěr na metro D

Praha si bude moci půjčit od Evropské investiční banky (EIB) v přepočtu zhruba 22,76 miliardy korun na stavbu linky metra D. Na jednání to schválili zastupitelé, s bankou již má magistrát půjčku sjednanou. Úvěr pokryje zhruba polovinu celkových nákladů výstavby metra. To začalo město stavět koncem letošního dubna. EIB má za úkol podporovat významné rozvojové projekty v zemích Evropské unie. „Nastavení úvěru umožní rozložit náklady v čase a neomezit ostatní investiční aktivity a údržbu města, jako se to historicky stalo například u výstavby tunelu Blanka,“ uvedl již dříve náměstek primátora Pavel Vyhnánek (Praha Sobě). Dodal, že úvěr schválila správní rada EIB. Město odsouhlasilo úvěrový rámec, nikoliv detaily čerpání peněz. „O definitivní podobě včetně dokumentace budeme ještě hlasovat,“ řekl Vyhnánek.

Oživený provoz Letiště Praha

Pražské letiště mělo loni provozní zisk 145 miliónů korun. Oproti předcházejícímu roku si tak polepšilo o 862 miliónů a dostalo se ze ztráty způsobené pandemií koronaviru. Očekává, že i v letošním roce by měl letecký provoz dál růst.

Pražské letiště Václava Havla loni odbavilo skoro 4,4 miliónu cestujících, což je meziročně zhruba o pětinu víc. Přesto je ale jeho současný provoz hluboko pod úrovní před vypuknutím pandemie. Letiště v roce 2021 obnovilo některá letecká spojení, navýšilo počet letů do už obsluhovaných destinací a přidalo taky spojení do šesti nových lokalit. Provozní základnu v Praze v listopadu otevřel německý dopravce Eurowings.

Pražské letiště plánuje kvůli rostoucímu provozu nábor až 200 nových zaměstnanců. Půjde hlavně o pracovníky bezpečnostních a odbavovacích kontrol či vykládky letadel. Další desítky pak přijme formou brigády. Informovalo o tom Letiště Praha. Během pandemie koronaviru skupina naopak propustila až kolem 600 zaměstnanců, na konci loňského roku zaměstnávala 3 337 lidí.

Letiště Václava Havla v současnosti eviduje poměrně velký nárůst provozu. V prvním čtvrtletí odbavilo kolem 1,4 miliónu cestujících, což je sice asi 40 % provozu z předkrizového období, zároveň je to však výrazně více než loni. Ožívování provozu je pak podle šéfa letiště Jiřího Pose rychlejší, než se původně očekávalo. Letiště tak podle současných prognóz očekává na konci roku kolem 9,6 miliónu odbavených cestujících, meziročně asi o 55 % více.

Pražské letiště nabídne během letní sezóny přímé lety do 148 destinací. Jsou mezi nimi i nová nebo obnovená spojení do New Yorku nebo Rijádu, u řady dalších míst přibývají frekvence letů. Před krizí se v létě létalo z Prahy do 190 lokalit.

Historické a nostalgické vlaky v ČR

České dráhy letos vypraví více než sto jízd takzvaných nostalgických vlaků. V čele historických vlaků se objeví parní lokomotivy i mladší elektrické a motorové vozy. Jezdit budou po celé republice. Informovaly o tom České dráhy.

Dopravce historické a nostalgické vlaky vypravuje každoročně, v posledních dvou letech provoz omezovala

pandemie. Většina nostalgických vlaků je naplánována na letní turistickou sezónu.

Francouzský vysokorychlostní vlak TGV v ČR

Do Česka přijel francouzský vysokorychlostní vlak TGV. Veřejnost si ho měla možnost prohlédnout v Praze, Brně, Jihlavě a Ústí nad Labem. Vlaky TGV jsou průkopníkem vysokorychlostní železnice v Evropě, jezdí rychlostí přes 300 kilometrů v hodině. V Česku je maximální povolená rychlost na železnici 160 km/h.

Desetivozová souprava francouzského rychlovlaku přijela z Německa a nejprve se zastavila v Praze na hlavní nádraží. Večer vlak pokračoval do areálu brněnského výstavě, kde byl po tři dny součástí venkovní expozice na tamním kolejišti v rámci veletrhu Rail Business Days. Dalšími zastávkami byla Jihlava a o den později hlavní nádraží v Ústí nad Labem. Poté se vlak přes Německo vrátil do Francie. Správa železnic s francouzskými státními drahami SNCF Réseau spolupracuje při přípravě vysokorychlostních tratí v tuzemsku. Francouzi poskytují konzultace a vzory technických řešení. Stavba prvního úseku vysokorychlostní železnice v Česku by podle současných plánů měla začít v roce 2026, provoz asi o čtyři roky později.

Ztráta Správy železnic při obnově pražského hlavního nádraží

Správa železnic nedostane zpátky bezmála půl miliardy korun, kterou v roce 2016 zaplatila za technické zhodnocení budovy hlavního nádraží v Praze. Pravomocně o tom rozhodl pražský městský soud. Právní zástupce Správy železnic Jiří Dukát po jednání řekl, že zvažuje podání dovolání k Nejvyššímu soudu. Italská firma Grandi Stazioni dostala od Správy peníze jako náhradu investic do rekonstrukce budovy, Správa ale později dospěla k tomu, že společnost na částku neměla nárok.

Grandi Stazioni měla mít podle smlouvy z roku 2003 hlavní nádraží pronajaté na třicet let. Součástí byla podmínka na rekonstrukci budovy do října 2016. To ale italská firma nesplnila, a tak jí Správa odmítla pronájem prodloužit. Italská společnost pak v souvislosti s tím podala několik žalob.

Obří model železnice v Bohumíně

V Bohumíně na Karvinsku vzniká obří model železnice, který si zájemci budou moci prohlédnout a vyzkoušet od ledna. Trénovat na něm budou i učni železničního oboru. Na projektu už rok pracuje skupina třinácti lidí ze spolku Bohumínská modelová železnice, řekla ČTK mluvčí radnice Jana Končítková.

Model zabere zhruba 50 metrů čtverečních, tedy více než polovinu vyhrazených prostor. Po spuštění na něm bude možný provoz až stovky vlaků, jejichž pohyb po trati by měl připomínat reálný provoz. Koordinovat ho budou moci i samotní návštěvníci. „Máme pět řídicích míst. Hlavní trať bude řídit hlavní dispečer, provoz na jednokolejce ale rádi necháme v rukách zájemců. Dostanou malý počítač, stoleček a několikaminutové proškolení a mohou se do toho pustit,“ uvedl předseda spolku Jan Peřina, který je bývalý výpravčí a provozní dispečer.

Snahou nadšenců je, aby model ukázal nejen samotné trati, ale také typickou českou krajinu. „Provozně funkční by měl model být na konci prázdnin. Pak začneme budovat krajinu. Veřejnosti jej zpřístupníme v lednu, ať už bude v jakémkoliv stavu. Vypilovat detaily můžeme i za provozu, návštěvníci se alespoň budou vracet s očekáváním, co jsme zase vymysleli nového,“ řekl Peřina. Vybudování modelu dosud přišlo na zhruba dva milióny korun, další příbližně milión korun ještě bude stát jeho dokončení. Právě kvůli vysokým nákladům spolek nyní hledá sponzory.

Historie labského rejdářství

Někdejší největší říční rejdářství ve střední Evropě vzniklo díky uznání Labe za mezinárodní řeku. Zakladateli byl tehdejší stát a banky. Založení schválil parlament 13. června 1922. Stát do firmy vložil plavidla, která získal z válečných reparací. Šlo o 18 parníků, 11 parních rychlolodí, 189 člunů, 7 řetězových parníků, 12 přístavních parníků, 7 skladních člunů, 49 pramic a 21 ostatních pomocných plavidel. V době svého vzniku měla firma se sídlem v Děčíně zhruba tisíc zaměstnanců. První posádky tvořili především němečtí občané, kteří měli daleko větší zkušenosti s dolním tokem Labe. Teprve po zavedení výuky plaveckého řemesla v Česku mohla začít firma ve větší míře zaměstnávat Čechy.

Firma se postupně rozrůstala, v loděnicích se začaly stavět moderní motorové nákladní a vlečné lodi. Další rozvoj ale zastavila válka. Po ní, v roce 1949, došlo ke znárodnění společnosti. V padesátých letech se rejdářství přejmenovalo na národní podnik Československá plavba labsko-oderská (ČSPLO). V období socialismu, konkrétně v osmdesátých letech, byla ČSPLO na vrcholu.

Stala se největším středoevropským rejdářstvím, které zaměstnávalo bezmála 4 000 lidí. Společnost vlastnila labské přístavy v Děčíně, Ústí nad Labem, Lovosicích, Mělníku, Praze a Kolíně a loděnici v Křešicích u Děčína. Zhruba sedm set československých lodí na trase z Děčína do Hamburku, kde Československo po první světové válce získalo výhodný pronájem části přístavu, a zpět přepravovalo až milión tun zboží ročně.

Pozvolný pád nastartovala privatizace. Význam vodní cesty začal v devadesátých letech postupně klesat. Ztráta zisků z dopravy energetického uhlí a hlavně několik let trvající stav nízké vody na Labi i nešťastná rozhodnutí nových vlastníků přivedly firmu v roce 2001 do konkurzu.

Při desetiletém konkurzu byly tři části firmy prodány jako celek a stále fungují – samotné rejdářství i s loděmi koupila firma Argo Bohemia, doky společnost České loděnice a přístavní část převzaly Česko-saské přístavy. K další změně vlastníka pak došlo v roce 2018. Po sto letech nemá Československá plavba labská (ČSPL) tuzemského vlastníka. Největší české rejdářství koupila od firmy Argo Bohemia německá společnost Rhenus. Ta má dnes celkem jedenáctdesát zaměstnanců a provozuje čtyřadvacet jednotek plavidel.

U příležitosti 100. výročí založení československé plavby se představil veřejnosti historický kolesový parník. Lidé ho měli možnost navštívit 18. června v děčínské loděnici. Parník měl pohnutý osud, když došlo k tomu, že se v devadesátých let potopil v pražském přístavu a po jeho vytažení ho koupil německý zákazník. V Německu loď sloužila jako restaurace i plavidlo. Do provozu byla loď uvedena v roce 1949, stavební úpravy a nástavby byly provedeny v devadesátých letech v Německu.

UDALOSTI

Matovič predstavil novú daň na ruskú ropu

Líder Oľano a minister financií Igor Matovič uviedol, že na cenách palív by sa nová daň prejavit nemala. Odvolával sa na výsledky rokovaní so spoločnosťou Slovaft, ktorá je jediný spracovateľ ropy na Slovensku. Vedenie mu údajne prisľúbilo, že súčasné sumy zvyšovať nebude. Avšak už o pár hodín po vyhlásení Slovaft ceny pohonných hmôt zvýšil. Ceny na Slovensku dosahujú posledné týždne najvyššie hodnoty za posledných pár rokov. I keď sú ceny na čerpacích staniach oveľa nižšie ako inde v Európe, je ich hodnota v pomere k platom jedna z najhorších.

Igor Matovič reagoval na vzniknutú situáciu prekvapivo návrhom zdanit lacnejšiu ruskú ropu a dorovnať tým ropu typu Brent, ktorá sa získava z vrto v Severnom mori. Podľa expremiéra má spoločnosť Slovaft mesačne iba na tomto obchode zisk zhruba 100 miliónov eur. Od novej dane si šéf najsilnejšej koalície strany sľubuje prínos do štátneho rozpočtu vo výške okolo 300 miliónov eur ročne.

Matovičov návrh vyústil do opätovného konfliktu medzi ním a ministrom hospodárstva Richardom Sulíkom (SaS). Sulík oznámil, že zvyšovanie akýchkoľvek daní je pre SaS „červenou čiarou“ a že bude návrh vetovať. Matovič následne reagoval ostrou kritikou na výrok koalícieho part-

nera Richarda Sulíka a označil jeho slová za „vlastizradu“. Sulík podľa neho namiesto podpory protiinflačného balíčka, ktorý má pomôcť rodinám a bude finančne krytý aj daňou z ruskej ropy, zastáva záujmy „zbohatlíkov“.

Vláda schválila protiinflačný balíček

Vládou schválený balíček prorodinných opatrení, o ktorom aktuálne rozhoduje NR SR, nemusí prejsť. Táto téma opäť rozdelila koalície rivalov ministra financií Igora Matoviča (Oľano) a ministra hospodárstva Richarda Sulíka (SaS). Minister hospodárstva v Národnej rade (NRSR) navrhol stiahnuť protiinflačnú pomoc z rokovania, dôsledne ju prehodnotiť, pripraviť a nechať prejsť riadnym, teda nie ako aktuálne navrhnuté zrýchleným legislatívnym procesom. Daňový bonus na dieťa by mal byť podľa neho naviazaný na nezdaniteľné minimum. Tvrdí, že v súčasnosti bonus dostanú aj bohatí, ktorí ho nepotrebujú. Matovičov návrh údajne nezohľadňuje individuálnu situáciu rodiny a príspevok by dostávali aj tí, ktorí ho nepotrebujú. Sulík skonštatoval, že na všetky deti v rodine by sa nemal uplatňovať rovnaký daňový bonus. „Štát nemusí prvé dieťa tak podporovať ako tretie,“ dodal. Najviac v záujme štátu podľa neho je, aby rodiny mali tretie dieťa, na to by sa podľa neho malo platiť najviac. Tvrdí, že daňový bonus by mal následne od ďalšieho dieťaťa klesať. „Keby sme to chceli robiť poriadne, tak daňový bonus na dieťa naviažeme na nezdaniteľné

minimum,“ poznamenal Sulík, podľa ktorého by bohatí nemali dostať nič.

V súvislosti s voľnočasovými poukazmi, ktoré taktiež pochádzajú z Matovičovej dielne, uviedol, že zákon je zle napísaný a nevykonateľný. Sulík informoval, že strana tento balík pri hlasovaní nepodporí. „Chceme apelovať na poslancov, aby nehlasovali za tieto opatrenia,“ povedal predseda finančného výboru NR SR za SaS Marián Viskupič. Zopakoval, že strana SaS je za pomoc tým, ktorí to najviac potrebujú. „Igor Matovič rozdáva aj bohatým, ktorí to nepotrebujú,“ tvrdí. „Pre nás rodina hodnota je,“ reagoval Igor Matovič. Hlasovanie o protiinflačnej pomoci je podľa neho „zápasom o charakter štátu“. „Ste najväčšia chyba, čo sa týka sociálneho cítenia tejto vlády,“ odkázal Matovič poslancom SaS. Jeho slová neostali v SaS bez povšimnutia. „Ty si jeden mizerný minister financií,“ reagoval na Matoviča poslanec Peter Cmorej (SaS). Kritizoval Matovičove predošlé nápady, ako plošné testovanie, či očkovaciu lotériu, ktorá štát stála viac ako 800 miliónov eur.

Bez koalície SaS je schválenie návrhu ohrozené. Matovič preto hľadá podporu i v opozičných poslancoch, s ktorými v minulosti kategoricky odmietal akúkoľvek spoluprácu. Jedná sa konkrétne o kontroverznú pravicovú stranu LSNS na čele s Mariánom Kotlebom. Redaktor denníka aktualita.sk Peter Bárty Matoviča verejne napadol na sociálne sieti: „Povedal (Matovič, pozn. red.), že každý politik, ktorému úprimne záleží na tom, aby fašizmus »plíži vo« neroztahoval svoje nebezpečné chápadlá po Slovensku, by si mal oddnes vyhrnúť rukávy, vyliezť zo svojej bubliny či kaviarne a začať konečne riešiť skutočné problémy, ktoré ľudí na Slovensku trápia. Teraz chce riešiť »skutočné problémy ľudí« s LSNS.“

Na tlačovej besede rokovania o podpore Matovičovho návrhu potvrdil aj poslanec a podpredseda LSNS Martin Beluský že podľa neho strana zákon v súčasnom znení nepodporí, požaduje do návrhu zapracovať zmeny. „Súhlasíme s myšlienkou a s tým, aby sa rokovalo o zvýšenej podpore rodín. Neznamená to však, že súhlasíme s tým, ako je zákon momentálne nastavený, predložený,“ dodal.

Inštitút ekonomických a spoločenských analýz (INESS) hodnotí navrhovaný balíček ako nevhodné riešenie problému. Podľa expertov je príliš nákladný a v prípade jeho schválenia dôjde k zvýšeniu miery plytvania s verejnými zdrojmi. Balíček je v rozpore s predpokladmi hľadania hodnoty za peniaze vo verejných výdavkoch, zhoršuje dlhodobú udržateľnosť verejných financií. Jeho proces predstavenia, úprav a schvaľovania je učebnicovým príkladom, ako sa nemajú robiť zásadné zmeny vo výdavkových politikách. Analytik INESS Radovan Ďurana upozornil, že predstavený balík opatrení nie je reakciou na aktuálnu hospodársku situáciu, bol predstavený pred šiestimi mesiacmi ministrom financií a zároveň zasahuje do právomocí ministra práce a ministra školstva. „Akékoľvek dlhodobé stratégie a zámery týchto ministerstiev, ktoré nesú zodpovednosť za oblasti im zverené, tým boli odložené do zásuvky,“ očakáva Ďurana.

Návšteva prezidentky Čaputovej v Kyjeve

Slovensko, Lotyšsko a Estonsko sa pridávajú k vyšetrovaniu válečných zločinov spáchaných na Ukrajině. Slovenská prezidentka Zuzana Čaputová během návštěvy Kyjeva promlu-

vila v ukrajinském parlamentu a podpořila co nejrychlejší vstup Ukrajiny do Evropské unie. Připomněla i vojenský materiál, který Slovensko zemi dodalo na obranu před ruskou agresí. „Ukrajina hrdinně brání Evropu před Ruskem,“ řekla Čaputová. Ruského prezidenta Putina přirovnala k Adolfu Hitlerovi, napsal na sociální síti Telegram ukrajinský poslanec Oleksij Hončarenko. Prezidentka také slíbila, že se Slovensko postará o ženy a děti, které byly nuceny opustit své domovy. Během krátké návštěvy se prezidentka rovněž setkala se svým ukrajinským protějškem Volodymyrem Zelenským.

Čaputová je teprve druhou hlavou státu, která promluvila v ukrajinském parlamentu od začátku ruské invaze 24. února. Jako první v Kyjevě vystoupil polský prezident Andrzej Duda.

Český premiér Petr Fiala, jeho kolega z Polska Mateusz Morawiecki a nyní již bývalý šéf slovinské vlády Janez Janša byli v polovině března první západní představitelé, kteří se v tehdy ještě obleženém Kyjevě setkali se Zelenským. Slovenský premiér Eduard Heger se tehdy cesty odmítl účastnit.

Slovenská prezidentka sdílela fotky z návštěvy poničené Irpině na sociální síti. „Že obrázky války na Ukrajině už neotevírají zprávy, neznamená, že je utrpení Ukrajinců menší. V Borodjance a Irpini jsem na vlastní oči viděla stopy zkázy, kterou ruští vojáci přinesli na Ukrajinu. Stovky kilometrů na východ a jih, tisíce dalších ukrajinských civilistů – žen, mužů a dětí dnes čelí stejné zkáze. Věřím, že až tahle noční můra skončí, Ukrajina znovu rozkvetne,“ vzkázala Čaputová.

Slovenská prezidentka Zuzana Čaputová po návratu z Kyjeva uvedla, že viděla hodně bolesti a utrpení. „Pokud se Rusko nezastaví na Ukrajině, tak se nezastaví před ničím,“ prohlásila Čaputová. Během návštěvy doladovovala detaily prodeje houfnic Zuzana. „Nebude to dar, je to komerční kontrakt mezi ukrajinskou stranou a slovenskou firmou,“ vysvětlila po návratu. Podle slovenského ministra obrany Jaroslava Nadě by Ukrajina měla koupit nejméně osm houfnic.

Nadě řekl, že v zájmu urychlení dodávek Ukrajina dostane houfnice, které si původně objednala slovenská armáda. Bratislava podle něj poskytne Kyjevu slevu z prodejní ceny, která ale nebude pod výrobními náklady. Slovenská vláda rovněž souhlasila s tím, že Bratislava daruje Ukrajině další vojenský materiál v hodnotě zhruba 21,6 miliónu eur (534 miliónů korun). Část těchto dodávek by mohla proplatit EU; Nadě ale odmítl upřesnit detaily o darovaném zboží.

Všechna jednání na Ukrajině se podle Čaputové týkala posílení bilaterální spolupráce a posílení slovenské pomoci. Nejdéle jednala s prezidentem Volodymyrem Zelenským, setkala se i s předsedou parlamentu či premiérem země. „Mluvili jsme i o pomoci rozšíření vývozu zboží a obilí, o pomoci při nákupu pohonných hmot, o infrastrukturální pomoci při obnově Ukrajiny,“ konstatovala Čaputová.

Súd prepustil Kaliňáka z vyšetrovacej väzby

Exminister vnútra Robert Kaliňák je naďalej stíhaný, avšak bude vyšetrovaný na slobode. Informovala o tom hovorkyňa Najvyššieho súdu Alexandra Važanová. „Trestné stí-

hanie obvineného považuje senát NS SR vo všetkých bodoch, ktoré sa mu kladú za vinu za dôvodné, avšak sťažnostný súd – na rozdiel od sudcu pre prípravné konanie, žiadne dôvody kolúznej väzby u obvineného nezistil,” uviedla. Senát zasadal v zložení z predsedu senátu Petra Hatalu a členov Juraja Klimenta a Petra Štífta. Na menovanej schôdzi rozhodol jednohlasne.

Rozhodnutiu o väzbe predchádzalo podľa hovorkyne oznámenie zaujatosti zo strany všetkých členov senátu, o ktorých iný senát tunajšieho súdu rozhodol 1. mája tak, že nie sú zaujatí. Následne senát rozhodol o námietke zaujatosti podanej obvineným Robertom Kaliňákom voči sudcovi Jurajovi Klimentovi tak, že nie je zaujatý. Špecializovaný trestný súd odôvodnil vzatie Kaliňáka do väzby tým, že v minulosti sa na sociálnej sieti aktívne vyjadroval k prebiehajúcim trestným vyšetrovaniam. Bývalý minister vnútra by preto podľa súdu mohol ovplyvňovať svedkov alebo spoluobvinených.

Ukrajinci chcú aj po vojne ostať v SR

Informácie sa zakladajú na prieskume, ktorý priebežne realizuje spoločnosť Trexima Bratislava, správca pracovno-poradenského portálu Internetový sprievodca trhom práce (ISTP.sk). Prieskum ukázal, že pätina zo zaregistrovaných Ukrajincov na portáli ISTP.sk už kontaktoval zamestnávateľ s ponukou práce, 78 % si prácu aktívne hľadá, ale na prvý kontakt stále čaká a 2 % respondentov zatiaľ nemajú záujem pracovať. Na otázku, či už nastúpili do pracovného pomeru na Slovensku, odpovedalo 67 percent, že nie, 21 % Ukrajincov už u nás pracuje a 12 % plánuje nastúpiť v nasledujúcom období. Polovica ukrajinských uchádzačov, ktorým sa podarilo na Slovensku zamestnať, bude pracovať v Bratislave. Z odpovedí zamestnávateľov vyplynulo, že 30 % z nich už obsadilo niektoré voľné pracovné miesta ukrajinskými uchádzačmi.

Zamestnávatelia ponúkajú Ukrajincom predovšetkým pracovné pozície ako operátor vo výrobe, pomocník v kuchyni, upratovačka alebo napríklad čašník. Okrem jazykovej bariéry považujú Ukrajinci za ďalšie prekážky pri hľadaní práce na Slovensku nedostatok vhodných pracovných ponúk na pracovných portáloch, nedostatok informácií, kde možno ponuky vyhľadávať, nespĺňanie požiadaviek zamestnávateľov, problémy s ubytovaním a nedostatok možnosti umiestnenia detí v školských zariadeniach.

Slovensko bude ďalej platiť za plyn v eurách

V Európskej únii v posledných mesiacoch rezonovala otázka platieb za ruský plyn a ich eventuálne porušovanie sankcií uvalených Úniou na Rusko. Vedenie Únie nakoniec zachovalo platby a tým aj tok plynu, avšak kolízia tohto riešenia ostáva naďalej otvorená.

Vladimir Putin spočiatku hrozil odstavením dodávok v prípade, že jednotlivé štáty odmietnu platby za plyn v rubľoch. Návrh vyvolal paniku a mnohé členské štáty prejavili ochotu pristúpiť na túto podmienku. Slovensko sa podľa slov ministra hospodárstva Richarda Sulíka, ktorý takýto postup nevyhlásil, stalo jednou z krajín, ktoré sa nechali výrokmi ruského prezidenta zastrašiť. Moskva nakoniec návrh prehodnotila a navrhla iné riešenie. Vlády a nimi kontrolované plynárenské firmy budú mať zriade-

né rovnako eurový či dolárový ako aj rubľový účet v Gazprombanke. Ruské vedenie si platbu v banke samo prevedie z jedného konta na druhé.

USA si sťažujú na slovenské dezinformácie

Päťicu členov výboru americkej Snemovne reprezentantov pre spravodajské služby rozhorčuje údajná vysoká prítomnosť proruských dezinformácií na slovenskom Facebooku a iných sociálnych sieťach. Listom sa preto obrátili na šéfa jeho materskej spoločnosti Meta, Marka Zuckerberga, a predstavili svoje požiadavky na nápravu.

Členovia tohto výboru nedávno navštívili Bratislavu a rokovali aj so slovenskými predstaviteľmi vlády. Šírenie facebookových „proruských dezinformácií“ na Slovensku je témou, ktorá je medializovaná nielen v krajine, ale rezonuje aj v zahraničí. V liste adresovanom Markovi Zuckerbergovi sa k nej vyjadrujú aj členovia výboru americkej Snemovne reprezentantov pre spravodajské služby. Tí okrem iného žiadajú, aby sa Facebook sústredil na zvýšené monitorovanie obsahu na sociálnej sieti na Slovensku a „škodlivé príspevky“ odstraňoval. Šéfa spoločnosti Meta Marka Zuckerberka listom konkrétne kontaktoval predseda zmieneného výboru Adam Schiff a ďalší štyria zákonodarcovia z Demokratickej strany Mike Quigley, Peter Welch, Sean Maloney a Jason Crow.

„Výbor je hlboko znepokojený pokračujúcou prítomnosťou škodlivých dezinformácií a ruskej propagandy na slovenskom Facebooku a nalieha na Facebook, aby okamžite zabezpečil, že všetky proruské dezinformácie sú rýchlo vyhodnotené, po faktografickej stránke overené, označené a že bude obmedzené ich šírenie alebo budú odstránené v súlade s verejnými príslubmi a prezentovanými zásadami Facebooku,“ uvádza sa v texte.

Nová metóda overenia kvality a pravosti medu

Tím vedcov zo Slovenskej akadémie vied (SAV) ako prvý v EU vyvinul metódu na overenie kvality a pravosti medu. „Med je v Európe tretia najčastejšie falšovaná potravina. Falšovanie je ako doping, teda vždy o krok dopredu pred metódami na jeho odhalenie. Európa nie je sebestačná v produkcii medu, a preto sa dováža z tretích štátov. Odhaľovať všetky kontaminanty v mede, respektíve jeho falšovanie, je finančne a po stránke prístrojov náročný proces. Ani tie najlepšie laboratória v Európe si niekedy nevedia poradiť,“ vysvetľuje Juraj Majtán z Ústavu molekulárnej biológie SAV. Reťazce med ponúkajú za nižšie ceny ako slovenskí včelári. Spotrebitelia sú preto zvyknutí na nižšiu cenu medu, ktorej bežný včelár nevie konkurovať. Med je však jednou z potravín, pri ktorej je nutné prihliadať na cenu, nakoľko práve nízka cena indikuje, že zakúpený produkt nebude mať tie isté vlastnosti a liečebné účinky ako pravý nedosladzovaný med. Medzi falšovateľmi je známe časté a hojné používanie glukózo-fruktózového sirupu na riedenie medu, čo sa pomerne ťažko odhaľuje. Cena za kilogram takéhoto sirupu sa síce pohybuje už od 50 centov, ale s pravým medom nemá veľa spoločného.

„Ak má včelár robiť svoju robotu poriadne a musí ošetrovať včely alebo má zlý rok, je v strate. Nemôže svoj med predávať za štyri eurá ako supermarkety, lebo neprežije. Mnohí včelári to zabalajú, lebo byť stále v strate nie je

podnikanie ani hobby," dodal Majtán. Známkou s hodnotením antibakteriálnej aktivity medu, ktorú môže udeliť práve SAV na základe testu, môže slovenským včelárom pomôcť s predajom kvalitného medu a zároveň zviditeľniť slovenskú vedu.

Ministerstvo investícií chce zvýšiť elektronickú gramotnosť dôchodcov

Projekt Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie má za cieľ zlepšiť digitálne zručnosti seniorov. Ministerstvo na projekt vyčlenilo 70 miliónov eur z Plánu obnovy. Aktuálne dáta Štatistického úradu uvádzajú, že minulý rok žila takmer tretina osamelých dôchodcov (28,5%) pod hranicou chudoby. Ich situácia sa výrazne zhoršuje v priebehu posledných piatich rokov, a teda minuloročné odhalenie nebolo prekvapivé. V porovnaní so situáciou z roku 2016 trpelo chudobou 9% seniorov. Tento stav sa ešte viac prehľbuje aktuálnou prudkou infláciou na trhu.

Medziročná hodnota inflácie vzrástla v apríli na 11,8 percenta. Hlavným dôvodom inflácie sú podľa ekonómov rastúce ceny potravín, palív a účtov za energie. Je pravdepodobné, že v roku 2022 sa životná úroveň dôchodcov ešte zhoršila. Koaličná rada sa na zasadnutiach v máji nezhodla na protiinflačnom balíčku pomoci občanom, takže sa ani nedostalo na rokovanie vlády. Ako a či má projekt v tejto atmosfére naozaj pomôcť, líderka rezortu Veronika Remišová (Za ľudí) neuviedla.

KULTÚRNE PODUJATIA

Stredoveký festival Vrankuňa / Vrankuňa Medieval Festival 2022 Bratislava – 2. ročník

15.-17. 7. 2022, Vrankunský Lesík

Podujatie usporadúva KVH Teokratos. Klub vojenskej histórie Teokratos v spolupráci so Skupinou historického šermu SIC Vás pozýva na druhý ročník Stredovekého festivalu Vrankuňa 2022. Málokto vie, no história našej prevažne panelovej mestskej časti siaha až do stredoveku, konkrétne do roku 1279, kedy bola založená. Bola majetkom šľachtica Verekenyho, podľa ktorého dodnes nesie svoj názov. Veríme, že po skončení náročného pandemického obdobia sa nám tento rok podarí urobiť si spoločne radosť. Nadväzujeme na úspech festivalu z roku 2019 a malá zmena názvu indikuje, že sa pokúsime ho rozšíriť z čisto stredovekého záberu na širší, kde vám predstavíme aj antických hrdinov či objaviteľov novoveku. Celý program vyvrcholí rekonštrukciou stredovekej bitky.

Víno pod hviezdami 2022 Pezinok – 6. ročník

5.-6. 8. 2022, Pezinok – Stará hora

Už šiesty ročník najromantickejšieho festivalu na Slovensku sa uskutoční 5. a 6. augusta 2022 v pezinských vinohradoch. Opäť sa môžete tešiť na tridsiatku vinárov z celého Slovenska, ktorí vám odprezentujú to najlepšie z ich vinných pivníc. Súčasťou podujatia budú opäť vystúpenia hudobných interpretov. Tento rok sme si dali na tom naozaj záležať a na festivale sa objavia známe festivalové mená. Po prvýkrát sa predstavia aj zahraniční interpreti. To všetko v nádhernom prostredí viníc pod úpäťm Malých

Karpát. Piatkový hudobný program: Horkýže slíže, Korben Dallas, United Flavour, Malalata, Funny Fellows, Ludová hudba Andreja Záhorca, Wet Floor. Sobotný hudobný program: Polemic & Medial Banana, N.O.H.A. (Noise of Human Art), Fallgrapp, Funny fellows, Ludová hudba Andreja Záhorca, Saymi.

Festival zabudnutých remesiel 2022 Smolenice 27.-28. 8. 2022, Smolenický Zámok

Okrem remesiel sa môžete tešiť na rozprávkovú atmosféru tohto zámku, divadielka a množstvo atrakcií pre deti aj dospelých. Ďalej sa môžete tešiť na historické koncerty, zábavačov, rytierov, princezné a všetko ostatné, čo k poriadnemu stredovekému festivalu patrí. Smolenický zámok je vzdialený len 30 minút cesty od Trnavy a 60 minút od Bratislavy. Prídte s nami stráviť stredoveký deň, kde okrem atraktívneho programu pre celú rodinu, si môžete oddýchnuť v nádhernom, rozsiahlom zámockom lesoparku. Preto sa oplatí so sebou pribaliť aj deky a trochu si oddýchnuť v čare prírody. Sledujte podujatie festivalu, kde Vám bude postupne dopĺňať novinky, na ktoré sa môžete tešiť.

FITMIN Cup 2022 Pezinská Baba: Preteky psích záprahov

10.-11. 9. 2022, Pezinská Baba

V roku 2022 vám spolu s Fitminom prinášame dva samostatné preteky v individuálnych mushingových disciplínach Canicross, Bikejoring a Scooter so psom. Druhým z nich je dvojdňový jesenný pretek v krásnom prostredí lesov pezinskej Baby. Usporiadateľ pretekov: Klub Speed 4 dogs.

Výstava Príroda vášho detstva. Flóra a fauna v ilustráciách Jindřicha Krejčů

28. 5. – 2. 10. 2022, Schaubmarov Mlyn v Pezinku, Pezinok-Cajla

Výstava Jindřicha Krejčů v Schaubmarovom mlyne predstavuje výber zo súboru ilustrácií, ktoré nám zapožičala vdova po autorovi Anna Krejčová a syn Henrich Krejča. Pre výstavu sme z celkového objemu vybrali originály, ktoré boli použité v knihách *Z našej prírody. Rastliny* (1979), *Z našej prírody. Živočích* (1981) a *Základy poľovníctva* (1988). Na jednotlivých listoch rozpoznávame príbuzné druhy a varianty rastlín a živočíchov, zoznamujeme sa s lesnou zverou, vtáctvom, ale aj s plemenami psov. V nich každý nájde svoj vlastný príbeh z čias detstva, z čias mladosti, kedy sme so zvedavosťou listovali stránky plné obrázkov s pestrofarebnými kvetmi, podivnými chrobákmi, nebezpečnými dravcami či spevavými vtákmi. Podťe s nami znovu do sveta zvierat a rastlín, do prírody Vášho detstva.

O prirodzenom ľudskom záujme pozorovať a študovať prírodu svedčí história kníh typu encyklopédie. Od čias antiky sa vyvíjala botanická a zoológická ilustrácia, ktorá dopĺňala rukopisy a texty o faune a flóre. Najväčší rozvoj nastal v 19. storočí, v období, keď sa mení celá spoločnosť, vznikajú nové vedné odbory, zakladajú sa prírodovedné spolky, vzniká priestor pre amatérskych biológov a botanikov.

Spolu so záujmom o prírodu vzniká umelecké odvetvie, ktoré sa zameriava na ilustrovanie publikácií o faune a flóre. Dôraz na realizmus v zobrazovaní prírody vychádza z funkcie takého typu ilustrácie s cieľom vzdelávať a spoznávať rozmanitosť a krásu prírody. Z tejto tradície vychá-

dza publikovanie moderných atlasov a populárno-náučnej literatúry v 20. storočí. Skvelým príkladom vedeckej ilustrácie u nás na Slovensku je rozsiahle dielo Jindřicha Krejčů.

Výstava **Jakub Gulyás. Pieseň po práci**

2. 6. – 28. 8. 2022, Galéria Ludovíta Fullu, Ružomberok
Výstavný projekt *Pieseň po práci* pracuje so silným geniom loci Galérie Ludovíta Fullu a je postavený na fotografickom editoriáli (Jakub Gulyás, Eva Sýkorová Čomborová) z roku 2021. Editorka s fotografom spojili nápad, módu a miesto so silnou vizualitou – výsledkom je pôsobivá kolekcia fotografií, ktorá hovorí nad všetku pochybnosť nielen o móde, ale aj o aktuálnosti Fullovo odkazu ako o inšpirácii, ktorá sa nevytráca. Výber fotografií zohľadňuje práve spojenie s budovou a rozmanitosť aranžérskych možností spojených s fotografickým médiom. Ide samozrejme o viac než len o prezentáciu módnej fotografie v bielej kocke neo-modernej galérie. V hre je sprítomnenie pamäťovej stopy, vytvorenie projekčnej plochy, ktorá diváka nabáda na spoluúčasť a vyzýva vstúpiť do maliarovej archy.

Fulla tu, aj prostredníctvom stimulujúcej fotografovej cesty, stále je. Priestorová inštalácia spája obrazy, fotografie, priestor a nábytok do výsledného diela – výstavy/expozície. Ako vyzerala pôvodná verzia interiérov galérie navrhnutá dizajnérom Viktorom Holešťákom-Holubárom, premiérovo predstavíme prostredníctvom série návrhov z galerijných zbierok. Vznikli v roku 1968 a do reality sa napokon premietli len čiastočne. Dnes stopy Holubárovho konceptu môžeme rozoznať v umnej skladačke nápadného kovového zábradlia, v monumentálnom lustri. V prijímačnej miestnosti zasa v levitujúcich zostavách subtílnych skriniek a políc, v krbovej stavbe.

Na komornej výstave *Domov pre Fullu*, situovanej v priestore ateliéru, si zároveň pripomenieme, ako to v GLF vyzeralo za jeho života. Keď maliar vo svojej galérii zapaloval sviečky na Holubárovom svietniku, alebo šarmantne pózoval pri keramickej fontáne.

Výstava **Mini Wonders | Česká hračka včera a dnes**

3. 5. – 31. 7. 2022, Český dům Bratislava, Prepoštská 6
Výstava upozorňuje na fenomén českej hračky, ktorej príbeh sa začal písať na začiatku 20. storočia a aj dnes je intenzívne rozvíjaný. Vo výbere exponátov sa zameriava na výnimočné príklady aktuálnej domácej produkcie s ohľadom na autorskú inováciu, originalitu a tradíciu. Predstavuje tvorbu autorov spoločne s dizajnovými ikonami, ktoré sa zapísali do dejín českej kultúry počas posledných sto rokov a sú doteraz vyrábané.

Najstarší návrh na výstave pochádza z roku 1920, najnovšie vznikli v posledných rokoch. „Hračky sú malé divy sveta obdarené čarou mocou. Sú prvými predmetmi, vďaka ktorým sa učíme spoznávať svet aj naše schopnosti. Hovoria univerzálnym jazykom. Sú to poklady, ktoré sa dedia z generácie na generáciu a uchovávajú v kufríkoch na povale. Z tohto dôvodu, a aj preto, že ide o putovnú výstavu, som exponáty nechala vystaviť práve v krásnych kufroch českej výroby. Česká hračka je tradícia, ktorá je živá,“ približuje svoj kurátorský zámer Tereza Bruthanová.

Výstava predstaví reedície pôvodných dizajnov z 20. storočia, ako aj súčasné návrhy hračiek českých dizajnérov a štúdií Jan Čapek, Adéla Fejtková, Anna a Jerry Kozovi, Kutulu, Zuzana Lednická, My dvě, Tomáš Rejmon,

Re pello, Michal Strach, Tereza Šedivá, René Šulc, Tititi, Totemo, Utukutu, Woo a českých firem Kazeto, Detoa Albrechtice, Efko, Fatra, Kovap, Merkur, Směr, Modernista, Moravská ústředna Brno.

Slovenská filharmónia v novej sezóne

Čas prázdnin sa blíži a ako divadelné, tak i koncertné sály zatvoria cez letnú, dovolenkovú sezónu svoje brány. Nastáva čas na pohostinné vystúpenia a prípravu na Bratislavské hudobné slávnosti, ktoré začínajú už 23. septembra a potrvávajú do 8. októbra 2022. Otvárací koncert uvedie orchester Slovenskej filharmónie.

Na prahu roka 2022 bol ministerkou SR vymenovaný novým generálnym riaditeľom Slovenskej filharmónie Mgr. Marián Turner. Pod jeho „taktovkou“ nastúpi Slovenská filharmónia do novej 74. koncertnej sezóny.

Gabriela Jakelica

KNIŽNÉ TIPY

Dominik Dán: *Na podpätkoch* (Publixing Ltd., 2022)

Rok po vražde Bosa sa jeho kapitáni rozhodli rozdeliť si územie Nášho Mesta, pasovali sa do pozícií malých bossov a začali si závidieť a navzájom škodiť. Začala sa vojna v podsvetí, ale iba z toho jeden nevyžije, a tak voči majiteľom reštaurácií a kaviarní vo svojom teritóriu uplatňovali praktiky ďaleko presahujúce hranice zákona. Detektívom z oddelenia vražd bola ich činnosť a astronomické zisky spočiatku záhadou. Muselo dôjsť k vražde na diskotéke vo vykričanom nočnom bare, aby sa im otvorili oči. Vraždu vyriešili, hoci sa im do vyšetrovania zaplietol smutný prípad jednej riaditeľky gymnázia. Navyše sa zbláznila Petra a rozhodla sa vydávať. Vela zdanlivo nesúvisiacich vecí sa udialo v tom príjemnom slnečnom máji, ale stačilo iba počkať, urobiť pár základných previerok, vypočítať niekoľko svedkov a všetko do seba začalo pekne systematicky zapadať.

Andrej Drbohlav: *Psychológia masových vrahov. Príbehy temnej duše a nezdravej spoločnosti* (Grada, 2022)

Ludská duša je rozľahlá, rozmanitá a pestrofarebná krajina, ktorá vytvára jemné, ale i veľmi hrubé rozdiely medzi všetkými ľuďmi a robí každého človeka úplne jedinečným. Je to fascinujúci a stále len málo prebádaný svet. Po predchádzajúcej úspešnej knihe *Psychológia sériových vrahov* sa psychopatológ a behaviorálny patológ dr. Andrej Drbohlav opäť vydáva na cestu k temným hraniciam duše, aby čitateľom predstavil ďalšiu podobu mnohonásobného vraha. Masový vrah myslí inak, žije inak, inak pácha zlo, má iné motívy, ale predovšetkým sa už od detstva úplne inak vyvíja. V mnohých prípadoch je produktom doby, v istom zmysle slova nezdravej spoločnosti, a stretávame sa s ním po celom svete čoraz častejšie. Ludstvo zažilo toho už mnoho a sú činy, o ktorých je potrebné hovoriť, aby si ľudia na konkrétnych prípadoch zla uvedomili, že k nemu nesmú byť ľahostajní, nesmú ho prehliadať, pretože zlo je veľmi nákazlivé. Táto kniha je o malých vzdorovitých, pokrievaných a prípadne rôzne zneužívaných deťoch, ktoré sa kvôli paranoidnému a nenávisťnému vzťahu k ľuďom v dospelosti zmenili na skutočné monštrá.

Boris Filan: *Cigary idú do neba* (Slovart, 2022)

Stále som odkladal čas, keď napíšem niečo o svojom priateľstve s Jožom Rázom. Kedysi dávno už vyšlo moje rozprávanie o našej hašišovej ceste do Amsterdamu za Vincentom van Goghom. A smutnosmiešny príbeh o tom, ako sme s manželkami splavovali deltu Dunaja, s názvom *Dole vodou*. V tých cestopisoch je veľa vecí, ktoré by som nedokázal nahradiť. Tak som ich len osviežil a pokúsil sa napísať úvod. Ten mi pod rukami nečakane narástol, a tak som ešte pridal úvod k úvodu. V knižke *Cigary idú do neba* nie je nič, za čo by sa na mňa môj kamarát mohol hnevať. Ale aj tak sa bojím, že ma Jožo asi zabije!

Julie Caplin: *Pláž v Chorvátsku* (Cosmopolis/Grada, 2022)

Pripravte si chutný letný drink, usadte sa v tieni či na slniečku a vyberte sa s hlavnou hrdinkou Maddie na plavbu po Jadranskom mori. Čaká na vás príbeh plný chutí, vôní a tej pravej lásky, vďaka ktorému pochopíte, že partner, ktorého ste si vysnívali, môže byť nakoniec na míle vzdialený od toho, ktorý sa k vám skutočne hodí. Spomínate si ešte na talentovanú umelkyňu Maddie z Cukrárne v Paríži? Tentoraz sa s ňou stretnete na palube lode Avanturista, ktorá brázdí vody Jadranského mora. Spoločnosť jej bude robiť Nick, najmladší brat Niny, hlavnej hrdinky príbehu o parížskej cukrárni. Spočiatku pohodová plavba plná krásnych chorvátskych miest, zátok a romantických zákutí sa však veľmi rýchlo začne meniť na drámu kvôli dvom rozmaznaným modelkám, ktoré túžia zoznámiť sa s vplyvným producentom. A kým si obe hlava-nehlava razia cestu k svojmu ambicióznemu cieľu, Maddie sa prekvapivo začínajú otvárať dvere do Nickovho srdca. Krásavec Simon to však nemieni nechať len tak a je rozhodnutý získať si Maddie pre seba. Pre ktorého muža sa nadaná umelkyňa nakoniec rozhodne? A podarí sa jej splniť si sen o kariére maliarky na chorvátskom pobreží?

Blanka Lipinska: *Ďalších 365 dní* (Ikar, 2022)

Tehotnú Lauru postrelili. Špičkoví lekári bojujú o jej život. Jej manžel, bos sicílskej mafie, musí urobiť najťažšie rozhodnutie v živote. Koho má zachrániť, svoju milovanú, alebo dieťa? Ako sa Massimo rozhodne? Má život bez Laury vôbec zmysel? Dokáže syna vychovávať sám? V hlave mu víria milióny myšlienok, ale ani jedna mu neprináša úľavu. Nevie, aký osud čaká jeho rodinu. Akých 365 dní budeme sledovať v tretej časti strhujúceho príbehu? *Ďalších 365 dní* je pokračovanie bestsellerovej série Blanky Lipínskej o Laure Bielovej, ktorú unesie šéf sicílskej mafie. Z predchádzajúcich dielov trilógie *365 dní* a *Ten deň* sa celosvetovo predalo vyše 1,5 milióna výtlačkov. Román plný erotiky a nečakaných zvrátov, ktorý si získal aj srdcia mnohých slovenských čitateľiek, viacerí prirovnávajú k *Päťdesiatim odtieňom sivej*. Ak si myslíte, že Lipínska už nemá v zálohe žiadne prekvapenia, poriadne sa pripútajte, pretože *Ďalších 365 dní* je ako jazda na horskej dráhe!

Vladimíra Šebová: *Insomnia* (Lindeni, 2022)

Nové vydanie bestsellerovej série *Insomnia*, pri ktorej nezažmuríte oka, kým ju nedočítate. Sara za celý svoj život nespala ani jedinú minútu. Odjakživa trpí totálnou insomniou. Počas dňa je úspešnou autorkou detských kníh, rozdáva žiarivé úsmevy na autogramiádach a kávičkuje s priateľmi. Nik však netuší o jej nočnom živote. Kým všetci spia,

Sara sa túla po nočnom meste a odhaľuje jeho temné tajomstvá. Vkráda sa do cudzích bytov, sleduje ulice cez poulíčne kamery a podniká svoje malé výtržnosti, len aby sa nejako zabavila a prebila pocit samoty. Keď sa ju však niekto pokúsi uniesť a rodina ani priatelia jej neveria, zúfalo hľadá pomoc u tajomného Bartona, ktorý sa osamelo poneviera nocami podobne ako Sara. Barton jej ukáže celkom nový svet, o ktorom netušila, a v jeho nenápadných gestách a dotykoch nachádza útočisko, ktoré tak dlho hľadala. Môžu mať napokon spoločné viac, než si kedy dokázala predstaviť?

Andrea Bartz: *Nikdy sme tu neboli. Tajomstvá, lži a príliš dôverčiví priatelia* (Tatran, 2022)

Nikdy sme tu neboli je strhujúci triler o dvoch kamarátkach, ktoré sa raz do roka vyberú na exotickú dovolenku. Ich priateľstvo je výnimočné – napriek tomu, že Emily žije v americkom Wisconsinu a Kristen v Austrálii, spája ich silné puto. Na dovolenke v Čile však Emily nájde Kristen v izbe s mŕtvym mladým mužom. Údajne ju napadol a ona sa len bránila. Emily by jej veľmi chcela veriť, ale ešte sa nespamätala z vlašjšieho navlas rovnakého zážitku na spoločnom výlete v Kambodži. Naozaj môže dôjsť k takejto náhode dvakrát? Ich priateľstvo je aj po týchto zážitkoch pevné a kamarátky sa podporia aj v tragických situáciách. Ale čo ak sa jedna z nich zrazu začne správať čudne? Čo ak začnú jedna o druhej pochybovať a vzájomná dôvera sa vytratí?

Jana Pronská: *Ohrduté srdce* (Slovenský spisovateľ, 2022)

Pannu Johanku z Liptova, poslednú dedičku pevnosti Hrádok, v útlej mladosti zasnúbili s Radovanom Balašom, zhýralým vnukom mocného uhorského magnáta Donča. Mládenec si to však tesne pred sobášom rozmyslel a mladučkou nevestou pohrdol. Starý otec ho za to vydedil a vyhnal z rodinného sídla na Pustom hrade. Johanka sa odvtedy musela životom pretĺkať sama. Robila, čo mohla, aby dedičstvo udržala, no okrem chudoby musela na svojich útlých pleciach niesť i ďalší, nemenej ťažký kríž v podobe bĺhagu ohrdutej nevesty. Dievčina v sebe celých sedem rokov živila hnev, nenávisť a pocit krivdy, a tak nečudo, že keď jej Radovan v najvyššej núdzi zaklope na bránu, odmieta prijať pravdu, že rytier sa zmenil a svoju mladíčku nerozvážnosť hlboko ľutuje. Dramatické udalosti, ktoré sa odohrajú po Radovanovom príchode na Hrádok, však pomôžu obom mladým ľuďom pochopiť, že čas mnohé mení a že ladový pancier okolo Johankinho srdca môže roztopiť iba vzájomný rešpekt, úcta a čistá, úprimná láska.

Martina Monošová: *Kráľovná jeho srdca* (Marenčin PT, 2022)

Píše sa rok 1531. Chlad neskorej jesene prináša rozuzlenie príbehov okolo Sophie de Marginel, ktorá sa len pred pár mesiacmi objavila vo Francúzsku. Každému, kto ju počas jej putovania stretol, zasiahla do života, pretože jej tajomstvá, sú predovšetkým ich vlastnou minulosťou, ktorú by väčšina zo zúčastnených najradšej nechala spať. Podarí sa záhadnej kráske Sophie nájsť všetko, čo hľadá, aby s pokojom v duši mohla kráčať do budúcnosti? Alebo jej okolnosti opäť zabránia, aby zistila viac, aby návrat do rodnej krajiny vôbec prežila? Podarí sa markízovi de Pays-Rouge nájsť svoju chovanicu včas, aby tým vlastne zachránil sám

seba? Prijme pomoc Spoločenstva psa a raz a navždy sa postaví zoči-voči svojim vlastným démonom? Dokáže sa konečne kráľova sestra Marguerite Navarská zmieriť s osudom, ktorý nemôže zmeniť? A kde sa napokon skončí cesta falošného mnícha, ktorý stratil pamäť? Alebo dobre skrývaná krutosť vojvodu de Guisé a jeho podlé intrigy zničia úplne všetkých, ktorí sa mu dostali do cesty? Odpovede prináša *Kráľovná jeho srdca*, záverečný 5. diel historicko-dobrodružnej ságy *Sophie*, v poradí štrnásť kniha od Martiny Monošovej.

Kristína Brestenská: *V očiach pomstiteľa* (Slovenský spisovateľ, 2022)

Po románoch *V rukách nepriateľa* a *Na želanie kráľa* vrcholí škótska séria Kristíny Brestenskej tretou časťou s názvom *V očiach pomstiteľa*. Autorka nás v nej preniesie na magické, legendami opradené ostrovy Eigg a Skye, kde sa odohráva pútavý dobrodružno-romantický príbeh o láske, nezmyselnej nenávisti a pomste, inšpirovaný skutočnými historickými udalosťami. Keď na ostrov Eigg vtrhnú dobyvatelia zo znepriateleného klanu, Nessa sa ukryje v diere medzi skalami. Alexander MacLeod sa pridá k strýkovej výprave s cieľom pomstiť smrť jeho mužov, no ani vo sne by mu nenapadlo, že na protivníkovom území natrafí na vystrašenú mladú ženu a... na lásku. Stačil však jediný pohľad do hlbokých očí, aby pozmenil svoje úmysly a odplatu nahradila snaha o záchranu tajomnej neznámej. Lenže na ceste za vytúženým šťastím stojí priveľa prekážok – nielen dlhoročná nenávisť medzi klanmi, ale aj Nessina strata pamäti a hrozba odhalenia jej pravej totožnosti. Alexander je však odhodlaný ochrániť Nessu pred hroziacim nebezpečenstvom, a to i napriek nesúhlasu rodiny a možnosti, že Nessa si jedného dňa spomenie, kto bol v skutočnosti muž, čo ju ohrozoval na jej rodnom ostrove.

Michaela Brnková: *Iba desať dní* (Meridiano-press, 2022)

Úryvok z knihy:

„Ona. Sedela na posteli v spálni, ktorú s ním zdieľala už dva roky, a slzy máčali jej krásne pehy. Bola plná sklamaní a smútku pre niečo, čo nikdy nemala.

Cítila to hlboko vo svojom srdci. Jej túžba demolovala jej sny, jej nádeje, aj ju samotnú, lebo na bielej paličke svietil aj tento mesiac iba jeden prúžok. Vedela, čo bude nasledovať, a rozplakala sa ešte viac.

Koľko toho ešte zvládne?

Koľko je schopná uniesť?

Cítila ťažobu jeho rúk, ktoré jej pripomínali, že zasa zlyhala.

Až kým...

On. Vchádzajúc do dverí ich spoločného bytu, s odhodlaním a nádejou, zakričal jej meno. Neozývala sa, ale zurčanie vody mu jasne naznačovalo, kam má zamieriť.

Otvoril dvere do kúpeľne a úsmev, ktorý mu zdobil tvár, razom pohasol.

Zamrzol... strýpol.

Nedokázal sa pohnúť.

Nevedel dýchať.

Prišiel neskoro, okamžite to vedel.

Bolesť, ktorá ho zachvátila, bola ohromujúca, neprekonatelná, ostrá a bodavá.

Vedel, že tento moment rozhodol o jeho osude.

Až kým...”

Sebastian Fitzek: *Námesačný. Kto si, keď spíš?* (Tatran, 2022)

Leon Nader už počas dospievania trpel poruchami spánku. Na svojich nočných výletoch sa dokonca občas správal násilnícky, preto sa musel podrobiť psychoterapeutickej liečbe. Námesačný človek vstane z postele, pohybuje sa po miestnosti s očami otvorenými dokorán, ale v skutočnosti hlboko spí. Vôbec nevníma svoje okolie, nevidí, hoci má otvorené oči, vráza do predmetov, môže spadnúť, nechtiac udrieť partnera či sám sa poraniť. Leon dospel, stal sa architektom a oženil sa. Žil v presvedčení, že sa vyliečil, kým jedného dňa záhadne nezmizla jeho manželka a udalosti sa nedali do pohybu. Leon mal podozrenie, že jeho choroba nanovo prepukla. Aby zistil, ako sa správa v námesačnom stave, po dohode s lekárom si pripevnil na čelo kameru, ktorá sa aktivovala pri pohybe. Keď si na druhý deň pozrel záznam, zaskočil ho objav, ktorý ďaleko presahoval hranice jeho predstavivosti: jeho nočné Ja zostúpilo cez akési neznáme dvere do tmy. Fitzek si tentoraz skutočne dal záležať. Nečakané zvraty zložitého deja nútia čitateľa, aby bol neustále v strehu. Autorova šoková terapia vyráža dych a človek miestami zapochybuje, či je to vôbec možné. Ozajstná výzva pre každého Fitzekovho obdivovateľa.

Egill Bjarnason: *Ako Island zmenil svet. Veľké dejiny malého ostrova* (Slovenský spisovateľ, 2022)

Dejiny Islandu sa začali pred 1200 rokmi, keď istý frustrovaný vikinský kapitán a jeho neschopný navigátor narazili na súš uprostred severného Atlantiku. Odrazu ostrov nebol už len hniezdiskom rybárov dlhochvostých. Vyrástol na ňom národ, ktorého diplomati a hudobníci, námorníci a vojaci, sopky a rastliny nenápadne a nezvratne menili svet. Táto kniha vezme čitateľov na kuriózne putovanie históriou, aby im ukázala úlohu Islandu v pestrej škále udalostí, ktoré hýbali dejinami – od Francúzskej revolúcie cez vznik štátu Izrael až po prístátie na Mesiaci. Malý národ malého ostrova sa znovu a znovu ocital v úzkom vzťahu s dejinnými zvratmi, ktoré formovali svet do podoby, v akej ho poznáme dnes. Dozviete sa, ako to všetko prebiehalo, a navyše sa pri tom výborne zabavíte!

Adam Grant: *Ešte si to premysli. Prečo je dobré prehodnocovať vlastné názory* (Ikar, 2022)

Kedy ste naposledy prehodnotili názor? Ešte si to premysli je kniha o dôležitosti pochybovania a o tom, ako ľahšie spracovať nové fakty a nazerať na vlastné omyly pozitívnou optikou. Výskumy ukazujú, že tí najlepší vedia prehodnotiť svoje stanoviská a sú schopní meniť názory. Okrem toho sa dokázalo, že lídri, ktorí pripúšťajú, že niečo nevedia a neboja sa kritiky, sú na čele výkonnejších a tvorivejších tímov. Dnes už máme dôkazy, že umeniu prehodnocovať sa dá naučiť. Adam Grant vysvetľuje, ktoré vlastnosti na to potrebujeme. V prvej časti rozoberá, prečo je pre človeka ťažké opätovne sa zamyslieť nad problémom a ako si túto zručnosť osvojiť. Upozorňuje pritom, že samotné „odhodlanie“ môže byť občas na škodu. V druhej časti nám ukazuje, ako môžeme k prehodnocovaniu viesť druhých. Tretia a posledná časť je venovaná dôvodom, prečo sa v školách, vo firmách či vládnych inštitúciách prehodnocovaniu nedarí. Schopnosť znova sa zamyslieť môže byť napokon tajnou zručnosťou, ktorá vám v čoraz rýchlejšie sa meniacom svete zabezpečí kľúčový náskok.

Marián Komžík: *Menej známe ovocné druhy* (Marián Komžík, 2022)

Kniha popisuje všetky známe ako i perspektívne menej známe ovocné druhy. Zameraná je nielen na pestovanie a liečivé účinky, ale tiež široký odrodový sortiment. Kniha je doplnená množstvom kvalitných fotografií a na mieru robených farebných perokresieb. V oboch dieloch je spolu popísaných viac ako 50 druhov z tejto skupiny ovocia.

Matúš Dulla: *Architektúra. Stručné dejiny Slovenska pre mladých čitateľov* (Slovart, 2022)

Prečítajte si príbeh architektúry na našom území – od pravekých zemníc po moderné sklené paláce. Autor Matúš Dulla prevedie mladých čitateľov a mladé čitateľky dejinami architektúry, a to pekne tému po téme: prvé stavby, románske baziliky, vznešená gotika, striedma renesancia, veľkolepý barok, ľudová architektúra, dôstojný klasicizmus a rozprávkový romantizmus, eklektika, secesia, funkcionalizmus, moderné štýly. Jeho rozprávanie je pútavé a poskytuje stručný prehľad o stavbách na našom území v kontexte vnútorných udalostí i vonkajších vplyvov. Text dopĺňajú štýlové ilustrácie Jána Vajsábela a moderný dizajn Gabiky Ruskovej. Kniha vychádza v edícii *Stručné dejiny Slovenska pre mladých čitateľov*, ktorá má ambíciu ponúkať témy spojené s našimi dejinami spracované spôsobom príťažlivým pre mládež – stručne a vizuálne príťažlivo.

Romana Romanyšin – Andrija Lesiv: *Vojna, ktorá zmenila Rondo* (BRAK, 2022)

Oceňovaná kniha *Vojna, ktorá zmenila Rondo* ukrajinských autorov z Art Studio „Agrafka“ hovorí prostredníctvom bohatého vizuálneho jazyka o fenoméne vojny a určená je najmä deťom. „Dnes vám s hrdosťou predstavujeme jej slovenskú verziu – premiérový titul z našej vydavateľskej dielne. Vydavateľstvo Brak.“

Zuzana Štelbaská: *Stane sa zázrak* (Albatros, 2022)

Rozkošná novinka Zuzky Štelbaskej s ilustráciami Adriána Macha! Človečik mal každý deň toľko práce! Staval hrady, opatroval zvieratá, dokonca si niekedy vymýšľal aj celkom nové a nevidané tvory či krajiny. No keď sa raz ráno vrátil k svojej práci, zistil, že všetky hrady sú dokončené a všetky zvieratá nakrmené. Zrazu mal pocit, akoby sa zastavil čas. Čo bude teraz robiť?

Marek Kajan: *Očami farmácie. 50 otázok, na ktoré určite chcete poznať odpoveď* (Petit press, 2022)

Spôsobujú ovsené vločky autizmus? Dokáže viagra stoporiť zvädnuté kvety? Môžem zomrieť od bolesti? Musíme pre vakcíny zabíjať žraloky? V knihe *Očami farmácie* nájdete odpovede na tieto a podobné otázky, ktoré sú pre mnohých ľudí veľkou neznámou. Dočítate sa o šťastných náhodách, ktoré viedli k objavu najúspešnejších liekov, o každodennom využívaní najsmrteľnejšieho jedu na Zemi v náš prospech, ale aj o doktorovi, ktorý chorým predpisoval dvanásť malých pív každých dvadsaťštyri hodín. Odporučíme vám, aké lieky si vziať na prípadnú cestu do vesmíru, vysvetlíme rozdiel medzi liekom a výživovým doplnkom, objasníme mediálnu bublinu okolo kolagénu, CBD a rôznych detoxov. To všetko pútavou a ľahko stráviteľnou formou. Navyše vás v každej kapitole čakajú malé bonusy obsahujúce zaujímavé informácie.

JUBILEA

Otto Korkoš (* 4. 8. 1957, Kežmarok)

Otto Korkoš je akademický sochár a výtvarný pedagóg. Patrí k skupine umelcov, ktorí sa vo svojej tvorbe inšpirujú výtvarnými konvenciami Spiša. V rokoch 1977-1983 študoval na VŠUP v Prahe. Pedagogicky pôsobil na SŠUP v Košiciach, LŠU v Poprade a v súčasnosti pôsobí na SPŠ dreárskej v Spišskej Novej Vsi. Venuje sa predovšetkým komornému sochárstvu, keramike a kresbe.

Pri svojej práci využíva prvky rustikálnej tradície v oblasti drevorezbárstva, ktoré kombinuje s aktuálnymi trendmi vo výtvarnom umení. Hoci vyštudoval keramiku, rodinná tradícia nasmerovala jeho tvorbu na prácu s drevom. Vytvára drevené skulptúry skrývajúce ducha dávnych kultúr, mýtické posolstvá s jemnou farebnou polychrómiou. Tento duchovný odkaz spolu s farebnosťou (žltá, červená, modrá, hnedá) odpozorovanou z historických krídlových oltárov ešte viac zdôrazňuje a prenáša do drevených skulptúr. Spojením rôzne štylizovaného dreva s farebnými plochami vzniká dielo nabité pokojnou atmosférou oslavujúcou duchovný moment.

Má za sebou viacero výstav na území Slovenska i v zahraničí. Jeho tvorba je zastúpená v zbierkach galérií v Poprade, Spišskej Novej Vsi, Lučenci a v súkromných zbierkach doma i v zahraničí.

Otto Korkoš: *Kniha zjavení apoštola Jána II.*, 2004-2006, morené drevo

Richard Zozulák (* 18. 6. 1977, Košice)

Sochár Richard Zozulák sa venuje figurálnej a abstraktnej plastike, maľbe a inštalácii, tvorí objekty a inštalácie.

Štúdium:

1995-2001 Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava (Juraj Meliš)

Richard Zozulák: *Hlava 7*, 2007, bronz, oceľ

Ocenenia:

- 2003 2. miesto v súťaži „Šport a olympizmus“, Bratislava
- 2008 strieborná olympijská medaila v medzinárodnej súťaži „Šport a olympizmus“, Peking
- 2009 ocenenie za návrh na pamätník udalostiam rokov 1968 a 1989, Košice

Individuálne výstavy, sympózia:

medzinárodné sympóziu „Kunst an der Grenze“ (Kittsee, Rakúsko), medzinárodné sympóziu Künstlerkreis Burg Strechau (Rakúsko) atď.

Peter Šulej (9. 8. 1967, Banská Bystrica)

Básnik a prozaik Peter Šulej niektoré své sbírky pojal i jako trilogie: *Porno* (1994), *Kult* (1996), *Pop* (1998), *Návrat veľkého romantika* (2001), *Koniec modrého obdobia* (2008), *Nódy* (2014). Píše i prózy: *Elektronik café* (2001), *Misia* (1995), román *Spolu* (2015).

„Lahučké, neotravné melancholické, spleenom opatrne poznačené riadky. Šulej dorazil do vytúženého prístavu básnickej zrelosti – svojej vlastnej zrelosti. Je dobre byť zrelý, je to čosi ako súkromný vrchol,“ napsal o jeho poslednej tvorbe básnik Peter Macsovszky.

Do poezie vstúpil v devadesiatych letech spolu se Habajem a ďalšími. „Vstúpili do ní radikálnym programom,“ popsal moderátor Mesiace autorského čtení Miroslav Zelinský. „Označujú sa jako textová generace, prijali dokonca i ženská autorská jména.“

Peter Šulej je neúnavný organizátor literárneho života. Kolem časopisu *Vlna* a vydavateľstvá Drewo a srd vybu-

doval generaci literátů a překladatelů, ale i filmových vědců. Jenže. „Myslím si, že literatura a vlastně celé současné umění je absolutně marginalizované. Je to smutný fenomén, s kterým som sa nestretol nikde na svete. Spoločnosť pod vplyvom konzumu a lobotomizujúcich médií pomaly degraduje,“ uvedl básnik v anketě pro *Knižní revue* v roce 2008.

Zajímavě popsal *Denníku N* svou účinnou uměleckou metodu. „Ako básnik, a to je pozícia, v ktorej sa cítim najsilnejší, som nikdy nemyslel na čitateľov... Môj názor je, že pri umeleckej tvorbe myslieť na čitateľa v podstate nie je ani možné. Je to nutné pri komerčných produktoch, ale román nie je práca v reklamnej agentúre.“

Podle Šuleje se dnes poezie přestěhovala do undergroundu a sleduje ji jen úzký okruh lidí. Ale poezii lze najít i na nečekaných místech. Její kouzlo nevyprchalo. „Ide o to, čo všetko považujeme za poéziu a kde všade sa prejavuje. Nie je to len v básnických zbierkach, ale na najrôznejších úrovniach, či už je to film, internet, digitálne médiá, aj samotné programovanie je vlastne poézia,“ vysvetlil Šulej.

IN MEMORIAM

Ján Mathé (14. 6. 1922 – 5. 6. 2012)

je považovaný za prvého akademického sochára v histórii východoslovenského regiónu a jedného z najvýznamnejších umelcov prvej povojnovej slovenskej generácie. Ako umelca a sochára registrujú jeho tvorbu obyvatelia košických sídlisk a tí, ktorí ho osobne poznali, naňho spomínajú s úctou. Oslavu bytia, zahĺbenia sa do seba, expresie radosti a odkaz na zrod potomstva – tieto témy vídajú v jeho abstraktných modernistických dielach. Mathého dom je dnes národnou kultúrnou pamiatkou.

Prvýkrát vystavuje ako gymnazista a hneď získa cenu. Vtedy pochopí, že iná cesta ako sochárska pre neho neexistuje. Základnou silou umeleckej tvorby je vnútorné myslenie, hovorí o šesťdesiat rokoch neskôr.

Radislav Matuščík: *Ján Mathé – Hľadač dobra*, 2010: „Mathé vyrastá medzi dvoma kameňmi, formujúcimi jeho dušu. Medzi vierou a nádejou, ktoré mu vstúpajú na kvalitnom maďarskom cirkevnom gymnáziu, smrťou a vraždením druhej svetovej vojny. Medzi snami mladíka, rozhodujúceho sa pre umenie a realitu prosektúry, v ktorej pracuje jeho otec. Po maturite nemôže pokračovať v štúdiu, povolávajú ho na vojnu. Mimoriadne silno precituje vojnové hrôzy. Dezertuje. Vracia sa domov zrelší o zážitok z blízkosti smrti, ktorej odporoval a rozhoduje sa formulovať poslanstvo tejto skúsenosti v sochárskych dielach. Bez zisťovania termínu prijímacích skúšok ide do Prahy na Akadémii výtvarných umení.“

Život jedného z najvýraznejších slovenských sochárov Jána Mathého bol zaujímavý a dramatický. Narodil sa v Košiciach za prvej Československej republiky. Vyrastal priamo v areáli bývalej štátnej nemocnice. Už ako malého chlapca ho so sebou otec brával do pitevne, aby sa naučil kresbu tela a anatómiu človeka.

Počas jeho štúdia na Premonštrátskom gymnáziu si jeho výnimočný výtvarný talent všimne profesor József Nádaszkay. Hneď po maturite sa ale musí Ján podrobiť niekoľkokomesačnému vojenskému výcviku. Narukuje do prvej línie ku konskému záprahu s delom a je vyslaný na Ukrajinu.

Ján Mathé: *Živý kameň*, 2001, mramor

Zažije najhroznejšie obrazy svojho života. Vedľa neho zastrelia spolužiaka a Ján je na bojovom fronte druhej svetovej vojny ťažko zranený, ale prežije. Vracia sa naspäť do Košíc. Po vojne odchádza študovať sochárstvo do Prahy.

Prijímacie skúšky na Akadémii výtvarných umení v roku 1945 nestihne. Pri odchode si ho všimne vrátnik a zavolá jeho budúcemu profesorovi Otakarovi Španielovi. Ten si ho neskôr vyberie za svojho študenta. V Prahe zostane Ján Mathé do roku 1950. Po štúdiu sa vracia do rodných Košíc a zoznámi sa so svojou budúcou manželkou, čerstvo vyštudovanou lekárkou Evou. Jej otcovi, železničiarovi, sa umelec do rodiny nepozdáva. Nakoniec ale všetko dobre dopadne a je svadba. Ján prežije s Evou 53 rokov spoločného života, väčšinu z nich na košickej Horolezeckej ulici. V dome, ktorý projektoval a staval architekt Michal Baník v štýle Bauhaus a ktorý v roku 2019 vyhlásia za národnú kultúrnu pamiatku.

Prvýkrát samostatne vystavoval až ako 62-ročný v Slovenskej národnej galérii v Bratislave. O dva roky neskôr mal autorskú výstavu vo Východoslovenskej galérii v Košiciach.

V roku 1967 zažije pár ťažkých automobilových nehodu v Maďarsku. Obaja sú ťažko zranení. Ján je niekoľko týždňov v kóme a takmer všetko sa musí učiť od začiatku. Eva si zoberie 9-mesačné neplatené voľno a pomáha manželovi liečiť a zotaviť sa. V domnení, že s umelcovým plodným obdobím je koniec, ho už takmer nikto z umeleckých kruhov nenavštevuje. Niekoľko rokov po nehode však Mathé vytvorí svoje vrcholné dielo – *Plod života*.

Ján Mathé bravúrne zvládol všetky materiály, tvoril sochy z kameňa, z bronzu aj z dreva. Nikdy sa nevenoval monumentálne socialisticko-realistickým veciam, jeho tvorba vychádzala z jeho vlastného hľadania súvislostí, estetiky a dobra. Pomáhali mu jeho priatelia, ktorí vedeli, že sa nikdy neodkloní a nebude tvoriť na zákazky veci, ktoré mnohí iní sochári začali produkovať len kvôli tomu, aby sa vôbec uživil.

V Košiciach na sídliskách Terasa, Sever, Mier, Jazero, ale aj v centre mesta je roztrúsených 19 jeho sôch. Sú oslavou života, rodiny, vzletu človeka k výšinám ponad strasti

a problémy sveta. Okrem mnohých iných je známa aj jeho plastika *Sám* v košickom krematóriu.

V roku 2007 mu udelili Cenu mesta Košice. Zomrel 5. júna 2012 vo veku nedožitých 90 rokov. V rámci projektu Košice – Európske mesto kultúry 2013 bolo po Jánovi Mathéovi pomenované bývalé Námestie nádeje na križovatke Hlinkovej ulice a Národnej triedy v Košiciach.

Zdroj: *Wikipédia*, Mario Hudák

Juraj Meliš (1942, Nové Zámky – 2016, Skalica)

Juraj Meliš bol konceptuálny sochár, kresliar a grafik. Bol umelcom naliehavej etickej výzvy a osobitého – antitradičného – sochárskeho videnia. Stal sa jedným z najvýraznejších a najoriginálnejších slovenských sochárov, tvorcom environmentov – prostredí a objektov; od prelomu šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov 20. storočia prišiel s novým antiestetickým, „plebejským“ nazeraním na sochy. Neortodoxne a novátorsky reflektoval vzťah vtedy aktuálneho konceptu a neodadaistického objektu, ktorý sa preňho stal médiom na vyslovenie nekompromisných spoločenských a morálnych postojov, či už sa týkali ekológie, alebo kategórie slobody jedinca v spoločnosti.

Počas normalizácie mal veľmi obmedzené možnosti vystavovania, venoval sa tvorbe vizuálnej poézie, vytváraniu grafických albumov so „sochárskymi poznámkami“ a projektmi neuskutočnených sôch, ktoré rozširoval medzi priateľmi. Ako majster absurdnej vizuálnej a textovej metafory glosoval život okolo seba, ako aj témy „veľkého“ umenia, cez smiešno-smutné pocity zjavoval pocity tragickosti a civilizáčnej skepsy.

Pre Meliša bolo vždy dôležitejšie úderné posolstvo diela než jeho úhľadná estetická forma, o čom tiež svedčia záverečné inštalácie z deväťdesiatych rokov, energeticky nabité a surovo razantné vo svojom výraze aj v ironicko-sarkastickom vyznení. Často pracoval s textom, tvoril

Juraj Meliš: *Dies irae*, 2006-2007, drevo, textil, rohož

z prostých materiálov a objektov každodennosti. Venoval sa tvorbe prostredí, objektov, kresbe, grafike, koláži. Vo svojom originálnom výtvarnom názore sa mu podarilo realizovať viaceré diela v architektúre.

Študoval na Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave (1960-1966, prof. J. Kostka), kde neskôr pôsobil ako profesor (od 1992), vedúci ateliéru na Katedre sochárstva (1990-2008), externe vyučoval aj na Vysoké škole múzických umení v Bratislave (1973-1988). Retrospektívu jeho tvorby *Kovadlina snov* pripravila Slovenská národná galéria v Bratislave (2002). Z medzinárodných výstav: Aktuelle Kunst aus Osteuropa, Oldenburger Kunstverein, Oldenburg (1982); Global Conceptualism: Points of Origin 1950s – 1980s, Queens Museum of Art, New York (1999) etc. Zastúpenie v zbierkach: Kassák Múzeum, Budapešť; Národní galerie v Praze, Praha; Galéria mesta Bratislavy, Bratislava; Slovenská národná galéria, Bratislava; Zbierka Linea, Bratislava etc. *ARTFond*

Dagmar Kočišová (Kubištová) (23. 6. 1932, Košice – 3. 2. 2000)

Dagmar Kočišová bola maliarka, grafička, keramička a ilustrátorka.

Štúdium: Vyššia škola umeleckého priemyslu, Bratislava (1948-1952, 1957)

Vystavovala na Konfrontáciách, s Jaroslavom Kočišom (1964) a samostatne (1965). Autorka nefiguratívnych koláží lyrického ladenia. Výtvarné aktivity Dagmar Kočišovej sa odvíjali v prostredí Konfrontácií, ktoré presadzovali ab-

straktnú výtvarnú reč. Sústredila sa na možnosti štruktúrálnej grafiky.

V tvorivom procese využívala najmä manipuláciu s textilným odpadom, ktorý zakomponovala do matric, prípadne tvorila koláže. Medzi prvými začala používať kombináciu hĺbkotlače s reliéfnou tzv. slepotlačou.

Miloš Urbásek (28. 7. 1932, Ostrava – 14. 7. 1988, Drábsko)

Miloš Urbásek bol slovenský výtvarník. Je vedúcou postavou umenia informelu a geometrickej abstrakcie. Jeho tvorba získala veľký ohlas najmä v Nemecku.

V rokoch 1958-1964 študoval na Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave (prof. P. Matejka a prof. V. Hložník). V roku 1960 spolu s E. Ovčáčkom založil a organizoval skupinu bratislavských Konfrontácií (výstavy 1961-1964), prinášajúcich do slovenského výtvarného umenia nekonvenčné postupy štruktúrálnej maľby a grafiky. Okrem domácich ocenení získal 1967 cenu Folkwang-Pressé v Esse a 1969 cenu na medzinárodnom bienále v Lublani.

V roku 1969 dostal pozvanie Fordovej nadácie na šesťmesačný študijný pobyt v USA, ktorý mu československé úrady nepovolili. Ako jeden z prvých na Slovensku sa sústredil na problém geometrickej abstrakcie, ktorej skúmanie sa stalo dlhodobým programom jeho diela. Originálnym spôsobom pracoval s vrstvenou kolážou a vytváral diela technikou muchláže. Predmetom výskumu sa neskôr stala zväčšená tlačová litera pätkového písma a jej fragmenty. Analýzu písmena O redukovaného na kruh a jeho časti dovŕšil v monochrómných i farebných sériách umožňujúcich ľubovoľnú skladbu diel do rytmizovaných dynamických plôch. Túto skúsenosť viackrát využil na oživenie a výtvarnú kultiváciu modernej architektúry.

Dagmar Kočišová: *Túžba I.*, 1965

Miloš Urbásek: *Sei Solo (B-A-C-H)*, 1965

Experimentoval s novými technológiami – tlačou na akrylátové sklo a liatym asfaltom (1971, nádvorie Kunsthalle v Norimbergu).

Od roku 1978 skúmal prítomnosť svetla v geometrickej štruktúrovanej vrstvenej farebnej hmote v pasteloch, maľbách a kresbách. Zúčastnil sa početných performancií svojich kolegov (s A. Mlynarčíkom) i mladšej generácie výtvarníkov.

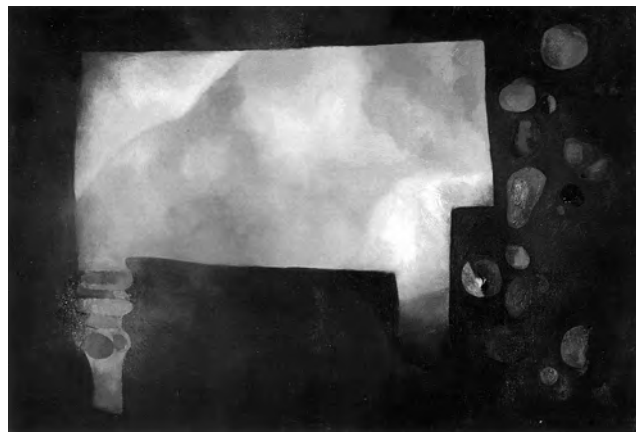
Od roku 1958 žil a tvoril v Bratislave, zaoberal sa maľbou, grafikou, kresbou, knižnou ilustráciou a grafickou úpravou, taktiež monumentálnou tvorbou, vytváraním objektov a multiplov.

Alexander Eckerdt (6. 7. 1932, Košice – 24. 8. 1992, Košice),

Alexander Eckerdt bol ilustrátor, maliar a grafik, člen skupiny Roveň. Ovládal fenomén obojručnej kresby. Ide o vsutku ojedinelú techniku. Bol ľavák, pravú ruku používal ako ľavú. Prioritu však mala ľavá ruka. Maľoval akt krásnej ženy tak, že aj v jednej aj v druhej ruke mal ceruzku a kreslil zároveň. Na jednej strane bol lyrický a na druhej strane nekompromisný človek. Aj k tomu, čo sa týkalo umenia. Vedel, čo je dobré, čo je zlé, čo je pravda, čo nie a bol totálne nekompromisný.

Už ako mladík mal veľké problémy v škole. Napríklad z gymnázia ho vyhodili s päťkami na vysvedčení od hora až dole. On si to vysvedčenie rozmnožil a rozdával ho známym ako výsmech vtedajšieho školstva. Zobrali ho na VŠVU do Bratislavy, do ročníka súdruha Čemického. A ten ho vykopol s odôvodnením, že Eckerdt nemá cit pre farbu! Bol z toho nešťastný, možno by sa bol aj obesil, ale život mu zachránil Vincent Hložník, ktorý ho zobral späť do svojho grafického ateliéru.

Eckerdt je maliarom pre zasvätencov, má svoj úzky, ale neobyčajne verný okruh obdivovateľov a zberateľov. Objektívne vzaté však – najmä v šesťdesiatych rokoch určite –

Alexander Eckerdt: *Zátišie mimo stola*, 1969

patril k progresívnemu jadrú súdobého výtvarného diania. Podľa Zsófie Kiss-Szemán „...na umeleckú scénu vstupuje koncom 50. rokov a snaží sa o programovo moderný prejav a výraz s novou formou. V prvej polovici 60. rokov maľuje obrazy so zredukovanou, temnejšou farebnosťou, voľnou skladbou a snahou vyrovnat sa s odkazom syntetického kubizmu. V jeho dielach prevláda poetickosť s reminiscenciami na M. Chagalla, ale aj na F. Tichého. Tieto snahy sú sprevádzané zrieknutím sa perspektívy, kompozičnou neviazanosťou a jasnou naratívnošou, ktorej sa maliar napriek zdaniu nikdy nevzdal. Od 70. rokov v jeho maľbe sledujeme istú ustálenosť, a to nielen v kvalite, ale aj v tematických okruhoch: motívy lásky, rodiny, ženy, od konca 70. rokov najmä krajiny. Obidva tieto tematické okruhy dostávajú lyrický a meditatívny charakter. Eckerdt nachádza svoj štýl v hranatých figúrach umiestnených do civilného prostredia, ktoré ozvlášťňuje svojškými poetickými metaforami. Vďaka týmto prvkom jeho tvorba dospieva na prah zvlášťnej imaginatívnej maľby.“

Tradiční setkání v Oetzu

Každým rokom sa během svatodušních svátků sejdou tradičně sokolky a sokolové z Německa, Švýcarska a Rakouska, zástupci Sokola a sokolové a sokolky z Čech a příznivci Sokola v tyrolském Oetzu. Letošní setkání organizovala Sokolská župa Rakouská. Hlavní sportovní dny se konaly v sobotu a neděli.

Letos poprvé se toto setkání nekonalo na louce v Piburgu, ale v oblasti Haidach v Oetzu na okraji města, kde byl pro účastníky postaven velký stan. Sobotní soutěže proběhly k plné spokojenosti zúčastněných, a i když v neděli odpoledne počasí akci nepřálo, neubralo to sokolům a sokolkám na jejich dobré náladě, radostně zpívali a tančili, chránění plachtou stanu. V pondělí dopoledne byla sloužena sv. mše. Zakončením slavností byl pochod kolem řeky Aachy k pamětní desce historika umění, estetika, kritika, univerzitního profesora a hlavně jednoho ze zakladatelů Sokola dr. Miroslava Tyrše, u níž proběhlo slavnostní položení věnců.

Krásná krajina obklopená horami, sportovní nadšení a pro mnohé setkání s přáteli je snad dostatečným odškodněním za dalekou cestu z Vídně.

Sokolové opět v tyrolském Oetzu

Na letošní tradiční sokolské, v pořadí již 47. setkání v Oetzu jsme se náramně těšili. Vždyť jsme se neviděli od toho posledního o Letnicích 2019. Konečně zase na cestě do malebného horského údolí Oetzta!

V organizování se pravidelně střídají tři sokolské župy: Rakouská, Švýcarská a Sokol Mnichov. Letos byli na řadě „Videňáci“ a neměli to tak docela snadné. Sraz se totiž poprvé nekonal na nám již zaběhnutém místě, na louce v Piburgu, nýbrž na nově přiděleném dětském hřišti v blízkosti tamějšího sportovního stadiónu. Úkoly jsou vždy již rozděleny: muži se v sobotu ráno rozjedou auty naloženými až po střechu (ba i s truhlou na střeše) na místo konání, zatímco ženy se vrhnou na regály supermarketu, aby jednak zásobily bufet, jednak se postaraly o stravu na následující dva sportovní dny.

Když jsem se konečně dostala na hřiště, velký stan byl již postaven, stejně tak i volejbalové hřiště. Dovezené sudy piva a nealkoholické nápoje vyrovnané ve stanu. Na určeném místě hloubili dva bratři díru pro vlajkový stožár. Br. náčelník již také „úřadoval“. Vybaloval zvukovou aparaturu, přijímal přihlášky na volejbalový turnaj a připravoval vše na oficiální zahájení dle programu ve 14:30 hodin.

Sokolská župa rakouská
1010 Wien, Drachengasse 3/5
www.sokol-wien.com
E-mail: sokol@sokol-wien.at

Starosta:
dr. Thomas FREY-MATERNA
E-mail: materna@aon.at
Tel./fax: ++43 1 604 87 04

Sokol informuje

Jako tělovýchovný spolek s dlouholetou tradicí Vám Sokol nabízí sportovní hodiny vedené školnými vedoucími s velkou praktickou zkušeností.

Přijďte se podívat,
srdečně Vás zveme!

Náčelnictvo a cvičitelé
Sokolské župy rakouské

Náčelnice: dr. Daniela FREY-MATERNOVÁ
Náčelník: Mag. Stanislav ŠTĚRBA

e-mail: jar.hovorka@gmx.at
jednatelka

Sokolský adresář:
www.sokol-wien.com

Česká obec sokolská

Tyršův dům – Újezd 450,
118 01 Praha 1
Tel.: ++420 257 007 111
Fax: ++420 257 320 580
www.sokol.eu

Cvičení rodičů s dětmi

Cvičíme
každý pátek
16:00 – 17:00
Bližší informace:
Mag. I. MÜHLBERGEROVÁ
tel.: 480 49 14

Župní družstvo volejbalu (vedoucí odboru Anton Florián, tel. 01/586 86 86)

23, Anton-Baumgartner-Strasse – kulatá hala Alt-Erlaa

Čtvrtek	19:30 – 21:00	odběžená (muži)
---------	---------------	-----------------

Župní trénink ve stolním tenise (info: Pavel Vlček, tel. 0680 3107573)

17, Steingasse 7 – sokolovna

Středa	19:00 – 21:00	stolní tenis
--------	---------------	--------------

Župní zdravotní cvičení

17, Steingasse 7 – sokolovna

Úterý	16:00 – 17:30	ženy a muži
-------	---------------	-------------

Sokol Vídeň I/V

3, Sebastianplatz 3 – tělocvična školy Komenský

Úterý	19:30 –	rekreační volejbal
-------	---------	--------------------

Sokol Vídeň II/XX/XXI (Info: Věra Mottlová, tel./fax: 01/2728326 od 10:00)

21, Roda-Roda-Gasse 7

Úterý	18:00 – 21:00	míčové hry (ženy + muži)
-------	---------------	--------------------------

Sokol Vídeň III/XI

Info (volejbal): N. Stěrbová, tel. 0650/967 80 80, e-mail: K.Sterba@gmx.at
3, Sebastianplatz 3 – tělocvična školy Komenský

Čtvrtek	19:00 – 21:00	gymnastika (ženy a muži)
---------	---------------	--------------------------

Sokol Vídeň X

10, Angeligasse 21 – sokolovna
E-mail: sokol-10@chello.at
Tel. a záznamník: 01/600 20 20

Úterý	18:00 – 21:00	stolní tenis
	18:00 – 19:00	showdance Sokol X
	19:00 – 20:00	aerobic Sokol X
	20:00 – 22:00	fotbal Sokol X
Středa	19:00 – 21:00	Volejbal Sokol III
Čtvrtek	09:00 – 10:30	jóga Sokol X
Pátek	15:30 – 19:00	SVS (dorostenci, Sokol V U-17)
	18:00 – 21:00	stolní tenis
	19:00 – 21:00	SVS (Sokol V)

Sokolská jednota Tyrš XII/XV

Info: jar.hovorka@gmx.at, tel. 0699/12 68 12 46
Jednota cvičí v sokolovně 10, Angeligasse 21.

Pondělí	19:30 – 21:00	míčové hry (muži)
Čtvrtek	16:30 – 17:20	rodiče s dětmi a předškolní děti
	17:30 – 18:45	základní sport, gymnastika (žactvo 6-14 let)
	19:30 – 20:30	kondiční a posilovací cvičení na hudbu (ženy + muži)

Sokol Vídeň XVI/XVIII

17, Steingasse 7 – sokolovna, tel. 01/480 14 55

Pondělí	16:30 – 17:30	cvičení rodičů s dětmi
	19:00 – 21:00	trénink oddílu stolního tenisu
Úterý	18:00 – 19:30	aerobik (s Kvetkou)
Středa	19:00 – 21:00	trénink oddílu stolního tenisu
Čtvrtek	16:30 – 18:00	florbal žactvo
	19:30 – 21:00	cvičení žen
Pátek	17:15 – 18:30	cvičení žactva
	20:00 – 22:00	cvičení mužů

Děti se výborně zhostily vztyčení sokolské vlajky za zvuku Sukova pochodu *V nový život*, br. náčelník pronesl uvítací řeč a zanedlouho již bylo slyšet povzbuzující výkřiky diváků kolem volejbalového hřiště. Mix-volejbal jako hlavní sportovní disciplína srazu byl odstartován. Kdo nesledoval volejbal, mohl si v různých časech dle programu

vyzkoušet lukostřelbu, vrh koulí, šipky, mólky, žebříčkový golf – zkrátka vybrat si, v čem by později mohl soutěžit. Ani naši nejmenší účastníci nepřišli zkrátka. Pro ně ses. náčelnice připravila množství her a soutěží, za které byli odměněni čokoládovou medailí.

Celé sobotní odpoledne a celá neděle byly věnovány sportovnímu klání, které jen občas přerušil br. náčelník přivítáním některého z významných hostů, jakou byla např. starostka České obce sokolské ses. Moučková, starosta župy Rakouské br. Frey-Materna, který kvůli nepředstavitelně silnému provozu nestihl dojet včas na zahájení, či páter Švehla z Mnichova, který již tradičně v Oetzu slouží polní mši za zakladatele Sokola dr. Miroslava Tyrše, který zde v roce 1884 zahynul.

Nedělní dopoledne bylo věnováno běžeckému závodu ve třech kategoriích: muži, ženy, děti. Jeho trasa měla být kvůli změně místa konání teprve nově určena, čímž se „běh kolem Piburského jezera“ změnil na „přespolní běh“. Mezi běžci bylo mnoho volejbalistů, takže po doběhu, sotva se trochu vydýchali, nastoupili k dalším zápasům. Zatímco sobota se co do počasí vydařila lépe, než jsme očekávali, v neděli navečer se zatáhlo a bouřka a liják přerušily volejbalový turnaj. Zápas o třetí místo se nekonal a Vídeň jako pořadatel galantně přenechala 3. místo svému soupeři.

Jistěže má každý radost z úspěchu a získání některé medaile, ale na srazech v Oetzu nám jde především o to zúčastnit se, užít si té sportovní nálady a hlavně toho, že jsme se zase mohli vidět a popovídat si. A to se pak už dělo u dvou večerních táboráků, kde se opékaly vuřty, a protože v sobotu bylo vskutku krásné počasí, šlo také pivo dobře na odbyt. A kde se vzal, tu se vzal, objevil se písničkář a kytarista Lubor Hraník z Mnichova a postaral se o neskutečně krásnou atmosféru celého večera, který skončil hodinu po půlnoci. Jeho široký repertoár dětských, táborových i populárních písní chytil za srdce snad každého. Prostor před stanem se na dlouhé hodiny proměnil v taneční parket. Ani během uplakaného nedělního večera dobrá nálada účastníky neopustila. Oblíbený kytarista sice musel z pracovních důvodů odjet, ale br. náčelník měl v záloze nepřeborné množství reprodukované hudby a bylo obdivuhodné, že ani stále plačící obloha tanečnický nezahnala.

Mokry nedělní večer nám čaru přes rozpočet neudělal. Táborový oheň se konal a při něm důležité vyhlášení vítězů jednotlivých soutěží. Úžasná atmosféra radosti ze získaných medailí a diplomů, cvakání spouští fotoaparátů... A hudba vyhrávala dál, dál se zpívalo a tančilo až do půlnoci.

Pondělní dopoledne patřilo polní mši svaté a následnému průvodu – dle možností v sokolských krojích či vycházkovém sokolském oblečení, se sokolskými historickými prapory – k Wellerbrücke, místu, kde se nacházejí tři desky uctívající památku dr. Miroslava Tyrše. Zde je sokolský sraz důstojně zakončen zazpíváním české a slovenské hymny a předána štafeta příštím organizátorovi srazu 2023, župě Švýcarské.

Zcela úmyslně neuvádím jednotlivá jména těch, kteří se o zdárný průběh setkání zasloužili. Především nechci zarmoutit toho, na něhož bych snad zapoměla. Všem ale patří veliký dík a obdiv nejen za jejich práci přímo na místě, ale za všechny přípravy, dovoz celého vybavení a pochopitelně i toho dobrého českého piva.

Řekla bych, že setkání v tomto pro nás novém prostředí se skutečně vydařilo. Lidé si na menším prostoru byli i nějak blíže. Anebo to bylo tou dvouletou nucenou přestávkou. To ale na výsledku nic nemění. Příští sraz se koná o Letnicích 2023, pořadatelství přebírají Švýcaři a my jim už dnes přejeme alespoň takové počasí, účast a náladu, jaké jsme zažili letos, a zároveň slibujeme, že určitě chybět nebudeme.

n. š.

160 LET SOKOLA

Tělocvičná organizace Sokol byla ustavena 16. února 1862

Z původně pražského spolku se do konce 19. století stalo silné celonárodní hnutí. Sokolové hráli důležitou roli v obou světových válkách. Mnoho jich padlo nebo bylo zavražděno nacisty.

Česká obec sokolská byla ustavena roku 1889 a o dva roky později ji následovala Moravsko-slezská obec sokolská. V roce 1904 se pak obě organizace sloučily v jednotnou Československou obec sokolskou (ČOS). Ta fungovala i po vypuknutí první světové války, brzy se ale stala vídeňské vládě nepohodlnou a v roce 1915 byl Sokol poprvé – a nikoliv naposledy – zakázán. Vlastenecky orientovaný Sokol hrál význačnou roli za Rakousko-Uherska, byl rozhodujícím prvkem při vytváření československých legií v období první světové války. V době první republiky se stal nejpočetnější tělovýchovnou a sportovní organizací na československém území, která sdružovala občany různého politického a náboženského přesvědčení i vzdělání a sociálního postavení. V boji za národní samostatnost, svobodu a demokracii ve druhé světové válce i po ní představoval v československé společnosti vysokou morální autoritu. Sokolové neváhali přinést v tomto boji i oběti nejvyšší. Během let 1939-1945 bylo zatčeno na 12 000 členů Sokola a více než 3 400 popraveno či umučeno. Další tisíce jich položilo své životy na frontách druhé světové války a v květnovém povstání roku 1945. Sokolové, kteří se podíleli na fungování legií i vzniku Československa, patřili k oporám první republiky a jako takoví vadili také nacistům, kteří organizaci v říjnu 1941, dva týdny po příchodu zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, zakázali.

Po válce byl Sokol znovu obnoven a zažil největší vzepětí, když po celém Československu sdružoval více než milion lidí. Fungovat ale mohl pouhých sedm let.

Velkolepý slet v červnu 1948 se stal nejen velkou ukázkou tělocvičné jednoty, ale nadlouho také poslední veřejnou manifestací proti únorovému převzetí vlády v Československu. Komunistická moc nejprve v roce 1949 pod hlavičkou Sokola sjednotila a ovládla veškerou tělovýchovu v zemi. Reorganizace tělesné výchovy v roce 1952 pak znamenala již třetí zrušení sokolské organizace a z dlouhého, osmatřicet let trávajícího přerušení se Sokol už vzpamatoval jen s obtížemi. Slety byly v té době nahrazeny státem organizovanými masovými spartakiádami, z nichž první se konala v roce 1955 a poslední, sedmá, v roce 1985.

Během uvolnění koncem šedesátých let se sice objevily pokusy o obnovení Sokola, po srpnu 1968 ale z plánů sešlo. Sokolská obec se obnovila až po listopadu 1989, přitáhnout statisíce, natož pak milióny zájemců o cvičení se jí

ale i kvůli skoro čtyřem dekádám nečinnosti již nepodařilo.

Už v lednu 1990 se sešlo v Praze na 3 000 sokolů včetně zahraničních delegací, rychle se začaly obnovovat jednoty a sokolské župy. Organizace, z jejichž řad vzešlo mnoho reprezentantů – včetně prvního zlatého olympijského medailisty Bedřicha Šupčíka –, má dnes 160 tisíc členů. Téměř polovina z nich je mladší osmnácti let. Až po roce 2000 přitom začalo vedení Sokola – vedle tradičního cvičení – klást větší důraz také na podporu sportu. I v roce 2022 zůstává Česká obec sokolská významnou sportovní a společenskou organizací v České republice.

Činnost Sokola byla v historii třikrát přerušena:

- v roce 1915 byl Sokol zakázán rakouskými úřady,
- podruhé 8. října 1941 byl Sokol rozpuštěn za nacistické okupace
- a po únorovém puči a XI. všesokolském sletu bylo komunisty ze Sokola vyloučeno přes 11 000 členů a tělovýchova byla násilně sjednocena.

Akce spojené s výročním vznikem Sokola

Velkou součástí oslav je projekt SokolGym, který je tradičně největší akcí mezi slety. Původně měl být v loňském roce, ale ze známých důvodů musel být přeložen na letošek a tím se stal součástí oslav. Štafetu sokolských měst rozběhla Plzeň, kam se ve dnech 14.-15. května sjely na tři tisíce sokolů. Atmosféra byla vřelá, bylo vidět, že se všichni těší z toho, že se zase mohou potkat a společně si zacvičit.

O víkendy 10.-12. června se v Brně uskutečnil SokolGym, na který přijeli tisíce sester a bratrů. Program byl opravdu bohatý.

V září si připomeneme 190 let od narození spoluzakladatele br. Miroslava Týrše tradiční akcí Týršův Děčín (16.-18. 9. 2022)

SPORT

SP ve vodním slalomu v Praze

Kanoistka Tereza Fišerová vyhrála závod Světového poháru ve vodním slalomu v Praze. Po výhře v semifinále nezaváhala ani ve finálové jízdě a připsala si druhé vítězství v seriálu SP v kariéře. Martina Satková úspěch domácích reprezentantek v Troji podtrhla ziskem bronzové medaile, pátá skončila její mladší sestra Gabriela.

Kanoista Lukáš Rohan vybojoval na Světovém poháru třetí místo a rozšířil tak medailovou sbírku domácích závodníků o třetí cenný kov. Druhý český reprezentant ve finále Vojtěch Heger skončil pátý.

Stříbrný olympijský medailista Rohan ztratil na vítěze 2,13 sekundy.

Úspěchy českých atletů na Zlaté tretře

Oštěpařka Nikola Ogrodníková skončila na Zlaté tretře v Ostravě stejně jako loni druhá výkonem 62,78 metru. Zvítězila Řekyně Elína Tzengkoová v osobním rekordu 65,40 m. V soutěži chyběla světová rekordmanka a dvojnásobná olympijská vítězka Barbora Špotáková, která se na poslední chvíli omluvila kvůli zranění lýtky. Jakub Vadlejš zopakoval v hodu oštěpem loňské čtvrté místo, když hodil 82,38 m. Na nedávné devadesátimetrové hody z Diaman-

tové ligy v Dauhá nenavázal ani úřadující mistr světa Anderson Peters z Grenady, který vyhrál výkonem 87,88 metru.

Druhou příčku vybojoval i dálkař Radek Juška svým nejlepším letošním výkonem 811 cm. Předčil ho jen Kubánek Maykel Massó (814 cm). Tyčkařka Amálie Švábíková obsadila třetí místo v novém osobním rekordu 460 cm. Nizozemka Femke Bolová připravila na netradiční trati 300 metrů překážek Zuzanu Hejnovou o nejlepší čas historie výkonem 36,86 s. Dosavadní maximum dvojnásobné mistryně světa, která se v Ostravě loučila a chystá se na mateřskou roli, z roku 2013 překonala o více než sekundu.

Kanoista Fuksa dále vítězí

Kanoista Martin Fuksa vybojoval na Světovém poháru v Poznani stejně jako v Račicích dvě vítězství. Nejprve ovládl závod na 500 metrů a poté triumfoval i na dvojnásobné trati. V obou případech odsunul na druhé místo Rumuna Catalina Chirilu.

Kajakář Prskavec popáté zlatý na ME

Český kajakář Jiří Prskavec se stal popáté mistrem Evropy ve vodním slalomu. Ondřej Tunka byl ve finále v Lipovském Mikulášu pátý, obhájce titulu Vít Přindiš skončil čtrnáctý.

Devětadvacetiletý Prskavec vyhrál s náskokem 1,32 sekundy před Giovannim De Gennarem z Itálie. Bronz získal Rakušan Felix Oschmautz. Olympijský vítěz i mistr světa navázal na evropské tituly z let 2020, 2016, 2014 a 2013.

Patrik Schick českým fotbalistou roku

Útočník Patrik Schick byl poprvé v kariéře zvolen nejlepším českým fotbalistou roku. Šestadvacetiletý kanonýr Leverkusenu v tradiční anketě Fotbalové asociace ČR s velkým náskokem porazil vítěze posledních dvou ročníků, reprezentančního kapitána Tomáše Součka z West Hamu. Třetí skončil další hráč londýnského klubu obránce Vladimír Coufal.

Mezi trenéry potřetí za sebou zvítězil slávisťský kouč Jindřich Trpišovský. Talentem byl za uplynulý rok zvolen spartan Adam Karabec a nejlepší fotbalistkou se premiérově stala Andrea Stašková.

V anketě rozhoduje fotbalová akademie, do níž patří prvotní trenéři a kapitáni, reprezentanti s minimálně 25 starty v národním týmu, vítězové uplynulých ročníků a zástupci médií a asociace.

Schick prožil mimořádně povedený minulý rok. Za reprezentaci nastoupil k jedenácti utkáním a připsal si v nich osm branek. Zazářil především na letním mistrovství Evropy, kde skóroval pětkrát a v tabulce kanonýrů skončil za vítězným Portugalcem Cristianem Ronaldem na druhém místě jen kvůli tomu, že neměl na kontě asistenci. V úvodním duelu na šampionátu ve Skotsku se blýskl nejhezčím gólem turnaje z rekordní vzdálenosti 49,7 metru. Reprezentaci pomohl k postupu do čtvrtfinále.

V bundeslize Schick vstřelil za minulý rok 21 branek, z toho šestnáct v podzimní části uplynulé sezóny.

„Jsem rád, že jsem vyhrál tuhle anketu. Je to ocenění za rok, který pro mě byl výborný. Neřekl bych, že to byla životní sezóna, ale zatím nejlepší. Začalo to Eurem a všichni

byli zvědaví, jestli potvrdím formu, což se mi povedlo. Myslím, že kdybych nebyl třeba tolik zraněný, mohl jsem (anketu) vyhrát i dřív," řekl na tiskové konferenci Schick.

Do Síně slávy byl uveden bývalý československý reprezentant a mistr Evropy z roku 1976 Karol Dobiaš. „Jsem velmi šťastný, že na stará kolena, když mi bude pětasedmdesát let, mě dali do Síně slávy mezi takové fotbalisty, které při vyhlašování ukazovali. Je to pro mě čest a pocta dostat se mezi tuto elitu vynikajících hráčů," řekl Dobiaš.

Čeští hokejisté vybojovali na MS bronz

Češi v boji o třetí místo porazili po velkolepém obratu tým USA 8 : 4 a po deseti letech získali ze světového šampionátu cenný kov. České hokejisty po zisku bronzu přišlo na letiště přivítat zhruba sto fanoušků.

Lukáš Krpálek nejlepším judistou Evropy 2021

Toto ocenění získal jako první Čech v historii a převzal ho na šampionátu v Sofii, na kterém nesoutěžil. Krpálek loni v Tokiu po přechodu do nejtěžší váhové kategorie navázal na triumf z Ria de Janeiro. Trofeje, kterou převzal od prezidenta Evropské unie juda Otty Kneitingera, si velmi váží. „Je to poprvé, co se mi tohoto ocenění dostalo. Jednou se mi povedlo vyhrát juniora roku. Jsem rád, že se mi povedlo přidat i seniorskou kategorii. Je to pro mě obrovská radost a obrovská motivace do budoucna pracovat na sobě dál," uvedl jednatřicetiletý český reprezentant, jenž by se chtěl poprat o medaili i za dva roky na olympijských hrách v Paříži.

Judistka Renata Zachová pátá na ME

Judistka Renata Zachová napodobila Věru Zemanovou a obsadila na mistrovství Evropy pátou příčku. V souboji o bronz v kategorii do 63 kilogramů na šampionátu v Sofii podlehla Maďarce Szofi Ózbasové. Pokračuje tak české čekání na ženskou medaili z ME, které trvá už osmnáct let.

BRATISLAVA a jej bohaté kulturní leto 2022

Po těžkých a neistých covidových časech nastáva opět příležitost kulturního vyžití sa a povznesenia sa na duchu. Čo organizátori tohto Kultúrneho leta 2022 v Bratislave pripravili, radi to prezentovali na tlačovej konferencii v Slovenskom inštitúte vo Viedni 20. júna 2022.

Riaditeľ SI dr. Skoček na úvod zahájenia konferencie uviedol, že po dohode Magistrátu mesta Bratislavy s Ministerstvom zahraničia SR sa od roku 2016 začal prezentovať najväčší mestský festival s bohatým kultúrnym programom aj v zahraničí, predovšetkým vo vzdialenostne blízkej Viedni. Kultúrne leto je neodmysliteľnou súčasťou leta už 47 rokov. Pre obyvateľov a návštevníkov mesta prináša multižánrový program na mnohých mestských scénach, a tak sa bude niest celou Bratislavou.

Festival oficiálne odštartoval už 24. júna a potrvá cez celé leto až do 30. septembra 2022.

Riaditeľka Bratislavského kultúrneho a informačného strediska pani Katarína Hulíková zdôraznila, že vybrať taký kultúrny program, aby mohol konkurovať silnému viedeň-

Dva zápasy vyhrál v jednaosmdesátce Adam Kopecký, ktorý nestačil až na bronzového olympijského medailistu z Tokia Shamila Borschashviliho reprezentujúciho Rakousko.

Pětibojář Martin Vlach zvítězil v Budapešti

Moderní pětibojář Martin Vlach vyhrál díky skvělému výkonu v závěrečné kombinaci běhu a střelby závod Světového poháru v Budapešti. V seriálu triumfoval pátý muž z loňských olympijských her v Tokiu poprvé, jeho dosa- vadním maximem byla sedmá příčka před rokem v Sofii. Vlach, který právě oslavil pětadvacáté narozeniny, postoupil v maďarské metropoli do osmnáctičlenného finále i vinou nevydařeného šermu až z desátého místa. K premiérovému triumfu mu pomohl především běh se střelbou, který je jeho nejsilnější zbraní.

VZPOMÍNKA

Evžen Rošický (15. 10. 1914 – 25. 6. 1942)

Evžen Rošický byl český atlet a novinář, popravený během heydrichiády. V roce 1930 se stal členem lehkootletického oddílu Slavie Praha. Mezi dorostenci a od roku 1933 jako muž se zařadil mezi nejlepší běžce v Československu. V letech 1933-1937 nepřetržitě vyhrával překážkový běh na 400 metrů. Získal dvanáct mistrovských titulů z mistrovství republiky a v roce 1935 překonal rekord na 800 m, který vydržel jedenáct let.

Začátek války ho zastihl na právnické fakultě. To už byl členem KSČ, psal sportovní články do *Rudého práva*. Během druhé světové války se snažil zapojit do protifašistického odboje. Po obsazení Československa nacisty na jaře roku 1939 pomáhal v Beskydech organizovat přechody lidí do Polska, později v Praze připravoval vydávání ilegálního časopisu a letáků. Spolu s otcem Jaroslavem Rošickým spolupracoval s ilegální skupinou Kapitán Nemo. Dne 18. června 1942 byli oba zatčeni a 25. června v Praze na Kobyliské střelnici popraveni.

kému, nebola ľahká vec, hlavne teraz v postcovidovej situácii.

Mesto počíta ešte s rozšírením o Festival vína a pozvanie prišlo už i na tradičné Bratislavské vianočné trhy.

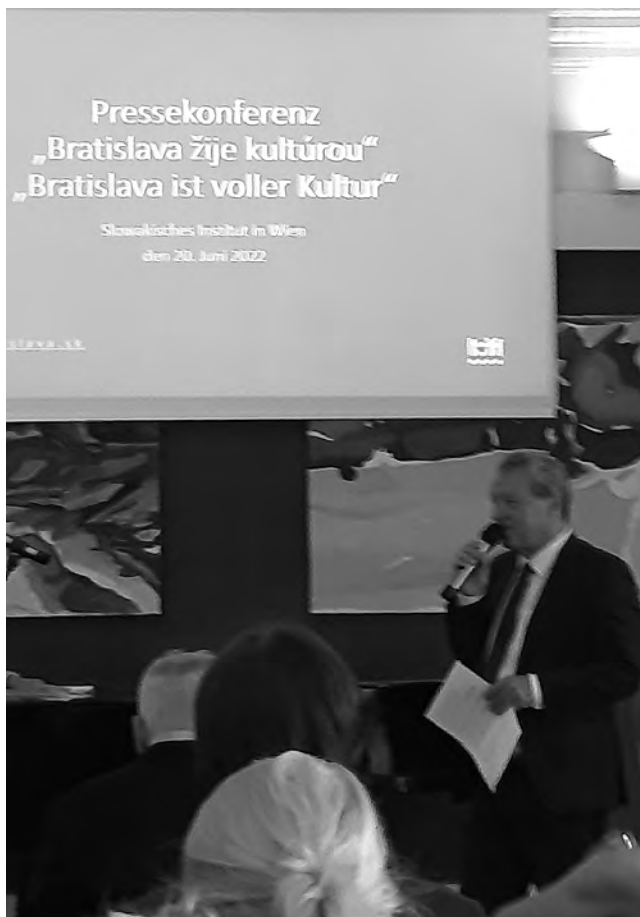
Je potešiteľné, že na riaditeľské posty v kultúre sa dostali i mladí ľudia, najmä ženy. Riaditeľkou mestského múzea sa tak stala aj mladá Zuzana Palicová, ktorá predstavila program múzea nielen v starom meste, ale aj na vzdialenejšom stredovekom hrade a národnej pamiatke Devín, ktorý je svedkom histórie na sútoku Dunaja a Moravy.

Hrad Devín je známy veľkými rytierskymi turnajmi, ktoré sa konajú ráz do mesiaca, ako aj divadlom, vystúpením žonglérov a ďalšími atrakciami.

Ďalším miestom hodným návštevy je antická Gerulata na okraji Bratislavy v Rusovciach, ktorá je od roku 2021 zapísaná do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO.

Galéria mesta Bratislavy oslávila 60. výročie svojho založenia a jej umelecké zbierky možno vzhliadnuť v Mirbachovom a Pálffyho paláci.

Predseda predstavenstva pri Bratislava Tourist Board Vladimír Grežo prezentoval tradičné Korunovačné dni

v Bratislave v dňoch od 28.-31. júla 2022. Bratislava sa stala korunovačným mestom v rokoch 1563-1830, kedy sa tu konali korunovácie uhorských kráľov. Najvýznamnejším a najznámejším panovníkom, ktorý bol v Bratislave korunovaný, bola Mária Terézia – najstaršia dcéra cisára Karola VI. V tom čase mala 24 rokov a k mestu mala srdečný vzťah. Jej doba vlády je považovaná za zlaté obdobie Bratislavy. 25. júna 1741 sa Mária Terézia nechala v Bratislave korunovať za uhorskú kráľovnú.

Bývalá primabalerína Viedenskej štátnej opery Nina Poláková v terajšej funkcii riaditeľky baletu Slovenského národného divadla v Bratislave predstavila program baletu SND, ako je *Giselle*, *Balet & Sluk*, *Popoluška*, *Luskáčik* a ďalšie.

Operný program SND na nastávajúcu opernú sezónu bol predstavený pani Šajgalíkovou. Je sa na čo tešiť – čaká nás nové naštudovania oper *Carmen*, *Svätopluk*, *Maria Stuart*, *Čarovná flauta*, *Turandot* i *Netopier*. Bývalej koloratúrnej sopranistke Edite Gruberovej bude venovaný

tribute Gala koncert so známymi opernými speváčkami a spevákmi, dátum konania bude upresnený.

Na záver prezentácie Kultúrneho leta bol predstavený Viva Musica! Festival, ktorý sa v Bratislave uskutoční celé leto od 23. 6. do 11. 9. 2022. Otvárací koncert začal 23. 6. 2022 vystúpením Jakuba Józefa Orliňského a Il Pomo d'Oro vo Veľkom evanjelickom kostole v Bratislave.

1. 7. 2022 koncert Slovenskej filharmónie a sólo viola – Vivaldi / Candotto: *For Seasons*

6. 7. 2022 Bratislavský chlapčenský zbor – 40. výročie jeho založenia

14. 7. 2022 Pianographique – klavírne duo

21. 7. 2022 Kučerová a Lapšanský – klavír a spev

11. 8. 2022 Nikol Bóková: *Prometheus*

18. 8. 2022 Joep Beving: *Hermetism*

11. 9. 2022 Laurie Anderson: *Amelia*

Podrobný program:

www.vivamusica.sk.

Program Bratislavských hudobných slávnosti a 74. koncertnej sezóny Slovenskej filharmónie viz str. 73.

Foto a text Ing. Gabriela Jakelíc

Slavnostní oběd na vídeňské radnici

Školský spolek Komenský své letošní výjimečné jubileum – 150 let od založení – neoslavuje sám, ale společně se všemi českými a slovenskými menšinovými spolky ve Vídni. Žačky, žáci a jejich vyučující si užili neopakovatelnou atmosféru během slavnostního oběda na půdě vídeňské radnice.

Jubilejní rok vídeňských Čechů a Slováků vchází pomalu do své druhé poloviny. Jednou z dalších větších akcí byl slavnostní oběd na vídeňské radnici. Programem na pódiu provázal starosta spolku Karel Hanzl, který ve svém projevu zdůraznil odhodlanost a sílu všech, kteří stojí a dodnes stojí za úspěšným fungováním škol.

Společně se Školským spolkem Komenský slavila celá řada vzácných hostů. U slavnostně prostřených stolů zasedli studující gymnázia, druhého stupně, obecné a mateřské školy, učitelé a učitelky, zástupci rodičů, českých a slovenských spolků ve Vídni, reprezentanti médií, podporovatelé a donátoři Školského spolku Komenský, zástupci vzdělávacích institucí včetně vídeňské univerzity, reprezentanti přeshraničních kulturních institucí, zástupci Rakouského spolkového úřadu, školských a vzdělávacích grémií, menšinových poradních sborů a velvyslanci tří států.

Místostarosta Christoph Wiederkehr zdůraznil, že Vídeň byla a je rozmanitá a mnohojazyčná a že jazyková pestrost je významnou hodnotou pro jednotlivce i město. Vídeňský zemský školský ředitel Heinrich Himmer svůj projev dokonce zakončil česky: „Vše nejlepší do dalších 150 let!“ K aktuálnímu postavení Školského spolku Komenský se vyjádřil Bernhard Sadovnik, předseda Společnosti korutanských Slovinců. Mezi nimi také jedna mimořádná návštěva z České republiky – senátor Tomáš Czernin, předseda Stálé komise Senátu Parlamentu ČR pro krajaný žijící v zahraničí.

Od roku 2004 je možné se na školách Školského spolku Komenský učit také slovenštinu. Čím více člověk umí jazyků, tím více nejen jazykových dveří se mu podaří otevřít. O postavení tohoto jazyka na školách Komenský promluvil pro Rádio Dráták Vladimír Mlynár, předseda Poradního sboru národnostních skupin pro Slováky.

Slovenští zástupci při slavnostním obědě na vídeňské radnici

Celé vysílání si lze poslechnout ze záznamu: <https://volksgruppen.orf.at/cesi/radiotelevize/stories/3158620/>
Pavla Rašnerová, ORF Volksgruppen
 Foto: Školský spolek Komenský, ORF

K zachování jazyka je nezbytné vedle médií také menšinové školství. I když byl rozpočet pro všech šest autochtonních národnostních menšin Rakouska začátkem minulého roku navýšen, jejich existenční boj to ještě neukončilo. Aby bylo menšinové školství ve Vídni do dalších desetiletí a staletí uchováno a mohlo se dále rozvíjet, musejí být národnostní menšiny do budoucna právně a finančně zajištěny.

Školskému spolku Komenský přeje také naše redakce jen to nejlepší do dalších 150 let!

„V průběhu 19. a 20. století se přístup vídeňské radnice zásadně proměnil. Zatímco na počátku 20. století nechal tehdejší starosta zatlouct vchod do nově zřízené české školy, o sto let později nás starosta města Vídně zve do velkolepé síně vídeňské radnice jako čestné hosty,“ upozorňuje tisková mluvčí projektu Ladislava Baxant-Cejnar.

„Prvními »investory« do škol byli rodiče a spolu s neochvějně nadšeným učitelským sborem vytvořili sílu, která dnes do vídeňské radnice vnesla téměř 800 lidí. Milníky této cesty bylo zavedení slovenštiny a maďarštiny do školního vyučování a centropé schooling, což znamená, že v prvních dvou letech školní docházky si dítě osvojí dva jazyky na takové úrovni, že pak může přejít na jakoukoliv základní školu v České republice, na Slovensku, nebo v Maďarsku; vysvědčení vídeňské Komenského školy bude uznáno. To je hmatatelná střední Evropa. Úspěch školy by nebyl myslitelný bez podpory všech českých a slovenských

spolků, které se shodly a přispívají na financování dvoj-, troj- a čtyřjazyčného vyučování ve školách Komenského ve Vídni," doplňuje Ladislava Baxant-Cejnar.

Pro více informací navštivte www.wien-cz-sk.at

Redakce Kulturního klubu a výbor Kulturního klubu Čechů a Slováků v Rakousku přejí Školskému spolku Komenský dalších úspěšných 150 let! Slavnosti se zúčastnili: Richard Basler, Český poradní sbor, Helena Basler, Kulturní klub.

Výstava o životě Niky Brettschneiderové

Výstava *NIKA* o životě herečky Niky Brettschneiderové byla instalována v sále knihovny Libri prohibiti v Praze (viz pozvánku na vernisáž na str. 101). Výstavu připravilo Moravské zemské muzeum. Zahájení se chopil vedoucí Libri prohibiti Jiří Gruntorád, který mj. uvedl, že se v Libri prohibiti jedná o druhou výstavu o herečce: první byla o Vlastě Chramostové a druhá teď o Nice Brettschneiderové, přičemž tyto dvě byly jediné herečky, které přinejmenším v prvním roce *Charty 1977 Chartu 77* podepsaly.

Poté na Niku Brettschneiderovou zavzpomínali Jiří Boreš, Ludvík Kavín, Petr Feyfar, emigrant z roku 1968 v Basileji a jeden z autorů divadelních představení Divadla Brett, a Andrea Buršová, autorka knihy *Herečka Nika Brettschneiderová v exilu* (vydáno brněnskou JAMU). Sál byl během vernisáže zaplněn do posledního místečka.

Instalace zůstane v Libri prohibiti do září, závěr výstavy dosud není určen. Lze ji navštívit v otevíracích hodinách (viz web Libri prohibiti) a během července a srpna na základě domluvy s vedením Libri prohibiti, neboť zaměstnanci sice budou pracovat po celé prázdniny, ale pro veřejnost nebudou během července a srpna žádné avizované otevírací hodiny

Prof. MgA. **Nika Brettschneiderová** (9. 2. 1951, Ostrava-Zábřeh – 30. 6. 2018, Vídeň)

Významná herečka, protagonistka experimentálního pohybového herectví, režisérka, divadelní manažerka a vysokoškolská pedagožka, laureátka Ceny Gratias agit z roku 2008. Po absolutoriu na JAMU (1973) a krátkých angažmá v Naivním divadle v Liberci, v brněnském Divadle na provázku, ve vlastní divadelní skupině Pirám při Vysokoškolském klubu v Brně, v Hanáckém divadle v Prostějově a v Divadle Zdeňka Nejedlého v Ostravě byla spolu se svým mužem Ludvíkem Kavínem po podpisu *Charty 77* donucena k emigraci do Rakouska, kde oba dostali politický azyl a posléze i rakouské občanství.

V roce 1978 založili nezávislou divadelní skupinu pod názvem Theater Brett. Nejdříve inscenovali hry Jiřího Koláře *Světlo světa* a *Jáma*. Kromě těchto úspěšných aktovek se věnovali vlastní autorské a režijní tvorbě. Vedle Rakouska hráli často i v cizině.

V roce 1981 obdržela Nika Brettschneiderová rakouskou hereckou Kainzovu cenu. S divadlem skupina kočovala až do roku 1984, kdy získala stálé působiště ve Vídni. Scéna na adrese Münzwardeingasse 2 se brzy stala neoficiálním centrem české kulturní emigrace. Theater Brett s oblibou uvádělo hry z oblasti absurdního a surrealistického divadla, důraz kladlo na autory z východní a střední Evropy. Za svoji éru uvedlo Theater Brett na 150 inscenací, z toho více než třicet ve světové premiéře.

Od roku 1990 učila Nika Brettschneiderová na Divadelní fakultě Janáčkovy akademie múzických umění v Brně hereckou a pohybovou výchovu. V roce 1997 se zde habilitovala a stala se vedoucí ateliéru herecké výchovy. Obdržela Zlatou medaili JAMU a v roce 2007 byla prezidentem republiky jmenována profesorkou dramatických umění.

Nika Brettschneiderová zesnula předčasně ve věku sedmašedesáti let. S jejím odchodem ukončilo definitivně svoji éru také Theater Brett ve vídeňské Münzwardeingasse, jemuž věnovala valnou část svého života a tvůrčí energie.

CÍRKEVNÍ ZPRÁVY

Česká duchovní služba Arcidiecéze Vídeň

P. Mgr. Ing. Václav SLÁDEK

Národní koordinátor duchovní péče českých katolíků v Rakousku, duchovní správce a představený Tschechische Gemeinde, Salvatorgasse 12, A-1010 Wien
www.erzdioezese-wien.at/pages/inst/14425183
Facebook: Farnost Vídeň

Mše svaté v českém jazyce

• **Chrám Panny Marie Na Nábřeží (Maria am Gestade)**, Salvatorgasse 12, Wien:

– neděle 08:00 hodin;

– středa 18:30 hodin;

– první pátek v měsíci 18:30 hodin.

• **Chrám Nejsvětějšího Vykupitele (Erlöserkirche)**, Rennweg 63, Wien

– neděle 10:00 hodin.

Bohoslužby v měsíci červenci a srpnu jsou pouze v neděli.

Návštěva generálního vikáře Nikolause Krasý

V rámci Roku vídeňských Čechů a Slováků uspořádala česká „farnost“ v arcidiecézi Vídeň ve spolupráci s bratry těšiteli a s Jednotou sv. Metoděje slavnostní mši svatou v kostele Nejsvětějšího Vykupitele na Rennwegu. Mše svatá byla sloužena v neděli 19. června 2022 od 10 hodin. Hlavním celebrantem byl generální vikář arcidiecéze Vídeň, Mons. dr. Nikolaus Krasa. Pozvání rovněž přijal generální představený Kongregace bratří těšitelů z Gethseman, P. Michal M. Krysztofowicz CCG. Mši svatou hudebně doprovodil český sbor Lumír. Po mši svaté bylo pro všechny věřící připraveno Jednotou sv. Metoděje agapé v sálech Jednoty.

Pouť do Heiligenkreuz (18. 6. 2022)

V sobotu 18. června 2022 se uskutečnila pouť do kláštera v Heiligenkreuz, kde se od 14 hodin konala v kryptě kostela mše svatá, kterou sloužil P. Václav Sládek. Věřící se na místo vydali dvěma proudy. První, pěší, vedla paní Jana Pěšková. Poutníci se vydali na cestu z konečné tramvajové stanice č. 60 a po čtyřech hodinách dorazili do cíle své cesty. Ostatní se na místo dopravili individuálně.

První svaté přijímání na Rennwegu (26. 6. 2022)

V neděli 26. června 2022 při mši svaté v chrámu Nejsvětějšího Vykupitele na Rennwegu přijalo první svaté přijímání jedenáct dětí ze základní školy Školského spolku Komenský. Děti byly na tuto událost připravovány v rámci nedělní školy katechismu, která probíhala nově v rámci bohoslužeb, a to během května a června. (VS)

České Ozvěny / Slovenské Ozveny

12. června 2022, 13:05, ORF2 Wien

Nádherné zahrady zámku Schönbrunn, bývalého letního sídla Habsburků, nám byly tentokrát kulisou moderací. Moderátorky Monika Caudr a Pavla Rašnerová Vás znovu po dvou měsících provedly nejrůznějšími zákoutími menšinového života vídeňských Čechů a Slováků.

■ Pešia púť viedenských Slovákov v Schönbrunne

Rakúsko-slovenský kultúrny spolok usporiadal 7. mája pešiu púť Slovákov po stopách našich predkov, dávných služobníkov na zámku. Pútnikov sme sprevádzali s kamerou *Ozvien* zo zámockej kaplnky, cez zámocké záhrady až po kostol Maria Hietzing, kde púť ukončila slovenská svätá omša s otcom Pavlom Dubovským a novokňazom Patrikom Mojžišom.

■ Slavnostní oběd na vídeňské radnici | 150 let Školského spolku Komenský

Školský spolek Komenský své letošní výjimečné jubileum neoslavuje sám, ale společně se všemi českými a slovenskými menšinovými spolky ve Vídni. Žačky, žáci a jejich vyučující si užili neopakovatelnou atmosféru během slavnostního oběda na půdě vídeňské radnice.

■ Oficiálne otvorenie cyklistického mosta VysoMarch

Starosta Vysokej pri Morave Dušan Dvoran dostal pred rokmi nápad, ktorý na fašiangovej slávnosti predstavil svojmu kolegovi starostovi Marcheggu Gernotovi Hauptovi. Po 7 rokoch príprav a plánovania a jednom roku výstavby spája obe obce nový most pre cyklistov, peších a v prípade núdze aj pre zásahové vozidlá s názvom VysoMarch.

■ „Sag’s Multi!“ v Eisenstadte aj v slovenčine

Projekt „Sag’s Multi!“ ponúka mladým viacjazyčným rečníčkam a rečníkom priestor na vyjadrenie ich názoru k aktuálnym dopredu určeným témam. Medzi finalistov v Burgenlande sa dostala tento rok aj Aneta Krišťáková z Kittsee, ktorá žije v Rakúsku iba 5 rokov. Ponúkame vám pohľad na podujatie v krajinskom štúdiu ORF v Eisenstadte.

■ Večer plný šansonů s Hraczkou

Písne nejen od československé Édith Piaf – Hany Hegerové – představil ve svém podání vídeňskému publiku ve Velké klubovně Školského spolku Komenský hudební amatérský česko-slovenský komorní ansámbl H-R-A-CZ-K-A.

■ Hana Herdová předává redakční štafetu

Psal se červenec roku 2004, kdy pod svá křídla vzala *Vídeňské svobodné listy*. Jejich šéfredaktorka Hana Herdová se za osmnáct let svého působení ve Vídni stala jednou z těch českých a slovenských osobností, které se s veškerým elánem každým dnem zasazovaly o menšinovou budoucnost naší metropole. Nastal ale čas redakční štafetu předat dále. <https://volksgruppen.orf.at/cesi/radiotelevize/stories/3160268/>

<https://volksgruppen.orf.at/slovaci/radiotv/stories/3160075/>

V jazycích národnostních menšin s německými titulky.

Monika Caudr, Pavla Rašnerová, Miriam Spring, ORF Volksgruppen

Rádia Dráták a Dia:tón

DRÁŤÁK (každé pondělí, 21:10-21:40, Radio Burgenland)

■ 6. 6. 2022 | Večer plný šansonů s Hraczkou

Byl to její šarm a nezaměnitelný charakter provedení šansonů, co se dostaly do srdcí také mnohých muziciřujících

vídeňských Čechů a Slováků. Písne nejen od československé Édith Piaf – Hany Hegerové – představil ve svém podání ve Velké klubovně Školského spolku Komenský hudební amatérský česko-slovenský komorní ansámbl H-R-A-CZ-K-A.

■ 30. 5. 2022 | Slavnostní oběd na vídeňské radnici

Školský spolek Komenský své letošní výjimečné jubileum – 150 let od založení – neoslavuje sám, ale společně se všemi českými a slovenskými menšinovými spolky ve Vídni. Žačky, žáci a jejich vyučující si užili neopakovatelnou atmosféru během slavnostního oběda na půdě vídeňské radnice.

■ 23. 5. 2022 | Turistika Vídeň | Pryč z ruchu velkoměsta s dobrou partou

„Nabízíme zde integraci a také zdravý pohyb a životní styl. Když někdo přichází a jde s námi například do hor, tak vždycky říkám: »Vítej v dobré partě.« O to bych se chtěl snažit, abychom vždy byli tou dobrou partou pro naše krajany,“ vypráví do mikrofonu Rádia Dráták Jiří Šindelář, předseda nedávno založeného spolku Turistika Vídeň, turistického a integračního klubu Čechů a Slováků.

■ 16. 5. 2022 | Helena Kramářová: „Otázku identity začne člověk řešit teprve v zahraničí“

„Identifikovat se jen s češtvím, že jsem jen Češka, mi přijde hodně oklešťující nebo hodně úzce zaměřené, protože stejně tak bych se mohla identifikovat s tím, že jsem dlouho žila na Moravě – studovala jsem deset let v Brně, ale pocházím ze Slezska. Takže když řeknu, že jsem Češka, tak mi tam chybí tady ten aspekt,“ vypráví pro Rádio Dráták hudební historička a germanistka Helena Kramářová žijící ve Vídni.

■ 9. 5. 2022 | Po stopách českých a slovenských kořenů na Ústředním hřbitově

Zkuste si tipnout, kolik rakouských prezidentů po roce 1945 má české kořeny nebo se narodili na území dnešní České republiky. Z devíti jich je celkem pět. O tom, že Vídeň byla a dodnes je česká, se mohli přesvědčit návštěvníci komentované procházky po Ústředním hřbitově ve Vídni.

■ 2. 5. 2022 | Ve Slovanské besedě se přednášelo k aktuální situaci na Ukrajině

Pandemie koronaviru nás ještě dodnes doprovází svým stínem. V médiích ji během posledních dvou měsíců ale vystřídala jiná velká rána: bezprecedentní útok vojsk Ruské federace na Ukrajinu v noci z 23. na 24. února. Téma silně rezonuje také mezi vídeňskými Čechy.

DIA:TÓN (každý pondelok, 21:40-22:00, Radio Burgenland)

■ 6. 6. 2022 | Po stopách predkov | Pútnici v záhradách Schönbrunnu

7. mája sa pustili viedenský Slováci po stopách našich predkov, dávných služobníkov na zámku, ktorí sa v minulosti zúčastňovali náboženských púť. Pešia púť viedla zo Schönbrunnskej kaplnky cez zámocké záhrady až po kostol Maria Hietzing.

■ 30. 5. 2022 | Súťaž „Sag’s Multi!“ | V Eisenstadte aj po slovensky

V aktuálnom vysielaní si vypočujete záznam z burgenlandského finále celorakúskej rečníckej súťaže „Sag’s Multi!“ V Eisenstadte zaznela aj slovenčina. Zaslúžila sa o to 15-ročná Aneta Krišťáková.

■ 23. 5. 2022 | Svetový deň včiel | Tekuté zlato v ohrození
20. máj 1734 je deň narodenia zakladateľa moderného včelárstva Antona Janšu. Mária Terézia včelára slovinského

ho pôvodu vymenovala v roku 1770 za prvého riaditeľa včelárskej školy vo Viedni. A my si od roku 2018 pripomíname každoročne 20. mája Svetový deň včiel.

■ 16. 5. 2022 | VysoMarch | Nový most pre peších, cyklistov a pomoc v núdzi

Svet cyklistov a peších sa medzi Slovenskom a Dolnorakúskom rozšíril o ďalšiu možnosť prejsť ponad rieku Moravu. Desať rokov po dokončení Mosta slobody bol 7. mája 2022 slávnostne otvorený cyklistický most VysoMarch.

■ 9. 5. 2022 | Red Flags | Strážny pes IT odvetia

V prvý májový deň boli vyhlásené výsledky súťaže o ocenenie SozialMarie v oblasti sociálnych inovácií. Výhercom prvej ceny sa stal slovenský projekt Red Flags. Všetkých 6 nominovaných projektov zo Slovenska sme vám pred 2 týždňami predstavili s novou koordinátorkou SozialMarie na Slovensku Barborou Matašovou.

■ 2. 5. 2022 | Hainburg digitálne | Elena Seeber o aplikácii Hearonymus

V aktuálnom Rádiu Dia: tón sa s redaktorkou Slovenského rozhlasu Elenou Seeber žijúcou v Hainburgu pohovára o projekte, ktorý približuje históriu mesta jeho obyvateľom i návštevníkom. Robí tak vo viacerých dolnorakúskych mestách v nemčine, a čo je pre Hainburg výnimočné, aj v slovenčine. Budeme sa rozprávať o mobilnej aplikácii Hearonymus.

<https://volksgruppen.orf.at/cesi/>

<https://volksgruppen.orf.at/slovacj/>

Pavla Rašnerová, Miriam Spring

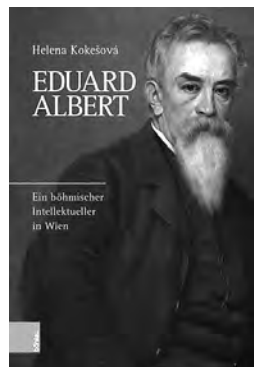
OHLÉDNUTÍ

13. 06. 2022 koncert sólistů Státní opery Banská Bystrica

V pondělí 13. června 2022 uspořádal Rakúsko-slovenský kultúrny spolok ve svých místnostech v Otto-Bauer-Gasse koncert sólistů Státní opery Banská Bystrica. Státní opera Banská Bystrica inscenuje už šedesát let díla světoznámých a domácích skladatelů. Na pódiu opery se vystřídalo mnoho umělců z celého světa, jako např. operní diva Edita Gruberová, která začala svou úspěšnou světovou kariéru právě tady. Profesionalita tohoto operního domu je oceňována v mnohých zemích světa.

Účinkovali: Patrícia Malovec – soprán, Katarína Procházková – soprán, Dušan Šimo – tenor, Šimon Svitok – baryton, Martina Svitková – klavír.

Program nabídl operní a operetní melodie a písně z muzikálového repertoáru: M. Schneider-Trnavský, A. Dvořák, B. Smetana, G. Dusík, A. Catalani, G. Puccini, R. Leoncavallo, F. Lehár, E. Kálmán, D. Foster, G. Rossini.

14. 06. 2022 Presentace knihy Heleny Kokešové: *Eduard Albert. Ein böhmischer Intellektueller in Wien*

Knižní prezentace v CcV

Hosté večera: autorka dr. Helena Kokešová, Ph.D.; další hosté: PhDr. Martin Klečáček, Ph.D.; Univ.-Prof. Dr. Gerold Holzer; PhDr. Luboš Velek, Ph.D. Moderace se ujal ředitel ČcV PhDr. Mojmír Jeřábek.

14. 06. 2022 Společné vystoupení *Od školky až k maturitě*

V úterý 14. června 2022 v 10:30 se na venkovní scéně Praterbühne, Prater 121, 1020 Wien, konalo společné vystoupení *Od školky až k maturitě* v rámci Jubilejního roku vídeňských Čechů a Slováků a oslav 150. výročí Školského spolku Komenský.

13.-15. 06. 2022 Slovenské dny: Institut für Slawistik, Universität Wien

Z programu:

- Přednáška: doc. PhDr. Jana Pekarovičová, PhD., Studia Academica Slovaca, Filozofická fakulta Univerzity Komenského: *Lektor slovenského jazyka ako most k medzikultúrnemu dialógu (v kontexte jeho činnosti na Viedenskej univerzite)*
- Film: *Dubček – Krátka jar, dlhá zima (SVK/CZE, 2018)*
- Přednášky:
 - Mgr. Peter Jašek, PhD., Ústav pamäti národa – Institut für das nationale Gedächtnis, Bratislava: *Alexander Dubček. Ludská tvár socializmu s ľudskou tvárou*
 - Dr. phil. Milan Richter: *PANDÉMIA, VOJNA A LÁSKA – Rozhorčenie a spomienky básnika a prekladateľa v rozhovore a v básni*
 - prof. Svitlana Pakhomova, DrSc., Inštitút ukrajínistiky, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove: *Slovenčina ako cudzí jazyk pre Ukrajincov počas vojny*
 - doc. Jaroslav Džoganík, CSc., riaditeľ Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku: *Literárne pamiatky v zbierkovom fonde SNM – Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku*
 - Kochen („zemiakové placky“) mit den Studierenden/Slawistikfest

Festival Wiener Festwochen

Ve Vídni se od 13. května do 18. června konal festival současného umění. Wiener Festwochen přinesly výrazné vlastní produkce, světové premiéry a mezinárodní díla od divadla, hudby a tance až po výtvarné umění. Všechny odvážné a přinášející něco nového. Na náměstí Rathausplatz se při zahájení uskutečnila famózní akce pod širým nebem, s elektronickou hudbou od dua Kruder & Dorfmeister a dalších. Ředitel Christophe Slagmuylder avizoval celkem 38 produkcí, mezi nimi tučet premiér. Hrál se na třadvaceti místech – celá Vídeň byla pódiem pro 161 představení festivalu Wiener Festwochen 2022.

Prolog letošního festivalu Wiener Festwochen je ódou na život: hvězdný režisér Romeo Castellucci představil inscenaci Mozartova *Requiem*. Společně s dirigentem Raphaëlem Pichonem a souborem Pygmalion se mu podařilo vytvořit strhující zážitek na téma vzniku a zániku, se sborem jako středobodem.

Oslavným zahajovacím aktem festivalu Wiener Festwochen byl 13. května projekt *Last Night on Earth*: rozsáhlá akce pod širým nebem na Radničním náměstí (Rathausplatz), přinášející řadu překvapení připravených Davidem Schalko, za účasti dua Kruder & Dorfmeister a četných speciálních hostů. Včetně živého vysílání na televizních stanicích ORF a 3sat.

Pestrý byl i další program: mezinárodní mluvené divadlo má prominentní obsazení s inscenacemi od Christiane Jatahy, Christophera Rüpinga, Tiaga Rodriguese a mnoha

dalších. Z pódíí zazní široké hudební spektrum děl, od Wolfganga Amadea Mozarta po Iannise Xenakise, od Arnolda Schönberga po Petera Rehberga. Tark Atoui navrhl nástroje speciálně pro festivalové týdny, na něž se bude hrát na několika místech.

Premiéra *Phantasmagoria* byla jedním z největších experimentů festivalu Wiener Festwochen 2022: koncert jako nikdy předtím, sci-fi večer. Jeho tvůrcem je Philippe Parreno, jeden z nejvýznamnějších současných umělců, s hudbou Marka Nikodijeviče, považovaného za enfant terrible současné hudby. Zahraje orchestr Ensemble intercontemporain.

Festival hostil skvělé herečky Isabelle Huppert, Caroline Peters a Adèle Haenel, stejně jako nadějně nové interprety z celého světa. Vídeňského festivalu se letos zúčastnilo celkem 347 umělců z pěti kontinentů. Bar festivalu Festwochen na náměstí Karlsplatz, kavárna a restaurace Resselpark se během konání celé akce stala pro návštěvníky festivalu, umělce i spontánní návštěvníky hotspotem uprostřed města. Místem, kde festivalový shon pokračoval až do pozdních večerních hodin.

UPOZORNĚNÍ

Článek o Hotelu Post

13. května 2022 byl ve *Wiener Zeitung* otištěn na str. 20 zajímavý článek Christophera Erbena s názvem *Neue Wurzeln in der Fremde (Nové kořeny v cizině)*, týkající se Čechů a Slováků ve Vídni, resp. v Rakousku.

PŘIPOMÍNÁME

Těšitelé – Kongregace bratří těšitelů z Gethseman

(Congregatio Fratrum Consolatorum de Gethsemani)
Tato novodobá slovanská kongregace vznikla roku 1922 ve Vídni zásluhou českého kněze Josefa Jana Litomiského (1888-1956), který za první světové války sloužil pacientům v nemocnici ve Vídni. Potvrzena byla 7. dubna 1922. Vedle další činnosti patřilo k hlavním úkolům kongregace těšit chudé a nemocné z řad slovanské národnosti (včetně invalidů první světové války) žijící v cizině. První kolej vznikla ve Vídni 3 při českém kostele Nejsvětějšího Vykupitele, kde sídlila duchovní správa pro vídeňské Čechy a Slováky.

V Olomouci vystavují plakáty s tématem tolerance

Téměř desítku míst v centru Olomouce zdobí v těchto dnech jedinečná výstava plakátů vytvořených zhruba stovkou umělců z celého světa. Díla pojí společné téma, a to tolerance, ať už v rasové, genderové, nebo společenské podobě, které umělci zachytili na 250 plakátech. Mezinárodní projekt s názvem *Tolerance show* putuje po světě již několik let a postupně se rozšiřuje; do České republiky zavítal poprvé. Plakáty budou v ulicích města do 23. září. ČTK to řekl Jiří Chmelař z olomoucké Cafe Gallery JOLA, která společně s městem výstavu pořádá.

S projektem přišel bosenský umělec, kurátor a aktivista Mirko Ilić žijící v New Yorku. Výstava po úspěšném startu

Rezidenčním sídlem byla na počátku Vídeň, později přesídlili nejvyšší představený i provinciál do Prahy. Před druhou světovou válkou měli těšitelé v Čechách a na Moravě několik domů. V roce 1950, během tzv. Akce K, komunistická vláda Československa uvěznila všechny řeholníky, zkonfiskovala majetek řeholí a zakázala jim veškerou činnost. Také mnoho těšitelů prošlo vězením a pracovními tábory. Po propuštění žili bratři dále svůj řeholní život i proti všem zákazům a hrozbě vězení. V roce 1991 bylo sídlo kongregace přeloženo do Marianky na Slovensku.

Heslem řádu je „Všechno k potěše Srdce Ježíšova“.

Fritz Moravec (27. 4. 1922, Favoriten – 17. 3. 1997, Vídeň)

Fritz Moravec byl rakouský horolezec a spisovatel s českými kořeny. Do historie se zapsal svým prvovýstupem na 8 035 metrů vysoký Gašerbrum II.

Vyučil se automechanikem a následně studoval strojírenství na Technické univerzitě ve Vídni. Vztah k horám získal od svého otce, který pracoval v době první světové války v Itálii jako horský vůdce.

V průběhu druhé světové války odešel bojovat na Kavkaz, kde byl zajat. Po propuštění v roce 1946 šel studovat psychologii a pedagogiku. Volný čas trávil v oblasti Gesäuse, kde vedl horolezecké kurzy. Na rozdíl od otce se specializoval spíše na ledolezení. V padesátých letech 20. století začal lézt v západních Alpách a v roce 1954 se poprvé dostal do Himálají, kde zdolal sedmítisícový Saipal.

Jeho největší úspěch přišel v roce 1957, kdy spolu s Hansem Willenpartem a Josefem Larchem zdolal třináctou nejvyšší horu světa Gašerbrum II, současně byl i vedoucím této expedice. V roce 1959 vedl expedici na další osmítisícovku, tentokrát na Dhaulágirí. Tato expedice dosáhla výšky 7 800 metrů, byla však důležitá pro úspěch malé expedice následujícího roku.

V šedesátých letech 20. století se zaměřil na vzdělávání a založil školu pro horolezce. Ta byla po jeho smrti přejmenována na Horolezeckou školu Fritze Moravce.

v slovinské Lublani začala postupně putovat po celém světě. „Na výstavě jsem byl již několikrát, ale pokaždé to bylo mimo Českou republiku. Podle mne jde o poměrně velkou událost, chtěl jsem proto výstavu přivést i do České republiky,“ uvedl Chmelař.

Nová výstava v NM u příležitosti 80. výročí atentátu na Heydricha

Národní muzeum otevřelo novou výstavu *Nikdy se nevzdáváme*. Přibližuje realitu protektorátu Čech a Moravy a čtyři desítky dnů stanného práva po atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Návštěvníci mají možnost si prohlédnout přes sto autentických předmětů. Vyhlazení obce Lidice například připomene čís-

lo popisné 10 z lidické školy, boje v kostele sv. Cyrila a Metoděje část výstroje Jozefa Gabčíka a Jana Kubiše atd.

Nová karta Prague Visitor Pass pro turisty

Návštěvníci hlavního města mohou využívat novou turistickou kartu Prague Visitor Pass. Slouží jako vstupenka do památek, jízdenka MHD, turisté si s ní půjčí kolo nebo ji využijí k získání slev. Do projektu je zapojeno 57 turisticky atraktivních míst. Kartu představil předseda představenstva městské firmy Prague City Tourism (PCT) František Cipro.

V Praze kvůli covidu-19 ubyla většina turistů a nová karta má pomoci nalákat je zpět. „Od července se zapojí další turisticky zajímavá místa a od září kartu podpoříme silným marketingem,“ řekl Cipro. Dodal, že nyní jsou do projektu zapojena nejatraktivnější místa, jako je Pražský hrad, trojská ZOO, Vyšehrad, Židovské město nebo Petřínská rozhledna. Majitelé karty ji mohou využít rovněž na průvodcovské služby, vyhlídkové plavby po Vltavě a turistickou tramvaj číslo 42.

Kartu je možné zakoupit na 48, 72 a 120 hodin a ve verzi pro dospělé, studenty a děti. Prague Visitor Pass má formu aplikace i fyzické plastové karty, kterou je možné koupit v turistických centrech. Například cena karty na 48 hodin pro dospělého je 1 800 korun, pro studenty 1 350 a pro děti 900 korun.

Europoslanec Polčák pozastavil své členství v hnutí STAN

Europoslanec Starostů a nezávislých (STAN) Stanislav Polčák pozastavil své členství v hnutí. Oznámil to v tiskové zprávě. Důvodem mají být kontakty s podnikatelem a lobistou Michalem Redlem, který je obviněn v kauze tunelování Pražského dopravního podniku. Polčák odmítá, že by jeho politické kroky Redl jakkoliv ovlivňoval, mohlo by to ale podle něj poškodit hnutí STAN. Zároveň se distancoval od srovnání s bývalým náměstkem pražského primátora za STAN Petrem Hlubučkem, který je mezi obviněnými v kauze korupce v dopravním podniku.

Ze stejného důvodu oznámil demisi také ministr školství Petr Gazdík z hnutí Starostů a nezávislých. Přestože se necítí jakkoliv vinen, stejně jako Polčák nechce poškodit hnutí ani vládu, kterou čeká půlroční předsednictví Evropské unii.

Rakušan uvedl, že kandidátku v Praze povede Petr Hlaváček. „Chce přijít se jmény, která budou jednoznačně symbolizovat odstrizení od té minulosti, což si myslím, že je správné,“ konstatoval Rakušan.

Skupina kolem bývalého náměstka pražského primátora hnutí STAN Petra Hlubučka a podnikatele Michala Redla, který v minulosti spolupracoval s uprchlým zločincem Radovanem Krejčířem, ovlivnila podle policie tři velké záležitosti. Podle zjištění Českého rozhlasu z policejních dokumentů údajně požadovala milionové úplatky.

ČR je pro Rakousko důležitý partner a soused

Česká republika je pro Rakousko důležitý partner a soused, jak uvedl před návštěvou Prahy rakouský kancléř Karl Nehammer. Poukázal přitom na nynější české předsednic-

tví v Radě EU, ale také na odmítavý postoj Rakouska k jaderné energetice.

Rakouský kancléř se setkal se svým českým protějškem Petrem Fialou a poté také s vicepremiérem Marianem Jurečkou. Hlavními tématy návštěvy byly válka na Ukrajině a nadcházející české předsednictví v EU, potvrdil jeho úřad. Nejchoulostivějším tématem v bilaterálních vztazích je podle rakouské agentury APA nadále jaderná energetika, která zažívá celoevropskou obrodu v boji proti klimatické změně a kvůli konfliktu s Ruskem a rostoucím cenám energií. Česká republika chce přitom jaderné elektrárny rozšiřovat, aby se mohla do roku 2033 vzdát energie z uhlí. Urychlena má být i příprava konečného úložiště jaderného odpadu.

Předsedové vlád Česka a Rakouska se shodli na nutnosti spolupráce i s dalšími zeměmi kvůli dodávkám plynu. Petr Fiala z ODS a Karl Nehammer chtějí spolupracovat se státy, které mohou budovat a rozšiřovat plynovody a stavět nové terminály na zkapalněný plyn. Fiala také řekl, že Nehammer je připraven podpořit rozšíření kapacity ropovodu TAL (Transalpínský ropovod). Česko by tak mělo zajištěnu dostatečnou kapacitu pro případ, že by nemohlo využívat ropu z Ruska. „Velmi oceňuji, že pan kancléř je připraven svou autoritou podpořit naši snahu o rozšíření ropovodu TAL, abychom měli do budoucna zajištěnu dostatečnou kapacitu ropy v případě, že by z jakýchkoli důvodů ropa z Ruska nemohla být pro Českou republiku využita,“ řekl Fiala. O větším využití ropovodu TAL se mluví v souvislosti s možným unijním embargem na dovoz ropy z Ruska, která do ČR proudí zejména ropovodem Družba. Na TAL je Česká republika napojena přes produktovod IKL. Z něj loni Česko pokrylo zhruba 51 % dovozu ropy, který činil 6,8 miliónu tun, jak vyplývá ze statistik ministerstva průmyslu a obchodu.

České předsednictví v Radě EU ve druhé polovině letošního roku by se mělo podle premiéra Petra Fialy (ODS) i rakouského kancléře Karla Nehammera věnovat otázce západního Balkánu a jeho integrace do Evropské unie. Podle Nehammera vyžaduje region podporu a nesmí se na něj zapomenout kvůli válce na Ukrajině. Fiala po jednání uvedl, že posun v integraci zemí západního Balkánu do EU je v zájmu Česka i Rakouska. Uvítal v té souvislosti velkou angažovanost Rakouska a jeho kancléře, který Česku nabídl osobní politickou podporu, své zkušenosti i kontakty v regionu. Nehammer požádal českého premiéra, aby Praha neztrácela západní Balkán ze zřetele. „Světová veřejnost se soustředí na válku na Ukrajině a Balkánu se nedostává tolik pozornosti,“ uvedl. Ukrajina podporu má a potřebuje, podporu ale vyžaduje i Balkán. „Situace v Bosně a Hercegovině je velice napjatá, i zde je třeba pozornosti EU. Nechci, aby Balkán měl pocit, že jsme zapomněli na jeho kandidaturu pro vstup do EU,“ řekl.

Rozhodnutí Soudního dvora EU

Soudní dvůr EU rozhodl ve čtvrtek 16. června 2022 o tom, že rakouská právní úprava, která zavedla krácení paušální částky rakouských rodinných dávek a slev na dani, je v rozporu s unijním právem. Pro české občany pracující v Rakousku, jejichž děti si zachovaly bydliště v České republice, tato právní úprava znamenala krácení dávek a slev na dani poskytovaných rakouskými úřady.

„Pro české občany jde o zásadní rozhodnutí. Dotkne se více než 10 tisíc českých dětí, jejichž rodiče pracují v Rakousku,“ uvedl vládní zmocněnec pro zastupování ČR před Soudním dvorem EU Martin Smolek.

Rakouská právní úprava stanovila, že paušální částka rodinných dávek a různých slev na dani pro pracovníky, jejichž děti mají trvalý pobyt v jiném členském státě, může být upravena podle cenové hladiny členského státu bydliště dítěte.

Evropská komise na Rakousko podala z důvodu této právní úpravy žalobu a Česká republika do tohoto řízení vstoupila na podporu Evropské komise.

Soudní dvůr EU žalobě Evropské komise vyhověl a rozhodl, že rodinné dávky a slevy na dani nelze snížit nebo změnit z důvodu, že příjemce nebo jeho rodinný příslušník bydlí v jiném členském státě. Sporný mechanismus změny výše dávek a daňových slev se týká především migrujících pracovníků, tudíž uvedená rakouská právní úprava podle Soudního dvora EU představuje nepřímou diskriminaci na základě státní příslušnosti, pro kterou není žádné odůvodnění.

Zásadní přitom je, že tento závěr Soudní dvůr EU učinil nejen na základě sekundární legislativy, ale v souladu s postojem zastávaným Českou republikou rovněž na základě primárního práva. Soudní dvůr EU výslovně uvedl, že případná změna sekundární legislativy, která by zaváděla podobný mechanismus krácení dávek a která byla zvažována v rámci jednání o setrvání Spojeného království v EU, by byla neplatná pro rozpor s právem na volný pohyb pracovníků garantovaným článkem 45 Smlouvy o fungování EU.

Ve sporu ČR zastupovali státní zaměstnanci Kanceláře vládního zmocněnce pro zastupování ČR před Soudním dvorem EU, která je součástí MZV.

Udržitelnost jako hlavní téma Českých center

Témata udržitelnosti, kreativity a inovace spojují deset projektů, které připravila Česká centra u příležitosti českého předsednictví EU. Měla by pomoci v pozitivní prezentaci Česka ve světě a v druhé polovině letošního roku se do nich zapojí všech sedmnáct evropských a sedm mimoevropských center. Program novinářům představili ministr zahraničí Jan Lipavský (Piráti) a ředitel Českých center Ondřej Černý.

Projekt Laboratoř budoucnosti zkoumá udržitelný design, téma udržitelnosti městských komunit a veřejného prostoru pak zpracovává například projekt Street Meets (Mural) Art, který znamená intervence českých vizuálních umělců do veřejného prostoru zahraničních měst. Mezi projekty jsou i ty tradiční, které Česká centra připravují dlouhodobě, jako třeba Noc literatury nebo Evropské dialogy Václava Havla.

Forbes: Nejvlivnější ženou Česka je Jourová, Schillerová se propadla

Nejvlivnější ženou Česka je podle časopisu *Forbes* místo předsedkyně Evropské komise Věra Jourová. Na druhém místě letošního žebříčku se umístila pražská vrchní státní zástupkyně Lenka Bradáčová a třetí skončila vdova po zesnulém většinovém majiteli skupiny PPF Petru Kellnerovi Renáta Kellnerová. Naopak loňská a předloňská vítězka,

tehdejší vicepremiérka a ministryně financí Alena Schillerová, nyní šéfka poslaneckého klubu opozičního hnutí ANO, figuruje až ve druhé stovce žebříčku.

Žebříček sestavuje časopis pojednávající, letošní je podle *Forbesu* dosud nejpočetnější. Čítá 180 jmen významných Čechů z veřejné sféry, politiky, byznysu, z neziskového sektoru, kultury i sportu. Objevilo se v něm přes čtyřicet nových tváří.

V Innsbrucku odlili zvon pro Prahu

Zvonařští mistři z dílny Grassmayr v rakouském Innsbrucku odlili památeční zvon, který bude v Praze na Rohanském ostrově připomínat osud zvonů odvezených za druhé světové války nacisty z protektorátu Čechy a Morava do Německa. Samotnému odlití předcházela tříměsíční práce na vytvoření formy. Jak řekl zvonař Johannes Grassmayr, za více než čtyři století je zvon pro Prahu pátým největším zvonem, který dílna odlila. Peníze na jeho vznik iniciátoři projektu ze spolku Sanctus Castulus vybírají ve veřejné sbírce.

Zvon bude měřit 187 cm a vážit 9 801 kg. Hmotnost byla stanovena na základě počtu zvonů zrekvírovaných za druhé světové války. Hlavním motivem výzdoby bude přerod starého a zničeného v nové. Plášť tak ozdobí fragmenty ze zvonů, které byly za války zničeny a jejichž kov byl využit ve zbrojařském průmyslu.

Nyní bude zvon ve formě zhruba deset dní chladnout a následovat bude jeho vyjmutí. Umístění zvonu na Rohanském ostrově je předběžně plánováno na rok 2024, předtím bude dílo dočasně na pontonu na Vltavě.

Jan Graubner novým pražským arcibiskupem

Novým pražským arcibiskupem se stal olomoucký arcibiskup Jan Graubner. Papež František zároveň přijal abdikaci dosavadního pražského arcibiskupa Duku. Třiasedmáctiletý Graubner nahradil kardinála Dominika Duku, který funkci vykonával od roku 2010. Duka již před několika lety dosáhl věku pětasedmdesáti let, kdy církevní hodnostáři obvykle své funkce opouštějí.

Výběr Dukova nástupce trval několik let. Že se jeho jmenování blíží, se usuzovalo z výměny na postu apoštolského nuncia v ČR. Charles Daniel Balvo byl letos v lednu odvolán a spekulovalo se o tom, že Dukův nástupce je již vybrán. V médiích se dříve objevovala jiná jména, psalo se například o mladších biskupech, jako třeba o královéhradeckém biskupovi Janu Vokálovi či plzeňským biskupovi Tomáši Holubovi.

Dlouholetý olomoucký arcibiskup a metropolita moravský Jan Graubner bývá považován za jednoho z předních představitelů konzervativního křídla římských katolíků v ČR. Sám se přitom za konzervativce nepovažuje.

Marta Kubišová čestnou občankou Prahy

Čestnou občankou hlavního města se nově stane zpěvačka Marta Kubišová. Ocenění dostane za umělecký přínos české kultury a zároveň za mimořádné činy spojené s osobním hrdinstvím v období invaze vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968 a v období normalizace. Vyplyvá to z dokumentu, který projednají pražští radní. Spolu s Kubišovou

se stane čestným občanem také houslista Václav Hudeček (* 1952). Přidělení čestného občanství musí vedle radních schválit ještě městští zastupitelé.

Pražské setkání ke krajaňské problematice

U sochy Panny Marie z exilu pod Strahovským klášterem na Petříně se uskutečnilo už tradiční setkání lidí, kteří mají na starosti krajaňskou komunitu. Pozornost věnovaná krajaňům je podle zvláštního zmocněnce pro krajaňy Jiřího Krátkého stále nedostatečná. Setkání u sochy Panny Marie z exilu se letos konalo už počtvrté. Mezitím se stalo tradicí, že setkání lidí, kteří mají na starosti krajaňskou problematiku, je zároveň i určitou příležitostí k bilancování předchozího roku. „V zahraničí máme stále silnou diasporu, úspěšné jednotlivce a rodiny. Bohužel neumíme s touto diasporou spolupracovat a využívat její potenciál pro rodnou vlast ve větší míře,“ připojil senátor Tomáš Czernin (TOP 09).

„Je třeba udržet kontakty s našimi lidmi v zahraničí, aby se časem vraceli zpátky,“ zdůraznil Jiří Krátký. Zároveň ocenil, že v období pandemie došlo mezi krajaňskými komunitami několikrát k on-line propojení a Češi v zahraničí ukázali, že jsou schopni se starat nejen o své problémy, ale i o lidi v jiných zemích.

K větší aktivitě českého státu vůči krajaňům by mělo přispět znovuustavení podvýboru pro krajaňy v Poslanecké sněmovně. V jejím čele stanul Roman Bělou (STAN), podle kterého v uplynulém období krajaňská agenda v parlamentu zamrzla.

Pod sochou Panny Marie z exilu připomněl senátor Tomáš Czernin dvě významné osobnosti, které nás čerstvě opustily – bývalou americkou ministryni zahraničí Madeleine Albrightovou, která nikdy nezapomněla na své české kořeny, a pak Medu Mládkovou, která velkou část svého života strávila v exilu. Osudy obou těchto žen jsou příkladem toho, že Češi se ve světě neztratí.

Ocenil i další ženy, které všude po světě zakládají české školy, nebo české krajaňky, které pomohly při rychlém přesunu 1 200 matek s dětmi z české krajaňské komunity na Ukrajině. I ty měli na Strahově své zastoupení v osobě profesorky Číževské: „Věřili jsme, že nám země předků pomůže. Všichni nám pomáhali a pomáhala nám i víra,“ zmínila Ludmila Číževská.

Impulsfest 2022

Po úspěšném loňském *Impulsfestu 2021* v Maria Schutz am Semmering, 2641 Schottwien, Alter Schulweg 1, se letos bude konat další vydání, *Impulsfest 2022*. Tento ročník je významný tím, že se budou konat dva třídní workshopy. Jeden z nich povede Florent Golfier a druhý Dalibor Buš. Impulsfest vyvrcholí 16. července 2022 výstupem z workshopu Dalibora Buše, po kterém budou následovat koncerty Andrey Buršové a Endru (endruartist).

Přijďte, těšíme se na Vás!

Letní kurz češtiny pro cizince v Jihlavě

Po dvouleté pauze si Vám opět dovolujeme nabídnout Letní kurz češtiny pro cizince v Jihlavě. Kurzy jsou určeny pro všechny jazykové úrovně (od začátečníků po velmi pokročilé) pro věkovou kategorii dospělých, tj. 18-99 let.

Termín: **neděle 31. 07. – neděle 07. 08. 2022.**

Bližší informace naleznete na naší webové stránce:

www.ajoda.eu

V případě dotazů jsme Vám k dispozici na mailu:

info@ajoda.eu

Registrační formulář naleznete taktéž na naší webové stránce.

Budeme se těšit na Vaši účast!

Přepište dějiny: Rozhovor s Vojtěchem Kynclem o roce 1942

Seriál věnovaný událostem roku 1942 uzavřeme bonusovým rozhovorem s historikem PhDr. Vojtěchem Kynclem, Ph.D., z Historického ústavu AV ČR. Věnuje se období protektorátu a speciálně činnosti výsadku Silver A v Pardubicích a okolí, obci Ležáky a Lidicím. Úvod hovorů patřil ale historicky doložitelným okolnostem útoku na Reinharda Heydricha přesně před osmdesáti lety. Byl v zatáčky s Gabčíkem a Kubišem také Valčík? A měl zrcátko? Kolik nacistů padlo při boji v kostele? Měli výsadkáři v Resslovce samopal? A proč kopali díru z krypty do kanalizace? Celý rozhovor pak najdete na *Gazetistu*.

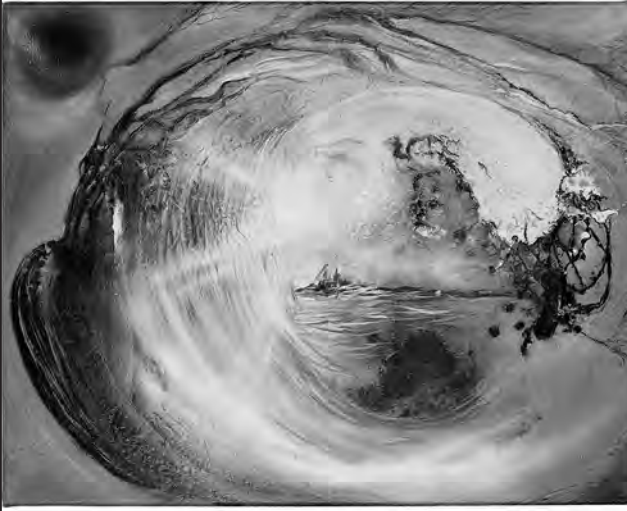
Viz: <https://prepistedejiny.cz/2022/05/27/bonus-rozhovor-s-vojtechem-kynclem-o-roce-1942/>.

Slovenský inštitút vo Viedni

Návštěva Slovenského inštitútu ve Vídni, jakož i dalších institucí, s nimiž Slovenský inštitút plánuje společný kulturní program, je podmíněna epidemiologickým vývojem.

Einladung zur Eröffnung der Ausstellung

Barbara Prešinská
„Neue Welle“

29. Juni 2022, 18:30 Uhr
Slowakisches Institut, Wipplingerstraße 24–26, 1010 Wien

Kuratorin: Mag. Mária Horváthová
Musikalische Begleitung: Tünde Jakab Duo

Ausstellungsdauer: 29. 6. – 6. 9. 2022

Anmeldung: si.wien@gmx.at

O plánovaném programu a jeho případných změnách informuje Slovenský inštitút na svém webu a facebooku, kde také pravidelně uveřejňuje tipy na slovenskou kulturu online.

Slovenský inštitút / Slowakisches Institut in Wien
 Wipplingerstraße 24-26, 1010 Wien
 Tel.: +43 1 318 905 5291
 si.vienna@mzv.sk, www.mzv.sk/sivieden
 www.fb.com/SlowakischesInstitutInWien
 IG: slowakisches_institut_wien

RSKS - Rakúsko-slovenský kultúrny spolok

Detailné informácie o našich podujatiach nájdete na facebooku alebo na našich stránkach www.slovaci.at.

SOVA

Slovenský školský spolok Sova / Slowakischer Schulverein
 Otto-Bauer-Gasse 23/11, A-1060 Wien
 Tel.: +43 1 596 13 15
 E-mail: sova@slovaci.at, www.slovaci.at
 Sekretariát: utorok / Dienstag 9:00-10:30,
 štvrtok / Donnerstag 18:00-19:30

Rakúske kultúrne fórum v Bratislave

V oblasti kultúry spája Rakúsko so Slovenskom úzka a intenzívna spolupráca. Kultúrne vzťahy a partnerstvá sa neustále rozvíjajú a ďaleko prekračujú rámec cezhraničnej spolupráce. Rakúski umelci sú častými hosťami na Slovensku a slovenskí umelci majú možnosť vystupovať na kultúrnych podujatiach v Rakúsku. Postupné zrastanie je prirodzeným dôsledkom zemepisnej, ale aj kultúrnej blízkosti oboch štátov. V prvej polovici 20. storočia nebolo zriedkavosťou cestovať do viedenskej opery alebo divadla elektrickou priamo z Bratislavy. V súčasnosti je Slovenské národné divadlo v Bratislave obľúbeným miestom viedenských milovníkov opery.

Hlavným poslaním Rakúskeho kultúrneho fóra v Bratislave je prezentácia širokého spektra kvalitného rakúskeho umenia a kultúry slovenskému publiku. Popri tom jeho činnosť zahŕňa aj poskytovanie aktuálnych informácií o kultúrnom dianí v Rakúsku a možnostiach štúdia na rakúskych školách a univerzitách. Rakúske kultúrne fórum organizuje rôzne kultúrne a vzdelávacie podujatia nielen v Bratislave, ale aj v iných častiach Slovenska. Patria k nim výstavy, prednášky, literárne čítania, koncerty, divadelné predstavenia, sympózia atď.

České centrum ve Vídni

Návšteva Českého centra Vídeň (ČCV), jakož i dalších kulturních institucí, s nimiž ČCV organizuje společný kulturní program, podléhá aktuálně platným epidemiologickým opatřením. Konání živých akcí v ČCV je podmíněno vývojem pandemické situace jak v Rakousku, tak v České republice – řada plánovaných akcí vyžaduje přítomnost českých hostů.

O programu a jeho případných změnách informuje ČCV na svém webu, facebooku a instagramu, kde také pravidelně uveřejňuje tipy na českou kulturu online.

Podrobnější informace k akcím jsou zveřejňovány na webu Českého centra Vídeň. Na akce je nutné se registrovat na ccwien@czech.cz / +43 1 535 23 60. Do e-mailu prosím uvádějte celá jména a telefony návštěvníků, kteří se na akci registrují, v případě doprovodné osoby také její e-mailovou adresu a telefon.

PROGRAM:

do 19. 08. Výstava: *Days of Unearthing*

Přeshraniční umělecká spolupráce dvou významných univerzit – pražské UMPRUM a vídeňské die Angewandte. Výstava představuje současné umělecké scény obou středoevropských metropolí a vedle hlavních výstavních místností zavede návštěvníky také do podzemí Českého centra. Aktuální termíny komentovaných prohlídek naleznete na webu Českého centra Vídeň.

Buchteln, Ziegeln, Polka: Das böhmische Wien

Wien um 1900 hat ein böhmisches Gesicht: tschechische Aristokratie, Bürgertum, die sogenannten „Ziegelböhmen“ und Köchinnen prägen die einstige Habsburgermetropole bis heute.

Datum der Ausstrahlung: 13. 05. 2022, verfügbar bis 13. 08. 2022

<https://www.3sat.de/kultur/kultur-in-3sat/buchteln-ziegeln-polka-100.html>

Wiener Riesenrad

Vídeňské obří kolo v zábavním parku Prátr patří k hlavním monumentům města. Letos slaví kolo, které bylo postaveno v roce 1897 k 50. výročí korunovace císaře Františka

Josefa, své 125. jubileum. Od té doby je neodmyslitelnou součástí Vídně. Návštěvníci se mohli až do začátku července těšit na speciální doprovodný program včetně soutěže o noc strávenou ve vagónu obřího kola.

Průměr obřího kola činí téměř 61 metrů, celková hmotnost železné konstrukce je 430 tun. Otáčí se rychlostí 2,7 km/h. Tato vídeňská pamětihodnost je nejstarším obřím ruským kolem na světě, které stále existuje v původním konstrukčním provedení.

Ostatní stejná obřía kola v jiných hlavních městech se nedochovala. I vídeňské kolo mělo mít stejný osud, ale likvidace obřího kola se ukázala být finančně neúnosná, takže zbyla majiteli pouze možnost opravy. A tak se i dnes mohou místní i zahraniční návštěvníci těšit na nevšední zážitek, ale i na jedinečný výhled na město, který se nabízí z výšky 65 metrů.

KALENDÁRIUM

VÝSTAVY - výběr

PAPYRUSMUSEUM

bis 07. 05. 2023 *Halbmond über dem Nil*

Im siebten Jahrhundert n. Chr. wird Ägypten von arabischen Armeen erobert. In den folgenden Jahrzehnten dehnen die Kalifen ihren Machtbereich bis Persien und Südspanien aus. Die arabische Besetzung des Landes am Nil und die Ausbreitung des Islam stellen einen entscheidenden Wendepunkt in der Weltgeschichte dar.

Die Papyrussammlung der Österreichischen Nationalbibliothek beherbergt die umfangreichste und bedeutendste Sammlung von Originaltexten in Griechisch, Koptisch und Arabisch aus dieser Zeit. Unter dem Titel „Halbmond über dem Nil“ präsentiert das Papyruseum 110 bis zu 1 400 Jahre alte, faszinierende Papyri zu diesem tiefgreifenden Wandel, von denen die meisten das erste Mal öffentlich gezeigt werden; darunter etwa den ältesten, datierten Papyrus mit arabischem Text weltweit.

Nationalbibliothek, Neue Burg, Heldenplatz, 1010 Wien

ALBERTINA MODERN

bis 04. 09. *Ai Weiwei: Die Form der klaren Haltung*

www.albertina.at

BELVEDERE

bis 04. 09. *Viva Venezia! Die Erfindung Venedigs im 19. Jahrhundert*

www.belvedere.at

MAK

bis 30. 10. 2022 *15 Jahre Josef Hoffmann Museum*

Josef Hoffmann Museum, Brtnice

Kurator: Rainald Franz, Kustode MAK-Sammlung

Co-Kurator: Rostislav Koryčánek

Die Ausstellung widmet sich der erfolgreichen Etablierung des Josef Hoffmann Museums als gemeinsamer Außenstelle des MAK und der Mährischen Galerie in Brno. Anhand von Dokumenten und Einzelobjekten lässt sie die Ausstellungen der vergangenen 15 Jahre Revue passieren, die der Wirkung von Josef Hoffmanns Werk auf Zeitgenoss*innen und Gegenwartskünstler*innen sowie -architekt*innen gewidmet waren.

Die Ausstellung ist ein Teil des Projektes ATCZ264 JH Neudigital / Nově digitální und wird aus den Mitteln der Europäischen Union (Programm INTERREG V-A Österreich – Tschechische Republik) sowie durch staatliche Mittel der Tschechischen Republik mitfinanziert.

www.mak.at

AKADEMIE DER BILDENDEN KÜNSTE WIEN

bis 30. 10. *Das entwendete Meisterwerk. Bilder als Zeitmaschinen*

Die Ausstellung *Das entwendete Meisterwerk. Bilder als Zeitmaschinen*, die ab 8. April 2022 in der Gemäldegalerie zu sehen ist, stellt der gängigen Praxis der Schausammlung ein Modell gegenüber, das die historischen Kunstsammlungen der Akademie – Gemäldegalerie, Kupferstichkabinett und Glyptothek – mit zeitgenössischen Werken in Konversation treten lässt. Die Ausstellung schöpft aus dem Reichtum der drei Sammlungen und greift dabei nur eine Auswahl der vielen möglichen Bildprogramme, Typologien und allegorischen Formeln heraus, um sie mit anderen Werken aus anderen Zeiten lose zu verweben.

Kunstsammlungen, Schillerplatz 3, 1010 Wien

Telefon: +43 (0)1 58816-2201

kunstsammlungen@akbild.ac.at

täglich außer Montag 10-18 Uhr

Eintrittspreise: 9 Euro / ermäßigt 6 Euro. Jeden Dienstag bestimmen die Besucher_innen den Eintrittspreis selbst.

KHM

bis 16. 10. *Cranach der Wilde. Die Anfänge in Wien*

Diese Ausstellung, die das Kunsthistorische Museum gemeinsam mit der Sammlung Oskar Reinhart „Am Römerholz“ in Winterthur konzipiert, ist die weltweit erste, die sich den künstlerischen Anfängen Lucas Cranachs d. Ä. (1472-1553) widmet. Dessen erste erhaltene Werke sind in Wien fassbar, wohin der aus Franken stammende Künstler um 1500 gelangt sein muss. Seine hier geschaffenen Arbeiten fallen durch ihre ausgesprochene Expressivität auf – damit unterscheiden sie sich deutlich von dem höfisch-elegantem Stil, den Cranach nur wenig später als Hofkünstler der sächsischen Kurfürsten in Wittenberg entwickelte.

bis 16. 10. *Ansichtssache #25. Der Wiener Salvator Mundi – Tizians Christus mit der Weltkugel in neuem Licht*

Die *Ansichtssache #25* präsentiert ein religiöses Gemälde aus dem Tizian-Bestand des Kunsthistorischen Museums, das in der Forschung bis vor kurzem kaum Beachtung fand: Christus mit der Weltkugel – auch als Salvator Mundi („Erlöser der Welt“) bezeichnet. Lange Zeit galt es als Werkstattarbeit, zuletzt wurde der Anteil des Meisters zunehmend diskutiert.

www.khm.at/besuchen/

SCHÖNBERG CENTER

bis 24. 02. 2023 *Mit Schönberg in die Seele blicken*

Mo-Fr 10:00-17:00

Siehe auch online-Ausstellung in 80 Objekten.

Wir präsentieren täglich ein neues Objekt.

<https://www.schoenberg.at/index.php/de/seele-online>

LEOPOLD MUSEUM

bis 24. 07. Alfred Kubin. *Bekenntnisse einer gequälten Seele*

Alfred Kubin (pokřtěn Alfred Leopold Isidor, 10. 4. 1877, Litoměřice – 20. 8. 1959, Zwickledt, Wernstein am Inn) byl rakouský expresionistický grafik, ilustrátor a spisovatel narozený v Čechách.

Narodil se v severočeských Litoměřicích. Jeho otec Friedrich Kubin (1848-1907), bývalý vojenský důstojník, pracoval jako zeměměřič, jeho matka Johanna, rozená Kletzl (1848-1887), byla pianistka. Studoval kresbu na soukromé škole Ludwiga Schmidta-Reutého, později pokračoval na mnichovské Akademii výtvarných umění v kreslířské třídě Nikolause Gysise. V roce 1903 mu vyšlo tiskem první album reprodukcí kreseb.

V roce 1908 napsal Kubin román *Die andere Seite* (česky jako *Země snivců*), který vyšel následujícího roku tiskem. V roce 1909 se stal členem sdružení Neue Künstlervereinigung München (Nová společnost umělců Mnichov), jehož předsedou byl Vasilij Kandinskij. Seznámil se s Franzem Marcem, Hansem Carossou a Paulem Klee. Po rozpuštění sdružení Neue Künstlervereinigung München se Kubin stal členem skupiny Der Blaue Reiter (Modrý jezdec). V roce 1912 začal spolupracovat se satirickým týdeníkem *Simplicissimus*. V roce 1921 měl první soubornou výstavu v Mnichově, v únoru 1924 první výstavu v Čechách – v pražském Rudolfinu. V roce 1930 začal jezdit na pravidelné letní pobyty na Šumavu (až do roku 1944). Alfred Kubin zemřel v roce 1959 v Zwickledtu. Je pohřben na hřbitově ve Wernsteinu nad Innem.

Kubin, který vedle vlastních obrazů a kreseb také ilustroval knihy Poea, Dostojevského nebo Strindberga, měl pouto i k Čechám, byť poměrně slabé. A to nikoliv k rodným Litoměřicím, ale k Šumavě, jejíž pralesy ho fascinovaly a kam od třicátých let až téměř do konce války jezdil na letní pobyty. České prostředí poznalo už ve dvacátých letech jeho obrazy, které dodnes rezonují mezi českými umělci. „Kubin je pro mě jako výtvarník nejvíc,“ tvrdí třeba Jaromír Švejdlík, známější jako Jaromír 99.

MuseumsQuartier, Museumsplatz 1, 1070 Wien
www.leopoldmuseum

KULTUR NIEDERÖSTERREICH

Programy: www.kultursommer-noe.at

LANDHAUS ST. PÖLTEN

Ausstellungsbrücke: zeitgenössische Kunst

bis 28. 08. Iris Mang & Lisa Kunit: *Resonanzen*

Regierungsviertel, Landhausplatz 1, 3109 St. Pölten

NÖ LANDESAUSSTELLUNG

bis 13. 11. *Marchfeld Geheimnisse – Mensch. Kultur. Natur*

Schloss Marchegg, www.noelandesausstellung.at

MORAVSKÁ GALERIE V BRNĚ

do 26. 03. 2023 *15 let Muzea Josefa Hoffmanna*

Muzeum užitého umění MAK ve Vídni se již skoro třicet let podílí na aktivitách spojených s obnovením a dalším využitím rodného domu Josefa Hoffmanna v Brtnici. V roce 2020, ke 150. výročí narození Josefa Hoffmanna (15. 12. 1870), věnoval MAK tomuto významnému rakouskému ar-

chitektovi a designérovi klasické moderny velkou výstavu v muzeu ve Vídni nazvanou *Josef Hoffmann. Pokrok skrze krásu*. Letos připomene také patnáctileté výročí úspěšného provozu Muzea Josefa Hoffmanna v jeho rodném domě v Brtnici výstavou věnovanou vlivu díla Josefa Hoffmanna na jeho současníky i umělce a architektury soudobé generace.

do 30. 10. *Intervence Fluxus Etc. (ze sbírky Jiřího Valocha)*

Výstavní intervence je věnována uměleckému hnutí Fluxus, které se objevilo na scéně počátkem šedesátých let 20. století. Přišlo s řadou nových, revolučních konceptů, proměňujících tradiční charakter uměleckého díla a způsob jeho distribuce. Hnutí mělo mezinárodní povahu: zahrnovalo hustou síť umělců, kteří se na jeho aktivitách buď přímo podíleli, anebo je pozorně sledovali a čerpali z nich ve vlastní tvorbě. To byl i případ Jiřího Valocha, brněnského umělce, teoretika a kurátora. Výstava a její stejnojmenná doprovodná publikace představují výběr prací ze sbírky Jiřího Valocha a jeho archivu v Moravské galerii v Brně.

Intervence se koná ve spolupráci se studenty z Katedry dějin umění Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Pražákův palác (3. patro), Husova 18, Brno
Tel.: 532 169 131, E-mail: info@moravska-galerie.cz
www.moravska-galerie.cz

Putovní výstava UNECO: rakouská vernisáž

28. července 2022 v 18:00 před vchodem do zámeckého parku v Laxenburgu

Z původního regionálního festivalu věnovaného slovanskému kulturnímu dědictví se v roce 2021 stal projekt s názvem Kulturní dědictví UNESCO. Jeho autory jsou Vojtěch Merunka ze Slovanské unie a Jiří Králík z agentury ARTEDIEM. Putovní výstava se skládá ze dvou částí – první z nich je věnována kulturnímu dědictví UNESCO v konkrétní zemi, v tomto případě Rakousku, druhá pak české stopě v této zemi.

FESTIVALY – výběr

bis 24. 07. Festival Retz „Offene Grenzen“ 2022 – zurück auf der Bühne!

www.festivalretz.at

Grafenegg Festival

13. und 14. 08. 19:30 Beethoven: *Fidelio*

Gstaad Festival Orchestra – Jonas Kaufmann, Anja Kampe, Falk Struckmann, Peter Simonischek u. w., Tschechischer Philharmonischer Chor Brno

21. 08. 19:30 Dvořák, Čajkovsky

Pittsburgh Symphony Orchestra II.

28. 08. 11:00 Schumann, Dvořák

Matinee Rudolf Buchbinder – Solistinnen und Solisten des London Symphony Orchestra

28. 08. 19:15 Haas, Schumann

Tonkünstler-Orchester

04. 09. 11:00 Haas Matinee

Ensembles des NÖ Blasmusikverbands

www.grafenegg.com, tickets@grafenegg.com

bis 07. 08. ImPulsTanz: Vienna International Dance Festival

www.impulstanz.com

bis 10. 09. KULTURBRÜCKE FRATRES

www.kulturbruecke.com

www.museumhumanum.com

23. 07. 15:00 Alchymie v době Rudolfa II.: příroda, umění, věda

Přednášky: Ivo Purš, Werner R. Soukup

Koncert: Hudební ansámbl Vagantes

Loutkové divadlo: Jevgenij Ibragimov

Výstavy: Isabela Fárová, Jindřich Příbík, Isabela Ines Příbíková aj.

03.-07. 08. SLAVONICE FEST

Filmové projekce budou stejně jako v minulých letech soustředěny do centra renesančních Slavonic. Několik kinosálů a letní kino Cinestar na náměstí nabídnou přes 75 filmů z celého světa. Hudební část festivalu proběhne letos opět jak na velké Kulturák Stage, tak v oblíbené hudební Stodole Maříž, kam si zajedeme festivalovým autobusem každý den na dva pohodové odpolední koncerty. Připravujeme i výstavy umění a další doprovodný program. Organizátorem SLAVONICE FESTu je Filmová a televizní společnost Total HelpArt T.H.A., reprezentovaná osobou filmového producenta a režiséra Ondřeje Trojana.
<https://slavonicefest.cz>

18. 07. – 31. 08. SALZBURGER FESTSPIELE

7., 11., 14., 21., 26. und 29. 08. Leoš Janáček: *Káťa Kabanová*

Felsenreitschule, www.salzburgfestival.at

KinderuniWien

Auftakt zur KinderuniWien mit Abholtag und Jubiläumsfest. Vom Studienausweis bis zum Jubiläumskonzert: Am 9. Juli wird an der KinderuniWien gefeiert

Dieser Sommer bietet mit der 20. KinderuniWien wieder Staunelaune. Von 11. bis 23. Juli können neugierige Kinder in unterschiedlichste Wissenschaftsbereiche eintauchen und viele Fragen stellen – und das ganz ohne Prüfungsstress! Es zählen Freude an Forschung und Spaß am Entdecken!

Kein Jubiläum ohne Fest

Was zum 20. KinderuniWien-Jubiläum nicht fehlen darf, ist ein Jubiläumsfest! Dieses findet im Rahmen des Abholtages am **Samstag, dem 9. Juli 2022 am Campus der Universität Wien, Hof 2** statt. Geboten werden neben der Abholung des Studienausweises und des Kinderuni T-Shirts für alle Jungstudierenden ein vielfältiges Familienprogramm für alle Sinne und die Jubiläumsbox mit 20 spannenden Forschungskarten als Jubiläumspräsent mit Beiträgen aller an der KinderuniWien beteiligten Unis und Fachhochschulen: der Universität Wien, der Medizinischen Universität Wien, der Technischen Universität Wien, der Universität für Bodenkultur Wien, der Veterinärmedizinischen Universität Wien, der FH Campus Wien und der Wirtschaftsuniversität Wien!

Im Hof warten dann **Medienbildungsstationen** von A1, wo die Teilnehmer*innen via Vibrationsmotoren selbstge-

bastelte Tierchen durch die Wiese sausen lassen können, Bechertürme programmieren oder Objekte von einem Handy in die Luft projizieren. Mehr zum Thema Digitalisierung bietet auch die Vorlesung „Kraass digital – die Zukunft beginnt jetzt“ am 18. Juli mit A1 Group CEO Thomas Arnoldner.

Dank Expert*innen von Altstoff Recycling Austria (ARA) und Austria Glas Recycling (AGR) gibt es an zwei spannenden Spielstationen **Einblicke in die Kreislaufwirtschaft** und die Möglichkeit Mülltrennung und Recycling genau unter die Lupe zu nehmen.

Außerdem winkt die einmalige Möglichkeit, aktiv an der Gestaltung eines **Kinderuni-Graffiti**s mitzuwirken, jede Menge Spielespaß mit der **wienXtra spielebox** zu haben und am **Büchertisch** von facultas Ferienlektüre zu entdecken.

Bei zwei **Familienvorlesungen** um 15:30 Uhr und 17 Uhr heißt es dann Hörsaalluft schnuppern: Die Kommunikationswissenschaftlerin **Katherine Sarikakis** stellt unter dem Titel „Kann Tik Tok die europäische Demokratie retten?“ die Zusammenhänge zwischen Kindern, Nachrichten und Demokratie her und der Slawist **Michael Moser** geht zweisprachig der Frage nach: „Eine gemeinsame Sprache finden – znajty spil’nu movu?“

Interaktiv gestaltet sich auch das **Jubiläumsprogramm** ab 16 Uhr: Buskers bringen **Straßenkunst** und **Riesenseifenblasen** und Raymond Walker lädt ab 16:30 Uhr zum **Trommelworkshop** ein, der in einer Bühnenperformance endet, wo auch Rapperin **Esra Özmen** mitmischt. Zum großen Finale des Jubiläumsfestes gibt es dann ein Konzert des **HipHop-Duos EsRap**.

Eingeladen sind alle Familien, die Freude an wissenschaftlicher Ferienlaune haben und einen Nachmittag das Schwimmbad gegen den Unicampus tauschen wollen – auch all jene, die dieses Jahr nicht an der KinderuniWien studieren!

Programm Abholtag und Jubiläumsfest: kinderuni.at/kinderuniwien/abholtag

Pressefotos und Presseunterlagen zur KinderuniWien: kinderbuero-uniwien.at/fuer-die-presse

Informationen: kinderuni.at

Fördergeber*innen wie das Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung mit der vom OeAD koordinierten Förderinitiative für Kinder- und Jugenduniversitäten sowie die Stadt Wien unterstützen die Kinderuni-Aktivitäten.

Kooperationspartner*innen sind: BAWAG Group, Altstoff Recycling Austria /Austria Glas Recycling, A1 Telekom Austria AG, Institute of Science and Technology Austria, Wirtschaftskammer Österreich, Österreichische Akademie der Wissenschaften (ÖAW), Klima- und Energiefonds, Boehringer Ingelheim RCV, Erste Bank Flip Financial Life Park, MA 31 Wiener Wasser, Wiener Städtische Versicherung, Ja! Natürlich, pma – Projekt Management Austria, Eskimo, facultas, Büchereien Wien.

Rückfragehinweis:

Petra Eckhart

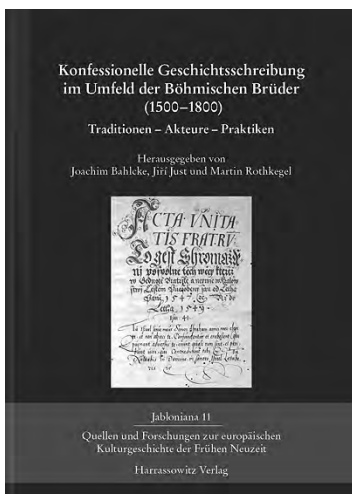
Kinderbüro Universität Wien gGmbH

Mobil: +43 (0) 664 8565 809

Mail: petra.eckhart@univie.ac.at

Web: <http://kinderuni.at>

Z NOVÝCH KNIH

Konfessionelle Geschichtsschreibung im Umfeld der Böhmisches Brüder (1500-1800). Traditionen – Akteure – Praktiken. Hrsg. von Joachim Bahlcke, Jiří Just und Martin Rothkegel [= Jabloniana: Quellen und Forschungen zur europäischen Kulturgeschichte der frühen Neuzeit, 11] 668 Seiten, 67 Abb., 1 Diagramm, 1 Tabelle

ISBN 978-3-447-11709-8 (Hardcover)
E-ISBN 978-3-447-11709-8 (PDF)
Bestellungen: https://www.harrassowitz-verlag.de/DEU/isbn_978-3-447-11709-8.ahtml

Eduardo Fernández Couceiro: *Pronikání humanismu a renesance do české knižní kultury*

Praha: Academia, 2022, 180 str.
ISBN 978-80-200-3305-5
Kniha komplexně zkoumá proces pronikání humanismu a renesance do české knižní kultury a kriticky se staví proti převažující interpretační linii, vedoucí od národního obrození až po marxistickou literární vědu, která se snažila uchovat velkolepý obraz 16. století jako „zlatého věku“. Ve sledovaném období žila česká převážně reformačně orientovaná společ-

nost v sebestředném náboženském mesianismu a stavěla se odmítavě k jakýmkoliv kulturním novinkám. Knihtiskařská produkce zřetelně odrážela konzervatismus a mravní rigorismus utrakvistické společnosti, která ignorovala zábavnou literaturu, protože ji považovala za samoúčelnou anebo dokonce za nežádoucí. Do české knižní kultury nešly cestu renesanční literární žánry ani humanistická textová kritika. Tiskaři se z typografického hlediska od gotického estetického názoru odpoutávali velmi pomalu. Museo se čekat na obrození, než se česká knižní kultura pracně vrátila do evropského hlavního kulturního proudu.

Objednávky a ukázka knihy v PDF / Bestellungen und Leseprobe als PDF: <https://www.academia.cz/pronikani-humanismu-a-renesance-do-ceske-knizni-kultury--couceiro-eduardo-fernandez--academia--2022>

Hildegard Schmoller – Miroslav Kunštát – Monika Břežinová (eds.): *Z 20. století do nového tisíciletí. Rakousko a Československo/Česká republika 1986-2016*
Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i., 2021
276 str., ISBN 978-80-88304-76-0

Čtvrtý svazek publikační řady Stálé konference českých a rakouských historiků ke společnému kulturnímu dědictví přibližuje na vybraných tématech, jak se Češi a Rakušané vyrovnávali s převratným vývojem posledních desetiletí. I když ještě v osmdesátých letech byli rozdělení železnou oponou, nezadržitelný *wind of change* ve světové politice, charakterizova-

ný především sovětskou „perestrojkou“ a koncem studené války, zapůsobil pozitivně nejenom na vzájemné vztahy zemí s dosud odlišným společenským zřízením, nýbrž i na jejich vnitřní politický, kulturní a společensko-ekonomický vývoj. Zatímco pád komunistického režimu v Československu nastartoval bezprecedentní a často nepředvídatelnou transformaci prakticky všech oblastí života, i sousednímu Rakousku se otevřely nové perspektivy: staronová sousedství ožila, s nimi ale nejenom nové příležitosti, ale i letité problémy a negativní historické stereotypy. Oba státy se vydaly, byť asynchronně, cestou západní integrace a společného soužití v Evropské unii. V evropské perspektivě pak bylo nutné nově formulovat priority vzájemných vztahů a řešit jejich problémy, které vyvstaly např. v rozdílné energetické politice, v přístupu k ochraně životního prostředí či v souvislosti s migračními pohyby, vyvolanými nestabilitou, válkami a krizemi v různých částech světa. Celkově lze tedy identifikovat celou řadu důvodů, proč je nutno se k uplynulým čtyřem dekadám vracet a připomínat i některé pozapomenuté kapitoly česko-rakouských vztahů, a to nejenom v politice či hospodářství, nýbrž i v oblasti kultury a úsilí na obranu lidských práv.

Objednávky / Bestellungen: <https://www.mua.cas.cz/cs/publikace/z-20-stoleti-do-noveho-tisicileti-rakousko-a-ceskoslovensko-ceska-republika-1986-2016>

Verlag Kētos: Neue Bücher 2022

Vítězslav Nezval: *Ein Dichter bei Nacht*, 224 S.
Jana Černá (Honza Krejcarová): *Totale Sehnsucht*, 176 S.
Die Bücher des Kētos lassen sich unkompliziert per E-mail bestellen, einfach bei mir, und sie kommen dann mit Rechnung per Post. Obwohl es dem Kētos gerade finanziell ziemlich dreckig geht, sind sie immer noch spottbillig. Und was wir nicht für die Miete brauchen, spenden wir an die Ukraine.

Ondřej Cikán, Tel.: 0043 681 104 108 74, www.ketos.at

Vážení a milí,
dovolujeme si vás pozvat na vernisáž výstavy

NIKA

o životě herečky Niky Brettschneiderové,

kteřá se uskuteční
ve čtvrtek 5. května v 18:00
v knihovně Libri prohibiti

Senovážné náměstí 2, Praha 1,
3. patro s funkčním výtahem
a bezbariérovým přístupem.

Na vernisáži promluví
Ludvík Kavín a Jiří Boreš.

Připravilo Moravské zemské muzeum.

Na setkání se těší
Jiří Gruntorád

TSCHECHISCHES ZENTRUM
ČESKÉ CENTRUM

Herrengasse 17, 1010 Wien

Tel.: +43-1-53 52 360

www.czechcentres.cz/vienna

e-mail: ccwien@czech.cz

www.facebook.com/TschechischesZentrumWien

Po, St, Čt 10:00-17:00

Út 10:00-18:00, Pá 10:00-16:00

(Polední přestávka 12:00-12:30)

Galerie auf der Pawlatsche

Institut für Slawistik

Universitätscampus,

1090 Wien, Spitalgasse 2-4 / Hof 3

www.univie.ac.at/pawlatsche

Obchodní právo a nemovitosti

Adresa právníka / právníčky
v redakci

tel., fax a záznamník:

01 79 88 454 (od 11:00)

VESELÁ ŠKOLA

s celodenní péčí

MŠ / Česká škola / doučování

7:00-17:00 hodin, 0-15 let

Barichgasse 21/4, 1030 Wien

Tel.: 0650 33 23 579

Slowakisches Institut SLOVENSKÝ INŠTITÚT

Wipplingerstrasse 24-26, 1010 Wien

Po – Štv 10:00-12:00, 13:00-17:00

Pia 10:00-12:00, 13:00-15:00

tel./fax: +43-676-780 5353

www.mzv.sk/sivieden

<https://www.facebook.com/SlowakischesInstitutInWien>

si.vienna@mzv.sk

RAKÚSKO-SLOVENSKÝ KULTÚRNY SPOLOK

Sekretariát: út 9:00-10:30, čt 18:00-19:30

Otto-Bauer-Gasse 23/11, 1060 Wien

tel. +43-1-596 13 15, fax +43-1-595 57 99

rsks@slovaci.at, www.slovaci.at

ST. KARL

Kreuzherrengasse 1, 1040 Wien

Heilige Messe

Montag bis Freitag 18:00 Uhr

Samstag Vorabendmesse 18:00 Uhr

Sonntage 8:00, 10:00 und 19:00 Uhr,

sonst an kirchlich gebotenen Feiertagen um 8:00 und 10:00 Uhr

Rosenkranz täglich um 17:30 Uhr

in der Kapelle

Beichtgelegenheit eine halbe Stunde vor Beginn der Messen und nach Vereinbarung

Svatá zповeď také v českém jazyce!

Die Kirche ist geöffnet:

Mo-Fr 7:30-19:00,

Sa 8:30-19:00, So 9:00-19:00

Kanzleistunden: Mo-Fr 8:30-11:30

Tel.: 504 61 87, Fax: DW 13

E-Mail: st.karl.wien@aon.at

Haus- und Krankenbesuche und Beichte mit Kommunionempfang nach Vereinbarung mit der Pfarrkanzlei

Otevřeno vřdy od 15. března do 31. řijna

BIERGARTEN · RESTAURANT

Schweizerhaus

Familie Karl Kolařik

seit 1920

1020 Wien, Prater 116, Tel. 728 01 52

POKYNY PRO ČTENÁŘE

Příhlášky k členství/odběru časopisu zasílejte na adresu:

Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Mohsgasse 30/9
A-1030 Wien

tel./fax/záznamník (od 10:00): ++43-1-79 88 454

e-mail: info@kulturklub.at, www.kulturklub.at

Nemáme placenou sekretářku, a proto prosíme o pochopení, pokud se nedovoláte. Namluvte svá přání na záznamník, určitě se ozveme. Srdečně děkujeme všem novým odběratelům časopisu a věříme, že jsou s ním spokojeni. Zároveň prosíme o Vaše ohlasy, přání, návrhy a kritiky.

Vážení členové v Rakousku, příspěvek na rok 2022 činí **35,- €** (členský příspěvek 17 € + předplatné 18 €).

Členství zahrnuje: zasílání časopisu, možnost inzerce na homepage Klubu, možnost inzerce s 20 % slevou v časopise *Kulturní klub* aj.

Vážení čtenáři v Rakousku, abo-příspěvek na rok 2022 činí **37,- €**. Prosíme, uveďte na složenice zkratku ABO.

Bankovní spojení: Bank Austria

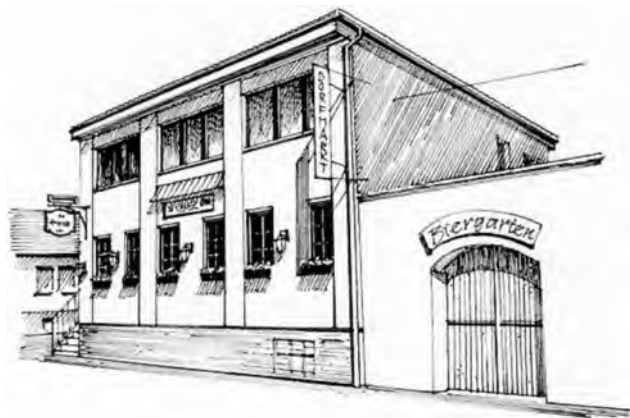
IBAN: AT 03 1200000 683035901

SWIFT: BKAUATWW

POKYNY A CENÍK PRO INZERENTY

(platí od 1. 1. 2022, viz též: www.kulturklub.at)

e-mail: inzerce@kulturklub.at

BÖHMISCHER HOF

Restaurace
privátní pokoje

Laaerstr. 55
 2111 HARMANNSDORF-RÜCKERSDORF

So-St 10:30-22:00 hod.
 Čt 10:30-14:00 hod.

Tel. 06 991 991 1111
www.hroch.at

KULTURNÍ KLUB

Informační časopis Čechů a Slováků v Rakousku
Informationszeitschrift der Tschechen
und Slowaken in Österreich
 Mohsgasse 30/9, 1030 Wien
 mobil (od 10:00): 0043-0-664-97 33 764
 fax: 0043-1-79 88 454
 e-mail: info@kulturklub.at
www.kulturklub.at

Koniasch Latin Press s. r. o.

Na Hubálce 7
 CZ-169 00 Praha 6
 tel.: +420-603 256 618
koniasch@gmail.com
www.koniasch.cz

KLP

STAROŽITNÍK: FIEDLER V.

Restauruje / nakupuje / prodává. Zájem o nákup českých malířů. Zprostředkování bude honorované. V. Fiedler, Vídeň 7, Siebensterng. 20. Tel. 523 35 81, mobil 0664/3566676.

Restaurace BÖHMERWALD

Česká kuchyně a speciality.
 Oslavy pro malé i větší skupiny
 v romantickém prostředí
 české a slovenské restaurace.

Na Vaše objednávky se těší rodina Stuchlíkova,
1040 Wien, Argentinierstr. 66 / Wiedner Gürtel 20,
tel./fax: 505 72 34, e-mail: boehmerwald@aon.at,
www.restaurant-boehmerwald.at
 otevřeno: po – ne 11:00-23:00 hod.

Česky a slovensky mluvící lékaři ve Vídni

Dr. Jirina BODNAR

FA für Haut u. Geschlechtskrankheiten
Privat u. kleine Kassen (BVAEB, SVS,
KFA), Kassaordinationszeiten:
Mo & Do 14:00-18:30
Di 9:00-13:00, Fr 9:00-11:00
ohne Voranmeldung, Privatpatienten
Hotline: +43-676-6297213
Josefstädter Strasse 3/5, A-1080 Wien

MUDr. Vít DOLEŽAL

zubní lékař (všechny pokladny)
Kegelgasse 14 / Top 12 (vchod
ze Seidlgasse 12), 1030 Wien
tel. 713 72 66

MUDr. Eva DRŠATA

oční lékařka (všechny pokladny)
Favoritenstr. 8/2, 1040 Wien,
po, st – odpoledne; út, čt – dopoledne
termín po dohodě na tel. 587 54 27

MR MUDr. Vladislav LIPTÁK

internista – sportovní lékař
Innere Medizin – Sportmedizin
gerichtlich beeid. Sachverständiger
Diplomsportarzt, všechny pokladny
Zelinkagasse 12, 1010 Wien-City
po, út, st 14:00-16:00, čt 9:00-11:00
tel. 533 58 34, fax 533 58 34 16

MUDr. Ilona POLZER

(roz. Bartošková), choroby oční
a optometrické (Wahlarzt)
Wiener Neudorf, Schillerstr. 26, NÖ
po, út 9-12, po + st 17-19 hod. a po
dohodě (i sobota dopoledne možná)
Tel.: 02236-496 93,
v akutních případech mimo ord. hod.:
0660-3470374
www.gesundeaugen.at

Další česky nebo slovensky mluvící lékaře najdete na: www.mimo-domov.cz

Ověřené překlady dokumentů aj.

Mag. Pavlína LÖSSL

Allgemein beeidete und gerichtlich zerti-
fizierte Dolmetscherin für die tschechi-
sche Sprache Sprachtrainerin für Tsche-
chisch,
Slowakisch, Deutsch
Dieselgasse 5/2, A-1100 Wien
office@pavlina.at, www.pavlina.at
tel. 0699/19544077

Mag. Lenka KOVARIK

A-1210 Wien, Felix-Slavik-Str. 3/1/10

tel./fax: 2908809

mobil: 0699/11807581

lenkakovarik@outlook.com

lenka.kovarik@fh-burgenland.at

<http://www.deutsch-tschechisch.at>

Univ.-Lektor Dr. Dietmar KOLLER

Weidengasse 2, 2333 Leopoldsdorf/
Wien

Tel.: +43 (0) 676 37 62 117

dietmar.koller@univie.ac.at

www.tschechisch-slowakisch.com

ŠKOLSKÝ SPOLEK KOMENSKÝ

Schulverein Komenský
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel. +43-1-7133188-01

Mateřská škola
Ředitelka: **Sabina Eimer**
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel.: +43-1-7133188-10

Bilingvní obecná škola
Ředitelka: **Dipl. Päd. Marcela Ofner**
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel.: +43-1-713 31 88-20

Bilingvní reálné gymnázium
Ředitelka: **Mag. Helena Huber**
Schützengasse 31, 1030 Wien
Tel.: +43-1-713 31 88-60

www.rgkomensky.at

DUCHOVNÍ SPRÁVA KRAJANŮ

P. Mgr. Ing. Václav SLÁDEK, O.Cr.

Tel.: +43 670 40 88 255, E-mail:
vaclav.sladek@katholischekirche.at

Kancelář: Tschechische Gemeinde
Salvatorgasse 12, A-1010 Wien
T:+431 533 95 94 DW 214 F: DW 9214
E-mail:

miroslava.cinkova@katholischekirche.at
[www.erzdioezese-wien.at/pages/
inst/14425183](http://www.erzdioezese-wien.at/pages/inst/14425183)
Facebook: Farnost Vídeň

Kostel Nejsvětějšího Vykupitele

Rennweg 63, 1030 Wien
Mše svatá každou neděli a círk. svátek
v 10:00 a ve čtvrtek
(1. a 3. v měsíci) v 18:30 hodin.

Chrám Panny Marie Na Nábřeží

Salvatorgasse 12, Wien 1
Mše svatá každou neděli a círk. svátek
v 8:15 a ve středu v 18:30,
první pátek v měsíci v 18:30 (kromě
letních, zimních prázdnin a svátků)

Římskokatolická Katedrála sv. Štěpána Wiener St. Stephansdom

svatá zpověď pondělí 16–18, úterý
15–17, středa 13–14 hod.

Kostel Panny Márie Snežnej

1030 Wien, Jaqingasse 12
Svatá omša s kázňou v slovenskom jazyku každú
nedelu a v zasvätený sviatok o 18 hodine.

K. M. Hofbauer Klub

Česko-slovenské společenství věřících
při chrámu Maria am Gestade ve Vídni
Seitzergasse 5, 4. patro vlevo, A-1010 Wien
<http://k-m-hofbauer-klub.webnode.at/>
Tel.: 0043 699 192 528 87
reneseliga@gmail.com

Kaple sv. Stanislava, Kurentgasse 2, Wien 1
mše svatá každú první pátek v měsíci v 18:00

ST. KARL

Kreuzherren-
gasse 1
1040 Wien

Die Kirche ist ge- öffnet:

Mo-Fr 7:30-19:00
Sa 8:30-19:00
So 9:00-19:00

Kanzleistunden:

Mo-Fr 8:30-11:30

Tel.: 504 61 87

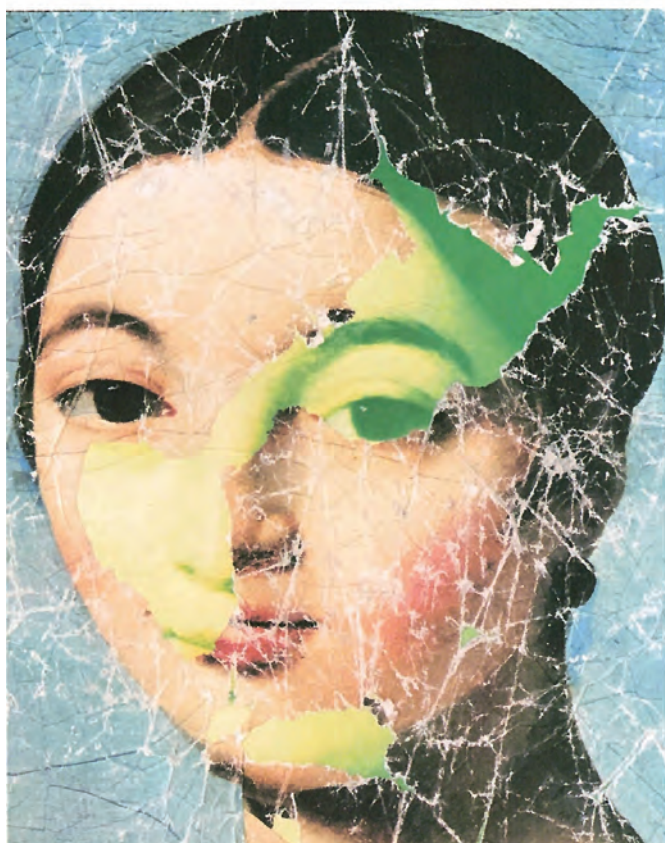
Fax: DW 13

E-Mail:

st.karl.wien@aon.at

Österreichische Post AG
PZ 09Z038029 P
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Mohsgasse 30/9
1030 Wien

Nezapomeňte nahlásit
případnou změnu adresy!

Jaroslav Vrchlický: *Dcery Lotovy čili Ženská logika*

Biblické vy chuděrky, mně vás vždycky líto!
 Celé nebe nad vámi jako velké síto!
 A tím sítem plameny a tím sítem síra
 přšela a přšela – kde jen byla díra!

A vy nahé spaly jste, jak to v Orientu,
 ani plášť jste neměly, španělskou též plentu;
 „Hajdy, holky,“ hřímá Lot, sám též polonahý,
 „žena má již solný sloup trčí vedle dráhy.“

„Co to bude? – Nevím sám, velké cítím hoře,
 Sodoma a Gomorha – síry, síry moře!
 Jak to šlehá z oblaků, jak to padá k zemi!
 Zdá se mi, již bředeme síry peřejemi!“

Ale holky – bral je čert – kroutí se a vrtí,
 ať hřmí plamy za nimi nebeští jak chrti,
 vidí, skrz ně andělů kterak těla svítí,
 sní: „Však naše na vděky jeden se přec chytí!“

Jaroslav Vrchlický: *Za trochu lásky...*

Za trochu lásky šel bych světa kraj,
 šel s hlavou odkrytou a šel bych bosý,
 šel v ledu – ale v duši věčný máj,
 šel vichřicí – však slyšel zpívat kosy,
 šel pouští – a měl v srdci perly rosy.
 Za trochu lásky šel bych světa kraj
 jak ten, kdo zpívá u dveří a prosí.

Jaroslav Vrchlický: *Letní večer*

Kolem břehu řeka spěla,
 strom ztich ve modlení,
 z tvého zářícího čela
 tiché válo snění.

Nevím, proč jsem tenkrát prosil
 jedno políbení!
 Oč jsem prosil, čas to skosil...
 bývalo – dnes není.

Stromy, keře, břehy v řece!
 Jeden mžik vše změní,
 vždy však budu myslet přece
 na to okamžení!

Jaroslav Vrchlický: *Letní noc*

Noc to byla červencová; olověná oblaka
 padla náhle k ňadrům země, která spala bez ptáka.

Bez vůně a bez měsíce v éter k trestu zakleta,
 jak vyhaslá před sta lety skalná, pustá planeta.

Ty jsi spala na mých ňadrech;
 první blesk tu v mraku vzplál,
 sup mé vášně rozpjal křídla, košilku ti s ňader rval.

Až tvé tělo v náručí mém začlo svíjet se a chvít,
 a já trnul, jaký náhlý zářící blesk v klín mi slít!

Josef Václav Sládek: *Láska*

Láska, láska, láska,
 važte ji, palte ji, mučte ji
 a ona přece v světě zůstane,
 svět nevymknete z jejích kolejí.

Láska, láska, láska
 vždy znovu v mladém oku zaplane,
 vždy mužná krev se za ni vyrosí,
 vždy naděj vlije v srdce rozklané.

Láska, láska, láska,
 ta o milost se vaši neprosí;
 té dokud máme v žilách krůpěji,
 ať vítězstvím se někdo honosí,
 nuž můžete-li, zmučte, zabte ji!

Josef Václav Sládek: *Život*

Tichounce tiše plyne život
 jak zrádné moře v odběhu
 a lehkověrný, bláhový
 je člověk spáč jen na břehu.

Jen časem vlna divoká
 mu do snu zašplíchá
 a člověk s hrůzou naslýchá
 a vzkřikne – vlna utichá – –
 spáč klidně usne zas.

A zvolna, kradmo, zlehounka
 jej vody obtočí,
 jich šum, ta hudba hebounká
 jak olovo mu sype na oči – –

Tu zahřmí vlna mohutná
 a spáč vyskočí zděšený:
 „Oj ten můj život ztracený!!“ –
 A vlna se jen zachechtá – –
 O bože můj – ta hra je ukrutná.

Josef Václav Sládek: *Matičce*

Matičko má milá,
 moje drahá matko,
 vy jste jako holub
 a já holoubátko.
 Vy jste holub sivý,
 já holoubek bílý –
 kde jsme se v tom širém
 světě natrefili!
 V tom vašem srdečku
 tolik lásky bydlí –
 schovejte mne k němu
 pod vašimi křídly.

Josef Václav Sládek: *Chaloupka*

Ta naše chaloupka
 prostá, milá,
 jak by to pro ptáky
 klíčka byla.

Není tak maličká
zdálky, zblízka,
nikomu se tam však
nezastýská.
Veselá, úhledná,
klidná, čistá –
máme v ní, ptáčata,
všichni místa.

A kdo ji uvidí,
kolem přejde,
neřek by, co se tam
štěstí vejde!
Jestli ho ve světě
někdy ztratím,
k tobě se, chaloupko,
pro ně vrátím.

Josef Václav Sládek: *Nikdo neví*

Nikdo neví, jak mi je,
když se kočka umyje,
pak se na mne podívá,
jako když se vysmívá.
Počkej jen, až za chvílku
vezmu bílou košilku,
to se teprv uvidí,
kdo z nás dvou se zastydí.

Josef Václav Sládek: *Modrá očka*

Hvězdičky už vyšly,
červánek už zhas,
očka, modrá očka,
už je k spaní čas.
Do kalíšků květů
blahý sen už slét,
zavřete se, očka,
jako modrý květ.

Ve hnízdečku sladce,
tiše usnul pták,
očka, modrá očka,
spěte také tak.
Už jste se den celý
nakoukala moc,
očka, modrá očka,
spěte – dobrou noc!

Fráňa Šrámek: *Splav*

Trápím se, trápím, myslím si,
kde bych tě nejraděj potkal.

Ulice střídám, parky a nábřeží,
bojím se krásných lží.
Bojím se lesa. V poledním lese
kdo miluje, srdce své neunese.
Na můj práh kdyby jsi vstoupila,
snad bys mne tím zabila.
Chtěl bych tě potkati v lukách.

V lukách je vlání
na všechny strany, pokorné odevzdání.
V lukách je nejprostší života stůl,

rozlomíš chleba, podáš ženě půl,
chléb voní zemí, bezpečný úsměv svítí,
až k pláči je prostý věneček z lučního kvítí,
a oblaka jdou, přeběhlo světlo, přeběhl stín,
muž má touhu rozsévače,
žena má úrodný klín...

Chtěl bych tě potkati v lukách. Šel bych ti vstříc.
A až bys mi odešla, ach, zvečera již,
bys na mne nemyslila víc,
jen na prosebný a děkovný můj hlas,
jako bych jen splavem byl,
který v lukách krásně zpívat slyšelas..

František Ladislav Čelakovský: *Z Ohlasu písní českých*

Slunce za horami, po dolích se stmívá:
Škoda tebe, můj zlatý tatíčku, že tě zem ukrývá.
Vstávaje, léhaje na tebe myslívám,
bez žalosti za tvou dobrou duši k Bohu se modlívám.
Jedna žalost – žalost jen mi srdce hněte,
že nevidíš, jaké tu na světě štěstí pro mne kvete.
Kdes ty oves síval, mně zraje pšenička,
z potu tvého mi na každém poli dost požehnánička.

Ivan Wernisch: *Ze sbírky Z dalekých žofinů*

S největší radostí tě doprovodím, paní,
půjdeš-li tam, kam půjdu já
Zde, na konci života,
pod matným sluncem plným nočních můr a much,
mám svůj mahagonový stůl
s promenádou, pivovarem, restauranty,
s nádražím, hotelem, činžovními domy
a pokojovou palmou
Teď, když je večer, vítr uléhá
a přikrývá se novinami

Jan Skácel: *Kvetoucí alej*

V aleji bílé
tajili jsme dech.
Jak sníh ležely květy
vysoko na stromech.

A každý strom
tu pyšně život slavil
a třímal bez únavy
rozkvetlou sílu svou.

Slova jsem lámal
jak kámen v starém lomu.
Má žena řekla jen:
Chtěla bych žít v tom stromu.

(mk)

Stanislav K. Neumann: *Letní apostrofa*

Ej, ticho,
těch našich sečí srázných ticho horké,
když hmyzů legion se snoubí na květech
a tančí, zpívá, šílí v zlatém žáru –

ej, ticho,
těch našich lučin ticho vonné, vroucí,
když úběl kopretin a modře šalvějů
se mísí v zeleň kypící a vladou –

ej, ticho
těch našich polí ticho oslavené,
když vlnící se reť se pyšně vymetá
pod blankytem, jímž oblak pluje bílý –

ej, ticho, ticho,
jen o trochu víc jasu ještě daruj
mé mysli pokojné, by rozmar milencin
jí nevyrušil z poledního míru,
v němž zastavuje se jak v stráni květina!

(mk)

Paměť navzdory mezerám

Doslov Jiřího GRUŠI ke knize Jiřího PIŠTORY

Básně a Brundibásně

Brno, Host: 2011, 360 stran

Jestliže dnes po půlstoletí od Pištorovy první sbírky vychází souborné vydání jeho textů a já mám příležitost se k nim vyjádřit, nejde už o pietu, ale o potenci psaní, které nestárne. O dílo autora, který své vážení slov zaplatil životem, ale propůjčil jim trvalost.

Biograficky viděno musel do nejhorší kloaky novověkých dějin, hloubené nacismem a komunismem. Psát tady básně byla buď panegyrika, nebo tragika. Chvalozpěvy, nebo smutek nad osudem. Ale slavičů ubývalo, protože reálně existující socialismus, na rozdíl od toho slibného, ztělesňoval jen mrzutost života. Tedy to, čemu se v teologii říkalo *taedium vitae* a čím se dokazovala přítomnost ďábla. Čelit jí literárně znamenalo bránit se umrtvování jazyka, pojmenovávat věci po svém, hájit svou svobodu. To je však aristokratický habitus. Ne sice rod ve starém smyslu urozenosti nebo národ v tom novém jako aristokratizace mas, ale elitní pojetí života. Exkluzivita, prastará *grazzia*, která chce etiku jako estetiku.

Není proto náhoda, že tento postoj charakterizoval novodobé poety a že je často dovedl k tragickému konci. Viz Kleist nebo Lermontov, kterého Pištora ostatně zmiňuje. Jiří patřil k autorům, jejichž autorita plyne z vlastního zorného úhlu, je to *actoritas* očividnosti uznání. Pěstoval soulad mezi jménem a významem a pojmenovatelem. Stvrzoval svatou trojici dobrého psaní.

Aby však fungovala, musí do čtveřice, musí mít možnost oslovit publikum. A zde se náš totalitarismus choval česky. Pořídili jsme si komunismus s hlasovacím lístkem v ruce a udržovali si ho dvacet let i bez cizích armád. Tedy stejně dlouho jako první republiku. Měli jsme pro jeho surovosti vlastní surovinu. Publikování znamenalo rozmnožovat ideologický žvást a kontrolovat nenadšence. Naštěstí tu byly i západní tradice a schopnost srovnávat domácí výsledky s těmi venku. A tak se brzy nedalo přehlédnout, že se tu pod pláštěm konce vykořisťování koná ničivá exploatace kreativních sil.

Pud sebezáchovy nutil tedy k mobilitě. Takzvané tání stalinských ledů otevíralo publikační prostor. Záhy se objevovaly neideologické texty i ve velkých novinách, rojily se prvotiny nemarxistů a z včerejších svazáků se stávali autoři bestsellerů. Tomuto údobí vděčí české psaní za svou mezinárodní reputaci a Československo za invazi sovětských přátel.

V roce 1961 mohly tedy vyjít i *Hodiny v řece*; lyrika mimo kázání a kárání. Poezie, která řeč chápe jako řeku bytí. Sbíрка je věnována Oldřichu Mikuláškovu, protože zejména mladší generace v něm ctí autora bez režimních přísad a v jeho brněnském *Hostu do domu* viděla i svou literární oázu. Skutečnost, že Pištora z kádrových důvodů

neměl studijní šance v Praze, ho nakonec dovedla do Olomouce a sblížila s moravským milieu. To zase posilovalo jeho filozofické pojmání světa.

Hodiny v řece míní bytí jako ubývání a čas jako fluidum. „Povodeň“ je tu „dodavatel dálek“, vybízí k plutí, protože nakonec všechno uplývá: *panta rhei* ve starořeckém smyslu. „Tělo má s sebou čas“ a ten je einsteinovsky relativní. Jako by základem všeho byla kontingence, nekonečná a nelogizovatelná nahodilost, které lze čelit jen osobní odvahou a moudrostí ducha. „Provazochodec, člověk jako já“ musí uvážít, odkud a kam natáhne lano; a pak se nebát po něm vykročit...

Na mne *Hodiny v řece* působily tímto pojetím světa. Filozoficky a literárně byly bez ideologických kalků. Těch bylo jinak ještě plno. Ochabovaly sice, ale smetiště jazyka převyšovalo smetiště dějin, na kterém mělo skončit, co pokrok překonal. *Hodiny v řece* tikaly po svém, řeka mířila k moři, které však nemělo jméno. Jiří Pištora po něm pátral a jako první po roce 1948 analyzoval ideologické pojmenování světa. V eseji *Tragika slov* píše o tom, jak deformovaný jazyk deformuje intelekt. Jak sanktifikace a tabuizace slov produkují „slovní fetiš“, který je symptomem choroby celého organismu. Tak jako svoboda je dokladem jeho imunity.

Tento text vyšel ve *Tváři* v roce 1964; v prvním půnourovém časopise bez svazáckého pozadí, kde Pištora působil jako redaktor. Mimořádně – název *Tvář* byl jeho impuls. Opíral se o název předválečné sbírky Františka Halase, který podobně jako Mikulášek symbolizoval nezávislé psaní. Mít ale tvář komplikovalo život. Časopis se brzy ocitl v potížích. Nejenom s cenzurou, ale i vnitrogenačně. Ohlas *Hodin v řece* se však nedal relativizovat. Nejenže Pištora přivedl do Prahy, stabilizoval ho také v čerstvých třenicích.

Pardubice měly specifický význam. Odejít z nich znamenalo odejít z jistot. Pištora vnímal více to, čemu se vzdaluje, než to, čemu se blíží. *Země přibližných*, jeho druhá sbírka, která vyšla v roce 1964, tento paradox obsahuje. Má však už v sobě aristokratický habitus. Navozují ho obrazy „sazí na cti“, které nemůže odstranit žádná „rychlou čistírnu“, nebo „chladnoucích pistolí“, které leží v trávě, zatímco „padlí kavalíři“ stoupají „do nebe“. Téma je duel jako zápas o *grazzii* života. Ale s kým? Kdo je tu soupeř? A proč má mít přibližnost vlastní zem? A „přibližné“ jako domorodce? Proč se tu den co den vyplouvá do slibnějších přítavů, ale loď se nám vrací k magnetové hoře stále v našich zádech? Báseň jako tíseň?

Vzpomínám si na svůj dojem z těch veršů, když vyšly. Kolidovaly s euforií politické obrody, která všude vládla. A dokonce i s aurou autora. Jiří byl navenek optimista, odchod z Pardubic však zvládal obtížně. Město ztělesňovalo heroický příběh jeho otce, popraveného nacisty v době heydrichiády, nabízelo tedy genealogii a mělo navíc už reálné pouto. Pištora sám tu byl otcem. Šlo přitom

o liberální civitas s kvalitním divadlem a klasickým gymnáziem. Komunisté tu nikdy nevyhráli. Kapitulace a kolaborace (k. & k. po česku) tu neměly ještě obvyklou frekvenci.

I v pouónorovém (1948) dusnu tu dýchala poezie. S Pištorou, Petrem Kabešem dodávala místní škola nejen maturanty, ale také nadlokální autory. Jejím prvním ředitelem byl Jaromír Durych, otec Jaroslava Durycha. Žili tu Vohryzkové a Vokolkové jako tiskaři, malíři, herci. A také třeba básník Miloš Vodička, který se na rozdíl od Pištory Praze vyhnul. Ale Jiří měl přezdívku Pták. Byl vzletný, uměl recitovat a hrál v místním divadelním spolku. Zpěvnost a vzletnost navíc už přestávaly vadit. Začínala dekáda Beatles a našeho přátelství.

I Svaz spisovatelů, původně orgán úředně posvěcených slov, potřeboval literáty, kteří měli nezávislý profil. Jako tajemník v něm pracoval další absolvent zmíněné školy Vlastimil Maršíček, a ten si Pištoru vybral jako podtajemníka. Začala dekáda veřejného bytí. Ale Pištora pojímal i tento pozitivní pohyb jako podivnou aproximaci k nejasnému cíli. A viděno historicky, nemýlil se. I tuhle svou svobodu vnímal jako epizodu. Jako akt dramatu, z kterého může být tragédie. To slovo se u něj často opakuje. I další dva eseje našeho svazku je mají v titulu. Jako by nehoda nebyla nehoda, ale spíš souběh protikladů. A ztroskotání přistání.

Přitom už fungoval v *Sešitech* (1966-1969), vedených Petrem Kabešem. Tady se literatura chápala jako diskuse. Jako platónovský dialog nelimitovaný -ismy nebo skupinově. A někdy se navíc zdálo, že všechno je jakési neukončitelné rozmlouvání. To, čemu se v němčině říká pabbeln a co zrovna v tu dobu zaváděl Bohumil Hrabal do češtiny jako pábení. Vypadalo to na kolumbovskou plavbu kamsi za oceán... Žilo se euforicky – s očima dopředu. Bez smutných retrospektiv a hlavně bez resentmentu. Než se zas ozvala „magnetová hora“. Než se z ní stala sopka Evropy, protože Leonid Senilovič Brežněv (tak jsme mu říkali) poslal do Prahy více tanků než kdysi Hitler do Francie.

A tak jsme v srpnu seděli v dejkickém ateliéru Jana Koblasa a dělali *Sešity* na koleně. Sepisovali jsme protiokupační letáky a rozdávali je v ulicích. Praha byla plná ruského železa a v naší redakci seděli sovětští parašutisté. Když jsme tam směli zpátky, čekaly na nás zvratky a fekálie bratrské pomoci. Zrakem a čichem se dala rozpoznat návštěva lapků.

Pištora začal psát *Mezery v paměti*. Nebo lépe: to, co se původně mělo jmenovat *Kosmická láhev*, se nyní měnilo v zápas o paměť. Jestliže poslední trojverší předchozí sbírky znělo nadějně: „A magnetová hora? / Neznám... / Je jenom trest paměti“, bylo teď jasné, že paměť léčí. A že mezery v ní nás ohrožují více než magnetismus tajemných hor. Pištora hledá jinou přitažlivost. „Sám uprostřed pusoty“ slýchá si ústy „cvakat sval / o němž líp nemluvit...“ Brání a chrání duktus jazyka. Jde tu o definici nevyslovitelného, tedy o funkci poezie. Autor je navíc konkrétní, jedná se o Rusy: „když si nás předvedou... / žasnou, že jsem nedřevěný / a dotýká se jich, že se dost nesnažím“. Píše o „kbelíku samohonky“, „nahajkách“ a fatálním flámu, který nastává: „soudě podle počtu božstev, která vlekou / noc bude dlouhá Hnije nad městem / k ničemu slunce Nemají pro ně jméno...“

Když se Rusové stáhli, přišel do redakce, aby pomohl při úklidu, ale současně oznámil, že odjíždí do Švýcar. Kde kdo tenkrát uvažoval a jednal podobně. Ale Pištora nehle-

dal azyl politicky, nýbrž pocitově. A to je kontradikce. Odejel s Pavlem Buksou alias Karlem Michalem, hvězdou mladé prózy, kterého Barrandov nedlouho předtím zfilmoval. Oba se rozhodli pro jiný kontext a oba to stálo život. Oba totiž trčeli v Česku hloub, než si připouštěli. Jiří to rozpoznal obratem, Pavel se trápil adaptací. Jiří chtěl zpět do češtiny. Jestli si ho kdy podrobil nějaký magnetismus, byl její.

Byla to jeho lingua existentialis, zde mohl psát melodicky či melancholicky, marciálně a majestátně? A ovšem ironicky jako mistr slovní hříčky. Možná, že proto současně s *Mezerami v paměti* vznikaly *Brundibásně*. Úředně dětská kniha, ale ve skutečnosti český Morgenstern. Zatímco v *Šibenických písních* německého autora se jednalo o sebe-osvobodování, které němčině přineslo její možná největší inovaci, Pištora v *Brundibásních* hledá azyl. To, co se nepovedlo ve Švýcarech, zkoušel doma. Vše se tu sice mění v cizinu, on ale objevil obytnost řeči. Pro toto je také on její obnovitel. *Brundibásně* jsou „písňe prchajících“, buzi je létavec bez žihadla, který hledá úkryt a přístřeší, ale: „...bručí si básně ... v Masně“ – přistává totiž v řeznickém krámmě.

V historických krizích přicházejí i ty osobní. Existuje souhra proher. V někdejší Jiřího kanceláři na Národní třídě seděli licencovaní literáti a udělovali licence na nový slovní fetiš. *Sešity* přestaly vycházet, redakci čekalo trestní stíhání. Také Pištora dostal obsílku. Sociální status se zhroutil ze dne na den. Z pražského bytu se stala poustevna. Pardubice nepřipadaly v úvahu ani jako dočasný oddech. Naopak z krátkých návštěv si přivázel pocit, že je tam sledován víc než v Praze. V metropoli vládla ještě jistá anonymita. Nerezimistů zde bylo víc, sledovat je – větší námaha. Ale v Pardubicích se nepřítel dal vyrábět. Pištorovy obavy měly reálný podklad. Dokazuje to spis Státní bezpečnosti s krycím jménem Dým, o kterém v této edici poprvé podává zprávu Ivana Koutská.

Byla tu ovšem pořád naděje, že *Brundibásně* vyjdou jako dětská knížka. Pohádky, tištěné i zfilmované, překladky klasiky nebo dětská poezie začaly tvořit unikový žánr vyřazených autorů. Smlouva zde mohla znamenat mentální vzpruhu. Jenomže *Mateřidouška*, dětský časopis, měl o texty zájem a obratem zveřejnil malou ukázkou. Osm veršů s titulem *Lapkové*. Osm řádek morgensternovské pregnance a pištoralní ironie. *Mateřidouška* zmizela ze stánků během odpoledne. Lidé si *Lapky* opisovali a recitovali. Smáli se. Chodili po redakcích a sháněli básníkovu adresu. Časopis nešlo konfiskovat, ale vrátit autorovi odevzdaný rukopis bylo snadné. V naší edici se *Brundibásně* poprvé objevují vcelku. Uspořádal je (jako ostatně celý svazek) Pištorův někdejší redakční kolega ze *Sešitů*, literární kritik a překladatel Dušan Karpatský.

Nastala sezona chmur. Zejména od jara 1970 přibývalo samoty osobně i obecně. A tak není divu, že jsme se radovali, když z Pardubic přišla pozvánka, abychom jako „významní žáci“ přijeli na oslavy padesátiletí našeho gymnázia. Jiří se nejdřív zdráhal, ale pak slíbil, že pojede. Dokonce navrhoval, že zůstaneme o dva dny déle a vyrazíme do Polabin, na které jsme měli hezké vzpomínky.

Jenže před odjezdem dorazil ke mně do bytu a tvrdil, že ho teď čeká druhý rozvod. Mluvil jsem do něho velmi světácky. Půjčil jsem mu dokonce noční košili své přítelkyně, aby si všiml, že rozvody mají i veselé konce. Ráno se zdálo, že se mu vrátil elán. Řekl, že když to stihne do oběda, pojede se mnou autem. Jinak že si vyhlédl vlak. Čekal

jsem dlouho, ale když nepřišel, pomyslel jsem si, že je už na cestě.

Seděl však v expresu do Velikých Nikam. Nebo k té Magické hoře. Na rozloučenou napsal dopis, ve kterém mi vzkazoval, ať na něj nečekám. Ale nejdůležitější věta v něm zněla: „zničili jsme čest v srdcích generací“.

Když jsem to poprvé četl, myslel jsem na starou onore. Kdo ji ztratil, tomu chyběla také grazzia. Tahle čest živila ságy, minnesang a epické zpěvy. Pěstovala se na hradech a v komnatách zámků. Mínila čistotu duše a těla, základ svobody. Pištora to slovo normálně neužíval. Jezdil radši na skútru a dělal si legraci z rituálů.

Jen jednou v debatě s Janem Werichem, kterého jsme oba obdivovali, označil Dubčekovu moskevskou kapitulaci za nečestný čin. Bylo to v „Klubu spisovatelů“, těsně předtím, než nám tam zakázali chodit. Werich se zachechtal svým divadelním stylem a pravil sarkasticky: „Mladíku, čest... to je nápis na hrobě s erbem!“

Dodnes mi připadá absurdní, že jsem se o Jiřího smrti dozvěděl, když jsem stál na prknech divadla, kde jsme kdysi oba hráli. Pronášel jsem zdravici k ostatním matulantům, když jsem v lóži napravo zahlédl naši bývalou profesorku češtiny, jak jí někdo cosi šeptá a ona bledne. Lidé tleskali, ale já věděl, že Pištora umřel.

Viděno biograficky, končila moje veřejná činnost. Měl jsem pak promluvit už jenom na Jiřího pohřbu. Viděno s úsměvem, zaznamenal to všechno jiný Pardubičan pro Státní bezpečnost, která se poté postarala o zmíněný zákaz. Trvalo dlouho, než se *Mezery* vrátily na světlo boží. Bylo je potřeba rekonstruovat, protože nakladatelství, které je slibovalo vydat, „ztratilo“ originál. Ostatně v sedmdesátých letech neměly podobné texty veřejně nadejti a Edice Petlice musela teprve vzniknout. V září 1980, deset let po Jiřího smrti, jsem ale knihu po dohodě s Ludvíkem Vaculíkem předal petličím přepisovačce Zdeně Erteltové, aby ji nařadila na psacím stroji s dvanácti kopiemi na uhlém papíru. Tak vypadaly typické svazky té řady. V prosinci téhož roku jsem pak vyrazil na krátkou návštěvu ke svému americkému nakladateli.

Mezery mohly vyjít tiskem v londýnské edici Kra. Když jsem tu opravdovou knížku držel v ruce, myslel jsem na svobodného pána z Pardubic a představoval si jeho erb. Samozřejmě že ptačí. S ostřížem nad normalizační tajgou Čech. Pištoraova poezie je letecký snímek tehdejší devastace. Ostříží pohled na trosky a traumata naší země. Ale i ptačí perspektiva, křídla plus stoupání vzhůru. Ne amnézie, ale memento. Paměť navzdory mezerám. Slovo jako to, co bylo na počátku a bude na konci.

TROCHA HISTORIE

Boleslav I. Ukrutný, český kníže (okolo 915 – 15. 7. 967/72?)

Druhorozený syn českého knížete Vratislava I. a Drahomíry byl velice ambiciózní. Byl rozhodným odpůrcem způsobu vlády svého bratra Václava. To jej přivedlo až k zosnování spiknutí proti Václavovi, které vyústilo v jeho zavraždění na Boleslavově hradě. Následovalo obsazení Pražského hradu a mocenský převrat. Na druhé straně do byl právě Boleslav, kdo dal podnět k přenesení Václavova těla do Prahy a k jeho uložení do kostela sv. Víta.

Denár Boleslava I.

Jako český kníže si Boleslav počínal neobyčejně zdatně, je považován za jednoho z nejúspěšnějších panovníků. Značné úsilí vynaložil na posílení panovnické moci, podstatně rozšířil území přemyslovského státu, patřil k němu i Krakov. Svě sídlo na Pražském hradě nechal nově postavit z kamene. Jako první z českých knížat dal razit stříbrné mince – denáry. K největším Boleslavovým zásluhám patří úsilí o založení biskupství v Praze. Jeho dcera Mlada (Marie) jednala za tím účelem v Římě. Měla současně uvést do Čech benediktinský řád. Uskutečnění těchto důležitých projektů se však kníže nedožil.

Boleslavovou manželkou byla patrně jistá Biagota. Dcera Doubravka (německy Guta či Bona, ? – 977) byla od roku 965 manželkou knížete Měška I., zakladatele polského státu. Měškovi porodila zcela jistě jednoho syna, pozdějšího polského krále Boleslava Chrabrého, a možná i druhého syna – českého knížete Vladivoje – a dceru, švédskou a dánskou královnu Sigríd. Doubravka značně přispěla k tomu, že Měšek I. přijal křest. Připisuje se jí založení kostelů sv. Trojice a sv. Víta v Hnězdně a Panny Marie na Ostrowie Tumskim v Poznani.

11. 7. 1362 zemřela v Praze **Anna Svídnická**, česká královna, římská královna a římská císařovna, třetí manželka Karla IV. (* 1339).

Anna byla jedinou dcerou svídnického knížete Jindřicha II. a uherské princezny Kateřiny. Otec Anně zemřel, když jí byly čtyři roky. Matka Anny byla sestrou uherského krále, a proto se po smrti svého manžela i se svou dcerou odstěhovala do Budína v Uhrách. Tam Anna prožila své dětství. V době, kdy se o ní začal ucházet Karel IV., jí bylo pouhých 14 let. Byla velmi křehká a na tu dobu vysoké postavy, měřila 167 centimetrů. Zdobily ji lokny dlouhých blondatých

Anna Svidnická ve Svatovítském triforiu, po 1375

hlasů, ale i bystrý intelekt. Byla vedena k pokoře a hlubokému náboženskému cítění. To vše ji činilo ideální partnerkou pro Karla. Velký věkový rozdíl navíc přispěl k tomu, že ji mohl sám dále vzdělávat a formovat její charakter. Jejich sňatek se konal 27. května 1353 v Budíně, kde byla Anna na vychování u svého strýce, uherského krále Ludvíka I. Kromě dcery Alžběty (Elišky) (19. 3. 1358 – 4. nebo 19. 9. 1373) porodila v únoru 1361 v Norimberku syna Václava, Karlova dědice. Zemřela již následující rok po porodu dalšího dítěte.

9. 8. 1792 byl v chrámu sv. Víta korunován na českého krále **František II.** (12. 2. 1768, Florencie – 2. 3. 1835, Vídeň), známý jako rakouský císař František I.

Do svých šestnácti let vyrůstal syn císaře a krále Leopolda II. a Marie Ludoviky (Luisy) Španělské ve Florencii, poté ho bezdětný císař Josef II. povolal do Vídně. Nedostatek talentu nahrazoval velkou pílí, byl přirozeně inteligent-

Friedrich Amerling: *František II. (František I.)*, kol. 1830

ní, bodrý, neměl sice státnické nadání, ale hodně četl a cestoval, sbíral obrazy, hrál na housle a zajímal se o botaniku.

Císařem se stal až po smrti svého otce a již v počátcích vlády svou pravou rukou udělal knížete Metternicha. Tento zdatný diplomat se později stal nejmocnějším mužem Rakouska. V té době však byla celá Evropa postupně zahalena stínem Napoleona. Císař je zatlačen do Uher, a když se Napoleon prohlásí novým císařem, Františkovi nezbyde nic jiného než se prohlásit za císaře Rakouska. Podruhé se František I. utká s Napoleonem po boku ruského cara Alexandra I. v takzvané bitvě tří císařů u Slavkova. Zde je však Napoleonova vojska rozdrť a František se 6. srpna 1806 definitivně vzdává koruny Svaté říše římské, čímž ruší povinnosti císařských stavů.

Habsburská dynastie však císařský stolec neopouští nadlouho, neboť kníže Metternich sjednal s Napoleonem sňatek. Jeho ženou a císařovnou se stane Marie Luisa Habsbursko-Lotrinská. Ta se pak po Napoleonově prohrané bitvě u Lipska vrací i se synem Napoleonem Františkem Bonapartem do Rakouska.

Během své vlády se stal oblíbeným panovníkem, ve Vídni ho nazvali dobrým císařem Františkem. František I. umírá v roce 1835, byl posledním císařem Svaté říše římské a zároveň prvním císařem rakouským.

11. 8. 1792 byla v chrámu sv. Víta korunována na českou královnu **Marie Terezie Neapolská** (6. 6. 1772, Neapol – 13. 4. 1807, Vídeň), manželka českého krále Františka II. Hovořila francouzsky a italsky a němčina jí dělala velké problémy. Své hudební nadání příležitostně prokazovala na dvorních koncertech. O politiku se nezajímala, proslula zbožností a dobročinností a plně se věnovala početné rodině. Z poklidného manželství vzešlo dvanáct dětí, na jejich duševním zdraví se však negativně odrazilo blízké příbuzenství jejich rodičů (bratranec – sestřenice). Dospělosti se dožilo jen pět z nich. Zemřela ve čtyřiatřiceti letech a je pohřbena v kapucínské kryptě ve Vídni.

Johann Baptist von Lampi: *Marie Terezie Neapolsko-Sicilská*, kol. 1805

O JANU KOZINOVÍ

Od nepaměti chránili Chodové šumavské hranice. Za to nemuseli robotovat na panských statcích jako ostatní sedláci.

Po Bílé hoře se stal jejich pánem Volf Maxmilián Laminger, kterému říkali Lomikar. Ten jim bral stará práva a nutil je k robotě. Chodové se bránili. Odmítli robotu i daně.

Ľyslali deputaci k císaři, aby jim jejich práva vrátil. Císař ale odmítl a listiny, kde byla práva hodů zapsána, dal zničit.

Chodové se tedy obrátili o pomoc k pražskému soudu. Tam však byli jejich vyjednační, vedení Janem Kozinou, uvěznění.

Lidé na Chodsku se zatím chopili zbraní. Chtěli si svá práva vybojovat. Císař proti nim vyslal silné vojsko. V nerovném boji Chodové podlehli. Mnozí byli zajati.

Vězně postavili před pražský soud, který nad třemi z nich vynesl rozsudek smrti. Císař však rozhodl, aby byl popraven jen jejich vůdce Jan Kozina.

Na plzeňském náměstí, před zraky pokořených Chodů, které tam vojáci nahnali, zemřel Jan Kozina na šibenici. Po jeho posledních slovech Laminger zbledl.

Aby dokázal, že se Kozinova proroctví nebojí, uspořádal Laminger přesně po roce divoký hokvas. Uprostřed radovánek si ho však našla smrt, jak Kozina prorokoval.